

DE VOGELS VAN BELGISCH CONGO
EN VAN RUANDA-URUNDI

(LES OISEAUX DU CONGO BELGE ET DU RUANDA-URUNDI)

IX. — Passeriformes. — (4)

DE VOGELS VAN BELGIË EN CONGO

EN VAN BRANDA-LEINDI

DE VOGELS VAN CONGO ZIJN IN DE WERKSTELLING

— 1891 —

ANNALEN VAN HET
KONINKLIJK MUSEUM
VAN BELGISCH CONGO

C. — DIERKUNDE
REEKS IV. — DEEL V. — AFLEVERING 2
(Bladzijden 237-504)

ANNALES
DU MUSÉE ROYAL
DU CONGO BELGE

C. — ZOOLOGIE
SÉRIE IV. — VOLUME V. — FASCICULE 2
(Pages 237-504)

DE VOGELS VAN BELGISCH CONGO
EN VAN RUANDA-URUNDI

(LES OISEAUX DU CONGO BELGE ET DU RUANDA-URUNDI)

DOOR

Dr H. SCHOUTEDEN

Ere-Directeur van het Koninklijk Museum van Belgisch Congo
Lid van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen van België
Associé étranger de l'Académie des Sciences d'Outre-Mer (Paris)

IX. — Passeriformes. — (4)

TERVUREN

1958

ANNALE
DE MUSÉE ROYAL
DE L'HISTOIRE NATURELLE

REVUE
PUBLIÉE PAR
LE COMITÉ D'ADMINISTRATION

DE SOCIÉTÉ VAN BELGISCHE WETENSCHAPPEN
EN VAN KUNSTEN

DE WETENSCHAPPELIJKE VEREENIGING VAN BELGIË

1902

DE WETENSCHAPPELIJKE VEREENIGING VAN BELGIË

DE WETENSCHAPPELIJKE VEREENIGING VAN BELGIË

DE WETENSCHAPPELIJKE VEREENIGING VAN BELGIË

DE WETENSCHAPPELIJKE VEREENIGING VAN BELGIË

DE WETENSCHAPPELIJKE VEREENIGING VAN BELGIË

DE WETENSCHAPPELIJKE VEREENIGING VAN BELGIË

DE WETENSCHAPPELIJKE VEREENIGING VAN BELGIË

DE WETENSCHAPPELIJKE VEREENIGING VAN BELGIË

DE WETENSCHAPPELIJKE VEREENIGING VAN BELGIË

DE WETENSCHAPPELIJKE VEREENIGING VAN BELGIË

DE WETENSCHAPPELIJKE VEREENIGING VAN BELGIË

DE WETENSCHAPPELIJKE VEREENIGING VAN BELGIË

DE WETENSCHAPPELIJKE VEREENIGING VAN BELGIË

FAM. ZOSTEROPIDAE

De Zosteropiden, of Brilvogels, danken hun Nederlandse benaming aan het feit dat een min of meer brede krans witte vedertjes ieder oog omringt. Deze witte ringen, de « bril », geven een merkteken dat aan de Zosteropiden eigen is en dat, in onze gebieden althans, toelaat ze onmiddellijk te herkennen; op een afstand reeds kan men de bril zien en kan men daardoor de Zosteropiden onderscheiden van Sylviïden, b.v., die er door de algemene kleur soms op gelijken. De Engelsen noemen de Zosteropiden « White-eyes », de Fransen « Oiseaux Lunette ».

De bevedering van de Zosteropiden die in onze gebieden voorkomen, is nogal eenvoudig van kleur: groengeel of geelgroen aan de bovenzijde, de onderzijde dikwijls geler, het voorhoofd ook; varianten komen echter veelvuldig voor, vooral wat de intensiteit van de kleur betreft. In andere delen van Zwart-Afrika treft men Brilvogels aan die er merkkelijk anders uitzien, b.v. met grijze onderzijde, of met bruine bovenkop enz.

De snavel van de Zosteropiden is smal, priemvormig, puntig, de bovenlijn ietwat gebogen, gekield, zonder mondborstels; neusgaten spleetvormig, vrij; de tong is apicaal gevorkt, zoals zulks het geval is bij de Nectariniïden. De echte eerste handpen ontbreekt of is nauwelijks te zien, dus telt men slechts 9 handpenen in de vleugel; deze is altijd langer dan de staart.

De Brilvogels bewonen vooral de savanne maar worden ook gevonden in lichte wouden, in bergwouden of aan de rand van het oerwoud. Ze komen veelvuldig voor in het hoogland van Oost-Congo.

Zosterops voeden zich in hoofdzaak met Insekten, vruchtjes enz. Ze bouwen lichte, opene nesten, die ze vastmaken tussen twee takjes, grashalmen enz.

Eén enkel genus komt in onze gebieden voor.

GENUS ZOSTEROPS VIGORS en HORSFIELD.

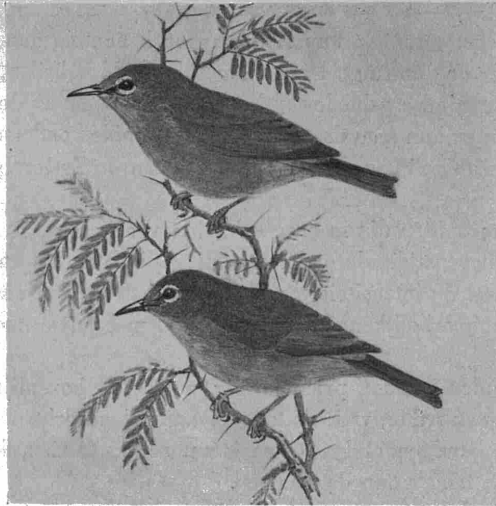
De kenmerken van de familie zijn ook deze van het genus *Zosterops*, dat niet alleen Zwart-Afrika bewoont maar ook op Madagaskar en tot in Azië voorkomt. MOREAU heeft onlangs een merkwaardige studie gewijd aan de Afrikaanse *Zosterops*, waarbij hij een heel omvangrijk materiaal mocht onderzoeken; uit zijn buitengewoon verzorgde behandeling blijkt hoe moeilijk het vraagstuk is van de systematiek der soorten.

1. - *Zosterops senegalensis* BONAPARTE. — Afb. 234-235-236.

Alle Brilvogels welke onze gebieden bewonen worden onder een enkele soortnaam verenigd. Vroeger maakte men onderscheid tussen de soort *senegalensis* en de soort *virens*; de eerste geler aan de onderzijde en met smalle oogring, de andere groener en met brede ring; MOREAU merkt echter te recht op dat het niet gaat twee soorten te onderscheiden waar allerlei overgangen worden gevonden en waar men kan vaststellen dat er varianten voorkomen volgens de hoogte, b.v., van de streek, volgens de vochtigheidsgraad, volgens de omgeving. Niet alleen de algemene kleur maar ook de lengte van vleugel en staart schommelen aanzienlijk: in hoogland is de vleugel bij een zelfde vorm langer. Een citaat uit MOREAU's werk maakt dit duidelijk: « A series of populations having identical plumage and living in an evergreen-forest climate on the eastern rim of the Congo basin has average winglength 61.3 mm. at 7.000 ft, 55.9 mm. forty miles to the west, at 4300 ft., -and 53.1 mm. twenty miles west again, at 3.000 ft. ».

Voor onze gebieden neemt MOREAU het bestaan aan van zes vormen, die min of meer duidelijk gekenmerkt kunnen worden en geografisch zijn verdeeld. Hierbij worde opgemerkt dat MOREAU onze omvangrijke reeks *Zosterops* onderzocht en dat zijn studie voor Oost-Congo in het bijzonder op onze merkwaardige seriën steunt.

Bovenkop groengeel tot olijfgeel, in onze gebieden, naar het voorhoofd toe bij bepaalde vormen in het geel overgaand. De bovenzijde is altijd groengeel tot geelgroen of olijfgroen, nu eens geler dan weer groener; de vliegpennen zijn zwart tot zwartbruin, de buitenzoom gekleurd gelijk de rug, de binnenste armpennen helemaal zo gekleurd; de stuurpennen zwart tot zwartbruin. Onderzijde, van de kin af, geel, met min of meer olijfgroene lichaamszijden en dikwijls ook aldus gekleurde borst. De breedte van de witte oogringen

Afb. 234. — Twee *Zosterops senegalensis* BONAPARTE.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

verschilt aanzienlijk: bij de vroegere *senegalensis*-vormen was de bril soms slechts een millimeter breed; bij de vroegere *virans*-vormen was hij tot 2 mm. volgens CHAPIN; bij Oostafrikaanse *Zosterops* kunnen de ringen zo breed worden dat ze een goed deel van de kopzijden innemen.

Vleugel: 51-66; staart: 31-50; tarsus 15-18; snavel: 11-15.5 mm.

1 a. - *Zosterops senegalensis anderssoni* SHELLEY.

Dit is de vorm die Katanga bewoont.

60 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER). — Kansenia (DE WITTE). — Dilolo (DE WITTE). — Kakanda (DE CROMBRUGGHE). — Kinnda (DE BAILLET).

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (SCHOUTEDEN). — Kafubu (DE RIEMAECKER). — Sakania (HUTSEBAUT).

Andere vindplaatsen: Kanshanshi-Kambove (NEAVE). — Bunkeya (NEAVE). — Lufupa-riv. (NEAVE). — Upemba-Park (VERHEYEN). — Moba (ROCKEFELLER en MURPHY). — Sambwe (ROCKEFELLER en MURPHY).

1 b. - *Zosterops senegalensis kasaica* CHAPIN.

Deze vorm wordt gevonden in Kasai en Kwango.

Zes exemplaren in ons bezit.

Distr. Kasai: Kabwe (WINDMOLDERS). — Tshisika (SCHOUTEDEN). — Luluaburg (CALLEWAERT).

Distr. Kwango: Kasanga (SCHWETZ).

Andere vindplaats: Macaco (SCHOUTEDEN).

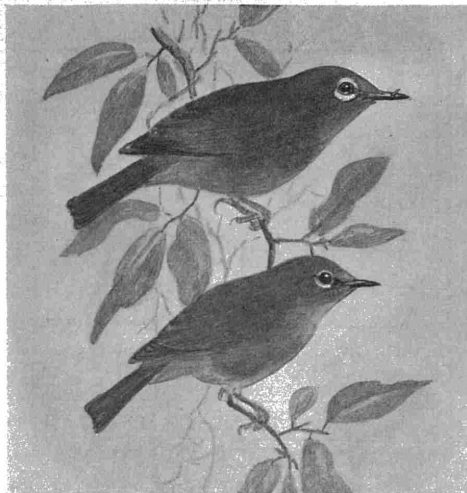
1 c. - **Zosterops senegalensis Reichenowi** DUBOIS.

Deze vorm wordt gevonden in het hoogland ten noordwesten van het Tanganika-meer.

35 exemplaren in onze verzameling, daaronder het Type-exemplaar van DUBOIS.

Distr. Tanganika: Kabobo (PRIGOGINE).

Distr. Kivu: Baraka (PAUWELS). — Nzombe (PRIGOGINE). — Mubuka (PRIGOGINE). — Karungu

Afb. 235. — *Zosterops senegalensis* BONAPARTE.
Boven *Z. sen. Scotti* NEUM. (brede oogring).
Onder *Z. sen. toroensis* (smalle oogring).
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

(PRIGOGINE). — Kitoga (PRIGOGINE). — Luiko (PRIGOGINE). — Miki (PRIGOGINE). — Muusi (PRIGOGINE). — Ngusa (PRIGOGINE). — Mohi (PRIGOGINE).

Andere vindplaatsen: Sake (GYLDENSTOLPE). — Mulungu (HENDRICKX).

1 d. - **Zosterops senegalensis Scotti** NEUMANN.

Dit is de vorm die in het hoogland van Oost-Congo en Ruanda-Urundi voorkomt. Ik gebruik de benaming *Scotti* onder voorbehoud: MOREAU durft deze naam niet behouden. Er bestaat grote variatie onder deze vogels.

Meer dan 150 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kivu: Lubango (PRIGOGINE). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Maboya (PRIGOGINE). — Butembo (DYLEFF). — Kako-brug (BURGEON). — Ngoma (SCHOUTEDEN). — Lulenga (SCHOUTEDEN). — Kankanda (PRIGOGINE). — Mutu (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Kalundu (PRIGOGINE). — Kasavu (PRIGOGINE). — Kibati (SCHOUTEDEN). — Mikeno-vulkaan (GYLDENSTOLPE). — Idshwi-eiland (FAIN). — Bianze (PRIGOGINE). — Keshero (PRIGOGINE). — Bingi (PRIGOGINE). — Kanzenze (BURGEON).

Ruanda-Urundi: Nya Muzinga (SCHOUTEDEN). — Kinigi (LESTRADE). — Akanyaru-riv. (FAIN).

Andere vindplaatsen: Burunga (GYLDENSTOLPE). — Mukarura (GYLDENSTOLPE). — Sabinjo (DE WITTE). — Rugege (MECKLEMBURG). — Niragongo (MECKLEMBURG).

1 e. - *Zosterops senegalensis senegalensis* BONAPARTE.

Deze vorm wordt gevonden in Noordoost-Congo en tot aan het Albert-meer.
20 exemplaren in ons bezit.

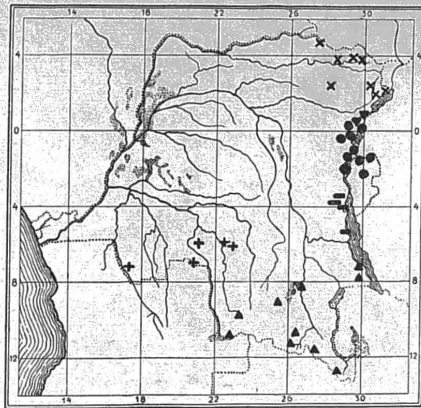
Distr. Uelé: Mauda (SCHOUTEDEN). — Aru-kamp (MISONNE). — Gangala na Bodio (MISONNE).

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN). — Andoga (VRIJDAGH). — Kilo (THÉLIE).

Andere vindplaatsen: Ekibondo (REHN). — Faradje (CHAPIN). — Medje (CHAPIN). — Niangara (CHAPIN). — Garamba (CHAPIN).

1 f. - *Zosterops senegalensis toroensis* REICHENOW.

Volgens MOREAU zou deze vorm in onze gebieden slechts in de streek van Beni-Irumu te vinden zijn.
Verder leeft hij in Uganda.

Afb. 236. — Vindplaatsen van *Zosterops senegalensis*.

▲ <i>Z. sen. Anderssoni</i> .	● <i>Z. sen. Scotti</i> .
+ <i>Z. sen. kasaica</i> .	× <i>Z. sen. senegalensis</i> .
■ <i>Z. sen. Reichenowi</i> .	▼ <i>Z. sen. toroensis</i> .

Bekende vindplaatsen: Kartushi (GYLDENSTOLPE). — Kampi ya Mambuti (GYLDENSTOLPE). — Bopu (GYLDENSTOLPE). — Nganzi (CHAPIN).

Ik durf geen van onze exemplaren hiermede identificeren.

FAM. PLOCEIDAE

De Ploceiden, of Weervogels, vormen een omvangrijke familie, die verspreid is over Europa (de iedereen goed bekende Mussen), Afrika, Azië en Australië. Ze is vooral sterk vertegenwoordigd in Zwart-Afrika, en talrijke Ploceiden zijn uit Belgisch Congo en Ruanda-Urundi bekend. Veel soorten trekken de aandacht door hun massaal optreden of door hun nestbouw. Maar juist dit massaal optreden brengt mee dat ze soms echt schadelijk kunnen worden, wanneer ze zich b.v. aan rijst of andere graangewassen te goed doen; zó heeft men onlangs in West-Afrika drastische maatregelen moeten nemen tegen de kleine *Quelea*, een genus dat ook in onze gebieden voorkomt, terwijl *Padda oryzivora* wel bekend staat als een erge vijand van de rijstvelden in Azië.

In het algemeen worden de Ploceiden gekenmerkt door een krachtige, konische en puntige snavel, een kenmerk dat onder de Passeriformes ook wordt teruggevonden bij de Fringilliden, de laatste familie welke wij zullen onderzoeken. Uitzonderingen komen echter voor en men treft onder de Ploceiden soorten aan waarvan de snavel veel minder plomp is; ook soorten die nu in deze familie worden gerangschikt, maar vroeger bij andere waren ingedeeld: b.v. *Pholidornis*, *Parmoptila*, die REICHENOW onder de Pariden rekende. Toch geeft de snavel een uitstekend algemeen kenmerk.

De vleugel is meestal afgerond en telt 10 handpennen, dan als de Fringilliden er maar 9 hebben. Hierbij moet echter opgemerkt worden dat bij veel Ploceiden de eerste (buitenste) handpen soms heel klein is en door de handdekvederen is bedekt.

De staart is dwars afgezet of afgerond of trapvormig, en telt 12 stuurpennen; bij zekere mannetjes in paarkleed zijn vier (Viduinen) of meer (Ploceinen) stuurpennen merkkelijk, soms enorm verlengd.

De tarsus is lang, met lange tenen; hij vertoont aan de zijden een lange plaat, en plaatjes van voren.

De meeste Ploceiden vertonen, althans bij het mannelijk geslacht en in de paartijd of broedperiode, een mooi kleed: in hun bevedering komt geel, rood, blauw, groen, groengeel, paars, roodbruin, wit, zwart enz. voor. Het wijfje is soms even mooi gekleurd maar meestal vertoont ze een ander kleed dan het mannetje en veelal een kleed dat nogal eentonig en dof is, weinig treft door zijn kleuren en bij verscheidene soorten bijna identisch is. Dit is eveneens het geval, bij veel soorten, voor het mannetje buiten de broedperiode, in de rustperiode dus, waar het op het wijfje gaat gelijken, wat ook het geval is met de juvenielen; dan is dikwijls de bovenzijde zwart- of donkergevekt of -gestreept op min of meer lichte grond, in de aard van onze Europese Mussen. Dit brengt mee dat het, in veel gevallen, moeilijk is, wijfjes of mannetjes in rustkleed bij de rechte soort onder te brengen, wanneer geen mannetjes in paarkleed terzelfder tijd gezien of vooral ingezameld zijn.

Een reeks Ploceiden zijn voor hun voeding bijna uitsluitend op Insekten aangewezen en zijn dus echte Insekteneters: dit is b.v. het geval met de *Malimbus*-soorten, die het woud bewonen. Meestal echter voeden zich de Ploceiden in hoofdzaak met zaden (vooral van grassen) en vruchtjes, al is ander kost dikwijls ook welkom: Insekten, Wormen, bladeren, knoppen enz.; dit kan men ook vaststellen bij onze Europese Mussen, die ook Ploceiden zijn. Ze nemen hun voedsel niet alleen op bomen, struiken of heesters, gras en andere planten, maar evengoed op de grond, soms ook vangen ze Insekten op de vleugel.

Een groot deel der Ploceiden bewoont grasgebieden en daar vindt men natuurlijk de meeste zaadeters, maar ook de soorten die eventueel in massa optreden en schadelijk worden. Andere worden slechts in het woud gevonden, vooral in secundaire wouden, maar ook in het diepe oerwoud; een hele reeks soorten zijn eigen aan het bergwoud of worden slechts in het gebergte aangetroffen. In het diepe woud worden de Ploceiden vooral in de boomkruinen gezien; in minder donkere wouden of in secundaire wouden vindt men ze ook in het kreupelhout of in de zogenaamde « tussenverdieping », tussen grond en kruinen. In grasland worden, in onze gebieden, de meeste soorten in de beboste savanne aangetroffen; enkele Ploceiden verkiezen heel droge biotopen; andere, daarentegen, worden slechts gevonden in de buurt van het water, aan de oevers van rivieren of meren, in riet- of papyrusmoerassen.

De nestbouw van veel Ploceiden trekt de aandacht van iedereen, vooral dan wanneer ze zich in de buurt van de Mens aan het werk zetten.

De nesten zijn meestal min of meer bolvormig, met zijdelingse ingang, deze soms tot een lange buis verlengd. Ze bestaan uit gras, plantenvezels, mos, afgescheurde bladrepn, kleine bladeren en andere plantendelen, ook wel soms vederen, vooral voor de binnenbekleding; alles met min of meer geschiktheid bijeen gewerkt. Bij de echte Wevers, namelijk de Ploceinen, ontstaan aldus geweven nesten die soms wonderlijke kunstwerken zijn; bij andere Ploceiden, namelijk bij de Estrildinen, zijn de nesten minder verzorgd en soms zelfs slordig. Of wel zijn het hangende nesten, die meestal op bomen of heesters of palmbomen worden aangelegd en soms aan het eind van een dunne twijg of zelfs van een blad hangen, of wel zijn het nesten die b.v. worden vastgemaakt tussen stevige grashalmen of in het riet, of eenvoudig tussen het gras worden gevonden.

Maar er bestaan ook verscheidene soorten die geen nest bouwen en parasieten zijn geworden. Zoals wij reeds gezien hebben bij de Koekoeken en bij de Honigwijzers, legt het wijfje haar eieren in de nesten van andere vogels, voornamelijk bij andere Ploceiden of bij *Cisticola*; de eieren worden bebroed door de pleegouders en de jonge vogels worden door hen in hun nest grootgebracht!

REICHENOW, die de huidige Passerinae onder de Fringilliden stelde, deelde in zijn « Vögel Afrika's » zijn Ploceiden in volgens de lengte van de eerste (buitenste) handpen. Bij zijn Ploceinen was deze pen lang, duidelijk langer dan de handdekvederen; bij zijn Spermestinen was handpen I kort, ten hoogste even lang als de handdekvederen.

CHAPIN heeft er op gewezen dat er onder de Spermestinae van de Duitse auteur soorten voorkwamen die een lange handpen I hadden, wat REICHENOW trouwens aangetekend had; in een zelfde genus kon men zelfs de twee gevallen aantreffen. Een indeling steunend op de lengte van handpen I moet dus verworpen worden. CHAPIN kon echter de indeling in Ploceinae en Spermestinae (hij noemt ze Estrildinae) aannemen, mits andere kenmerken te gebruiken en een andere verdeling van de genera waar te nemen. Twee kenmerken heeft hij ontdekt die zulk een indeling mogelijk maken en op een natuurlijke wijze de Ploceinae van de Estrildinae scheiden.

Men had namelijk al lang opgemerkt dat bij veel Ploceiden de mond van de juvenielen eigenaardige donkere tekeningen vertoont of dat er kleine zwellingen aan de mondhoeken te zien zijn. CHAPIN stelde nu vast dat deze tekeningen of zwellingen alleen bij zulke Ploceiden voorkomen die geen echte wevers zijn, die minder verzorgde nesten bouwen, en die daarbij hun nesten nooit zuiver houden van uitwerpsels, in de broedperiode. De echte wevers daarentegen weven prachtige, meestal hangende nesten, houden deze absoluut proper, en vertonen nooit, ook niet bij de juvenielen, donkere tekeningen aan de mond noch zwellingen aan de mondhoeken. De donkere « domino » - of « hoefijzer » - vlekking van de mond en de tong kenmerkt dus de Estrildinae evengoed als de nestbouw: hun nesten gelijken meestal meer op een opeenhoping van gras dan op een geweven nest; meestal vervaardigd uit gras, en veelal uit bloeiend of zaaddragend licht gras, zijn deze nesten bevuild door de uitwerpsels van de jonge vogels.

In zijn « Birds » deelt CHAPIN de Ploceidae onder zeven onderfamilies in: de Bubalornithinae, de Plocepasserinae, de Passerinae, de Sporopipinae, de Ploceinae, de Estrildinae, de Viduinae. De twee eerste en de vierde van deze onderfamilies zijn vertegenwoordigd door genera die REICHENOW onder zijn Ploceinae plaatste; de derde omvat genera die bij zijn Fringillidae te vinden waren.

Een latere auteur, WOLTERS, gaat verder in zijn indeling der Ploceiden dan CHAPIN. Hij zondert de Bubalornithinae af als een aparte familie (wat CHAPIN vroeger ook deed) en deelt de overige Ploceiden van CHAPIN in twee families: Ploceidae en Estrildidae in. Onder zijn familie Ploceidae komen de onderfamilies Plocepasserinae, Passerinae, Sporopipinae, Ploceinae en Anomalospizinae (een genus dat CHAPIN onder zijn Ploceinae vermeldt) voor. Hij verdeelt zijn familie Estrildidae onder Estrildinae en Viduinae.

Ik volg in dit werk de indeling van CHAPIN in onderfamilies en laat alle Ploceiden onder een enkele familienaam staan; toch ben ik de zienswijze van WOLTERS bijgetreden wat de Anomalospizinae aangaat en voeg dus deze onderfamilie bij deze die CHAPIN aanneemt.

Voor de verdere indeling van de genera en soorten zal ik daarentegen vooral de klassifikatie van WOLTERS volgen. Ik merk hierbij op dat ik voor ieder genus der Ploceiden zijn opstelling zal volgen, daar waar ik vroeger in dit werk de soorten van ieder genus alfabetisch opsomde.

De verschillende onderfamiliën der Ploceiden kunnen als volgt onderscheiden worden:

1. *a.* De vleugel is langer dan 115 mm. en terzelfdertijd zijn kop en borst of helemaal zwart of helemaal wit en is de staart korter dan de vleugel. Is de vleugel slechts 110 mm. lang, dan is de onderzijde donkergestreept op wit en tegelijkertijd is de snavel minder hoog dan de lengte van de mondspleet af. Handpen I is ten minste half zo lang als pen 2. .... Subfam. *Bubalornithinae* (blz. 244).
- b.* Deze kenmerken treffen niet samen. De onderzijde kan donkergestreept zijn op wit maar dan is de snavel hoger dan de lengte aan de mondspleet. .... 2.
2. *a.* *Of wel* is bovenzijde grauw of bruin, en is het voorhoofd zwart of roodbruin; er zijn zwarte keelstrepen; en de vleugel is langer dan 80 mm. *Of wel* is de vleugel slechts ongeveer 65 mm. lang en is de binnenvlag van de armpennen zwart of zwartbruin evengoed als de handpennen, terwijl de buitenvlag lichtgekleurd is; geen keelstrepen. - Noch rood noch geel noch groen noch blauw in de bevedering. .... Subfam. *Plocepasserinae* (blz. 252).
- b.* Deze kenmerken treffen niet. .... 3.
3. *a.* De voorhoofdsvederen zijn zwart maar witgezoomd en terzelfdertijd zijn de neusgaten door de bevedering bedekt. De vleugel is ongeveer 70 mm. lang; handpen I is langer dan de handdekvederen. Zwarte, witgestippelde keelstrepen op witte achtergrond. Snavel bleek. .... Subfam. *Sporopipinae* (blz. 251).
- b.* Deze kenmerken treffen niet samen. .... 4.
4. *a.* Handpen I is heel kort en rust op de bovenzijde (rugzijde) van pen 2: ze wordt dus niet gezien aan de onderzijde van de vleugel. Terzelfdertijd: bevedering grotendeels bruin of grauw, zonder rood noch groen noch blauw, ook geen geel, behalve soms een gele keelvlek. Snavel zwart bij de volwassen vogels. Vleugel ten minste 70 mm. lang. .... Subfam. *Passerinae* (blz. 246).
- b.* Handpen I is aan de onderzijde van de vleugel te zien, al is ze in veel gevallen heel kort. *Of wel* vertoont de bevedering gele, rode, blauwe, groene, roodbruine, oranje of paarse gedeelten maar nergens is slechts een gele keelvlek te zien. *Of wel* is de bovenzijde donkergevekt of -gestreept op lichtgekleurde grond. .... 5.
5. *a.* De bovenzijde is mooi groen of geelgroen met zwarte of donkere vlekken of strepen; de onderzijde is geel. Tegelijkertijd is handpen I korter dan de handdekvederen en is de snavel kort, hoog, en zwart. .... Subfam. *Anomalospizinae* (blz. 360).
- b.* Is de bovenzijde groen en groengeel dan is handpen I langer dan de handdekvederen. .... 6.
6. *a.* *Of wel* is handpen I langer dan de handdekvederen en dan is de snavel *nooit* staalblauw met rode randen, *noch* zijn er witte vlekjes aan de onderzijde, *noch* zien de bovenkop en bovenrug er als beschubd uit. *Of wel* is handpen I korter dan of even lang als de handdekvederen *maar dan: of wel* (*Euplectes*) is de bevedering zwart met of zonder andersgekleurde gedeelten maar met verlengde stuurpennen en zwarte snavel, - *of wel* zijn borst en flanken zwart en is de bevedering gedeeltelijk geel of rood of roodbruin of oranjeleurig: dan is de vleugel langer dan 50 mm.; - *of wel* is de bovenzijde meestal duidelijk donker- of zwartgevekt of -gestreept, en is de onderzijde lichtgekleurd, ten minste in het midden; - *of wel* (*Quelea*) is de buitenvlag van de handpennen duidelijk geel of groengeel gewassen, terwijl tegelijkertijd de snavel rood is of er rood is aan de kop, ten minste bij het mannetje in broedkleed. .... Subfam. *Ploceinae* (blz. 256).
- b.* Is handpen I langer dan de handdekvederen, *of wel* is de snavel staalblauw met rode randen, (*Spermophaga*) - *of wel* is de onderzijde witgevekt, - *of wel* zijn bovenkop en bovenrug duidelijk wit-zwart gestreept en is de buik geel (*Pholidornis*). Meestal echter is handpen I korter dan de handdekvederen. Dan kan de bevedering gedeeltelijk geel zijn, maar in dat geval (*Coccopygia* en *Amandava*) is de vleugel korter dan 50 mm. en zijn de bovenstaartvederen rood. Meestal is er geen groen in de bevedering en zo ja, dan slechts aan de bovenzijde. Is de bevedering helemaal zwart dan zijn (in onze gebieden) de stuurpennen niet verlengd en is de snavel bleek. .... 7.

7. a. *Of wel* zijn de bovenkop en de bovenrug (of de hele rug) zwart, met lichtgekleurde nekband er tussen en zijn de twee middelste paren stuurpenen fel verlengd (mannetjes in paarkleed). *of wel* is de hele bevedering zwart met bleke snavel en zijn de stuurpenen niet verlengd; - *of wel* zijn bovenkop en bovenzijde donker- of zwartgevekt of -gestreept maar met bleke middelstreep over de kop. . . . . Subfam. *Viduinæ* (blz. 362).
- b. Anders gekleurd. De stuurpenen nooit lang verlengd, al is de staart soms trapvormig. De bovenkop vertoont nooit een brede bleke middelstreep. De bevedering is nooit totaal zwart met bleke snavel. . . . . Subfam. *Estrildinæ* (blz. 372).

I. — SUBFAM. BUBALORNITHINÆ

Dit zijn de Buffel-wevers, vogels die nogal op Ploceinen gelijken maar er door een reeks kenmerken van afwijken, wat hun anatomie en hun skelet betreft. CHAPIN en anderen houden ze voor een onderfamilie der Ploceiden. Andere auteurs geven hun familierang.

't Zijn vogels met typische snavel, dik en puntig maar betrekkelijk kort, met merklijk gebogen bovenlijn; in de paartijd zwelt de basis van de snavel. Vleugels afgerond, handpen I langer dan de halve lengte van pen 2 en ongeveer een derde van de vleugellengte. Staart lang, maar korter dan de vleugel, dwars afgesneden of ietwat afgerond. De vleugel meet meer dan 115 mm.

Deze vogels bewonen grote, heel eigenaardige nesten, die soms enorme afmetingen bereiken; bij nader toezien merkt men dat het gemeenzame nesten zijn waarin dus verschillende vogels bij elkaar nestelen en die verscheidene toegangen vertonen. 't Zijn nogal grofgebouwde nesten, die weinig gelijken op de soms zo sierlijke nesten van vele Ploceinen of echte Wevers; ze bestaan in hoofdzaak uit doorntwijgjes en gras. Gemeenzame nesten worden ook gevonden bij zekere Plocepasserinen, namelijk bij *Philetarius socius*, de « familievogel » van Zuid-Afrika; er wordt eerst een gemeenzaam dak aangebracht, en daaronder wordt verder gebouwd.

Twee genera vertegenwoordigen de Bubalornithinen. Eén enkel werd tot hiertoe uit onze gebieden vermeld. Ze worden als volgt onderscheiden :

1. a. De bevedering is grotendeels zwart, met ietwat wit. . . . . *Bubalornis* (blz. 244).
 b. De bevedering is voor een goed deel wit, namelijk de kop en de borst, voor het overige zwart of bruin, maar met vuuroode tot roodbruine bovenstaartvederen. . . . . *Dinemellia* (blz. 245).

GENUS BUBALORNIS SMITH.

Eén enkele soort.

1. - *Bubalornis albirostris* VIEILLOT.

Deze soort (de « Buffel-wever ») bewoont droge savannen van West-Afrika tot Noordoost-, Oost- en Zuid-Afrika, enerzijds, tot Rhodesië en Angola, anderzijds.

Bovenkop en bovenzijde zwart of donkerbruin, ietwat glanzend, de vederen wit vóór het zwart einde (aan de rug soms en vooral aan de zijden ziet men het wit optreden); vliegpennen zwartbruin tot zwart, de middelste handpenen ten minste distaal met fijne, witte buitenzoom. Onderzijde zwart van kin tot onderstaartvederen, de borst- en lichaamszijden min of meer breed witgestreept (schachtstrepen); ondervleugeldekvederen zwart. Snavel zwart, ten minste aan de punt, soms helemaal zwart, ofwel roodachtig bruin; poten hoornbruin tot sepiakleurig.

Vleugel: 110-129; staart: 90-120; tarsus: 29-32; snavel: 21-24 mm.

De Juv. is donkerbruin, de armpennen met roestkleurige buitenzoom; de handpenen met bleke buitenzoom. Kin en keel bruinachtig, fijn donkergestreept; kropvederen wit- of bruinachtiggezoomd; het overige van de onderzijde wit of bruinachtig, met donkerbruine schachtstrepen.

1 a. - *Bubalornis albirostris albirostris* VIEILLOT.

De typische vorm wordt gevonden van West-Afrika tot Noordoost-Afrika, over Soedan en Noord-Uganda. Hij is bekend uit Lado en zou misschien in het uiterste noorden van onze gebieden kunnen voorkomen.

Bij deze vorm is de snavel van de mannetjes normaal zwart, maar de basis zwelt en wordt witachtig in de paarperiode; bij de andere vormen is de snavel nooit zwart maar veeleer roodachtig bruin.

Geen exemplaar in onze verzameling. Wel exemplaren van de vormen *intermedius* Cab. (Abessinië; Oost-Afrika), *niger* Sm. (Kalahari; Ambriz).

GENUS DINEMELLIA REICHENBACH.

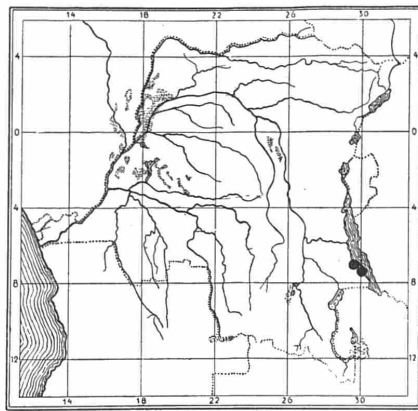
Eén enkele soort.

Afb. 237. — *Dinemellia Dinemelli* RÜPPELL.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

1. - *Dinemellia Dinemelli* RÜPPELL. — Afb. 237-238.

De « Witte Buffel-wever » bewoont eerder droge savannen. Hij is bekend van Soedan en Noordoost-Afrika tot in Oost-Afrika en aan het Tanganika-meer. Twee vormen er van worden hier vermeld.

Afb. 238. — Vindplaatsen van *Dinemellia Dinemelli*.

Kop, hals en de hele onderzijde zijn wit; de bovenzijde en de schoudervederen zijn bruin tot zwartbruin, de laatste met witachtige zoom bij de typische vorm van de soort; kleine dekvederen en handdekvederen zwartbruin, de andere valer bruin, de grote met witachtige buitenzoom bij de typische vorm; boven- en onderstaartvederen en een vlek aan de vleugelboeg mooi oranje-rood tot scharlakenrood of vuur-rood; vliegpennen bruinzwart, zwartbruin of donkerbruin, de handpennen wit aan de basis, alle armpennen met bleke of witte buitenzoom bij de typische vorm, slechts aldus aan de binnenste armpennen bij de vorm

Böhmi; stuurpenen zwartbruin met smalle, bleke eindzoom; ondervleugeldekvederen zwartbruin. Snavel zwartbruin tot hoornbruin; poten donkerbruin tot zwart.

Vleugel: 110-125-140; staart: 70-85-100; tarsus: 28-32-35; snavel: 20-24-25 mm.

1 a. - *Dinemellia Dinemelli Böhmi* REICHENOW.

Deze vorm is groter dan de typische vorm (vleugel 125-140 tegen 110-125). Hij wordt gevonden in het zuidelijk woongebied van de soort. BÖHM trof hem aan de westelijke oever van het Tanganika-meer aan; sedertdien is de vogel daar nooit teruggevonden.

Bekende vindplaatsen: Manda (BÖHM). — Mpala (BÖHM).

1 b. - *Dinemellia Dinemelli Dinemelli* RÜPPELL.

De typische vorm van de Witte Buffel-wever bewoont het noorden van het woongebied. Hij is bekend uit Redjaf in Soedan en zou misschien het noordoosten van onze gebieden kunnen voorkomen.

II. — SUBFAM. PASSERINAE

De vogels die hiertoe horen werden vroeger bij de Fringilliden ingedeeld, en zulks wordt nog door BANNERMAN gedaan. Men is het er echter nu over eens dat ze beter aansluiten bij de Ploceiden, voornamelijk door de structuur van het gehemelte, door hun nestbouwwijze, door het eerste ruien van de jongen. Met de Fringilliden delen ze het eigenaardig kenmerk dat de eerste handpen fel gereduceerd is; dit is ook het geval bij een deel der Ploceinen en Estrildinen, maar bij de Passerinae rust de eerste, korte, pen *boven* op de tweede handpen (de eerste lange pen) en wordt dus niet gezien als men de vleugel aan de onderzijde bekijkt.

Tot deze onderfamilie horen Vogels die iedereen goed kent, namelijk de gewone Mussen, en aanverwante soorten. Deze vogels zijn nooit mooi gekleurd; de grondkleur van de bovenzijde is bruin of grijs, de onderzijde wit tot grijs, soms met gele vlek aan de keel; soms ook met zwarte delen.

Twee genera horen bij de Passerinae:

1. a. Een gele vlek aan de witte of grijze keel, ten minste bij volwassen mannetjes. Lichtgekleurde wenkbrauwstrepen. Geen zwart aan de keel noch zijstrepen. . . . . *Petronia* (blz. 246).
- b. Nooit een gele vlek aan de keel, die wit of grijs is gekleurd. Geen wenkbrauwstrepen, ofwel (*Passer iagoensis*) is de keel zwart (mannetje) of grijs met donkere zijstrepen (wijfje).
. . . . . *Passer* (blz. 248).

GENUS PETRONIA KAUP.

Twee soorten worden onderscheiden; een enkele er van werd tot hiertoe in onze gebieden waargenomen.

Aan de lichtgekleurde wenkbrauwstrepen worden deze Mussen in onze gebieden gemakkelijk herkend; ook aan de gele vlek die de keel siert bij het volwassen mannetje, minder duidelijk aldus bij het wijfje.

1. a. De wenkbrauwstrepen zijn bruinachtigwit tot wit. De vleugel is langer dan 84 mm. . . . .
. . . . . *Petronia superciliaris*.
- b. De wenkbrauwstrepen zijn roestbruinkleurig. De vleugel is ten hoogste 80 mm. lang. . . . .
. . . . . *Petr. dentata*.

1. - *Petronia dentata* SUNDEVALL.

Deze soort is niet bekend uit onze gebieden en komt er hoogstwaarschijnlijk niet voor. Ze bewoont Soedan en wordt gevonden tot in Abyssinië en zelfs Arabië.

Mannetje. — Bovenkop en bovenzijde bruin, roestbruin of grijsbruin, de kop grijs; een brede, min of meer bleke, roestbruinachtige slaapstreep aan iedere zijde van de kop; dekvederen donkerbruin; vlieg-

pennen en stuurpennen zwartbruin; de midden- en grote dekvederen met bleke eindzoom, de buitenzoom van de vliegpennen roestbruinachtig; stuurpennen donkerbruin tot zwartbruin, met smalle, bleke eindzoom; de vederen van de bovenrug soms gedeeltelijk zwart. Onderzijde bleekbruinachtig, de borst soms donkerder gekleurd; een gele keelvlak. Snavel donkerbruin, de onderkaak bleek; poten grauwwit.

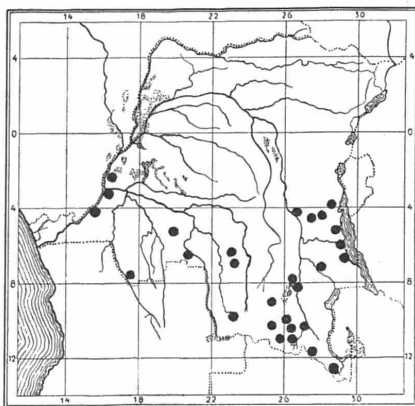
Bij het wijfje is de bovenzijde meer geelbruinachtig; de kopzijden, de borst en de zijden min of meer geelbruin gewassen; de gele keelvlak is onduidelijk.

Vleugel: 72-80; staart: 45-50; tarsus: 15-16; snavel: 11-12 mm.

Wij bezitten exemplaren van deze soort uit Soedan.

Afb. 239. — *Petronia superciliaris* BLYTH.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Afb. 240. — Vindplaatsen van *Petronia superciliaris*

2. - *Petronia superciliaris* BLYTH — Afb. 239-240.

Deze soort, de Geelvlakmus, wordt gevonden van Zuid-Afrika tot het Tanganyika Territory, enerzijds, tot Zuid-Congo, Neder-Congo en zelfs Frans Congo, anderzijds.

Bovenzijde bruin, min of meer roestkleurig gewassen, de bovenkop donkerder, ietwat grauw, de rug of ten minste de bovenrug met overlangse, zwarte strepen; dekvederen zwartbruin, de midden- en grote dekvederen met brede, bruinachtigwitte eindzoom; vliegpennen zwartbruin, de buitenzoom roestbruinachtig, breder zó aan de armpennen, de binnenzoom wit; stuurpennen zwartbruin. Een brede, witte tot bruinachtige wenkbrauw- en slaapstreep; onderzijde bruinachtig tot grauwwitachtig, met gele keelvlak bij de volwassen vogels; de kin wit, gelijk het buikmidden en de onderstaartvederen. Snavel donkerbruin, de onderkaak bleek; poten grauwwit.

Vleugel: 85-100; staart: 55-68; tarsus: 18-20; snavel: 12-15 mm.

Een honderdtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Leopold II-meer: Botanankasa (NKELE). — Kwamouth (SCHOUTEDEN).

Distr. Kwango: Atene (CHARLIERS). — Willem-watervallen (SCHWETZ).

Distr. Kasai: Merode (WINDMOLDERS). — Katombe (VAN ASSCHE).

Distr. Lualaba: Kakanda (DE CROMBRUGGHE). — Kinda (DE BAILLET). — Kapiri (DE BAILLET). — Kansenia (DE WITTE). — Kanzenze (DE WITTE). — Kinona (DEWIT). — Kisenda (DE CROMBRUGGHE). — Musolo-meer (DE BAILLET). — Kasaji (FISHER). — Samiji (FISHER). — Kinona (DEWIT).

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (LYNES). — Nieuwdorp (LEGROS). — Elisabethstad (SCHOUTEDEN). — Sakanja (HUTSEBAUT). — Elisabethstad (RICHARD).

Distr. Tanganika: Tembwe (SCHOUTEDEN). — Fwatuma (LIPS). — Kiambi (DE WITTE). — Lulimba (PRIGOGINE).

Distr. Maniema: Lubilu (PILETTE). — Kabambare (PILETTE). — Manakwa (PILETTE).

Andere vindplaatsen: Leopoldstad (BOHDORFF). — Ngombe, Kasaï (SCHOUTEDEN). — Ten NW. van het Tanganika-meer (CARRUTHERS). — Kasongo (BOHDORFF). — Dikulwe (NEAVE). — Opper-Lufira (NEAVE). — Kambove (NEAVE). — Upemba-Park (VERHEYEN).

GENUS PASSER LINNAEUS.

Dit zijn de echte Mussen, de vertegenwoordigers van onze zo vriendelijke Belgische Mussen. Ze hebben er het algemeen uitzicht van en worden door iedereen onmiddellijk als Mussen herkend, al gaat men gewoonlijk te ver en denkt men, in Congo, dat het de Europese Mus is die men zo overal in steden en dorpen ziet. Het is interessant op te merken dat de Europese Mus in Zuid-Afrika is ingeburgerd!

Tot hiertoe is er maar één soort *Passer* bekend in Congo, de *Passer griseus*. CHAPIN vermeldt twee andere soorten, die misschien binnen onze grenzen zouden kunnen aangetroffen worden, al is dit hoogst onwaarschijnlijk. Eén er van, *Passer iagoensis*, zou dan in het noordoosten gevonden worden; de andere, *Passer Swainsoni*, in het oosten van Urundi.

Deze drie soorten worden als volgt onderscheiden :

1. a. Er bestaan lichtgekleurde wenkbrauwstrepen, gelijk bij de *Petronia*-soorten, maar in dit geval heeft het mannetje zwart aan de keel en is het wijfje grauwwelig. . . . . *Passer iagoensis*.
- b. Geen lichtgekleurde wenkbrauwstrepen. De keel is lichtgekleurd. . . . . 2.
2. a. De kop is grijs, de rug is daarentegen meestal fel roodbruin, gelijk de kleine vleugeldekvederen; de grote dekvederen en de binnenste armpennen vertonen een brede, roodbruine zoom; het midden van de keel is heel bleek grijs, tot witachtig. . . . . *Passer griseus*.
- b. De bovenrug is grauwwit, de kop verschilt er weinig van in kleur. Kleine vleugeldekvederen roodbruin; de grote dekvederen en de binnenste armpennen slechts met fijne roodbruine zoom. Het midden van de keel is nauwelijks lichter gekleurd dan de borst. . . . . *Passer Swainsoni*.

SUBGENUS PASSER s. str.

1. - *Passer iagoensis* GOULD.

Deze soort bewoont gebieden van Afrika met minder regenval. CHAPIN vermeldt de vorm *Shelleyi* SHARPE die bekend is uit het Lado-gebied van Soedan maar merkt tevens op dat het hoogst onwaarschijnlijk is dat hij in onze gebieden zou voorkomen. De typische vorm bewoont de Cape Verde eilanden.

Mannetje. — Bovenkop en nek zijn grijs tot grauwwit; bovenrug grauwwit maar roodbruin gewassen, met zwarte strepen (de vederen zijn zwart met brede grauwwit tot roodbruine zomen), of zwart op één vlag en lichtgekleurd op de andere; schoudervederen, romp en kortere bovenstaartvederen roodbruin, de langere grauwwit; kleine dekvederen roodbruin, de middelste zwartbruin met witte of bruinachtige eindzoom; grote armdekvederen, vliegpennen en stuurpennen zwartbruin, met lichtbruinachtige tot witachtige

zomen. Teugels donker; een korte witte streep er boven op; van het oog over de slaap loopt een roodbruine streep, die breder wordt op de halszijden; wangen en oor wit; keel zwart, met brede witte zijstrepen; krop en borst bleekgrauw; lichaamszijden bruinachtiger, het midden van het onderlichaam wit, ondervleugeldekkveren en onderstaartvederen wit, de langste onderstaartvederen basaal grauw of grauwbrown. Snavel zwart; poten bruin.

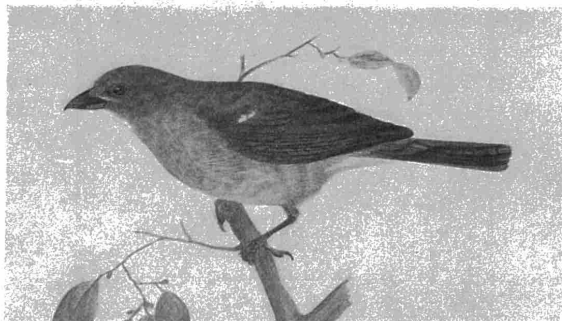
Wijffe. — Verschilt van het mannetje door een grauwe keel, met bruinachtige zijstrepen, en door bleekbruinachtige slaapstrepen. De rug is ook minder roodbruin gewassen. Snavel zwart.

Vleugel: 60-70; staart: 45-50; tarsus: 18-20; snavel: 9,5-13 mm.

SUBGENUS PYRGITOPSIS BONAPARTE.

2. - *Passer griseus* VIEILLOT. — Afb. 241-242.

Ieder Europeaan kent, in Congo, de Congolese Mus, die daar onze gewone en zo sympatieke Belgische Mussen vertegenwoordigt. *Passer griseus* is een soort die over heel Zwart-Afrika wordt gevonden maar

Afb. 241. — *Passer griseus* VIEILLOT
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

in enkele, min of meer duidelijk onderscheidbare vormen is onderverdeeld. In onze gebieden komt de vorm *ugandae* voor, die even goed in woudgebieden als in opene gebieden voorkomt. Zoals onze Mussen leven hun Congolese verwanten bij voorkeur in de buurt van de Mens, en 't is dus in dorpen en in steden dat men er kennis mee maakt.

2 a. - *Passer griseus ugandae* REICHENOW.

Ik ga akkoord met CHAPIN, dat het beter is alle Congolese Mussen onder de naam *ugandae* te groeperen, niet alleen deze uit het Noorden, het Westen en het Oosten maar ook deze uit het Zuiden, Opper-Katanga meegerekend. Heeft men lange reeksen vóór zich, dan treft onmiddellijk de grote variabiliteit in de algemene kleur, van de onderzijde evenzeer als van de bovenzijde.

De kop en de hals zijn grauw tot bruinachtiggrauw; bovenrug bruin, min of meer in het roestbruin overgaand, de romp min of meer mooi roodbruin; bovenstaartvederen en dekkveren roodbruin, min of meer fel gekleurd, de middelste armdekkveren wit aan het einde, waardoor de vleugel een korte witte band vertoont; vliegpennen en stuurpennen zwartbruin tot bruinzwart, met bleke buitenzoom, de binnenste armpennen met roodbruinachtige buitenzoom; ondervleugeldekkveren wit tot grauwbrown. Kin en keelmid-den witachtig, de keel zijdelings grauw tot bruinachtiggrauw, gelijk het overige van de onderzijde, met wit buikmidden; doch exemplaren komen voor waarbij de onderzijde min of meer fel roestbruin is gewassen; onderstaartvederen wit, ofwel (de langste vooral) gedeeltelijk grauw. Snavel zwart; poten geelbruin tot vleeskleurig.

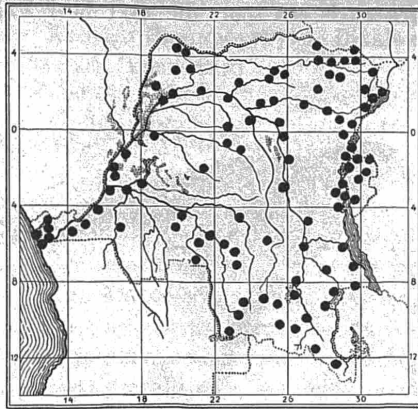
Vleugel: 76-90; staart: 60-75; tarsus: 18-20; snavel: 12-14 mm.

Ongeveer 500 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Zambi (DARTEVELLE). — Boma (VRIJDAGH). — Boma (MESMAEKERS). — Banana (VRIJDAGH). — Moanda (MESMAEKERS). — Mayumbe (VLEESCHOUWERS). — Kitona (MESMAEKERS). — Banana (MESMAEKERS). — Thijsstad (MEVR. M. BEQUAERT). — Boma (WEYNS). — Kisantu (SCHOUTEDEN). — Kifuku Banana (SCHOUTEDEN). — Banana (SCHOUTEDEN). — Moanda (SCHOUTEDEN). — Temvo (SCHOUTEDEN). — Ganda Sundi (SCHOUTEDEN). — Urselia (VRIJDAGH). — Leopoldstad (BERTEAUX). — Leopoldstad (HENRION). — Leopoldstad (HERROELEN). — Leopoldstad (COLBACK). — Leopoldstad (BECQUET). — Leopoldstad (FIASSE). — Leopoldstad (MEVR. LEPERSONNE). — Leopoldstad (BUREAU).

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Ndwa (NGWE). — Bolobo (SCHOUTEDEN). — Kwamouth (SCHOUTEDEN). — Mbomo (NGWE).

Distr. Tshuapa: Lukolela (BOURRY). — Bokungu (DUPUIS). — Yokamba (DUPUIS). — Esongo (DUPUIS). — Lotakomela (DUPUIS). — Bolanda (HERROELEN). — Ikela/Imbele (HERROELEN). — Momboyo (DUPUIS). — Basankusu (HERROELEN). — Ikela (LOOTENS). — Bolafa (STEVENART). — Bolima (HER-

Afb. 242. — Vindplaatsen van *Passer griseus ugandae*

ROELEN). — Yalokele (DUPUIS). — Yokolo (HERROELEN). — Bomandja (HERROELEN). — Bokeko (HERROELEN). — Walenge (HERROELEN). — Elongo Nkombe (STEVENART). — Boangi (VERBUYT). — Eala (SCHOUTEDEN). — Lofima (DUPUIS). — Yoseki (WRIGHT).

Distr. Congo-Ubangi: Bosodula (VRIJDAGH). — Bosobolo (VRIJDAGH). — Gemena (VRIJDAGH). — Businga (COLLARD). — Bomboma (VRIJDAGH). — Mohengo (VRIJDAGH).

Distr. Uelé: Paulis (ABBELOOS). — Bambesa (VRIJDAGH). — Dungu (Eerw. Zusters). — Ibembo (HUTSEBAUT). — Gangala na Bodio (LAUWERS). — Buta (HUTSEBAUT). — Angodia (HUTSEBAUT). — Niagara (DE CALONNE). — Gangala na Bodio (CORNET D'ELZIUS). — Aru-kamp (MISONNE).

Distr. Kibali-Ituri: Medje (CHRISTY). — Lodjo (MEVR. LEPERSONNE). — Nizi (BREDO). — Kilo (THÉLIE). — Penghe (J. BEQUAERT). — Teturi (MEVR. FUMIÈRE). — Mahagi (VRIJDAGH). — Moku (VRIJDAGH). — Mahagi (SCHOUTEDEN). — Niarembe (SCHOUTEDEN). — Faradje (SCHOUTEDEN). — Kasenyi (LEFÈVRE). — Bogoro (VRIJDAGH). — Wago (BREDO). — Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS).

Distr. Stanleystad: Avakubi (CHRISTY). — Ilongo (CHRISTY). — Stanleystad (CHRISTY). — Bana-lia (NAHAN). — Bumba (CHRISTY). — Isangi (MEVR. MARIJNEN).

Distr. Maniema: Kongolo (DE RIEMAECKER). — Lomami (GHESQUIÈRE).

Distr. Kivu: Kabare (SCHWETZ). — Kibumba (HACKARS). — Katanda (HACKARS). — Butembo (DYLEFF). — Rutshuru (FRECHKOP). — Rutshuru (LIPPENS). — Rutshuru (GHESQUIÈRE). — Rutshuru (DE WITTE). — Uvira (STAPPERS). — Beni, Kinawa (MEVR. LEPERSONNE). — Lesse (PILETTE). — Beni (BONNEVIE). — Lisasa (PILETTE). — Beni (BORGERHOFF). — Beni, Gadembi (MEVR. LEPERSONNE). — Ruzizi-Kivu (MENICKEN). — Bushenda (HACKARS). — Lutunguru (PRICOGINE). — Kamituga (PRICOGINE). — Bulaimu (PILETTE).

Ruanda-Urundi: Nya Muzinga (SCHOUTEDEN). — Kibingo (LESTRADE). — Astrida (AURELIAAN). — Astrida (LESTRADE). — Gabiro (VERHULST). — Kisenyi (VAN SACEGHEM). — Nyundo (DOUCE). — Astrida (FAIN). — Gisagara (FAIN). — Usumbura (VRIJDAGH). — Gakoma (AURELIAAN). — Kitega (VAN PARIJS). — Kayanza (CORDEMANS).

Distr. Tanganika: Moba (DE WITTE). — Kiambi (DE WITTE). — Musosa (BREDO).

Distr. Opper-Katanga: Kafubu, Elisabethstad (DE RIEMAECKER). — Kabundu (BREDO). — Lukonzolwa (DE WITTE). — Kilwa (DE WITTE). — Nkole (BREDO). — Sakania (HUTSEBAUT).

Distr. Lualaba: Kaleka (DEWIT). — Kansenia (DE WITTE). — Kando, Tenke (DE WITTE). — Kinda (DE BAILLET). — Kasaji (FISHER). — Dilolo (HUTSEBAUT). — Kayembe Mukulu (FISHER). — Kadia (DEWIT). — Kamina (LYNES).

Distr. Sankuru: Lusambo (WINDMOLDERS). — Lusambo (GHESQUIÈRE). — Kabinda (WINDMOLDERS). — Makamba-riv. (MEV. M. BEQUAERT).

Distr. Kasai: Luluaburg (CALLEWAERT). — Luebo (SCHOUTEDEN). — Tshikapa (SCHOUTEDEN). — Dumbi (SCHOUTEDEN). — Merode (WINDMOLDERS). — Katombe (VAN ASSCHE). — Basongo (SCHOUTEDEN).

Distr. Kwango: Ndinga (MEV. M. BEQUAERT). — Atene (CHARLIERS).

Andere vindplaatsen: Kitima (ANSORGE). — Bosabangi (ANSORGE). — Kasongo (CARRUTHERS). — Yambuya (JAMESON). — Dikulwe (NEAVE). — Opper-Lufira (NEAVE). — Bambili (RODHAIN). — Baraka (GRAUER). — Efondu (WHITMAN). — Mauda (SCHOUTEDEN). — Medje (SCHOUTEDEN). — Busuenda (PILETTE). — Ekibondo (REHN). — Munigi (FRECHKOP). — Mswa (EMIN). — Madjamboni (EMIN). — Kartushi (GYLDENSTOLPE). — Kanzenze (LEFEBURE). — Nieuw Antwerpen (CHAPIN). — Mobeka (CHAPIN). — Lié (CHAPIN). — Garamba (CHAPIN). — Upemba-Park (VERHEYEN).

2 b. - *Passer griseus griseus* VIEILLOT.

De typische vorm van *Passer griseus* is merklijk lichter gekleurd dan *ugandae*. Hij is bekend van Senegal tot Soedan en zou misschien kunnen gevonden worden in het uiterste noorden van onze gebieden.

3. - *Passer Swainsoni* RÜPPELL.

Deze Mus werd lange tijd aangezien voor een vorm van *Passer griseus*. Thans wordt aangenomen dat ze soortrang verdient. Tot hiertoe is *Passer Swainsoni* nooit in onze gebieden aangetroffen geworden; CHAPIN meent dat ze misschien in het oosten van Urundi zou kunnen voorkomen. De verspreiding loopt van Noord-oost-Afrika tot Zuid-Afrika.

Bovenkop, nek en bovenrug grauwbruinachtig, de rug naar achteren toe min of meer roodbruin gewassen, de romp mooi roodbruin; de bovenstaartvederen eveneens; vliegpennen donkergrauwbruin, de handpennen met fijn bleekgezoomde buitenvlag, de armpennen breder aldus, tot roodbruin (de binnenste); de binnenste middelste dekvederen distaal wit, de andere apicaal min of meer bleker. Onderzijde van de kin af grauwbruinachtig, de keel niet of nauwelijks bleker, de onderstaartvederen wel aldus.

Wij bezitten deze soort uit Abessinië.

Vleugel: 81-92; staart: 63-73; tarsus: 19-21; snavel: 12,5-14 mm.

III. — SUBFAM. SPOROPIPINAE

Kleine Ploceiden met korte en konische snavel waarvan de bovenlijn gebogen is, de onderkaak breed aan de basis; neusgaten bedekt door de bevedering van het voorhoofd. Vleugel afgerond; handpen I ongeveer de helft van handpen 2. Staart veeleer kort. Het voorhoofd is eigenaardig gekleurd, zwart met witte vlekjes, wat heel kenmerkend is voor deze vogels.

De Sporopipinen bouwen nesten uit gras, die min of meer bolvormig zijn, met zijdelingse, overdekte ingang; van binnen worden ze met vederen bekleed. Deze nesten worden aangelegd in heesters of doornbomen en worden dikwijls in groot aantal bij elkaar gevonden.

Geen *Sporopipes* is tot hiertoe in onze gebieden gevonden geworden. Het woongebied van deze vogels ligt veeleer in drogere streken.

Eén enkel genus.

GENUS SPOROPIPES CABANIS.

Eén soort zou misschien in Noord-Congo kunnen voorkomen.

1. - *Sporopipes frontalis* DAUDIN. — Afb. 243 en 246.

Deze soort is bekend van West-Afrika tot Abessinië en Oost-Afrika. Tot hiertoe werd ze niet aangetroffen in onze gebieden, waar ze misschien in het noordoosten zou kunnen voorkomen. Ze bewoont grasland. Een verwante soort heet in Zuid-Afrika « Baardmannetje ».

Voorhoofd en bovenkop zwart, de vederen van het voorhoofd, soms ook van de bovenkop, met witte eindvlek; de vederen van de achterkop wit- of althans bleekgezoomd (dit geeft aan de kop een beschubd aan-

Afb. 243. — *Sporopipes frontalis* DAUDIN
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

zien); nek lichtroodbruin of kaneelkleurig; rug, romp, bovenstaartvederen en de kleine vleugeldekvederen vaalbruin; de andere dekvederen, de vliegpennen en de stuurpennen donkerbruin, met bruinachtigwitte, grauwwitte of lichtbruinachtige zomen. Kopzijden en teugels wit tot grauwwit; twee korte, zwarte maar fijn wit bezaaide baardstrepen; kin en keel wit; het overige van de onderzijde, tot en met de onderstaartvederen, wit of grauwwachtig; de borst en de stuit ietwat grijs gewassen of askleurig, de flanken kaneelkleurig gewassen; ondervleugeldekvederen witachtig, min of meer bruingestreept. Snavel bleekgeelachtig tot lichtgrijs; poten vleeskleurig bruinachtig.

Vleugel: 63-70; staart: 42-50; tarsus: 16-19; snavel: 10-11 mm.

Bij de Juv. vertoont de kop geen wit aan het voorhoofd; de zomen van de pennen zijn meer roestkleurig.

1 a. - *Sporopipes frontalis frontalis* DAUDIN.

Dit is de vorm die misschien in Noordoost-Congo zou kunnen aangetroffen worden; hij is bekend uit Lado en Redjaf.

Wij bezitten de vorm *cinerascens* uit Oost-Afrika.

IV. — SUBFAM. PLOCEPASSERINAE

Deze Ploceiden hebben een krachtige, puntige snavel, waarvan de bovenlijn min of meer is gebogen en waarvan de basis verder achteruit reikt op het voorhoofd dan bij de andere Ploceiden. Vleugels, afgerond; handpen I langer dan de handdekvederen. Staart dwars afgesneden. Neusgaten vrij. Noch geel, noch rood, noch groen in de bevedering.

De Plocepasserinen bouwen nesten die niet hangen zoals zulks het geval is bij de Ploceinen, maar aan het einde van twijgen of takken worden vastgemaakt; ze bestaan uit bladeren en gras en zijn min of meer afgerond.

Een afzonderlijk geval is dat van de « Familievogel » uit Zuid-Afrika, die ik reeds vermeldde: *Philetairus socius*. Deze bouwt gemeenzame nesten, of beter gezegd nesten die aangelegd worden onder een gemeenzaam afdak dat de vogels zelf vlechten.

Een enkel genus is uit onze gebieden bekend; een tweede zou er misschien ook kunnen aangetroffen worden.

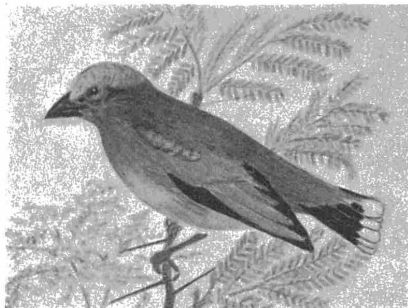
- I. a. Grotere vogels, de vleugel langer dan 80 mm. Het voorhoofd roodbruin of zwart. ....
Plocepasser (blz. 254).
 b. Kleinere vogels, de vleugel korter dan 70 mm. Het voorhoofd grijs. ... *Pseudonigrita* (blz. 253).

GENUS PSEUDONIGRITA REICHENOW.

Eén enkele soort.

1. - *Pseudonigrita Arnaudi* BONAPARTE. — Afb. 244.

Deze soort is bekend van Soedan tot Abessinië, Kenya en het Tanganyika Territory. Ze is vertegenwoordigd door verscheidene vormen, onder welke de typische vorm wordt gevonden ten noordoosten van Belgisch Congo, in Soedan. Het is echter weinig waarschijnlijk dat hij tot in onze gebieden zou voorkomen.

Afb. 244. — *Pseudonigrita Arnaudi* BONAPARTE
 (V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Bovenkop grijs tot witgrijs; bovenzijde bleekbruin tot bruin, met grijze rugvlek bij de vorm *dorsalis*; kopzijden eveneens bruinachtig, het oor donkerder, de oogleden wit; kleine dekvederen grijs maar basaal zwart; de andere gelijk de rug; handdekvederen en handpennen zwart, de binnenvlag bruin tot zwartbruin, met bleekbruine eindzoom; armpennen zwart aan de binnenvlag, de buitenvlag en de eindzoom bleekbruin; stuurpennen zwart en apicaal bruinachtig, ofwel basaal en apicaal bleekbruin maar zwart in 't midden. Onderzijde eveneens bleekbruin, de buik lichter gekleurd. Snavel zwart; poten vleeskleurig.

Vleugel: 63-69; staart: 33-38; tarsus: 17-19; snavel: 13-14 mm.

Bij de Juv. is de bovenkop gekleurd gelijk de rug; boven- en onderzijde zijn min of meer roestbruin gewassen; de snavel is lichtgekleurd.

1 a. - *Pseudonigrita Arnaudi Arnaudi* BONAPARTE.

Deze vorm is bekend van Soedan tot Abessinië en werd gevonden niet ver van onze noordoostelijke grens. Ik vermeld hem hier, in navolging van CHAPIN, al lijkt het mij hoogst onwaarschijnlijk dat *Arnaudi* binnen onze grenzen zou voorkomen.

Wij bezitten deze vogel uit Oost-Afrika.

GENUS PLOCEPASSER SMITH.

Deze betrekkelijk grote vogels worden slechts in de savannen gevonden. Drie soorten ervan komen in onze gebieden voor. Men zal ze als volgt onderscheiden :

1. *a.* Het voorhoofd en de bovenkop van voren zijn zwart; de romp en de bovenstaartvederen zijn wit. .... *Plocepasser mahali*.
- b.* Anders gekleurd. .... 2.
2. *a.* Het voorhoofd en de bovenkop zijn roodbruinkleurig; witachtige wenkbrauwstrepen. .... *Ploc. superciliosus*.
- b.* Bovenkop met twee zwarte strepen lopend van het voorhoofd tot de nek, en daartussen grauw tot roestbruinachtig; wenkbrauwstrepen grijsachtig. .... *Ploc. rufoscapulatus*.

1. - **Plocepasser mahali** SMITH. — Afb. 245-246.

Deze soort wordt gevonden in de savannen, van Zuid-Afrika (waar ze « Koringvogel » heet) tot Angola, Noord-Rhodesië en Oost-Afrika tot Abessinië en verder tot in Soedan. Eén vorm er van zou misschien in het oosten van onze gebieden kunnen aangetroffen worden.

Bovenkop zwart, naar achteren in het bruin overgaand; aan iedere zijde, boven het oog, een witte streep, die loopt tot over de slaap en naar achteren toe breder wordt; nek, halszijden en rug bruin of roest-

Afb. 245. — *Plocepasser mahali* SMITH
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

bruin; romp en bovenstaartvederen wit; kleine dekvederen bruin, de andere zwartbruin maar distaal breed wit (daardoor worden twee witte banden getekend op de vleugels); vliegpennen zwartbruin, met witte of bruinachtige zomen, deze breder aan de armpennen; stuurpennen zwartbruin, met smalle witte of bruinachtige eindzoom. Wangen donkerbruin, van boven zwart; onderzijde en onderstaartvederen wit, de borst en de lichaamszijden dikwijls grauw gewassen, de borst soms zwartgevekt; ondervleugeldekvederen wit of bruinachtigwit bij de typische vorm, bruin bij de vorm *melanorhynchus*. Snavel bleek hoornbruin tot zwart; poten bleek hoornbruin tot grauwbruin of roodbruinachtig.

Vleugel: 95-105; staart: 60-70; tarsus: 20-25; snavel: 16-18 mm.

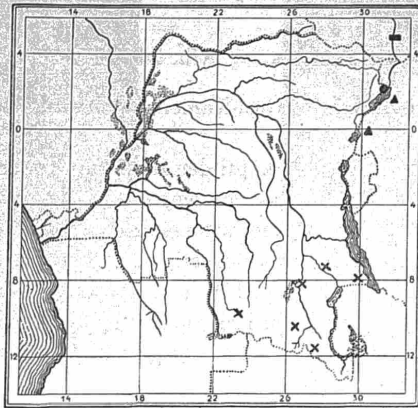
1 *a.* - **Plocepasser mahali melanorhynchus** BONAPARTE.

Deze vorm is bekend van Abessinië tot Soedan, Uganda en Kenya. Hij werd gevonden in West-Uganda ten oosten van het Albert-meer en eveneens ten oosten van het Edward-meer; hij zou dus misschien ook in de aangrenzende Congolese gebieden kunnen aangetroffen worden. Wij bezitten er enkele exemplaren van uit Oost-Afrika.

2. - *Plocepasser rufoscapulatus* BÜTTIKOFER. — Afb. 246.

Deze soort is bekend van Angola tot Nyasaland, over Noord-Rhodesië en Katanga; ze bewoont de savanne, in hoogland. Het is de « Rooirug Koringvogel » van Zuid-Afrika.

Bovenkop lichtgraauwbruin of bruinachtig wit tot lichtroestbruin, met aan iedere zijde een brede, zwarte streep, die op het eveneens zwart voorhoofd aansluit; de kopzijden eveneens lichtgraauwbruin tot lichtroest-

Afb. 246. — Vindplaatsen van *Plocepasser* en *Sporopipes*
 ▲ *Plocepasser mahali*   X *Plocep. rufoscapulatus*
 ● *Ploc. superciliosus*   ■ *Sporopipes frontalis*

bruin, met een min of meer brede, zwarte of zwartachtige streep, die loopt van de teugel onder het oog tot aan de halszijde; rug, met schouder- en kleine dekvederen, roodbruin of kastanjeroodbruin, romp en bovenstaartvederen grauwbruin; vliegpennen zwartbruin, met bruinachtigwitte of lichtbruinachtige buiten- en bin-

Afb. 247. — *Plocepasser superciliosus* CRETZSCHMAR
 (V. G. L. VAN SOMEREN del.).

nenzoom; de middeldekvederen vertonen een grote, witte eindvlek; de grote dekvederen zijn zwartbruin met bruinachtige eindzoom: hierdoor worden twee banden getekend op de vleugel, een brede, een smalle; stuurpennen bruin. Onderzijde, met onderstaartvederen en ondervleugeldekvederen, bleek bruinachtiggrauw, het midden van het lichaam lichter gekleurd; de kin is zilverwit, en aan iedere zijde van de keel loopt een brede, zwarte streep; keel en krop zijn vaag donkergestreept.

Snavel en poten bleek hoornbruin. Vleugel: 93-100; staart: 63-70; tarsus: 18-20; snavel: 17-18 mm. 12 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Lualaba: Kakanda (DE CROMBRUGGHE). — Kakanda (DE CATERS). — Kasaji (FISHER).

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (SCHOUTEDEN).

Distr. Tanganika: Kiambi (DE WITTE).

Andere vindplaatsen: Selembe (ROCKEFELLER en MURPHY). — Kaziba (VERHEYEN). — Masombu (VERHEYEN).

3. - **Plocepasser superciliosus** CRETZSCHMAR. — Afb. 246-247.

Deze soort is bekend van West-Afrika tot Oost-Kameroen en verder tot Noordoost-Afrika en Kenya. Ze bewoont de savanne.

Bovenkop roodbruin of kastanjebruin; de kopzijden roestbruin gewassen, met witte teugel en een brede, witte wenkbrouwstreep tot aan de slapen; nek, rug en romp bruin, de bovenstaartvederen meestal grauwer; kleine dekvederen bruin, de andere zwartbruin, met witte eindzoom (hierdoor worden op de vleugel twee witte strepen getekend); vliegpennen zwartbruin, met bruinachtigwitte of bruinachtige buiten- en binnenzoom; stuurpennen bruin tot roestbruin. Kin en keel wit; aan iedere zijde van de keel een zwarte streep; borst, onderlichaam, onderstaart- en ondervleugeldekvederen bruinachtigwit, de borst meestal bruinachtig gewassen. Snavel en poten lichthoornbruin tot roodachtigbruin. Vleugel: 85-95; staart: 61-70; tarsus: 20-23; snavel: 15-20 mm.

De Juv. is minder donker aan de bovenzijde dan de volwassen vogel, de dekvederen vertonen bruinachtige zomen, de keel is slechts vaag donkergevekt.

3 a. - **Plocepasser superciliosus Bannermani** GRANT en MACKWORTH PRAED.

Volgens CHAPIN is dit de vorm die in onze gebieden, aan het Albert-meer, voorkomt. Hij werd beschreven uit Abessinië. Een andere werd beschreven uit het Oubangui-Chari-gebied. Deze twee vormen zijn aan de bovenzijde donkerder gekleurd dan de typische vorm, die gevonden wordt van West-Afrika tot Kordofan. 7 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN). — Niarembe (VRIJDACH).

Geen andere vindplaats is bekend.

V. — SUBFAM. PLOCEINAE

De onderfamilie Ploceinae wordt hier begrepen in de zin van CHAPIN in zijn « Birds », met deze uitzondering, dat het genus *Anomalospiza* apart wordt behandeld in een onderfamilie Anomalospizinae, sensu WOLTERS.

Handpen I is meestal langer dan de handdekvederen, en soms tot 2-3 maal langer dan deze; bij andere genera is daarentegen handpen I ten hoogste even lang als de handdekvederen: dit is het geval bij *Quelea* en bij *Euplectes* sensu WOLTERS (deze auteur vat het genus veel breder op dan CHAPIN het doet en verenigt verscheidene genera die mijn Amerikaanse vriend afzonderlijk behandelt), al moet reeds hier opgemerkt worden dat *Euplectes Gierowi* een lange handpen I heeft. De mond van de juvenielen en hun tong zijn effen gekleurd, bleek, zonder donkere tekeningen; er bestaan nooit zwellingen aan de mondhoeken.

Het kleed van de meeste Ploceinen van het mannelijk geslacht, en vooral in de paartijd, is mooi gekleurd, ten minste gedeeltelijk geel of rood of roodbruin of oranjekeurig, soms helemaal zwart. De wijfjes daarentegen zijn gewoonlijk minder mooi gekleurd, vooral bij de *Textor*- en *Euplectes*-soorten en zijn moeilijk te onderscheiden, zoals ik reeds zegde; de onderzijde is dikwijls geel of geelachtig, ten minste van voren, maar de bovenzijde is meestal donkergestreept of -gevekt op lichtgekleurde, bruinachtige, groenachtige, witachtige enz. grond. Het mannetje van veel soorten heeft in de rustperiode een kleed dat op dit van de wijfjes gelijkt; zulks is ook het geval met de juvenielen.

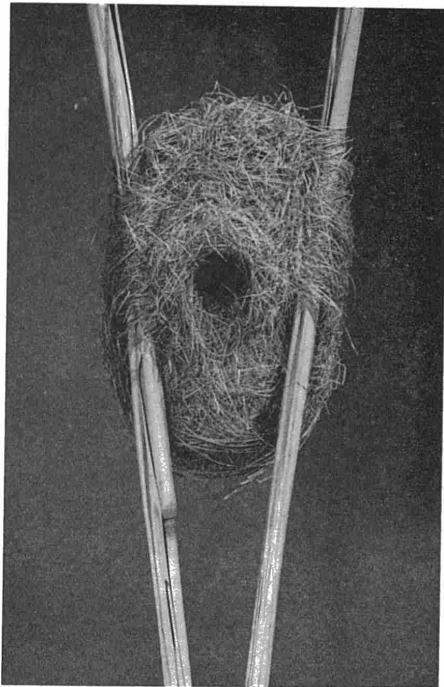
Zoals CHAPIN treffend zegt, zijn de Ploceinae de echte Wevervogels. Ze weten op een wonderlijke manier hun nesten te weven. Als materiaal wordt gebruikt, of wel gras of wel vezels of wel repen behendig af-

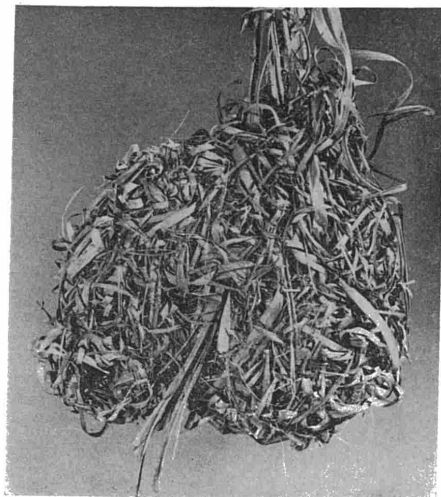
Nest van *Hyphanturgus nigricollis*.

Nest van *Malimbus Cassini*.

Nest van *Amblyospiza albifrons*.

Nest van *Textor cucullatus*.

NESTEN VAN PLOCEIDEN.

gescheurd van bladeren of wel mos enz. Het nest wordt geweven door het mannetje, dat daartoe zijn snavel gebruikt en behendig het gebruikt materiaal door elkaar perst en leidt en zo een soms heel dicht geweven wand verkrijgt. De nesten zijn gewoonlijk min of meer afgerond en vertonen een zijdelingse ingang die dikwijls of wel onder een soort van afdak ligt of wel buisvormig min of meer verlengd is: er ontstaan op die manier nesten die de vorm hebben van een soort van distilleerkolf, waarvan de staart soms enorme afmetingen krijgt: meer dan één meter bij zekere *Malimbus*. Sommige nesten van de Ploceinen zijn echte kunst-

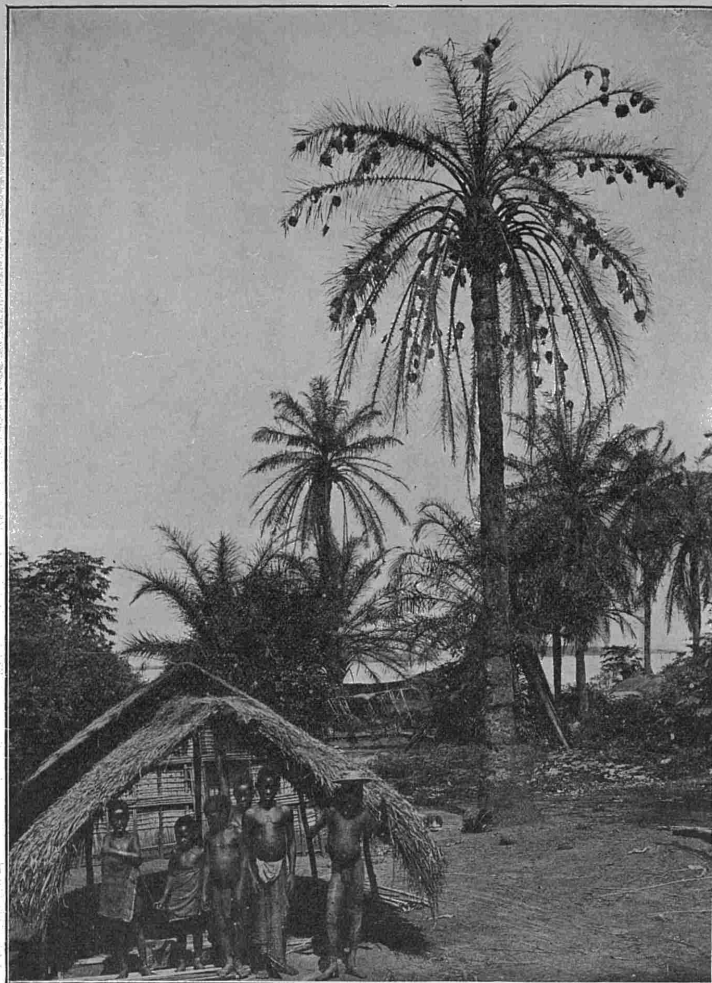

Fig. 248. — Elaeispalmboom met talrijke nesten van *Textor nigerrimus*.
De bladeren werden door de Wevers gebruikt voor het vervaardigen van deze nesten. Ganda Sundi (Mayumbe).
(Mevr. J. SCHOUTEDEN - WÉRY fot.)

werken. Op blz. 257 worden nesten afgebeeld van *Amblyospiza albifrons* (ingang niet buisvormig verlengd), *Textor cucullatus* (korte buis), *Hyphanturgus nigricollis* (langere buis) en *Malimbus* (buis heel lang).

Gewoonlijk zijn de nesten vastgemaakt aan twijgen of bladeren of aan grashalmen. Een reeks soorten, die dan ook daarom de naam kregen van « *Républicains* », komen soms in overgroot aantal samen op een zelfde boom om er tot nestbouwen over te gaan. Het materiaal wordt dan ook wel aan de boom zelf ontleend, waarvan de bladeren in repen worden gescheurd; bij een talrijke bezetting van de boom wordt hij soms helemaal ontdaan van zijn bladeren maar « versierd » door een aantal bolvormige nesten die aan de twijgen

of aan de skeletten van de bladeren hangen. Afb. 248 toont een palmboom in Neder-Congo die op zulke wijze zo in aanspraak werd genomen dat er van de mooie palmbladeren niets overblijft dan de nerven!

Wanneer zaad in overvloed te vinden is, bij voorbeeld daar waar rijst of ander graan rijpt op de velden, kunnen de Ploceinen erge schade aanrichten. Ze verenigen zich tot grote vluchten, die tot duizenden vogels tellen, en strijken neer op het veld. Persoonlijk zag ik in Kitobola (Neder-Congo), waar rijst verbouwd werd, duizenden *Euplectes hordacea* die aan dergelijke plundertochten deelnamen. Ik vermeldde reeds het geval van *Quelea* die zo schadelijk optreedt in West-Afrika, ook dat van de Eestrildine *Padda oryzivora* die zulk enorme schade aanricht op Java b.v. wanneer zijn vluchten op de rijstvelden neerkomen. Het zij hier vermeld, dat in de laatste jaren *Padda oryzivora* in Zuid-Afrika is ingeburgerd: de kleine vogel zal er voorzeker even schadelijk optreden als in Azië.

Men onderscheidt als volgt de talrijke genera die deel uitmaken van de onderfamilie Ploceinae.

1. a. Handpen I is langer dan de handdekvederen en terzelfdertijd is er nooit een oranjekleurige nekband. . . . . 2.
- b. Handpen I is korter dan de handdekvederen of even lang als deze, tenzij (*Euplectes Gierowi*) er een oranjekleurige nekband is. Geen groen in de bevedering, behalve bij *Quelea*, waarbij de buitenzoom van de handpennen duidelijk geel of groengeel is. . . . . 12.
2. a. De snavel is buitengewoon dik, hoger aan de basis dan zijn lengte van de mondspleet af; terzelfdertijd is de vleugel ten minste 80 mm. lang. Geen rood noch geel noch groen in de bevedering, deze of wel (mannetje) grotendeels chocoladebruin tot zwartbruin, met witte basis aan de handpennen en wit voorhoofd, — of wel (wijfje) bruin aan de bovenzijde terwijl de onderzijde wit is met brede bruine of zwarte strepen. . . . . *Amblyospiza* (blz. 330).
- b. De snavel is ten hoogste even hoog als de lengte en dan is de vleugel ten hoogste 72 mm. lang. De kleur van de bevedering is een andere. . . . . 3.
3. a. De snavel is dik, zijn hoogte aan de basis gelijk aan of langer dan de lengte van de neusgaten af. Geen groen in de bevedering, wel soms geel. Bovenzijde donker- of zwartgevekt of -gestreept. Vleugel ten hoogste 72 mm. lang; staart tot 50 mm. . . . . 4.
- b. Snavel minder dik, soms smal. De bevedering is dikwijls min of meer groen. . . . . 5.
4. a. Staart korter dan 26-30 mm.; vleugel korter dan 65 mm. (60-62), snavel 13-14 mm. lang. . . . . *Brachycope* (blz. 322).
- b. Staart 40-50 mm. lang, vleugel meestal langer dan 65 mm. (61-72); snavel 16-18 mm. Brede bleke wenkbrauwstrepen; mannetje in parkkleed gedeeltelijk geel. . . . . *Pachyphantes (Ploceella)* (blz. 321).
5. a. Snavel geel of oranjekleurig; bevedering lichtgekleurd en gedeeltelijk geel, olijfgeel of oranjekleurig. . . . . *Anaplectes* (blz. 318).
- b. De kleur is een andere. . . . . 6.
6. a. Bevedering zwart en rood, of wel bevedering helemaal zwart: zijn in dit laatste geval de poten bruin, dan is de snavel smal; duidelijk gekeeld en meestal ten hoogste 17,5 mm. lang (wijfjes van *Malimbus Cassini* en *M. coronatus*, die bruine ogen hebben). . . . . *Malimbus* (blz. 302).
- b. Bevedering nooit zwart en rood, wel soms helemaal zwart maar dan, of wel met gele poten (*Rhinoploceus flavipes*), of wel met bruine poten (*Textor nigerrimus*, mannetje) of zwartbruine poten (*Textor albinucha*). Zijn de poten bruin, dan is de snavel nogal dik, met afgeronde bovenlijn en zijn de ogen geel (bij *T. albinucha* zijn ze roomkleurig) en is de snavel ten minste 18 mm. lang. . . . . 7.
7. a. Bevedering helemaal zwart, de poten geel. Neusgaten merkwaardig groot, open. . . . . *Rhinoploceus* (blz. 301).
- b. Bevedering meestal een andere. Is ze helemaal zwart, dan zijn de poten bruin of zwartbruin. Neusgaten normaal, klein. . . . . 8.
8. a. Of wel zijn de vleugels zwart of donkerbruin maar de rug of de onderzijde of beide zijn anders gekleurd. Of wel zijn de vleugels helemaal geelgroen, zonder brede, bleke zomen aan de vliegpennen [en terzelfdertijd is de kop zwart. (*albinucha*) . . . . . 9.

Nis. de ouder!

- b. Vleugels soms zwart maar dan is de hele bevedering zwart. Is de kop zwart, dan vertonen de vliegpennen brede bleke zomen. Bevedering meestal min of meer groen of groengeel of geel. .... 11.
9. a. De vleugels zijn zwart, de kop is eveneens zwart, de rug is leigrauw, olijfbuingrauw tot zwart-achtig, maar de borst en de buik zijn geel. .... *Symplectes* (blz. 293).
- b. Bevedering anders gekleurd. .... 10.
10. a. De vleugels zijn zwart of (*angolensis*) bruin; de rug is geel of wel is hij eveneens zwart of bruin, met een overlangse, gele middelstreep, of wel is hij zwart met een gele of oranje nekband of nekvlek. .... *Phormoplectes* (blz. 295).
- b. De vleugels zijn meestal zwart of donkerbruin; de bovenzijde is zwart, bruin of geelgroen maar vertoont noch nekband, noch nekvlek, noch overlangse middelstreep. Bij één soort (*alienus*) zijn de vleugels geelgroen maar dan is de kop zwart en de vliegpennen vertonen geen brede bleke zomen. .... *Hyphanturgus* (blz. 311).
11. a. De bovenzijde is min of meer groen tot grauwbrown, duidelijk donkergestrept of -gevekt; terzelfdertijd een brede, zwarte of donkere band aan iedere zijde van de kop, of wel is de bovenkop helemaal zwart en de keel geel (de kin kan zwart zijn). - Of wel (*nigrimentum*) zijn bovenkop, nek en bovenrug zwart, terwijl de onderrug, de romp en de bovenstaartvederen geelolijfgroen zijn gekleurd. .... *Othyphantes* (blz. 290).
- b. Of wel is de bovenzijde ten minste gedeeltelijk geel of groen maar vertonen de kopzijden geen brede zwarte noch donkere band. Of wel zijn de kop en de keel ten minste gedeeltelijk zwart. Of wel is de bevedering helemaal zwart. .... *Textor* (blz. 260).
12. a. De buitenzoom van de vliegpennen is min of meer duidelijk groengeel, chroomgeel of geel gekleurd, maar er is verder geen groen noch geel in de bevedering; de snavel is rood, of wel is de kop van het mannetje in paarkleed rood. Bovenzijde donkergestrept; onderzijde lichtgekleurd. Vleugel 52-73 mm. .... *Quelea* (blz. 324).
- b. De zoom van de vliegpennen is nooit groengewassen; de snavel is nooit rood. Is de bovenkop rood van voren dan is de bevedering aan de basis van de snavel zwart bij het mannetje. Onderzijde ten minste gedeeltelijk zwart bij de mannetjes; bovenzijde van de wijfjes of van de mannetjes in rustkleed donker- of zwartgestrept. .... *Euplectes* (blz. 333).

GENUS TEXTOR TEMMINCK (*Ploceus* auct.).

Het genus *Textor* omvat een reeks soorten die men vroeger onder verschillende genera verdeelde, o.a. *Ploceus*, *Melanopteryx*, *Xanthophilus*, *Sitagra*, *Plesiositagra*, *Hyphantornis*, *Icteropsis* enz. CHAPIN laat deze laatste naam bestaan als genus; WOLTERS kent hem de rang van subgenus van *Sitagra* toe.

Handpen I is altijd langer dan de handdekvederen en de staart is korter dan de vleugel en nooit verlengd. De snavel is stevig, maar nu eens dik en soms zelfs plomp, dan weer smaller en puntiger; de neusgaten zijn vrij en normaal.

Bij de meeste *Textor*-soorten verschilt het mannetje in paarkleed aanzienlijk van het wijfje door de kleur; de juvenielen daarentegen gelijken meer op het wijfje. Op weinige uitzonderingen na is de bevedering ten minste gedeeltelijk geel, groen, geelgroen of groengeel; twee soorten echter zijn helemaal zwart bevederd, ten minste in het mannelijk geslacht. Het mannetje vertoont meestal zwart aan de kop.

De talrijke soorten die in onze gebieden voorkomen kunnen onderscheiden worden als volgt. In deze sleutel heb ik getracht ook de wijfjes op te nemen, al is het soms moeilijk wijfjes van nauwverwante soorten te onderscheiden.

1. a. De hele bevedering is zwart. .... 2.
- b. De bevedering is ten minste gedeeltelijk anders gekleurd dan zwart. .... 3.
2. a. De bevedering is glanzend zwart. De snavel is smal. De ogen zijn roomkleurig. ....
 .... *Textor albinucha* ♂ ♀ (blz. 262).
- b. De bevedering is zwart met weinig glans. De snavel is plomp. De ogen zijn geel. ....
 .... *T. nigerrimus* ♂ (blz. 263).

3. *a.* Kop en rug zijn zwart, maar de dekvederen en de vliegpennen zijn zwart met brede, gele buitenzoom. De flanken zijn kastanjeroodbruin gekleurd, maar het buikmidden en de onderstaartvederen zijn geel. .... *T. Weynsi* ♂ (blz. 266).
- b.* De kop en de rug zijn soms zwart maar dan is de onderzijde nooit als hierboven beschreven gekleurd. .... 4.
4. *a.* Bovenzijde geelgroen, zonder donkere vlekking of ten hoogste met vage en heel fijne donkere schachten. .... 5.
- b.* Anders gekleurd: is de bovenzijde geelgroen dan vertoont hij duidelijke donkere vlekken of strepen. .... 11.
5. *a.* De keel, het voorhoofd en ten minste gedeeltelijk ook de bovenkop zijn zwart. .... 6.
- b.* Noch keel, noch voorhoofd, noch bovenkop zijn zwart. .... 7.
6. *a.* De snavel is zeer lang: 18-20 mm. Nek en borst zijn bruin gewassen. Vleugel 68-70 mm lang. (De soort bewoont slechts de kuststreek). .... *T. subpersonatus* ♂ (blz. 285).
- b.* De snavel is meestal korter (dit is het geval in Neder-Congo), maar reikt in het oosten (vorm *tuta*) tot 18,5 mm. (de lengte gaat van 14 tot 18,5 mm.). Nek en borst zijn ten hoogste lichtjes bruin gewassen. Vleugel 54-66 mm lang. .... *T. Pelzelni* ♂ (blz. 285).
7. *a.* De kop en de hele onderzijde zijn goudgeel tot oranjegeel, met zwarte vlek vóór ieder oog, het oog zwart omzoomd. .... *T. aurantius* ♂ (blz. 281).
- b.* Anders gekleurd. Geen zwart aan de ogen. .... 8.
8. *a.* Vleugel 80-100 mm lang. De bovenkop van voren en de hele onderzijde zijn geel. Snavel plomp. .... *T. xanthops* ♂ ♀ (blz. 283).
- b.* Vleugel ten hoogste 78 mm lang en dan is de onderzijde grotendeels wit. .... 9.
9. *a.* Onderzijde geel, ook van achteren. .... 10.
- b.* Onderzijde geel van voren, wit van achteren. Snavel 14-16 mm lang. .... *T. aurantius* ♀ (blz. 282).
10. *a.* De vleugel is 54-66 mm lang, de snavel 14-18,5 mm. Snavel kort in Neder-Congo, lang in het oosten (*tuta*). .... *T. Pelzelni* ♀ (blz. 286).
- b.* De vleugel is 66-70 mm lang, de snavel 17-20 mm. De soort wordt slechts gevonden in de kuststreek. .... *T. subpersonatus* ♀ (blz. 285).
11. *a.* Het voorhoofd is geel gelijk de bovenkop, maar de keel is zwart. .. *T. atrogularis* ♂ (blz. 276).
- b.* Anders gekleurd. Is de keel zwart, dan is ten minste het voorhoofd ook zwart of kastanjebruin van voren. .... 12.
12. *a.* Het voorhoofd van voren (soms de hele bovenkop ook) is zwart of donkerkastanjebruin. .... 13.
- b.* Geen zwart noch donkerkastanjebruin aan het voorhoofd. De bovenzijde is duidelijk donkergeklekt of -gestreept. .... 21.
13. *a.* De kop is helemaal zwart, ofwel is ten hoogste het achtergedeelte van de bovenkop niet zwart. . 14.
- b.* Het zwart aan de bovenkop reikt ten hoogste tot achter de ogen en dan is de vleugel ten hoogste 65, de snavel ten hoogste 14 mm lang. *Of wel* is de kop van voren kastanjeroodbruin. .. 19.
14. *a.* Bovenzijde kastanjeroodbruin, met geel vermengd. .... *T. badius* ♂ (blz. 271).
- b.* Anders gekleurd. .... 15.
15. *a.* De rug met brede, gele zomen aan de zwarte vederen. .... *T. cucullatus* ♂ (blz. 267).
- b.* De rug vertoont ten hoogste donkere schachtstrepen op gele of geelgroene grond. .... 16.
16. *a.* De rug is geelgroen. Ook de nek is zwart. .... *T. melanocephalus* ♂ (blz. 273).
- b.* Nek en rug zijn geel. .... *T. Jacksoni* ♂ (blz. 271).
17. *a.* Voorhoofd, keel en kopzijden zijn kastanjeroodbruin (soms is het voorhoofd smal zwart). .... *T. castanops* ♂ (blz. 281).
- b.* Het voorhoofd is zwart, ten minste aan de zijden, en de keel en de kopzijden zijn eveneens zwart. .... 18.
18. *a.* De nek en de borst zijn goudbruin gewassen. Vleugel 66-72 mm lang. .... *T. intermedius* ♂ (blz. 289).
- b.* Niet zó. Vleugel: 58-65 mm lang. .... *T. luteolus* ♂ (blz. 287).

19. *a.* Het zwart aan de kopzijden reikt niet verder dan het oog. Keel zwart. .... *T. taeniopterus* ♂ (blz. 276).
b. Het zwart aan de kopzijden reikt tot aan het oor. .... 20.
20. *a.* Voorhoofd zwart, bovenkop geel maar goudbruin gewassen. Het zwart van de keel zet zich voort tot op de krop. .... *T. velatus* ♂ (blz. 277).
b. Het voorhoofd smaller zwart; bovenkop goudbruin. Het zwart van de keel dekt alleen de bovenkeel of wel is de borst fel roodbruin gewassen. .... *T. vitellinus* (blz. 278).
21. *a.* De bovenzijde is heel donker, zwartgestreept op donkerolijfkleurige of bruinolijfkleurige grond. Kopzijden donker. Vleugel ten minste 72 mm. lang. .... 22.
b. Bevedering minder donker, ook aan de kopzijden. .... 23.
22. *a.* Kopzijden heel donker, scherp afgetekend tegen de gele keel; geen wenkbrauwstrepen; borst geel, buik wit; zoom der dekvederen en vliegpennen geel. .... *T. Weynsi* ♀ (blz. 266).
b. Kopzijden geleidelijk overgaand in de keel; min of meer afgetekende wenkbrauwstrepen; borst en flanken bruingewassen, het buikmidden geel; onderstaartvederen isabelkleurig. .... *T. nigerrimus* ♀ (blz. 263).
23. *a.* Vleugel ten minste 80 mm. lang. Rug grauwbrown, met zwarte strepen of vlekken, maar bovenkop olijkleurig met min of meer onduidelijke donkere vlekjes. Onderzijde helemaal geel of wel achterlichaam wit. .... *T. cucullatus* ♀ (blz. 267).
b. De vleugels ten hoogste 76 mm. lang. Bovenkop gewoonlijk gekleurd gelijk de bovenrug, met min of meer goed afgetekende, donkere vlekking. .... 24.
24. *a.* Romp en bovenstaartvederen bruingekleurd gelijk de rug. .... 25.
b. Romp en bovenstaartvederen duidelijk groengewassen. .... 26.
25. *a.* De donkere strepen aan de bovenzijde zijn heel breed. De bovenkop is olijfbrown. Snavel dikker. .... *T. taeniopterus* ♀ (blz. 276).
b. De donkere strepen aan de bovenzijde zijn smaller. De bovenkop is groen gewassen. Snavel smaller. .... *T. melanocephalus* ♀ (blz. 273).
26. *a.* Kleinere soort: de vleugel meet slechts 58-65 mm. .... *T. luteolus* ♀ (blz. 287).
b. Grotere soorten: vleugel 64-75 mm. lang. .... 27.
27. *a.* De strepen aan de rug zijn fijn. .... *T. intermedius* ♀ (blz. 289).
b. De strepen zijn breder en nemen meestal ten minste een vierde of een derde van de breedte van de veder in .... 28.
28. *a.* De kopzijden zijn donkergekleurd onder de ogen. .... 29.
b. Kopzijden lichtgekleurd ook onder de ogen. .... 30.
29. *a.* Onderzijde geel van voren, wit van achteren. .... *T. Jacksoni* ♀ (blz. 271).
b. Onderzijde min of meer geelachtig, ook van achteren. .... *T. castanops* ♀ (blz. 279).
30. *a.* Bovenzijde merklijk groen. .... *T. atrogularis* ♀ (blz. 275).
b. Bovenzijde minder groen, veeleer bruinachtig met donkere strepen, maar dikwijls groen gewassen. .... 31.
31. *a.* De vlekken aan de bovenzijde zijn breder. De onderstaartvederen zijn geelachtig. .... *T. vitellinus* ♀ (blz. 278).
b. De vlekken zijn minder breed. Onderstaartvederen wit. .... *T. velatus* ♀ (blz. 277).

1. - *Textor albinucha* BOCAGE. — Afb. 249.

Deze zwarte *Textor* is bekend, onder drie verschillende vormen, van Sierra-Leone tot het oosten van onze kolonie. De typische vorm wordt slechts gevonden in het noorden van dat woongebied, tot in de Gold Coast. Op Fernando Po woont een bijzondere vorm, *Maxwelli*. Van Kameroen af treft men in het woud de vorm *holomelas* aan.

Mannetje en wijfje zijn helemaal zwart gekleurd, met ietwat groenachtige schijn; de vleugels en de staart ook wel in het bruinzwart overgaand. Bij de typische vorm is de nek van achteren duidelijk lichter gekleurd dan de rug. De snavel is slank, zwart. Vleugel: 75-85; staart: 50-55; tarsus: 15-17; snavel: 17-18 mm.

1. a. - *Textor albinucha holomelas* SASSI.

Dit is de vorm die het woud bewoont van Kameroen tot aan de Semliki en Kivu. Hij wordt maar zelden ingezameld, al is zijn verspreidingsgebied groot.

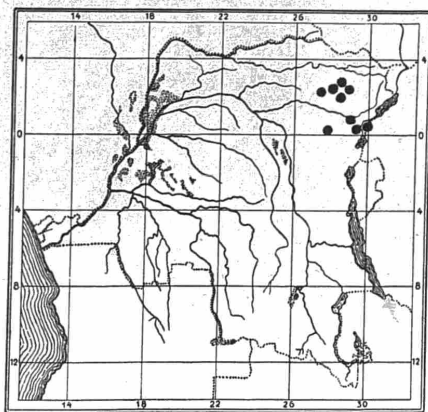
6 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Uelé: Paulis (ABBELOOS).

Distr. Kivu: Kinawa (BONNEVIE). — Matebo (PRIGOGINE). — Mutwanga (HACKARS).

Andere vindplaatsen: Mawambi (GRAUER). — Beni (GRAUER). — Gamangui (CHAPIN). — Bafwabaka (CHAPIN). — Pawa (CHAPIN). — Makala (CHAPIN). — Isiro (CHAPIN). — Kapamba (CHAPIN).

CHAPIN vermeldt onder deze naam vogels die ik lang geleden als *T. nigerrimus* opsomde; dit is een vergissing: *nigerrimus*-vogels zijn in onze verzameling evengoed uit Kinawa als uit Malisawa; van deze laatste plaats hebben wij geen *holomelas*.

Afb. 249. — Vindplaatsen van *Textor albinucha holomelas*.

2. - *Textor nigerrimus* VIEILLOT. — Afb. 250-251.

De gewone Zwarte Wever komt veelvuldig voor in onze gebieden. Hij wordt gevonden in open plaatsen in het woud, in lichte wouden, vooral ook in dorpen, maar ook in savannen met hoog gras. De soort is bekend van West-Afrika tot Angola, enerzijds, tot Soedan en Oost-Afrika, anderzijds. Het wijfje is heel donker gekleurd.

Mannetje. — De hele bevedering is zwart. Snavel zwart; poten bruinachtig vleeskleurig.

Wijfje. — De vederen van bovenkop en bovenzijde zijn zwartbruin met op de kop olijfgroene, op de rug veeleer olijfbuinachtige zomen; de bovenkop ziet er dikwijls eenkleurig olijfgroen uit; de olijfbuine zomen zijn altijd goed merkbaar op de rug; romp en bovenstaartvederen eenkleurig vaalroestbruinachtig of olijfbuinachtig; vliegpennen zwartbruin met geelbruine zoom (behalve de buitenste pennen), deze zoom zeer breed op de binnenste armpennen; dekvederen zwartbruin met geelachtige, olijfgroene, lichtbruine of zelfs witachtige zomen; stuurpennen zwartbruin of donkerbruin. Kopzijden olijfkleurig met geelachtige wenkbrauwstrepen; de hele onderzijde lichtgeelachtig of geelbruinachtig, de keel lichter gekleurd, de krop, de borst en de lichaamszijden min of meer olijfbuin gewassen; soms is slechts de middellijn geel; onderstaartvederen lichtisabelkleurig. Snavel grauwbrown; poten vleeskleurig.

Vleugel: 75-80; staart: 50-55; tarsus: 19-20; snavel: 18-20 mm.

De wijfjes van twee *Malimbus*-soorten, *Mal. Cassini* en *Mal. coronatus* zijn helemaal zwart gekleurd gelijk het mannetje van *Textor nigerrimus*. Levende vogels van deze laatste soort worden gemakkelijk herkend aan hun gele ogen (ze zijn bruinachtig bij bedoelde *Malimbus*); anderzijds is de bovenkaak afgerond bij *nigerrimus*, terwijl ze duidelijk gekield is bij *Malimbus*; bij deze laatste is de snavel ten hoogste 17 mm. lang.

Eén ander Ploceide is eveneens helemaal zwart bevederd: *Rhinoploceus flavipes* CHAP. Hij wordt gemakkelijk onderscheiden van het mannetje van *Textor nigerrimus* of van *T. albinucha* en van de *Malimbus*-wijfjes door de gele poten.

350 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Temvo (VRIJDAGH). — Mayumbe (VLEESCHOUWERS). — Dongo (VLEESCHOUWERS). — Butu Polo (SCHOUTEDEN). — Ganda Sundi (SCHOUTEDEN). — Lukula (SCHOUTEDEN). — Kai Bumba (SCHOUTEDEN). — Kidada (SCHOUTEDEN). — Moanda (MESMAEKERS). — Boma (VRIJDAGH). — Kisantu (GOOSSENS). — Kisantu (SCHOUTEDEN). — Thijsstad (SCHWETZ). — Matadi (DARTEVELLE). — Leopoldstad (HENRION). — Leopoldstad (BECQUET). — Leopoldstad (BERTEAUX). — Leopoldstad (BUREAU). — Leopoldstad (FIASSE). — Leopoldstad (SCHOUTEDEN). — Ngongo Mbata (MEVR. BEQUAERT)

Afb. 250. — *Textor nigerrimus* VIEILLOT. Mannetje (boven) en wijfje.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Kwamouth (MAES). — Botanankasa (NKELE).

Distr. Tshuapa: Iyonda (MICHIELSEN). — Ikela (HERROELEN). — Bokolongo (HERROELEN). — Yakiri (WRIGHT). — Boende (WIJNANTS). — Eala (SCHOUTEDEN). — Bokuma (LOOTENS). — Mondombe (MEYNEN). — Momboyo (DUPUIS). — Bamania (LEONET). — Boangi (VERBUYT). — Bolima (HERROELEN). — Ikombi (HERROELEN). — Yokolo (HERROELEN). — Yalokele (DUPUIS).

Distr. Congo-Ubangi: Bumba (WEYNS). — Umangi (DE LA KÉTHULLE). — Businga (COLLARD). — Gemena (VEDAST MAES). — Bobito (VEDAST MAES). — Karawa (WALLIN).

Distr. Uelé: Titule (HUTSEBAUT). — Buta (HUTSEBAUT). — Mauda (SCHOUTEDEN). — Bambesa (VRIJDAGH). — Zobia (HUTSEBAUT). — Angodia (HUTSEBAUT). — Niangara (DE CALONNE). — Api (HUTSEBAUT). — Paulis (ABBELOOS). — Poko (CHRISTY). — Ibembo (HUTSEBAUT). — Gangala na Bodio (CORNET D'ELZIUS). — Aru-kamp (MISONNE). — Gangala na Bodio (MISONNE).

Distr. Stanleystad: Stanleystad (WEYNS). — Panga (BOCK). — Banalia (NAHAN). — Stanleystad (DE RIEMAECKER). — Ilambi (SCHWETZ). — Avakubi (J. BEQUAERT). — Stanleystad (CHAPIN). — Elisabetha (MEVR. TINANT).

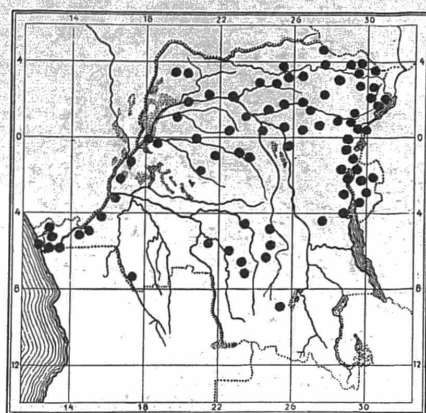
Distr. Kibali-Ituri: Abimva (SCHOUTEDEN). — Moku (VRIJDAGH). — Dramba (SCHOUTEDEN). — Zega (FAIN). — Mongbwalu (MEVR. LEPERSONNE). — Bela (DAUBRESSE). — Kilo (THÉLIE). — Longlu

(FAIN). — Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS). — Kerekere (TURCO). — Kawa (BREDO). — Bondo Mabe (SCHOUTEDEN). — Aboro-berg (VRIJDAGH). — Teturi (MEV. FUMIÈRE). — Ngbapeni (FAIN).

Distr. Kivu: Rutshuru (DE WITTE). — Lubena (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Bobandana (SCHWETZ). — Rutshuru (GHESQUIÈRE). — Kakanda (PRIGOGINE). — Mutiba (PILETTE). — Baraka (PAUWELS). — Kaghasa (PRIGOGINE). — Kinzi (PILETTE). — Buwissa (PILETTE). — Beni (BORGERHOFF). — Beni (CARRUTHERS). — Kokoba (PILETTE). — Rutshuru (HACKARS). — Nyakapondo (PRIGOGINE). — Lesse (PILETTE). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Mutwanga (HACKARS). — Marisawa (PILETTE). — Beni (PILETTE). — Fuku (FRECHKOP). — Beni (LISFRANC). — Ikendi (DYLEFF en PRIGOGINE). — Ombome (DYLEFF en PRIGOGINE). — Lesse (BONNEVIE). — Lisasa (PILETTE). — Kisha (DE SEMERIES). — Bilolo (DANDOUY). — Lwiro (LAMBRECHT). — Idjwi-eiland (FAIN).

Distr. Maniema: Munie Mboka (PILETTE).

Ruanda-Urundi: Kisenyi (BASTIAENS). — Kasika (LAURENT). — Kigali (LESTRADE). — Rwaza (LESTRADE). — Gakoma (FAIN). — Murunda (LESTRADE).

Afb. 251. — Vindplaatsen van *Textor nigerrimus*

Distr. Lualaba: Kinda (DE BAILLET).

Distr. Sankuru: Lusambo (WINDMOLDERS). — Gandajika (WINDMOLDERS). — Kasansa (VAN ASSCHE). — Kabinda (WINDMOLDERS). — Tshofa (GHESQUIÈRE). — Lodja (GHESQUIÈRE).

Distr. Kasai: Luebo (LYNES). — Merode (WINDMOLDERS). — Katombe (VAN ASSCHE). — Lulua-burg (CALLEWAERT). — Lubondoi (MARKS).

Distr. Kwango: Butulu (VLEESCHOUWERS). — Willem-watervallen (SCHWETZ).

Andere vindplaatsen: Ekaturaka (CHAPIN). — Bolobo (CHAPIN). — Batama (CHAPIN). — Medje (CHAPIN). — Faradje (CHAPIN). — Djugu (CHAPIN). — Lukolela (CHAPIN). — Nzoro (CHAPIN). — West-Ruwenzori (MECKLEMBURG). — Yambuya (JAMESON). — Ipoto (EMIN). — Irumu (EMIN). — Mbwahi (BABAUPT). — Ponthierstad (CARRUTHERS). — Bafwazabangi (ANSORGE). — Gudima (ALEXANDER). — Mukimbungu (LAMAN). — Kinabe (PILETTE). — Usumbura (GRAUER). — Moera (GRAUER). — Mawambi (GRAUER). — Ukaika (GRAUER). — Vube (REHN). — Bopu (GYLDENSTOLPE). — Kibati-Kabagari (LESTRADE). — Munigi (FRECHKOP). — Lume-riv. (DE WILDE). — Mutsora (DE WILDE). — Loda-woud (VRIJDAGH).

3. - *Textor Weynsi* DUBOIS. — Afb. 252-253.

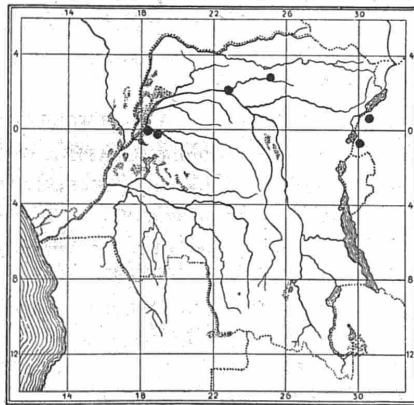
Deze mooie soort, WEYNS'wever, bewoont het woud. Ze is slechts bekend uit Belgisch Congo en West-Uganda. WEYNS ontdekte ze in Bumba, aan de Stroom, en DUBOIS beschreef zijn nieuwe soort op grond van de merkwaardige reeks (niet minder dan 12 exemplaren) die WEYNS aan het toenmalige Congo-Museum had gezonden. Lange tijd werd niets meer vernomen over de soort. Maar dan werd ze in de wouden van West-Uganda teruggevonden, ver van de oorspronkelijke vindplaats... Pas in 1954 kon CHAPIN weer *Weynsi* ver-

melden voor onze gebieden: hij trof een wijfje er van aan onder enkele door DE RIEMAECKER bij Coquilhatstad ingezamelde vogels: dit was dus de tweede bekende Congolese vindplaats. Maar in 't jaar 1951 zond mij Pater LOOTENS een hele reeks exemplaren die hij aangetroffen had bij Bokuma, aan de Ruki-rivier, dus weer

Afb. 252. — *Textor Weynsi* DUBOIS. Mannetje (boven) en wijfje.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

aan de Evenaar. CHAPIN vermeldt anderzijds nog een stuk dat in Buta door MEREGAGLIA zou gevonden worden zijn; onder de duizenden vogels die Broeder HUTSEBAUT in dit gebied inzamelde werd echter nooit een *Weynsi* aangetroffen.

Afb. 253. — Vindplaatsen van *Textor Weynsi*

Mannetje. — Kop, hals, bovenzijde, bovenstaartvederen zwart; dekvederen eveneens zwart, de middelste met breed, geel einde, de grote met gele buitenzoom; handdekvederen helemaal zwart; handpennen bruinzwart tot zwart, met fijne, gele buitenzoom, de binnenste armpennen met brede, gele buitenzoom; alle

vliegpenen met gele binnenzoom; stuurpenen olijfbuin, vaag dwarsgestreept, de onderzijde geel gewassen. Keel en krop zwart; het midden van het onderlichaam, de schenen, de onderstaartvederen en de ondervleugeldekvederen, geel; de lichaamszijden daarentegen donkerkastanjeroodbruin. Snavel zwart; poten hoornbruin.

Wijffe. — Bovenkop en bovenzijde olijfgroen, de bovenkop vaag donkergevekt, de rug, de romp en de bovenstaartvederen duidelijker aldus; dekvederen zwartbruin of zwart, de kleine dof olijfgroen gezoomd, de middelste met geelachtige zoom, de grote met gele buitenzoom; vliegpenen zwartbruin, met fijne olijfgroene buitenzoom en brede, lichtgele binnenzoom; ondervleugeldekvederen lichtgeel. Kin, keel, Hals en borst lichtgeel (de keel soms geelachtigwit), de krop olijfgroen gewassen; buikmidden en onderstaartvederen wit; lichaamszijden olijfbuinachtig. Snavel en poten bruin.

Vleugel: 72-83; staart: 40-45; tarsus: 19-21; snavel: 18-20 mm.

35 exemplaren in onze verzameling, daaronder de door DUBOIS beschreven Typen.

Distr. Tshuapa: Bokuma (LOOTENS). — Ipeke Moke (DE RIEMAECKER). — Eiland bij Coquilhatstad (HERROELEN).

Distr. Congo-Ubangi: Bumba (WEYNS).

Wij zijn ook in bezit van een reeks exemplaren uit de verzameling JACKSON, ingezameld in Uganda.

4. - *Textor cucullatus* MÜLLER. — Afb. 254-255-256.

Deze Wever, de Bontwever, heeft een heel grote verspreiding in Tropisch Afrika en is vertegenwoordigd door verschillende vormen. Hij komt voor van West-Afrika tot Oost-Afrika, enerzijds, tot Congo, Angola, Rhodesië, anderzijds. Een deel der vormen die in onze gebieden gevonden worden bewonen woudstreken, andere worden veeleer in de savanne aangetroffen.

Enkele vormen zijn heel nauw verwant en zijn soms moeilijk te onderscheiden; andere zien er merklijk anders uit, maar overgangen komen voor tussen alle vormen. Deze worden vooral onderscheiden door de tekening van de rug, de kleur van de onderzijde, de kleur van de kop enz., bij het mannetje.

Mannetje. — Volgens de onderzochte vorm kan de kop helemaal zwart ofwel slechts zwart van voren zijn; het zwart is naar de nek toe dikwijls min of meer breed goudbruin of roodbruin gezoomd, ofwel is de nek helemaal geel; ofwel zijn alle vederen van de rug zwart met gele eindzoom, ofwel is de bovenrug geel maar door twee zwarte banden omlijst, die van de schouders naar de onderrug lopen, dan als de vederen van de onderrug zwart zijn met gele eindzoom; romp en bovenstaartvederen eenkleurig geel of groengeel; schouder- en dekvederen zwart, met gele eindzoom; stuurpenen olijfbuin, geelgroen gewassen, de binnenzoom geel; vliegpenen zwartbruin, de buitenzoom geel of groengeel, de binnenzoom lichtgeel. Kin, keel, kopzijden en kropmidden zwart; het overige van de onderzijde geel, meestal ten minste gedeeltelijk roodbruin, vooral aan de borst; ondervleugeldekvederen geel. Snavel zwart; poten vleeskleurig.

Wijffe. — Bovenkop en nek olijfgroen, min of meer donkergekleurd, de kopzijden geler of groenachtiggeel; lichtgele wenkbrauwstrepen; rugvederen vaalbruin tot olijfbuin, met donkere schachtstreep, deze min of meer breed; vliegpenen zwartbruin, de handpenen fijn lichtgezoomd, de armpennen en de dekvederen zwartbruin met brede, groengele of groenachtige tot lichtgele of witachtige buitenzoom, de binnenzoom der vliegpenen geel; stuurpenen olijfbuin, met geelgroene zomen of lichtgele binnenzoom. Kin en keel lichtgeel; het overige van de onderzijde lichtgeel, het buikmidden ook wel wit, de zijden en dikwijls ook de krop bruinachtig gewassen; onderstaartvederen wit of geelachtig. Bovenkaak hoornbruin, onderkaak bleker, ten minste aan de basis; poten grauwbruin.

Vleugel: 75-95; staart: 42-65; tarsus: 21-26; snavel: 18-23 mm.

Textor cucullatus is verspreid over heel Belgisch-Congo en Ruanda-Urundi, maar wordt vertegenwoordigd door een reeks vormen die ieder een eigen verspreiding hebben, *collaris* in Neder-Congo, *Frobenii* in Kasai, *nigriceps* in Katanga, *Graueri* in Ruanda-Urundi, *femininus* in Kivu en Ituri, *Bohndorffi* in Centraal-Congo en Uelé.

Bij een deel der vormen die in onze gebieden voorkomen vertoont de rug een min of meer duidelijk aangetekende grote, zwarte V (Afb. 254), doordat aan iedere zijde een zwarte (maar soms geel getekende) schuine band loopt, van de schouder naar de onderrug en de bovenrug meer eenkleurig geel is tussen deze zwarte banden. Zulks is het geval bij de vormen *cucullatus*, *Bohndorffi*, *femininus*, *Frobenii*, die ge-

leidelijk de ene in de andere overgaan. Bij deze vormen is het zwart van de bovenkop van achteren goudbruin gezoomd.

Bij de andere vormen is heel de rug bedekt met zwarte, geelgezoomde vederen (Afb. 255): hij ziet er enigszins uit als beschudd, zonder aanduiding van zwarte banden; de tekening is dus meer eenvormig. Dit zijn de vormen *collaris*, *Graueri*, *nigriceps*. De vorm *collaris* heeft helemaal zwarte kop, soms ook nek en bovenrug en er bestaat geen gele nekband; bij *Graueri* en *nigriceps* is slechts de kop zwart, de nek is zuiver geel of is goudbruin gewassen. Overgangen komen echter voor, tussen *Graueri* en *femininus*, enerzijds, tussen *Graueri* en *nigriceps* anderzijds; het geel van de onderzijde is typisch zuiverder bij *nigriceps* dan bij *Graueri*, waarbij de onderzijde soms fel goudbruin is gewassen en waarbij ook de nek dikwijls min of meer goudbruin is.

Afb. 254. — *Textor cucullatus femininus* Og.-Grt.
Mannetje (boven) en wijfje.

(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

4 a. - *Textor cucullatus Bohndorffi* REICHENOW.

Deze vorm bewoont woudstreken en wordt gevonden van de streek van Bolobo tot Uelé en Maniema. De rug vertoont een duidelijke zwarte V. Onderzijde gedeeltelijk rood- of goudbruin.

Meer dan 300 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Ndwa (NGWE). — Botanankasa (NKELE). — Bolobo (NGWE). — Mutala Katende (NGWE).

Distr. Tshuapa: Belima (HERROELEN). — Basankusu (HERROELEN). — Yokamba (STEVENART). — Lukolela (BELLEFROID). — Lukolela (LECOCQ). — Lukolela (CHRISTY). — Boangi (VERBUYT). — Bokuma (LOOTENS). — Eala (SCHOUTEDEN). — Yakiri (WRIGHT). — Ikengo (SCHOUTEDEN). — Bompono (WHITESIDE). — Bamania (LEONET). — Bokungu (DUPUIS). — Iyonda (MICHELSEN). — Mondombe (DUPUIS). — Yangambo (DUPUIS). — Bokungu (HERROELEN). — Esongo (DUPUIS). — Yalokele (DUPUIS). — Belunga (HERROELEN).

Distr. Congo-Ubangi: Binga (VANDEPUT). — Businga (COLLART). — Umangi (DE LA KÉTHULLE). — Bumba (CHRISTY). — Bumba (WEYNS). — Bobito (VEDAST MAES). — Karawa (WALLIN).

Distr. Uelé: Medje (CHRISTY). — Bosabangi (CHRISTY). — Poko (CHRISTY). — Bambesa (VRIJDAGH). — Buta (HUTSEBAUT). — Koteli (SCHOUTEDEN). — Paulis (ABBELOOS). — Titule (HUTSEBAUT).

— Aketi (HUTSEBAUT). — Ibembo (HUTSEBAUT). — Rungu (SCHOUTEDEN). — Tukpwo (VRIJDAGH). — Gangala na Bodio (LAUWERS). — Adu-Kamp (MISONNE).

Distr. Kibali-Ituri: Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS). — Teturi (MEV. FUMIÈRE).

Distr. Stanleystad: Stanleystad (WEYNS). — Mokope (BOCK). — Angumu (DYLEFF). — Stanleystad (CHRISTY). — Yangambi (VRIJDAGH). — Yangambi (MEV. MARYNEN). — Malundja (CHRISTY).

Distr. Maniema: Lokandu (MARÉE).

Distr. Kwango: Neder-Kwilu-riv. (ROULING). — Pana-dorp (CHARLIERS).

Andere vindplaatsen: Yambuya (JAMESON). — Bafwazabangi (ANSORGE). — Kasongo (CARRUTHERS). — Saidi (REHN). — Ekibondo (REHN). — Vube (REHN). — Bolenge (CHAPIN). — Ngayu (CHAPIN). — Nieuw-Antwerpen (CHAPIN). — Ukataraku (CHAPIN). — Dobo (CHAPIN). — Avakubi (CHAPIN). — Kindu (RAVEN).

Afb. 255. — *Textor cucullatus collaris* VIEILLOT. Mannetje.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

4 b. - *Textor cucullatus collaris* VIEILLOT.

Deze vorm is bekend van Gaboen tot West-Angola, enerzijds, tot Kwamouth en Zuid-Kwango, anderzijds. Bewoont het woud. De bovenzijde achter de zwarte kop is eenvormig gekleurd, de vederen zwart met gele zoom. De borst goudbruin achter de zwarte krop.

125 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Temvo (SCHOUTEDEN). — Makaia Ntete (SCHOUTEDEN). — Ganda Sundi (SCHOUTEDEN). — Tshela (SCHOUTEDEN). — Lundu (SCHOUTEDEN). — Lukula (MEV. M. BEQUAERT). — Kangu (VAN RAVESTEYN). — Tshela (SCHWETZ). — Temvo (GHESQUIÈRE). — Paso Konté (VAN SACEGHEM). — Kidada (SCHOUTEDEN). — Matadi (DARTEVELLE). — Kisantu (GOOSSENS). — Kisantu (ANASTASE). — Moanda (SCHOUTEDEN). — Moanda, Tonde (MESMAEKERS). — Boma (WEYNS). — Boma (STYCZYNSKI). — Leopoldstad (CHRISTY). — Leopoldstad (HENRION). — Leopoldstad (BERTEAUX). — Leopoldstad (RIJCKMANS). — Leopoldstad (BECQUET). — Leopoldstad (FIASSE). — Leopoldstad (BUREAU). — Leopoldstad (MEV. LEPERSONNE). — Manzadi (DARTEVELLE). — Boma (SCHWETZ). — Boma (MESMAEKERS).

Distr. Leopold II-meer: Kwamouth (SCHOUTEDEN). — Mbomo (NGWE).

Distr. Kwango: Leverstad (MEV. TINANT). — Kasanga (SCHWETZ). — Frans-Jozef-watervallen (SCHWETZ). — Willem-watervallen (SCHWETZ). — Kinzia (AELVOET).

Andere vindplaats: Vista (VAN DER KELLEN).

4 c. - *Textor cucullatus cucullatus* MÜLLER.

De typische vorm van de soort wordt gevonden van Senegal tot Noord-Gaboen en tot aan de Ubangirivier.

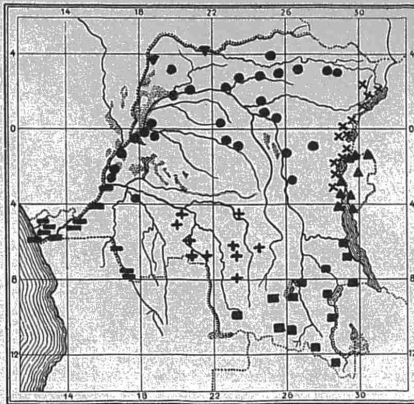
Wij bezitten hem uit Senegal en de Goudkust.

CHAPIN vermeldt exemplaren uit Karawa (Congo-Ubangi-district) die een overgang zijn tussen *cucullatus* en *Bohndorffi*. Ik beschouw als *cucullatus* vogels in onze verzameling uit Libenge (GOLENTAUX) en Banzystad/Yakoma (VRIJDAGH), die alleszins geen typische *Bohndorffi* zijn, en heel weinig roodbruin vertonen aan de onderzijde.

4. d. - *Textor cucullatus femininus* OGILVIE-GRANT.

Deze vorm werd beschreven uit het Ruwenzori-gebied (exemplaren in ons bezit). CHAPIN rekent hiertoe alle *cucullatus* van Noordoost-Congo, Soedan en Uganda tot aan de Kivu-vulkanen. Deze vorm bewoont veeleer open land, savannen, minder dichte wouden. Naar het westen toe vindt men overgangen naar de vorm *Bohndorffi*, naar het zuiden, naar de vorm *Graueri*.

Meer dan 200 exemplaren in onze verzameling.

Afb. 256. — Vindplaatsen van *Textor cucullatus*
 ● *T. cuc. Bohndorffi*   × *T. cuc. femininus*
 ■ *T. cuc. collaris*   ▲ *T. cuc. Graueri*
 ▼ *T. cuc. cucullatus*   + *T. cuc. Frobenii*
 ■ *T. cuc. nigriceps*

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN). — Mahagi (MEV. LEPERSONNE). — Zega (FAIN). — Longlu (FAIN). — Nioka (VRIJDAGH). — Ishwa (VRIJDAGH). — Kasenyi (VRIJDAGH). — Kasenyi (LEFÈVRE). — Bogoro (VRIJDAGH). — Budana, Bunia (BREDO).

Distr. Kivu: Butembo (DE SEMERIES). — Bela (DAUBRESSE). — Buwissa (PILETTE). — Beni (BONNEVIE). — Beni (PILETTE). — Kaniki (PILETTE). — Bulaimu (PILETTE). — Molekera (PILETTE). — Lisala (PILETTE). — Kirungu (PILETTE). — Biogo (BONNEVIE). — Lesse (PILETTE). — Manakwa (PILETTE). — Bilolo (DANDROY). — Kamabo (BONNEVIE). — Oude Missiepost St. Gustaaf (PILETTE). — Kiata Bobandana (DE SEMERIES). — Maboya (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Fuku (FRECHKOP). — Rwindi (DE WITTE). — Rutshuru (HACKARS). — Rutshuru (DE WITTE). — Rutshuru (BURGEON). — Rutshuru (GHESQUIÈRE). — Kamatembe (DE WITTE). — Costermansstad (SCHWETZ). — Burunga Mokoto (DE WITTE). — Lulenga (SCHOUTEDEN). — Katanda (BURGEON). — Katana (BURGEON). — Bweza (HACKARS). — Kibati (PILETTE).

Ruanda-Urundi: Ruhengeri (DE WITTE). — Kisenyi/Ruhengeri (BASTIAENS).

Andere vindplaatsen: Ndussuma (EMIN). — Ipoto (EMIN). — Irumu (EMIN). — Tingasi (EMIN). — Mswa (EMIN). — Nyangabo (EMIN). — Kinyawanga (EMIN). — Gudima (ALEXANDER). — Kisenyi (MECKLEMBURG). — Yakuluku (CHAPIN). — Mundu (EMIN). — Bima-riv. (DU BOURG DE BOZAS). — Masidongo (GYLDENSTOLPE). — Ngoma (GYLDENSTOLPE). — Kitsimuro (GYLDENSTOLPE). — Tamohanga (GYLDENSTOLPE). — Bunia (REHN). — Nyabirehe (DE WITTE). — Nzulu (DE WITTE).

4. e - *Textor cucullatus Frobenii* REICHENOW.

Deze vorm vertegenwoordigt de soort in Kasai, Sankuru en tot in het noorden van het Lualaba-district. De onderzijde is meer goudbruin dan bij *Bohndorffi*.

75 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Sankuru: Lusambo (WINDMOLDERS). — Lusambo (GHESQUIÈRE). — Gandajika (WINDMOLDERS). — Kasansa (VAN ASSCHE).

Distr. Kasai: Belenge (SCHOUTEDEN). — Tshikapa (SCHOUTEDEN). — Katombe (VAN ASSCHE). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Luluaburg (BEERNAERT). — Basongo (SCHOUTEDEN). — Hemptinne (WINDMOLDERS). — Bakwanga (WINDMOLDERS). — Merode (WINDMOLDERS). — Dumbi (SCHOUTEDEN).

Distr. Lualaba: Kayembe Mukulu (FISHER).

Andere vindplaatsen: Lupungu (FROBENIUS). — Idiofa (LYNES). — Kamaiembi (SCHOUTEDEN). — Makumbi (SCHOUTEDEN). — Kabambaie (SCHOUTEDEN).

4 f. - *Textor cucullatus Graueri* HARTERT.

Deze vorm komt voor van het noordoosten en het noordwesten van het Tanganika-meer tot in Ruanda-Urundi en aan de voet van de Kivu-vulkanen. Naar het zuiden toe komen overgangen voor tot de vorm *nigriceps*, die in Katanga thuis is. *Graueri* bewoont veeleer de beboste savanne. Achter de zwarte kop een duidelijke en meestal ietwat goudbruin gewassen, gele nekband; het overige van de bovenzijde eenvormig gekleurd, de vederen zwart met gele eindzoom. Onderzijde geel maar goudbruin gewassen.

60 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kivu: Luvungi (BURGEON). — Uvira (PAUWELS). — Nya Lukemba (PILETTE).

Ruanda-Urundi: Usumbura (VRIJDAGH). — Usumbura (SCHOUTEDEN). — Kibingo (LESTRADE). — Astrida (LESTRADE). — Astrida (AURELIAAN). — Karambi (LESTRADE). — Gikorongo (LESTRADE). — Nyundo (DOUCE). — Nyanza, Urundi (BURGEON). — Gatsibu (BURGEON). — Astrida (HUTSEBAUT). — Rumonge (VRIJDAGH). — Kinari (AURELIAAN). — Akanyaru-riv. (AURELIAAN). — Rugegera (DOUCE). — Ruzizi (BASTIAENS).

Andere vindplaatsen: Baraka (GRAUER). — Ngoma (GYLDENSTOLPE).

4 g. - *Textor cucullatus nigriceps* LAYARD.

Deze vorm bewoont open land, van Bechuanaland tot Zuid-Angola, Katanga en zelfs Maniema, en tot Oost-Afrika. De bovenzijde is eveneens eenvormig gekleurd achter de gele nekband. Onderzijde geel.

Een vijftigtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER). — Kando bij Tenke (DE WITTE). — Kinda (DE BAILLET). — Kansenia (DE WITTE). — Missie St. Geeraerd bij Jadotstad (LYNES).

Distr. Opper-Katanga: Albertstad (HUTSEBAUT). — Tembwe (HUBERT).

Andere vindplaatsen: Dikulwe-riv. (NEAVE). — Opper Lualaba-riv. (NEAVE). — Bunkeya-riv. (NEAVE). — Luvule-riv. (BÖHM). — Itombe-meer (BÖHM). — Upenba-meer (BÖHM). — Mambwe (VERHEYEN). — Zuidoost-Katanga (MOURITZ). — Kiambi (SIPS). — Musosa (BREDO).

5. - *Textor badius* CASSIN.

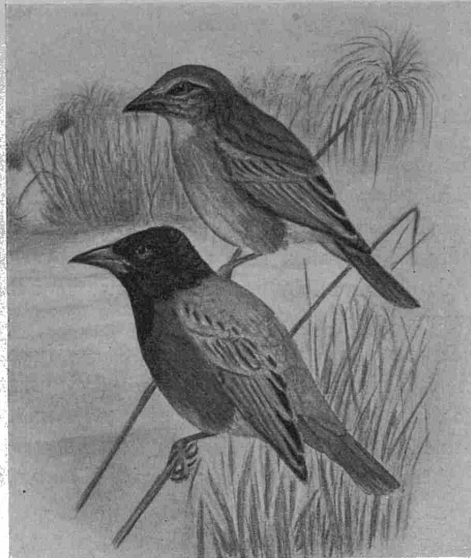
Deze soort is eigen aan Soedan en wordt gevonden in grasland, langs de oevers van de Nijl. CHAPIN vermeldt de vorm *axillaris* HEUGL. die misschien aan het Albert-meer zou kunnen voorkomen; hij merkt echter te recht op dat zulks hoogst onwaarschijnlijk is. Ik volg hem en geef dus hier de beschrijving van de soort.

Mannetje. — Kop zwart; de nek is zwart (*axillaris*) of glanzend kastanjeroodbruin (*badius*), gelijk de halszijden; bovenzijde kastanjeroodbruin, met geel vermengd, vooral de romp; kleine dekvederen donkerbruin met olijfgroene zoom, de grote zwartbruin met goudgele zoom; vliegpennen zwartbruin, de buitenzoom lichtgeel, de binnenzoom geel; stuurpennen olijfbuin, geelgroen gewassen, met gele zomen. Kin en keel zwart, de krop glanzend kastanjeroodbruin; in het midden van de krop zet zich het zwart van de keel voort;

het overige van de onderzijde eveneens kastanjeroodbruin of goudbruin, met ietwat geel aan het onderlichaam (de vederen zijn basaal geel); ondervleugeldekvederen geel. Snavel zwart; poten vleeskleurig.

Wijfje. — Bovenkop olijfgroen; vederen van de bovenzijde zwartbruin, met brede vaalroestbruinachtige of geelbruinachtige zomen; romp vaalroestbruinachtig; vliegpennen en dekvederen zwartbruin, de zoom groengeelachtig of vaalgeelbruinachtig; stuurpennen geelgroenachtigbruin, de zomen geel. Keel en buikmidden wit; het overige van de onderzijde, alsmede de kop- en halszijden, roomkleurig tot lichtgeelbruinachtig; gele of althans geelbruinachtige wenkbrauwen. Snavel hoornbruin, de onderkaak bleker; poten lichtbruin.

Vleugel: 70-75; staart: 45-50; tarsus: 22; snavel: 18 mm.

Afb. 257. — *Textor Jacksoni* SHELLEY
(Boven, het wijfje; onder, het mannetje)
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

5 a. - *Textor badius axillaris* HEUGLIN.

De vorm *axillaris* verschilt weinig van de typische vorm. Bij het mannetje is de nek zwart in plaats van kastanjeroodbruin, is er meer geel aan de romp, en is de onderzijde donkerder roodbruin gekleurd.

6. - *Textor Jacksoni* SHELLEY. — Afb. 257-258.

Deze soort komt voor in Uganda en Oost-Afrika en wordt teruggevonden tót in Urundi, aan de oever van het Tanganika-meer.

Mannetje. — Kop zwart; bovenzijde geel maar meestal ietwat groen gewassen, de romp zuiverder geel; vliegpennen en dekvederen zwart of zwartbruin, met brede, gele of groengele buitenzoom; de binnenzoom van de vliegpennen lichtgeel; stuurpennen donkerolijfgroen of bruin en ietwat groen gewassen. Kopzijden, kin, keel en hals zwart, het zwart van de hals ietwat voortgezet over het kropmidden; het overige van de onderzijde kastanjeroodbruin, de vederen geel vóór het roodbruine einde; de stuit, de onderstaartvederen en de schenen geel, min of meer roodbruin gewassen. Snavel zwart; poten roodachtigbruin of vleeskleurig.

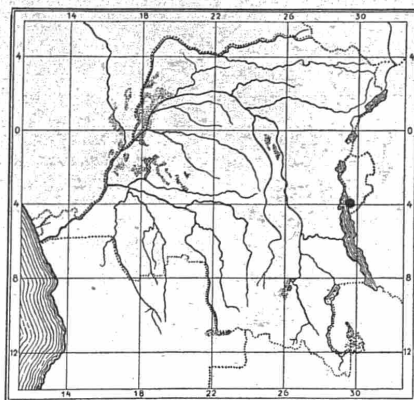
Wijfje. — Bovenkop min of meer vaag donkergestreept op vaalbruinachtigolijfgroene grond; rugvederen zwartbruin met vaalbruine, isabelkleurige, olijfgroenachtige zomen; de romp eenkleurig vaalbruin of isabelkleurig; bovenstaartvederen vaal olijfgroenachtig of geelgroenachtig; vliegpennen zwartbruin, de handpennen met lichtgele buitenzoom, de armpennen witachtig of geel gezoomd; stuurpennen bruin, olijfgroen gewassen, met smalle, geelgroene buitenzoom en lichtgele binnenzoom. Bleke wenkbrauwstrepen; kin

en keel lichtgeel; het overige van de onderzijde geel, de krop en de lichaamszijden licht isabelkleurig gewassen; onderstaartvederen wit maar geel gewassen. Snavel hoornbruin, de onderkaak bleker; poten lichtbruin. Vleugel: 67-81; staart: 45-50; tarsus: 18-20; snavel: 14-16 mm.

Twee vormen zijn van onze gebieden bekend. Bij de vorm *jucundus* treedt een min of meer duidelijke roodbruine tint aan de achterrand van de zwarte bovenkop; bij de typische vorm sluit het geel van de bovenzijde onmiddellijk aan bij het zwart van de kop.

6 a. - *Textor Jacksoni Jacksoni* SHELLEY.

De typische vorm van *Jacksoni* is bekend van in Uganda tot niet ver van de oostelijke oever van het Albert-meer; hij zal waarschijnlijk eveneens gevonden worden aan de westelijke oever: deze vogels worden vooral in het riet aangetroffen.

Afb. 258. — Vindplaats van *Textor Jacksoni jucundus*.

6 b. - *Textor Jacksoni jucundus* FRIEDMANN.

Deze vorm is tot hertoe slechts bekend uit een enkele vindplaats, in Urundi. Onze exemplaren werden door L. BURGEON ingezameld in Nyanza, aan het Tanganika-meer, gelijk deze waarover FRIEDMANN beschikte.

Drie exemplaren in onze verzameling.

Ruanda-Urundi: Nyanza (BURGEON).

Geen andere vindplaats is bekend.

7. - *Textor melanocephalus* LINNAEUS. — Afb. 259-260.

De Zwartkoppige Wever bewoont grasland, ook minder dichtbeboste savannen, langs rivieren en meren. De soort is bekend van Senegal tot Soedan, Belgisch Congo, Ruanda-Urundi en tot in Kavirondo. Drie vormen worden onderscheiden voor onze gebieden; een vierde komt in Nigerië voor: *capitalis* LATHAM.

Mannetje. — Kop zwart; een gele nekband; de bovenzijde verder groengeel tot olijfgeel, de romp en de bovenstaartvederen zuiverder geel; vliegpennen, schouder-, middelste en grote dekvederen donkerbruin met groengele tot gele buitenzoom; de binnenzoom van de vliegpennen geelachtigwit tot lichtgeel; stuurpennen vaal olijfbruin, de buitenzoom geel of olijfgroen. Kopzijden, kin en keel zwart, het zwart wel over het midden van de krop voortgezet; halszijden en het overige van de onderzijde geel, de borst en de flanken intens chocolade- of goudbruin gewassen bij de vormen *dimidiatus* en *usumburæ*, weinig bij de andere vormen. Snavel zwart; poten bruinachtig vleeskleurig.

Wijfje. — Bovenkop min of meer olijfbruin; bovenzijde grauw- of vaalbruin, de vederen van nek, rug en schouders met zwartbruine tot donkerbruine schachtstreep; bovenstaartvederen gelijk de rug; vliegpennen

en grote dekvederen bruin of zwartbruin, met geelgroene tot witte buitenzoom, de binnenzoom der vliegpennen en grote dekvederen bruin of zwartbruin, met geelgroene tot witte buitenzoom, de binnenzoom der vliegpennen lichtgeel; stuurpennen bruin, met smalle, geelgroene buitenzoom, lichtgele binnenzoom. Onderzijde wit, de krop en de zijden isabelkleurig of bruinachtig bleke of lichtgele wenkbrauwstrepen en wangen. Snavel bruin.

Vleugel: 65-82; staart: 43-50; tarsus: 19-21; snavel: 13-17 mm.

7 a. - **Textor melanocephalus dimidiatus** ANTINORI en SALVADORI.

Dit is een vorm die aan de onderzijde bijna helemaal chocoladebruin is gekleurd. Hij is bekend van aan het Albert-meer tot in het vulkanengebied en in Ruanda.

Afb. 259. — *Textor melanocephalus dimidiatus* ANTINORI en SALVADORI.
(Boven, het wijfje; onder, het mannetje).
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

80 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Kasenyi (LEFÈVRE). — Kasenyi (BREDO). — Mahagi (VRIJDAGH). — Kawa (BREDO). — Mahagi (SCHOUTEDEN).

Distr. Kivu: Rutshuru (DE WITTE). — Rutshuru (GHESQUIÈRE). — Rutshuru (HACKARS). — Lulenga (SCHOUTEDEN). — May na Kwenda (PILETTE). — Kako-brug (BURGEON). — Lubero (HACKARS). — Beni (BONNEVIE). — Kaniki (PILETTE). — Kibumba (HACKARS). — Ruzizi/Kivu (MENICKEN). — Mulungu (HENDRICKX). — Mabenga (HACKARS).

Ruanda-Urundi: Gakoma (AURELIAAN). — Sinda (LESTRADE). — Gabiro (VERHULST). — Kaninya (AURELIAAN). — Kigali (DEBEN).

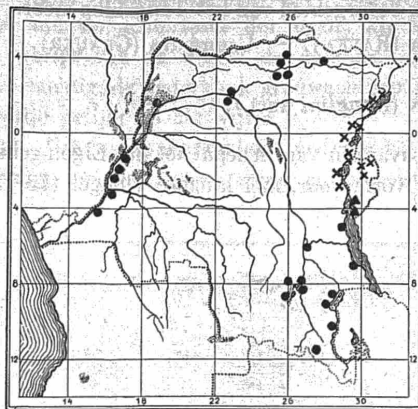
Andere vindplaatsen: Mohasi-meer (MECKLEMBURG). — Edward-meer (MECKLEMBURG). — Moera (BONNEVIE). — Butalia (GYLDENSTOLPE). — Busingizi (SCHOUTEDEN). — Butahu-riv. (DE WILDE).

7 b. - **Textor melanocephalus Duboisi** HARTLAUB.

Deze vorm heeft een gele onderzijde, de borst nauwelijks chocoladebruin gewassen. Hij komt voor in Noord-Congo en in Katanga, maar ook aan het Stanley-Pool.

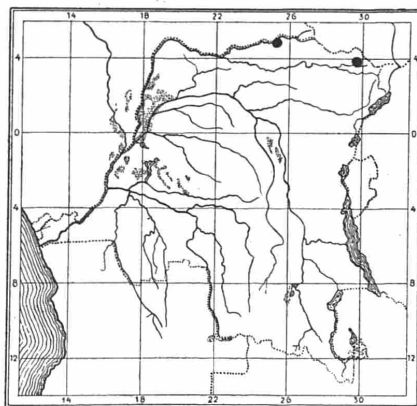
60 exemplaren in ons bezit.

Distr. Neder-Congo: Leopoldstad (RICHARD). — Kinshassa (LYNES).
Distr. Leopold II-meer: Kwamouth (SCHOUTEDEN). — Kwamouth (MAES). — Bolobo (SCHOUTEDEN). — Kunungu (SCHOUTEDEN). — Botanankasa (NKELE).
Distr. Congo-Ubangi: Bumba (WEYNS).

Afb. 260. — Vindplaatsen van *Textor melanocephalus*.
 ● *T. mel. Duboisi*.   × *T. mel. dimidiatus*.
 ▲ *T. mel. usumburae*.

Distr. Uelé: Bambesa (VRIJDAGH). — Ango (VRIJDAGH). — Alipago (VRIJDAGH). — Api (HUTSEBAUT). — Titule (HUTSEBAUT). — Zobia (HUTSEBAUT). — Malengoya (HUTSEBAUT).
Distr. Kivu: Kitutu (PRIGOGINE).

Afb. 261. — Vindplaatsen van *Textor atrogularis*.

Distr. Tanganika: Kabalo (SCHOUTEDEN). — Lulimba (PRIGOGINE).
Distr. Opper-Katanga: Futwe (DE RIEMAECKER). — Nkole (BREDO). — Kilwa (DE WITTE).
Distr. Lualaba: Kinona (DEWIT). — Kaleka (DEWIT). — Kikondja (BRIEN). — Maka (BRIEN). — Kadia (DEWIT). — Kadia (BRIEN). — Kaupandua-meer (DEWIT). — Kiabo (DEWIT). — Sombe (DEWIT). — Kinona (DEWIT).
Distr. Tanganika: Kongolo (DEWIT).
 Andere vindplaatsen: Mistandunga (CHAPIN). — Lukolela (CHAPIN). — Lié (CHAPIN). — Niangara

(CHAPIN). — Mpala (STORMS). — Kibali-riv. (ALEXANDER). — Kasenga (ap. CHAPIN). — Mabwe (VERHEYEN).

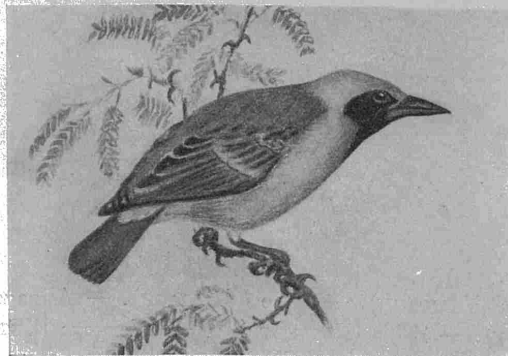
7 c. - *Textor melanocephalus usumburae* NEUMANN.

Deze vorm is meer chocoladebruin aan de onderzijde dan *Duboisii*, minder dan *dimidiatus*. Hij is slechts bekend uit het noordoostelijk oevergebied van het Tanganika-meer.

Bekende vindplaatsen: Nyanza (RAVEN). — Usumbura (GRAUER).

8. - *Textor atrogularis* HEUGLIN (*Heuglini* auct.).

Deze soort is bekend van de savannen van Senegal tot het Elgon-gebied, over Soedan en Noord-Congo. In onze gebieden komt de typische vorm voor, met langere vleugel (73-77) dan de West-Afrikaanse vorm *neglectus* NEUM. (66-75).

Afb. 262. — *Textor taeniopterus* REICHENBACH.
Mannetje.

(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Mannetje. — Voorhoofd en bovenkop goudgeel, deze naar achteren in het olijfgroen overgaande; bovenzijde olijfgroen tot geelgroen, de rugvederen met vage, donkere schachtstreep; vliegpennen en dekvederen zwartbruin, de zomen olijfgroen of geel; stuurpennen vaalolijfbruin, met geelachtige zomen. Wangen, kin, en keel tot op het kropmidden zwart; onderzijde verder goudgeel, de krop ietwat goudbruin gewassen; ondervleugeldekvederen lichtgeel. Snavel zwart; poten bruinachtig.

Wijfje. — Bovenkop en bovenzijde dof olijfgroen, de vederen met donkere schachtstreep, minder duidelijk aldus op kop en romp; bovenstaartvederen meer olijfgroen; vliegpennen en stuurpennen zwartbruin, de buitenzoom geel. Kin en keel lichtgeel, het overige van de onderzijde geel, de borst okerkleurig gewassen, het buikmidden wit, de zijden lichtolijfbruin; onderstaartvederen geelachtigwit. Snavel bruin; poten bruinachtig.

Vleugel: 66-78; staart: 35-45; tarsus: 17-20; snavel 15-17 mm.

8 a. - *Textor atrogularis atrogularis* HEUGLIN.

Deze vorm bewoont Soedan en wordt ook gevonden in het aangrenzend Noord-Congo. Wij bezitten hem slechts uit Soedan (CHRISTY).

Bekende vindplaatsen: Faradje (CHAPIN). — Sassa (BOHDORFF).

9. - *Textor taeniopterus* REICHENBACH. — Afb. 262-263.

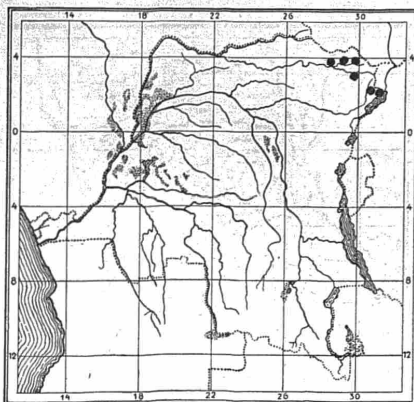
Deze soort bewoont bij voorkeur papyrus- en rietmoerassen; ze komt voor in Soedan en in Noord-oost-Congo.

Twee vormen er van zijn bekend, waarvan één eigen is aan het Darfur-gebied van Soedan.

Mannetje in parkleed. — Bovenkop goudgeel, min of meer kastanjebruin gewassen, meer aldus naar het voorhoofd toe, dat goudkastanjebruinrood is gekleurd, met smalle zwarte voorrand, de teugels eveneens zwart; nek en halszijden goudgeel; bovenzijde groengeel, de bovenstaartvederen geel; vliegpennen donkerbruin met gele zoom, breder aan de handpennen; kleine dekvederen groengeel, de andere bruin of groengeel gewassen, de grootste met gele zoom, de middelste met geel einde; stuurpennen olijfbruin, met geel-groene zomen. Wangen zwart tot aan de achterrand der ogen; kin en keel eveneens zwart, de keel goudkastanjebruin omzoomd; het overige van de onderzijde goudgeel, min of meer goudbruin gewassen, meer aldus aan de borst. Snavel zwartachtig, de onderkaak grauwwachtiggrijs aan de basis; poten vleeskleurig.

Het mannetje buiten de broedtijd gelijkt op het wijfje.

Wijfje. — Bovenkop olijfbruin, lichtjes donkergevelekt; vederen van de rug vaalbruin tot grauwwaachtig met donkerbruine of zwartbruine schachtstrepen; romp en bovenstaartvederen zonder deze strepen;

Afb. 263. — Vindplaatsen van *Textor taeniopterus*.

vliegpennen donkerbruin met smalle, lichtgele buitenzoom, de grote dekvederen dikwijls met witte eindvlek; stuurpennen olijfbruin, de zomen geelgroen. Keel wit of geel gewassen; het overige van de onderzijde isabelkleurig, met wit buikmidden en witachtige onderstaartvederen; de borst ook wel geel gewassen.

Vleugel: 64-78; staart: 45-50; tarsus: 21-22; snavel: 16-18 mm.

9 a. - *Textor taeniopterus taeniopterus* REICHENBACH.

Deze vorm bewoont Soedan en het noordoosten van onze gebieden en wordt teruggevonden tot in Abessinië.

24 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Uelé: Gangala na Bodio (LOUWERS). — Aru-kamp (MISONNE). — Gangala na Bodio (CORNET D'ELZIUS).

Distr. Kibali-Ituri: Faradje (SCHOUTEDEN). — Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS). — Djalasinda (VRIJDACH). — Mahagi (SCHOUTEDEN). — Ogondjo (VRIJDACH). — Mahagi (VRIJDACH).

Andere vindplaats: Nzoro (CHAPIN).

10. - *Textor velatus* VIEILLOT. — Afb. 264.

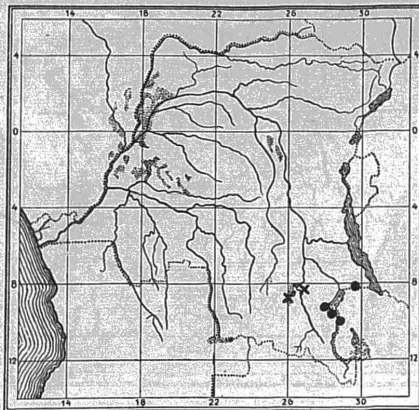
Deze *Textor*, de Rietvink van Zuid-Afrika, wordt gevonden van Zuid-Afrika tot Angola, Katanga en Nyasaland; hij komt vooral langs rivieren of meren voor. Twee der bekende vormen worden in Katanga aangetroffen.

Mannetje. — Voorhoofd, kopzijden van voren en keel zwart; bovenkop en achterwangen geel, de bovenkop zuiver goudgeel of in het goudbruin overgaande tegen het voorhoofd; nek en bovenzijde geelgroen, de

rugvederen met donkere schachtstreep; de bovenstaartvederen geler; vliegpennen en dekvederen zwartbruin, met lichtgeel of geelgroene tot witachtige buitenzoom, breder aldus aan de handpennen; de binnenzoom lichtgeel; stuurpennen bruin, olijfgroen gewassen, met geelgroene buitenzoom en blekere binnenzoom. Het zwart van de keel zet zich op de middellijn op de krop voort; het overige van de onderzijde geel. Snavel zwart; poten bruinachtig.

Wijfje. — Bovenkop en bovenzijde grauwbrown, lichtjes groengewassen; rug- en schoudervederen met donkere schachtstreep; romp en bovenstaartvederen geelgroen gewassen; vliegpennen en dekvederen donkerbruin, de vliegpennen met geelgroene buitenzoom, de dekvederen met bruinachtigwitte zoom, de kleinere breed geelgroen gezoomd; stuurpennen olijfbrown, met geelgroene zomen. Kin en keel wit; krop en lichaamszijden bruinachtig gewassen; het midden van het onderlichaam wit; ondervleugeldekvederen wit of bruinachtigwit.

Vleugel: 66-89; staart: 60-65; tarsus: 23-24; snavel: 14-15 (Congo) -20 mm.

Afb. 264. — Vindplaatsen van *Textor velatus*.
● *T. velatus katangae*. × *T. velatus upembae*.

De twee vormen die in Katanga voorkomen zijn in de laatste jaren door VERHEYEN beschreven. Ze zijn gekenmerkt door korte snavel en kortere vleugels dan de andere vormen: 66-70 in plaats van 72 tot 89 voor zuidelijkere vormen. CHAPIN vermeldt onder *tahatali* het exemplaar uit Katanga dat DUBOIS als *auricapillus* had vermeld; deze vogel berust in onze verzameling en hoort bij de onlangs door VERHEYEN beschreven vorm *katangae*.

10 a. - *Textor velatus katangae* VERHEYEN.

Deze vorm is slechts bekend uit het gebied van het Moero-meer en van de Luapula-rivier, en ten noordoosten ervan.

Vier exemplaren in onze verzameling.

Distr. Opper-Katanga: Nkole, Moero-meer (BREDO). — Kashiobwe, Moero-Meer (BREDO). — Moero-meer (LEMAIRE).

Andere vindplaatsen: Musosa (BREDO). — Luapula-riv. (WHITE). — Bangwelo-meer (BENSON).

10 b. - *Textor velatus upembae* VERHEYEN.

Deze vorm werd beschreven uit het Upemba-gebied. De snavel is 2 mm. langer dan bij *katangae*.

Eén enkel exemplaar in ons bezit.

Distr. Lualaba: Kadia (DEWIT).

Andere vindplaats: Mabwe (VERHEYEN).

10 c. - *Textor velatus tahatali* SMITH.

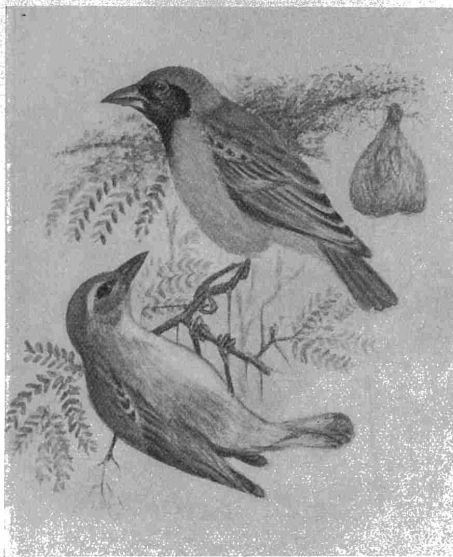
Deze vorm komt in Noord-Rhodesië voor en zou misschien ook in zuidoostelijk Katanga kunnen waargenomen worden.

Wij bezitten hem uit Zuid-Rhodesië.

11. - *Textor vitellinus* LICHTENSTEIN. — Afb. 265.

Deze soort bewoont de savannen; ze is vertegenwoordigd door drie vormen, waarvan een enkele met zekerheid uit onze gebieden bekend is. De soort komt voor van Senegal tot Somaliland, over Soedan en het noorden van het Albert-meer; verder van Oost-Afrika tot aan het Bangwelo-meer.

Mannetje. — Voorhoofd zwart, bovenkop goudbruin, nek geel, het overige van de bovenzijde groengeel tot geelgroen, met de vage aanduiding van schachtstrepen; de kortere bovenstaartvederen zuivergeel, de

Afb. 265. — *Textor vitellinus* LICHTENSTEIN.
(Boven, het mannetje; onder, het wijfje).
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

langste groengeel; vliegpennen en dekvederen zwartbruin met gele zomen; stuurpennen vaalolijfbruin met groengele buitenzoom en lichtgele binnenzoom. Kopzijden tot boven de ogen zwart; keel eveneens zwart, het zwart nooit duidelijk over het midden van de krop voortgezet; halszijden goudgeel; krop en het overige van de onderzijde goudgeel, maar min of meer fel goudbruin gewassen; ondervleugeldekvederen apicaal lichtgeel. Snavel zwart; poten vleeskleurig.

Vleugel: 65-75; staart: 38-50; tarsus: 19-21; snavel: 14-16.

Wijfje. — Bovenkop olijkleurig; bovenzijde vaalbruin, olijfgel gewassen, de rug breed bruingestreept; romp en bovenstaartvederen olijfgel; lichtgeelachtige wenkbrauwstrepen en kopzijden, het oor bruinachtig; kin, keel en krop lichtgeelachtig of bruinachtiggeel; het overige van de onderzijde isabelkleurig of wit; ondervleugeldekvederen geelachtig.

Bij de vorm *Reichardi*, die misschien in Katanga voorkomt, is de borst feller goudbruin getint dan bij de typische vorm van het noorden; ook is het voorhoofd breder zwart en is er ook meer zwart aan de keel.

11 a. - *Textor vitellinus Reichardi* REICHENOW.

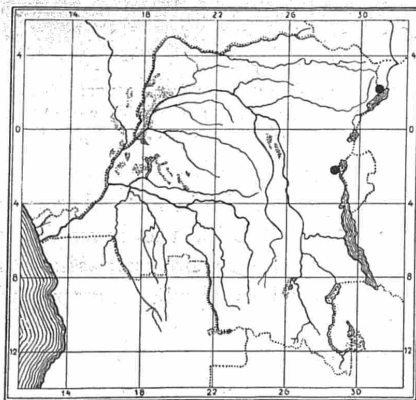
Deze vorm is bekend van Oost-Afrika en werd gevonden tot aan de oostelijke oever van het Tanganika-meer.

De vogels uit Katanga welke ik onder deze naam vermeldde (bepaling van BANNERMAN) waren *velatus*. Het door CHAPIN vermeld, aan het Bangwelo-meer door NEAVE ingezameld stuk, is *velatus katangae*. De door DUBOIS van de Ruzizi/Kivu geciteerde vogels waren *melanocephalus dimidiatus*.

Geen enkele vindplaats is dus bekend in onze gebieden.

Afb. 266. — *Textor castanops* SHELLEY.
Wijfje (boven) en mannetje (onder).
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Afb. 267. — Vindplaatsen van *Textor castanops*.

11 b. - *Textor vitellinus vitellinus* LICHTENSTEIN.

Deze typische vorm van de soort is bekend uit de savannen van Senegal, Soedan en het Albert-meer gebied.

Vijf exemplaren in ons bezit.

Distr. Kibali-Ituri: Niarembe (VRIJDAGH). — Ishwa (VRIJDAGH).

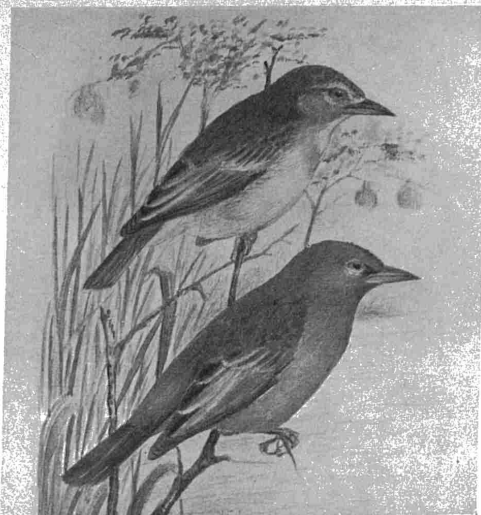
Geen andere vindplaats is bekend.

12. - *Textor castanops* SHELLEY. — Afb. 266-267.

Deze soort is bekend van Soedan tot Uganda, de Albert- en Edward-meren en Ruanda. Ze bewoont de oevers van rivieren en meren en wordt gevonden tussen riet, papyrus of struiken.

Mannetje. — Bovenkop geel tot goudgeel, tegen de snavel in het kastanjeroodbruin (soms met zwart gemengd) overgaand; kopzijden geel, de wangen van voren kastanjeroodbruin; bovenzijde geelgroen, de romp geler; rugvederen met donkere schachtstreep bij jonge exemplaren, later eenkleurig; kleine dekvederen geelgroen, de andere zwartbruine met brede, gele zoom; vliegpennen zwartbruin, de handpennen fijn groengeel of geel gezoomd, de armpennen breder aldus. Keel kastanjeroodbruin gelijk de wangen; het overige van de onderzijde geel of goudgeel. Snavel zwart; poten bleekbruinachtig.

Wijfje. — Bovenzijde grauwbrown, lichtjes groengewassen; de rugvederen met brede, donkere schachtstreep; bovenstaartvederen geelgroenachtig gewassen; vliegpennen donkerbruin met groengele zoom; dek-

Afb. 268. — *Textor aurantius* VIEILLOT.
Wijfje (boven) en mannetje (onder).
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

vederen donkerbruin, de zoom bruinachtig tot groengeel; stuurpennen geelgroenachtig vooral aan de zomen. Bleke wenkbrauwstrepen. Onderzijde min of meer geelachtig, bruinachtig aan de flanken. Snavel bleekhoornbruin.

Vleugel: 66-77; staart: 45-50; tarsus: 21-24; snavel: 16-18 mm.

De soort is in onze verzameling vertegenwoordigd door een reeks vogels uit Oost-Afrika en door een enkel exemplaar uit Ruanda.

Ruanda-Urundi: Akanyaru-riv. (FAIN).

Andere vindplaatsen: Kabare (CHAPIN). — Tunguru (EMIN).

13. - *Textor aurantius* VIEILLOT. — Afb. 268-269.

Deze mooie soort, de Oranjekleurige Wever, bewoont het woud, bij voorkeur langs de rivieroever, waar haar nesten aan struiken hangen. De typische vorm wordt gevonden van West-Afrika tot in het oosten van Belgisch Congo; een andere vorm, *rex* NEUM., komt voor aan het Victoria-meer, in Oost-Afrika.

Mannetje. — Kop oranjegeel tot goudgeel, meestal min of meer kastanjebruinkleurig gewassen; gewoonlijk een zwarte teugelstreep; zwarte oogleden; bovenzijde van de nek af geelgroen, de romp veeleer goudgeel, de bovenstaartvederen olijkleurig; kleine dekvederen gelijk de rug, de andere zwartbruin gelijk de vliegpennen, deze met smalle (handpennen) of brede (armpennen) goudgele of geelgroene buitzoom, de bin-

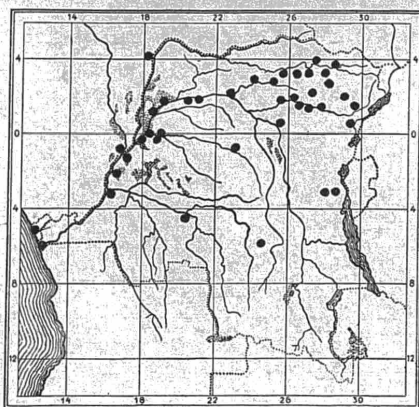
nenzoom geel; stuurpenen geelgroen of olijfbroin met olijfgele buitenzoom en lichtgele of roestgele binnenzoom. De hele onderzijde, van de snavel af, oranjegeel tot goudgeel, vooral de keel. Snavel zwart of donkergrauw; poten bruinachtig vleeskleurig.

Wijffe. — Bovenkop en bovenzijde olijfgroengeel; gele of witgele kopzijden of wenkbrauwstrepen; een donkergrauwe of zwarte teugelstreep; vliegpennen zwartbruin, met olijfgeelgroene buitenzoom en lichtgele binnenzoom; grote armdekvederen en binnenste armpennen met brede, lichtgele buitenzoom; stuurpenen zwartbruin, de zomen olijfgeelgroen. Keel lichtgeel, de vederen basaal wit; onderzijde wit, de zijden grauwwassen; onderstaartvederen wit of bruinachtigwit; ondervleugeldekkvederen geelachtigwit. Snavel hoornbruin, de onderkaak bleker; poten vleeskleurig.

Vleugel: 65-78; staart: 37-45; tarsus: 17-20; snavel: 14-16 mm.

13 a. *Textor aurantius aurantius* HARTLAUB.

Deze vorm komt waarschijnlijk in al onze woudstreken voor; uit het zuiden zijn tot hiertoe heel weinig exemplaren bekend.

Afb. 269. — Vindplaatsen van *Textor aurantius*.

65 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Kwamouth (SCHOUTEDEN). — Bolobo (NGWE).

Distr. Tshuapa: Ikengo (SCHOUTEDEN). — Bokuma (LOOTENS). — Eiland bij Coquilhatstad (VRIJDAGH). — Bamaña (LEONET). — Yyonda (HERROELEN). — [Bolenge (SCHOUTEDEN)].

Distr. Congo-Ubangi: [Bolombo (SCHOUTEDEN)].

Distr. Uelé: Alipago (VRIJDAGH). — Poko (CHRISTY). — Angodia (HUTSEBAUT). — Titule (HUTSEBAUT). — Buta (HUTSEBAUT). — Paulis (ABBELOOS).

Distr. Stanleystad: Bomili (BOCK). — Panga (SCHOUTEDEN). — Stanleystad (WEYNS). — Mokope (BOCK). — Banalia (NAHAN).

Distr. Kivu: Kamituga (PRIGOGINE). — Kitutu (PRIGOGINE).

Distr. Maniema: Kampene (PRIGOGINE).

Distr. Kasai: Basongo (SCHOUTEDEN).

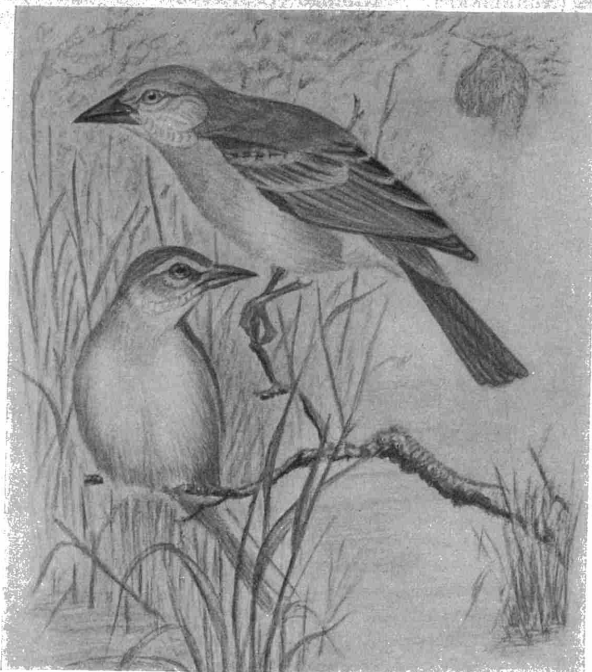
Distr. Sankuru: Kasansa (VAN ASSCHE).

Andere vindplaatsen: Irumu (EMIN). — Malisawa (GYLDENSTOLPE). — Gurba-riv. (ALEXANDER). — Bumba (WHITMAN). — Djamba (SCHOUTEDEN). — Bombe (VRIJDAGH). — Nieuw-Antwerpen (CHAPIN). — Lié (CHAPIN). — Avakubi (CHAPIN). — Bafwabaka (CHAPIN). — Medje (CHAPIN). — Dungu (CHAPIN). — Lukolela (CHAPIN). — Ukaturaka (CHAPIN). — Penge (CHAPIN). — Pawa (CHAPIN).

14. - *Textor xanthops* HARTLAUB. — Afb. 270-271.

Deze grote soort, de Geelwever, bewoont grasland maar wordt ook in de dichtbeboste savanne gevonden. Ze is bekend van Gaboen tot Zuid-Afrika, enerzijds, tot Oost-Afrika en Uganda, anderzijds, over Zuid- en Oost-Congo. Twee vormen er van komen in onze gebieden voor.

Mannetje. — Kop geel tot goudgeel, de achterkop dikwijls o'ijfkleurig gewassen; bovenzijde groengeel of olijgeel tot geelgroen, de romp en de bovenstaartvederen ietwat geler; vliegpennen en dekvederen zwartbruin met gele of olijgele buitenzoom; vliegpennen met lichtgele binnenzoom; stuurpennen bruinachtig olijgeel, de buitenzoom olijgeel, de binnenzoom lichtgeel. Kopzijden, kin, keel en het overige van de onder-

Afb. 270. — *Textor xanthops* HARTLAUB.
Boven, het mannetje; onder, het wijfje.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

zijde geel of goudgeel, de kin en de keel, dikwijls ook de krop, min of meer goudbruin of zelfs oranjegeel gewassen; ondervleugeldekvederen lichtgeel. Snavel zwart; poten bruinachtig vleeskleurig.

Wijfje. — Bovenkop gekleurd gelijk de rug, groengeel of olijgeel; gele wenkbrauwstrepen; de kopzijden en de hele onderzijde, van de kin af, lichtgeel, de lichaamszijden groenachtig gewassen, de borst soms lichtjes goudbruin gewassen. Snavel zwart; poten bruinachtig vleeskleurig.

Vleugel: 80-100; staart: 60-75; tarsus: 23-28; snavel: 17-21 mm.

De Juv. zijn donkerder aan de bovenzijde dan het wijfje, in het geelbruin overgaande; de buitenzomen van de vliegpennen en van de dekvederen meer geelbruin; krop en lichaamszijden geelbruinachtig.

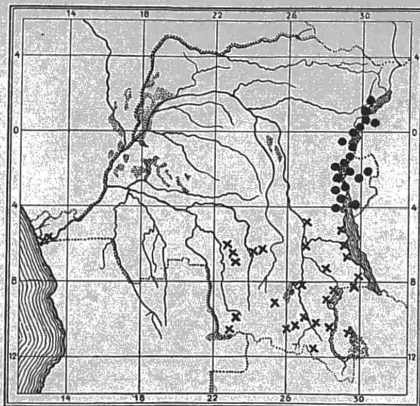
De vormen die in onze gebieden voorkomen zijn de typische vorm en de vorm *Camburni*; de eerste is bekend van Neder-Congo tot Katanga, de andere uit Oost-Congo en Ruanda-Urundi. Bij de typische vorm is de vleugel korter dan bij *Camburni*: 87-94 mm. bij het mannetje in plaats van 91-98. Bij deze laatste vorm is het mannetje dikwijls mooier geel dan bij *xanthops* s. str. MACWORTH-PRAED en GRANT beschouwen *Camburni* als een synoniem van *xanthops*. De twee vormen zijn heel nauw verwant.

14 a. - *Textor xanthops Camburni* SHARPE.

Deze vorm wordt gevonden van Oost-Afrika tot Oost-Congo en tot Zambezi.
Een honderdtal exemplaren in ons bezit.

Distr. Kivu: Uvira (PAUWELS). — Baraka-Kiata Bobandana (DE SEMERIES). — Bukavu (LAMBRECHT). — Lubero (HACKARS). — Kabare, ten Z.W. van het Kivu-meer (SCHWETZ). — Nya Lukemba (PILETTE). — Mulungu (HENDRICKX). — Kasika (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Nieuw Kasindi (MARLIER). — Ruzizi-Kivu (MENICKEN). — Bobandana (SCHWETZ). — Ngoma (SCHOUTEDEN). — Mufa (PRIGOGINE).

Ruanda-Urundi: Astrida (AURELIAAN). — Astrida (FAIN). — Astrida (Mevr. HIERNAUX). — Astrida (LESTRADE). — Ngumba (AURELIAAN). — Kibingo (LESTRADE). — Kisenyi (SCHOUTEDEN). — Kiofi (PRIGOGINE). — Karuzi (CORDEMANS). — Ngozi (CORDEMANS).

Afb. 271. — Vindplaatsen van *Textor xanthops*.
● *T. xanthops Camburni*. × *T. xanthops xanthops*.

Andere vindplaatsen: Ishangi (STEGMANN). — Kibati (PILETTE). — Boga (PILETTE). — Urundi (GRAUER). — Rutshuru (DE WITTE). — Bweza (HACKARS). — Munigi (FRECHKOP). — Idschwi-eiland (LOVERIDGE). — Kadjudju (BABAULT). — Lulenga (SCHOUTEDEN). — Bogoro (CHAPIN).

14 b. - *Textor xanthops xanthops* HARTLAUB.

De typische vorm van *xanthops* is bekend van Gaboen tot Angola, enerzijds, tot Katanga en Nyassa, anderzijds. CHAPIN drukte in zijn « Birds » zijn verwondering uit over het feit dat deze vogel niet bekend was uit Kasai; zoals men hier zal zien komt *xanthops* wel voor in dit gebied: wij bezitten hem uit verschillende plaatsen.

Meer dan 100 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Boma (SCHWETZ). — Kanga, Boma (MESMAEKERS). — Boma (DARTEVELLE). — Zambi (DARTEVELLE). — Fetish-Rock (MESMAEKERS). — [Matadi (SCHOUTEDEN)].

Distr. Kasai: Katombe (VAN ASSCHE). — Luluaburg (BEERNAERT). — Kabwe (WINDMOLDERS).

Distr. Sankuru: Kasansa (VAN ASSCHE). — Gandajika (WINDMOLDERS).

Distr. Lualaba: Bianco (LYNES). — Kasaji (FISHER). — Kansenia (DE WITTE). — Kimbundji (DE BAILLET). — Kando (DE WITTE). — Kinda (DE BAILLET). — Dilolo (FREYNE).

Distr. Opper-Katanga: Kinia (BREDO). — Nkole (BREDO). — Jadotstad (LYNES). — Lukonzolwa (DE WITTE). — Lubumbashi (DE RIEMAECKER). — Elisabethstad, Kafubu (DE RIEMAECKER). — Lukafu (DE WITTE). — Kasenga (DE WITTE).

Distr. Tanganika: Moba (DE WITTE). — Albertstad (HUTSEBAUT). — Kiambi (DE WITTE). — Tembwe (SCHOUTEDEN). — Kabalo (SCHOUTEDEN). — Lulimba (PRIGOGINE).

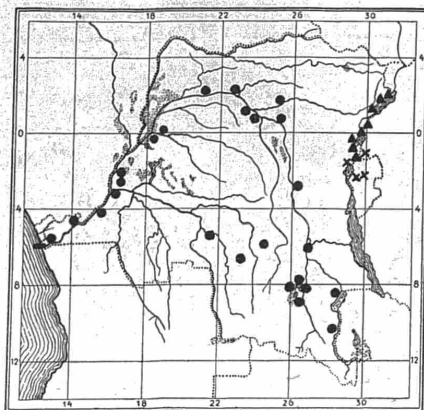
Distr. Maniema: Kongolo (DE RIEMAECKER).

Andere vindplaatsen: Kambove (NEAVE). — Bunkeya (NEAVE). — Kaue-riv. (BÖHM). — Luvua-riv. (BÖHM). — Opper-Lufira (LYNES). — Musosa (BREDO). — Kanzenze (LEFÉBURE). — Kasoko (ROCKEFELLER en MURPHY). — Kitendwe (ROCKEFELLER en MURPHY). — Upemba-park (VERHEYEN).

SUBGENUS ICTEROPSIS PELZELN (1).

15. - *Textor (Icteropsis) subpersonatus* CABANIS. — Afb. 272.

Deze soort is slechts bekend uit de kuststreek van Gaboen, Landana en Congo. Heel weinig exemplaren zijn er van ingezameld, één enkel aan onze kust; CHAPIN zag er één in Boma. De snavel is merklijk langer dan bij de andere soorten.

Afb. 272. — Vindplaatsen van *Textor (Icteropsis)*.
 ■ *T. (Ict.) subpersonatus*   × *T. (Ict.) Pelz. tuta*.
 ● *T. (Ict.) Pelzelni monachus*   ▲ *T. (Ict.) Pelz. Pelzelni*.

Mannetje. — Het voorhoofd, de bovenkop van voren, de kopzijden tot achter de ogen, en de keel, zijn zwart; achterkop, nek, halszijden en borst goudgeel, maar min of meer kastanjebruin gewassen; het overige van de onderzijde geel; bovenzijde (en kleine dekvederen) olijfgroengeel, geler naar achteren toe of kastanjebruin gewassen; vliegpennen en de andere dekvederen donkerbruin, de buitenzoom geelgroen, breder aldus aan de dekvederen; stuurpennen eveneens donkerbruin, met geelgroene zomen. Snavel zwart; poten grauwbrown.

Wijfje. — Geen zwart aan de kop of onduidelijke zwarte stippeling aan voorhoofd en wenkbrauwen. Bovenzijde olijfgroen, de kop van voren en de hele onderzijde geel, de borst, de flanken en de onderstaartvederen bruin gewassen. Snavel zwart.

Vleugel: 66-70; staart: 47-55; tarsus: 20-22; snavel: 17-20 mm.

Eén enkel exemplaar in ons bezit.

Distr. Neder-Congo: Tussen Moanda en Vista (VRIJDAGH).

Andere vindplaats: Boma (CHAPIN).

16. - *Textor (Icteropsis) Pelzelni* HARTLAUB. — Afb. 272-273.

Deze smalsnavelige soort wordt gevonden van West-Afrika tot Soedan, Uganda en Noord-Angola, en over een groot deel van Congo.

Mannetje. — Voorhoofd, bovenkop ten minste van voren, kopzijden en keel zwart; achterkop en nek, halszijden en onderzijde achter de zwarte keel tot en met de onderstaartvederen geel, zuiverder en meer

(1) WOLTERS beschouwt *Icteropsis* als een subgenus van *Sitagra*, die hij als genus laat bestaan.

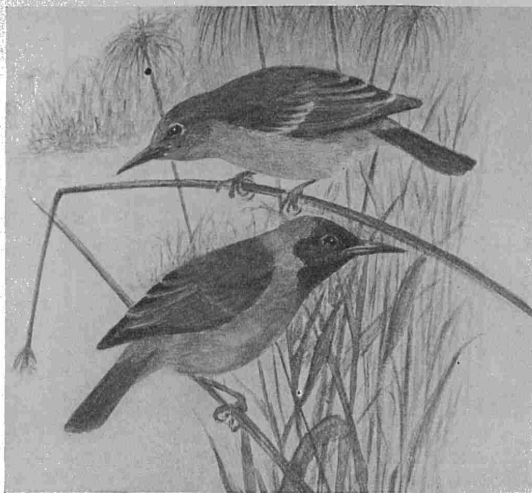
goudgeel achter het zwart, min of meer groen gewassen naar achteren toe; de bovenzijde, rug en romp olijfgroen, de bovenstaartvederen geler; vliegpennen en dekvederen zwartbruin, de buitenzoom olijfgelachtig, de binnenzoom der vliegpennen geelachtigwit tot lichtgeel; stuurpennen bruin, groengeel gewassen, de zoom olijfkleurig. Snavel zwart; poten loodgraauw.

Wijffe. — Geen zwart aan de kop. Bovenzijde olijfgroen of olijfgroen, de bovenkop lichter gekleurd; het voorhoofd, brede wenkbrauwstrepen en de kopzijden geel; dekvederen gelijk de rug; vliegpennen met smalle, bleke zoom. De hele onderzijde, van de snavel af, geel; de buik bleker. Snavel zwart.

Jonge vogels gelijk op het wijffe; de snavel is bruinachtig.

Vleugel: 51-66; staart: 33-47; trasus: 18-20; snavel: 12-18,5 mm.

De soort wordt onderverdeeld in drie vormen, waarvan één, *monachus*, een meestal kortere snavel heeft dan de twee andere. CHAPIN geeft de volgende metingen voor deze vormen: *monachus*: vleugel 54-59,

Afb. 273. — *Textor (Icteropsis) Pelzelni* HARTLAUB.
Mannetje (onder) en wijffe (boven).
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

staart 34-38, snavel 14-16 mm.; — *Pelzelni*: vleugel: 58-64; staart: 37-44, snavel: 14,5-17 mm.; — *tuta*: vleugel: 59-66, staart: 40-47 (49), snavel: 16,5-18,5 mm.

16 a. - *Textor (Icteropsis) Pelzelni monachus* SHARPE.

Deze vorm komt veelvuldig voor in Neder-Congo en tot Stanley stad, enerzijds, tot Kasai en Katanga, anderzijds. Hij is bekend van West-Afrika tot Angola en zelfs Usumbura.

Meer dan 100 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Boma (SCHOUTEDEN). — Leopoldstad (SCHOUTEDEN). — Leopoldstad (HENRION). — Leopoldstad (FIASSE). — Leopoldstad (CHRISTY). — Leopoldstad (BECQUET). — Leopoldstad (BERTEAUX). — Leopoldstad (MEVR. LEPERSONNE). — Kinshasa (LYNES). — Boma (VRIJDACH). — Fetish-Rock (MESMAEKERS). — Manyanga (MEVR. M. BEQUAERT).

Distr. Leopold II-meer: Bolobo (SCHOUTEDEN). — Kwamouth (SCHOUTEDEN). — Kwamouth (NKEELE). — Botanankasa (NKEELE).

Distr. Tshuapa: Eala (SCHOUTEDEN). — Coquilhatstad (HERROELEN). — Iyonda (MICHELSEN).

Distr. Stanley stad: Elisabetha (MEVR. TINANT). — Isangi (MEVR. TINANT). — Stanley stad (CHRISTY). — Stanley stad (HUTSEBAUT).

Distr. Congo-Ubangi: Bumba (WEYNS).

Distr. Kasai: Katombe (VAN ASSCHE).

Distr. Lualaba: Kiabo (DEWIT). — Kaleka (DEWIT). — Sombe (DEWIT). — Kadia (DEWIT).

Distr. Sankuru: Kasansa (VAN ASSCHE).

Distr. Opper-Katanga: Lukonzolwa (DE WITTE).

Distr. Tanganika: Kabalo (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaatsen: Luebo (SCHOUTEDEN). — Kasenga (LYNES). — Nieuw-Antwerpen (CHAPIN). — Bombwa, Banalia (CHAPIN). — Kasongo (BOHDORFF). — Katobwe (ap. CHAPIN). — Usumbura (GRAUER). — Mabwe (VERHEYEN).

16 b. - **Textor (Icteropsis) Pelzelni Pelzelni** HARTLAUB.

De typische vorm van *Pelzelni* komt voor van Zuid-Soedan tot het Edward-meer, enerzijds, tot het Victoria-meer, anderzijds.

Slechts drie exemplaren in ons bezit uit onze gebieden.

Distr. Kibali-Ituri: Kasenyi (LEFEVRE).

Distr. Kivu: Kaniki (PILETTE).

Andere vindplaatsen: Kabare (GYLDENSTOLPE). — Butalia (GYLDENSTOLPE). — Angi (GYLDENSTOLPE). — Rutshuru (DE WITTE). — Mswa (EMIN). — Mahagi (EMIN). — Lubilia-riv. (CHAPIN).

16 c. - **Textor (Icteropsis) Pelzelni tuta** BANGS en PHILLIPS.

Deze vorm is nauw verwant met de vorige. Hij wordt gevonden van aan het Victoria-meer tot in het hoogland van Ruanda en aan de voet van de Kivu-vulkanen.

Drie exemplaren in ons bezit.

Ruanda-Urundi: Akanyaru-riv. (FAIN).

Distr. Kivu: Busingizi (SCHOUTEDEN). — Mabenga (DE WITTE).

Andere vindplaatsen: Kibumba (DE WITTE). — Mukingo/Mulera (GRAUER).

SUBGENUS SITAGRA REICHENBACH (1).

18. - **Textor (Sitagra) luteolus** LICHTENSTEIN. — Afb. 274-275.

Deze kleine Wevervogel wordt gevonden in de savannen van Senegal tot Noordoost-Afrika en Uganda, over Soedan en het noorden van onze gebieden en verder tot aan de Rutshuru-rivier. De typische vorm komt voor van Senegal tot Soedan en Uganda; in onze gebieden wordt de vorm *kavirondensis* aangetroffen. Wij bezitten de vorm *luteolus* uit Soedan.

Mannetje in parkkleed (regenseizoen). — Voorhoofd, bovenkop van voren, kopzijden, kin en keel, tot over het midden van de krop, zwart; achterkop geel, overgaand in het geelgroen van de bovenzijde; dekvederen en vliegpennen zwartbruin met geelgroene zomen; stuurpennen bruin, geelgroen gewassen; bovenstaartvederen zuiverder geel dan de rug. Het overige van de onderzijde citroengeel. Snavel zwart; poten bruinachtig vleeskleurig of blauwgrauw.

Mannetje in winterkleed. — Gelijkt op het wijfje, met brede, donkere schachtstrepen op de bruine rug en mantel; de borst is min of meer bruinachtig.

Wijfje. — Bovenkop olijfgeelgroen; bovenzijde vaal olijfgroen, de bovenstaartvederen geler, de rugvederen geler, de rugvederen met min of meer donkere middelstreep; wenkbrauwen, wangen en de hele onderzijde lichtgeel, de keel en de teugels witachtig; vliegpennen en dekvederen donkerbruin met witachtige tot lichtgeelachtige zomen. Snavel bruinachtig, poten loodgrauw.

Vleugel: 50-65; staart: 30-43; tarsus: 16-18; snavel: 11-14 mm.

Bij de Juv. is de rug meer geelbruinachtig dan bij het wijfje; krop en flanken bleekisabelkleurig; buikmidden en stuit wit.

In onze gebieden komt slechts de vorm *kavirondensis* voor.

(1) WOLTERS laat *Sitagra* als genus bestaan, met *Icteropsis* al subgenus.

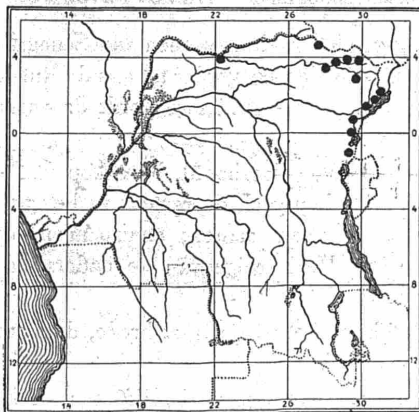
18 a. - *Textor (Sitagra) luteolus kavirondensis* VAN SOMEREN.

Deze vogel wordt gevonden in het grasland van Noord-Congo en van Oost-Congo tot aan de Rutshuru-rivier.

17 exemplaren in onze verzameling, gedeeltelijk uit Uganda en Elgon.

Afb. 274. — *Textor (Sitagra) luteolus* LICHTENSTEIN.
Boven, het mannetje - Onder, het wijfje.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Afb. 275. — Vindplaatsen van *Textor (Sitagra) luteolus*.

Distr. Congo-Ubangi: Yakoma (VRIJDACH).

Distr. Uelé: Mauda (SCHOUTEDEN). — Gangala na Bodio (MISONNE).

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN). — Abimva (SCHOUTEDEN). — Kasenyi (LEFÈVRE).

Distr. Kivu: Oude Missiepost St. Gustaaf (PILETTE).

Andere vindplaatsen: Faradje (CHAPIN). — Dunga (CHAPIN). — Kasindi (CHAPIN). — Rutshuru-vlakte (CHAPIN). — Mswa (EMIN). — Ekibondo (REHN).

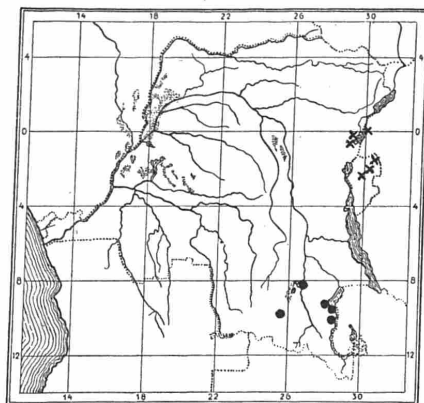
19. - *Textor (Sitagra) intermedius* RÜPPELL. — Afb. 276-277.

Deze *Textor* is bekend van Noordoost-Afrika tot Zuid-Afrika, over Oost-Afrika en Oost-Congo, en van daar tot Angola en Katanga.

Afb. 276. — *Textor (Sitagra) intermedius* RÜPPELL.
Mannetje (onder) en wijfie (boven).
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Mannetje. — Voorhoofd, bovenkop en kopzijden tot achter de ogen zwart; achterkop en nek geel, ietwat goudbruin gewassen, dieper aldus van voren aan de kop; bovenzijde geelgroen, de vederen met vage, smalle, donkere schachtstreep; de romp zuiverder geel; vliegpennen en dekvederen zwartbruin, met lichtgele tot

Afb. 277. — Vindplaatsen van *Textor (Sitagra) intermedius*.
● *T. (Sit.) int. Cabanisi*.   × *T. (Sit.) int. intermedius*.

geelgroene of geelwitachtige zomen, de kleinste dekvederen olijfgroen gezoomd; stuurpennen olijfgroen, geelgroen gewassen. Keel zwart; halszijden en onderlichaam geel, min of meer goudbruin gewassen, het zwart van de keel smal tot op het kropmidden verlengd; ondervleugeldekvederen lichtgeel. Snavel zwart; poten blauwgrauw.

Wijfe. — Bovenkop olijfgroen, meestal fijn donkergestreept; bovenzijde vaalolijfgroen, de rugvederen met donkere schachtstreep; de romp levendiger geel, ongestreept; vliegpennen en dekvederen zwartbruin, met lichtgele of witachtige zomen. Wenkbrauwstrepen en keel zijn geelachtigwit; krop ietwat geelbruin gewassen; lichaamssijden olijfbuinachtig; buikmidden wit; ondervleugeldekvederen wit. Bovenkaak hoornbruin, onderkaak grauwwachtig, de punt ietwat donkerder; poten loodkleurig.

Vleugel: 66-76; staart: 45-50; tarsus: 20-21; snavel: 15-16 mm.

Twee vormen komen voor in onze oostelijke en zuidelijke savannen.

19 a. - **Textor (Sitagra) intermedius Cabanisi** PETERS.

Dit is de vorm die in Katanga voorkomt en die gevonden wordt tot in Zuid-Afrika.

Zes exemplaren in onze verzameling.

Distr. Opper-Katanga: Nkole, Moero-meer (BREDO). — Kilwa (DE WITTE). — Kasenga (LYNES).

Andere vindplaatsen: Mazanguli (NEAVE). — Mabwe (VERHEYEN).

19 b. - **Textor (Sitagra) intermedius intermedius** RÜPPELL.

Deze vorm wordt gevonden van Abessinië tot Oost-Afrika, Ruanda en Kivu.

Zeven exemplaren in ons bezit.

Ruanda-Urundi: Gabiro (BURGEON). — Moyaga (AURELIAAN). — Astrida (AURELIAAN).

Andere vindplaatsen: Kitehe (CHAPIN). — Bilumna (CHAPIN).

GENUS OTHYPHANTES SHELLEY.

Twee soorten van dit genus worden hier, in navolging van CHAPIN, onderscheiden. Eén enkele ervan is echter tot hiertoe uit onze gebieden bekend. Handpen I is langer dan de handdekvederen.

Deze soorten worden als volgt herkend:

1. a. De vleugel is ten hoogste 83 mm. lang. De bovenzijde van het lichaam is zwart- of donkergestreept op grijze tot groene grond in onze gebieden; in Oost-Afrika komt een vorm voor met zwarte rug. . . . . *Othyphantes baglafecht* (blz. 290).
- b. De vleugel is 85-93 mm. lang. De rug is zwart. . . . . *Othyph. nigrimentum* (blz. 293).

1. - **Othyphantes baglafecht** VIELLOT. — Afb. 278-279-280.

Een reeks vormen worden onderscheiden onder deze soort; ze verschillen soms aanzienlijk door de kleur, vooral bij het mannetje. De soort wordt gevonden van het hoogland van Kameroen tot Noordoost-Afrika, het oosten van onze gebieden en Oost-Afrika tot aan het Nyasa-meer.

Bij enkele vormen vertoont het mannetje een paarkleed en een winterkleed. Zulks is, in onze gebieden, het geval met de vormen *eremobius* en *budongoensis*, niet echter met de vorm *Stuhlmanni*, waarvan de bovenzijde altijd olijfgroenkleurig is.

Mannetje. — Bij een deel der vormen zijn het voorhoofd, de bovenkop en de kopzijden helemaal zwart; bij de andere is het voorhoofd min of meer breed geel en kan de bovenkop verder zwart zijn of olijfgroen; de bovenzijde is soms zwart (in Oost-Afrika) maar meestal (en zulks bij onze vormen) olijfgroen of olijfgroen, met min of meer brede, zwarte of donkere schachtstrepen, ofwel (winterkleed van enkele vormen) grauwwachtig, met dezelfde streping; vliegpennen en dekvederen zwartbruin, met geelgroene of olijfgroene buitenzoom, de vliegpennen met gele binnenzoom; stuurpennen gelijk de rug.

Onderzijde geel of, bij zekere vormen, althans van achteren wit of geelachtigwit, met grauwwassen flanken; kin soms zwart. Snavel zwart in de paartijd, anders bleek gekleurd; poten bruinachtig vleeskleurig.

Wijfe. — Voorhoofd en bovenkop van voren zwart of wel gekleurd gelijk de rug, deze olijfgroen tot grauwwachtig, met zwarte of zwartbruine schachtstrepen; kopzijden min of meer donker of wel zwart. Onder-

zijde geel of geelachtig, ook wel witachtig (althans aan de buik) of met bruin of grauw gewassen; de borst olijfgroen gewassen. Snavel zwart.

Vleugel: 72-86; staart: 53-60; tarsus: 20-22; snavel: 17-19 mm.

Bij het mannetje van *Stuhlmanni* in paarkleed (Afb. 279) zijn voorhoofd en bovenkop zwart; de onderzijde is geel, meer goudgeel op de borst. Bij *eremobius* en *budongoensis* (Afb. 278) is het voorhoofd geel, soms ook de bovenkop van voren; de bovenkop is verder zwart bij *budongoensis* maar olijfgroenkleurig gelijk de rug bij *eremobius*; de borst is geel, de buik is wit of lichtjes geelgewassen.

1 a. - *Othyphantes baglafecht budongoensis* VAN SOMEREN.

Deze vorm is bekend van Uganda tot ten westen van de Semliki-rivier.

Afb. 278. — *Othyphantes baglafecht budongoensis* VAN SOMEREN.
Boven, het mannetje; onder, het wijfje.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

6 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Boga (PILETTE).

Distr. Kivu: Biogo (BONNEVIE). — Kamabo (BONNEVIE). — Butembo (DYLEFF).

Andere vindplaatsen: Bogoro (EMIN). — Tabaro (GYLDENSTOLPE).

Deze vorm is waarschijnlijk identisch met de volgende.

1 b. - *Othyphantes baglafecht eremobius* HARTLAUB.

Deze *Othyphantes* wordt gevonden in Zuid-Soedan en in het noordoosten van onze gebieden. Ik reken bij deze vorm de vogels van het westen van het Albert-meer.

Een twintigtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Blukwa (COLLART). — Nioka (VRIJDACH). — Faradje (SCHOUTEDEN). — Djalasinda (SCHOUTEDEN). — Bunia (HUTSEBAUT). — Wago (BRED0). — Mahagi (SCHOUTEDEN). — Niarembe (VRIJDACH).

Distr. Uelé: Malengoya (HUTSEBAUT).

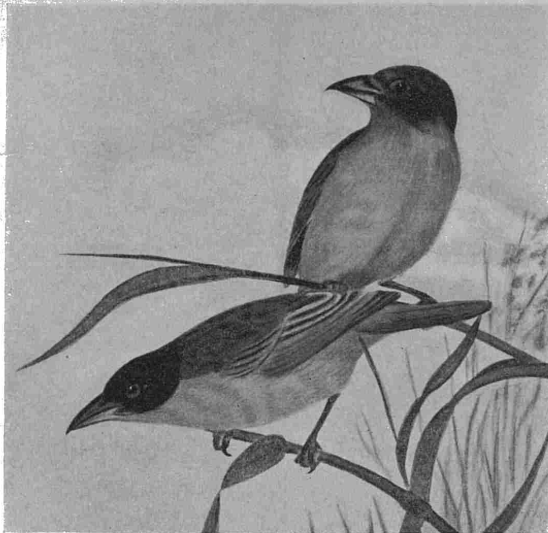
Andere vindplaatsen: Gudima (ALEXANDER). — Nzoro (CHAPIN). — Aba (CHAPIN). — Mswa (EMIN).

I c. - *Otyphantes baglafecht Stuhlmanni* REICHENOW.

Deze vorm komt veelvuldig voor in het oosten van onze gebieden, van het Marungu-gebergte tot aan het Ruwenzori-gebergte, Ruanda, Uganda; ook op het Kungwe-gebergte.

Ongeveer 260 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kivu: Ngoma (SCHOUTEDEN). — Luvungi (PILETTE). — Rutshuru (GHESQUIÈRE). — Kibati (HACKARS). — Kibati (PILETTE). — Rutshuru (HACKARS). — Rutshuru (FRECHKOP). — Katana (BURGEON). — Lulenga (SCHOUTEDEN). — Burunga Mokoto (DE WITTE). — Rugari (FRECHKOP). — Burunga

Afb. 279. — *Otyphantes baglafecht Stuhlmanni* REICHENOW.
Boven, het wifje; onder, het mannetje.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

(SCHOUTEDEN). — Butembo (DYLEFF). — Butembo (DE SEMERIES). — Kashusha (VAN DAELE). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Kamabo (BONNEVIE). — Bukavu (LAMBRECHT). — Mwana (PRIGOGINE). — Maboya (PRIGOGINE). — Butembo (HACKARS). — Lufungula (PILETTE). — Mutiba (PILETTE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Bingi (PRIGOGINE). — Lungwe (PRIGOGINE). — Bianze (PRIGOGINE). — Lubango (PRIGOGINE). — Beni (BONNEVIE). — Kiata Bobandana (DE SEMERIES). — Luiko (PRIGOGINE). — Butuhe (PRIGOGINE). — Mufwa (PRIGOGINE).

Distr. Kibali-Ituri: Etembo (SCHEPENS).

Ruanda-Urundi: Kibingo (LESTRADÉ). — Astrida (LESTRADÉ). — Rutegama (LESTRADÉ). — Astrida (AURELIAAN). — Gabiro (VERHULST). — Usumbura (VRIJDAGH). — Kibga (DE WITTE). — Kisenyi (DOUCE). — Kisenyi (VAN SACEGHEM). — Astrida (FAIN). — Nyabirehe (DE WITTE). — Ngozi (CORDEMAN).

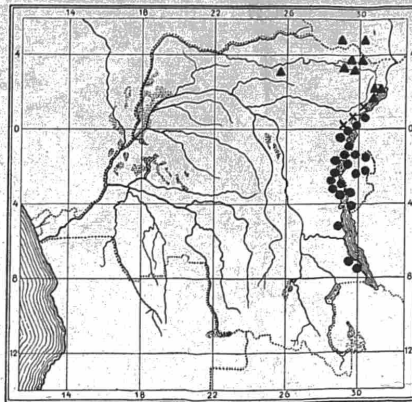
Distr. Tanganika: Kabobo (PRIGOGINE). — Kasiki (DE WITTE).

Andere vindplaatsen: Bugoie-woud (MECKLEMBURG). — Muhavura (GYLDENSTOLPE). — Nzulu (DE WITTE). — Kibumba (DE WITTE). — Kalehe (DE WILDE). — Mutsora (DE WILDE). — Rugari (FRECHKOP). — Tshumba (FRECHKOP). — Sambwe (ROCKEFELLER en MURPHY). — Kandashomwa (ROCKEFELLER en MURPHY). — Luofu (CHAPIN). — Bambumé (CHAPIN).

2. - *Othyphantes nigrimentum* REICHENOW.

Deze soort werd beschreven uit Angola. In de laatste jaren werd ze in Frans Midden-Congo teruggevonden. Er bestaat dus een mogelijkheid dat ze ook in het westen van onze gebieden zou bestaan.

De bovenkop is zwart bij het wijfje, bij het mannetje is de bovenkop geel, naar voren in het goudbruin overgaand; de bovenzijde is zwart maar gaat van achteren over in het geelolijfgroen van romp en bovenstaartvederen; vliegpennen zwartbruin, stuurpennen olijffbruin met bleke zomen; de kleine vleugeldekkvederen

Afb. 280. — Vindplaatsen van *Othyphantes baglajecht*.
 × *Othyphantes bagl. budongoensis*. ▲ *Othyph. bagl. eremobius*.
 ● *Othyph. bagl. Stuhlmanni*.

zwart, de andere zwart met gele zoom. Kin zwart, keel oranjeleurig, het overige van de onderzijde geel; de halszijden geel. Snavel zwart; poten roodbruinachtig. Vleugel: 85-93; staart: 55; tarsus: 24; snavel: 18 mm.

Geen exemplaar in onze verzameling.

GENUS SYMPLECTES SWAINSON.

Eén enkele soort. Handpen 1 is langer dan de handdekvederen.

1. - *Symplectes bicolor* VIELLOT. — Afb. 281-282.

Deze soort, de Boswever of Bosmuzikant van Zuid-Afrika, wordt gevonden van Kameroen tot Angola, enerzijds, van Oost- tot Zuid-Afrika, anderzijds, over het oosten van onze gebieden en Rhodesië. Ze bewoont de savanne, lichte wouden, galerijwouden of bergwouden.

CHAPIN onderscheidt, in zijn « Birds », twee vormen voor onze gebieden: *mentalis* in het oosten, *amaurocephalus* in het zuiden. Hij laat opmerken dat de zuidcongolese *bicolor* afwijken van de echte *amaurocephalus* en aan de vorm *analogus* van Kameroen herinneren. Onlangs hebben GRANT en MACKWORTH PRAED dit verschil vastgelegd en hebben de nieuwe vorm *kigomaensis* beschreven, met als woongebied Zuid-Congo, Noordoost-Rhodesië en West-Tanganyika Territory.

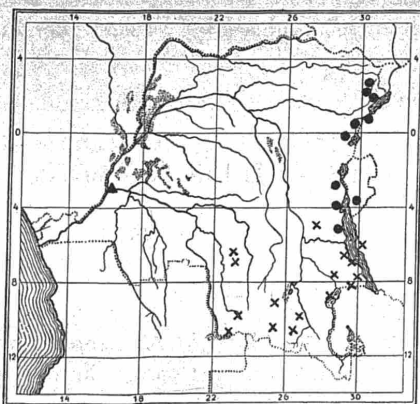
Bovenkop en kopzijden zwart of zwartbruin of bruinzwart; bovenzijde leigrauw tot olijffruingrauw of roestzwart, de bovenstaartvederen minder donkergekleurd dan de rug; vliegpennen ietwat donkerder dan de rug, de kleine dekvederen zwartbruin tot zwart; stuurpennen eveneens donkerder dan de rug. Kin zwart; keel zwart, eenkleurig, althans van voren, of met grauw of geel einde aan de vederen, of grauwachtig; het overige van de onderzijde geel of goudgeel, soms roestgeelbruin gewassen; ondervleugeldekkvederen grauwwit tot wit. Snavel zwart; poten vleeskleurig tot grauwbrown.

Vleugel: 75-95; staart: 50-65; tarsus: 20-26; snavel: 18-21 mm.

Bij de vorm *mentalis* is de bovenkop zuiver zwart en de rug grauwwart. Bij de vorm *kigomaensis* is de bovenkop bruinachtigzwart, gelijk ook bij *analogus*, en is de rug meestal lichter gekleurd; *amaurocephalus*, die in onze verzameling vertegenwoordigd is door een exemplaar uit Ndalla Tando, is grauwer aan de bovenzijde, en de keel ziet er veeleer grauwwachtig uit; de vleugel is ook korter.

Afb. 281. — *Symplectes bicolor* VIEILLOT.
Mannetje en wijfje.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

Afb. 282. — Vindplaatsen van *Symplectes bicolor*.
▲ *Sympl. bic. analogus*.   × *Sympl. bic. kigomaensis*.
● *Sympl. bic. mentalis*.

1 a. - *Symplectes bicolor analogus* TODD.

Deze vorm is bekend van Kameroen tot Gaboen. Ik meen volgend exemplaar hierbij te moeten onderbrengen, liever dan bij *kigomaensis*; zijn vleugel meet 82 mm. (♂).

Distr. Leopold II-meer: Kwamouth (SCHOUTEDEN).

1 b. - *Symplectes bicolor kigomaensis* GRANT en MACKWORTH PRAED.

Dit is de vorm die Kasai en Katanga bewoont.

36 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kasai: Katombe (VAN ASSCHE). — Merode (WINDMOLDERS). — Dibaya (WINDMOLDERS). — Bakwanga (WINDMOLDERS).

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER). — Dilolo (FREYNE). — Kinda (DE BAILLET). — Kakanda (DE CROMBRUGGHE). — Mwera (DE CATERS).

Distr. Opper-Katanga: Lukonzolwa (DE WITTE).

Distr. Tanganika: Moba (DE WITTE). — Musosa (BREDO).

Andere vindplaatsen: Kibondo (BOHNDORFF). — Luvua-riv. (BÖHM). — Bunkeya-riv. (NEAVE). — Masembe (BÖHM). — Suzi-meer (ROCKEFELLER en MURPHY).

1 c. - *Symplectes bicolor mentalis* HARTLAUB.

Deze vorm bewoont hoogland en wordt bij voorkeur in het woud aangetroffen. Hij wordt gevonden in Oost-Congo en tot in het westen van Kenya.

40 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Kilo (THÉLIE). — Mongbwalu (Mevr. LEPERSONNE).

Distr. Kivu: Lutunguru (PRIGOGINE). — Mwana (PRIGOGINE). — Ibenga (PRIGOGINE). — Maboya (PRIGOGINE). — Biakiri (PRIGOGINE). — Kitibingi (PRIGOGINE). — Malenge (PRIGOGINE). — Kalundu (PRIGOGINE). — Ibachilo (PRIGOGINE). — Milonga (PRIGOGINE).

Distr. Tanganika: Kabobo (PRIGOGINE). — Lulimba (PRIGOGINE).

Andere vindplaatsen: Urundi (GRAUER). — Ten westen van Baraka (GRAUER). — Karasawangwa (CHAPIN). — Djugu (CHAPIN). — Buguera (EMIN).

GENUS PHORMOPLECTES REICHENOW.

De Ploceinen die tot dit genus horen worden gemakkelijk herkend aan een gele of oranjekeurig nekvlek of aan een overlangse gele of geelachtige middelstreep die de zwarte of bruine bovenzijde siert. De twee geslachten verschillen door de kleur. Handpen I is langer dan de handdekvederen.

De zes soorten die in onze gebieden voorkomen kunnen als volgt worden onderscheiden :

1. a. De grondkleur van de bovenzijde is mooi zwart, ofwel is de bovenzijde geel met zwarte schoudervederen en vleugels. Onderzijde grotendeels geel of kastanjebruin. . . . . 2.
- b. De grondkleur van de bovenzijde is bruin, ook de bovenkop. De onderzijde is wit maar lichtjes geel gewassen. (*Notiospiza*). . . . . *Phormoplectes (Notiosp.) angolensis* (blz. 296).
2. a. Rug geel ofwel rug zwart met overlangse gele of geelachtige middelstreep (*Phormoplectes*). . . 3.
- b. Rug zwart. Slechts een gele of oranjekeurig nekvlek of nekband (*Melanoploceus*). . . . . 5.
3. a. De romp is ten minste grotendeels zwart. Rug grotendeels zwart. . . . .
- . . . . . *Phorm. (Phorm.) dorsomaculatus* (blz. 298).
- b. De romp is ten minste grotendeels geel. Rug geel. . . . . 4.
4. a. Voorhoofd en bovenkop zwart (♀) of wel (♂) donker kastanjebruin of chocoladebruin met gele achterkop. . . . . *Phorm. (Phorm.) insignis* (blz. 296).
- b. De bovenkop is geel, min of meer goudbruin gewassen, ten minste van voren (♂), en met zwart voorhoofd bij het ♀. . . . . *Phorm. (Phorm.) Preussi* (blz. 298).
5. a. De bovenkop is zwart. Een gele nekvlek. . . . . *Phorm. (Melanopl.) tricolor* (blz. 299).
- b. De bovenkop is kastanje- of geelbruin. Een oranjekeurig of goudbruine nekband. . . . .
- . . . . . *Phorm. (Melanopl.) aureonucha* (blz. 299).

CHAPIN beschouwt *Melanoploceus* als een apart genus. WOLTERS maakt er een subgenus van *Phormoplectes* van. Ik heb hier zijn zienswijze gevolgd.

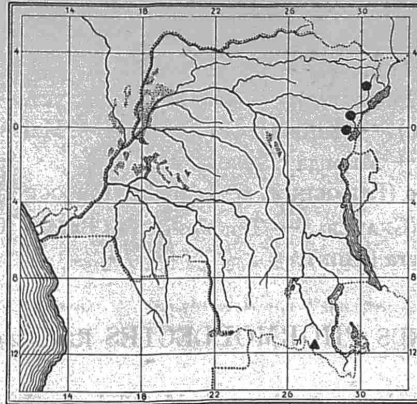
SUBGENUS NOTIOSPIZA OBERHOLSER.

1. - *Phormoplectes (Notiospiza) angolensis* BOCAGE. — Afb. 283.

Deze eigenaardige soort werd vroeger beschouwd als de vertegenwoordiger van een apart genus: *Sharpia*. CHAPIN en WOLTERS rekenen *angolensis* onder de *Phormoplectes*-soorten.

Ze is slechts bekend uit het hoogland van Angola, Rhodesië en Katanga; ze bewoont de savanne.

Voorhoofd, bovenkop en kopzijden donkergrauwbruin tot chocoladebruin; bovenrug donkergrauwbruin maar gedeeltelijk wit, daar de vederen meestal een witte binnenvlag (soms is het de buitenvlag) vertonen; onderrug bruin, de vederen apicaal zwavelgeel; romp geel, de bovenstaartvederen bruin, de middel- en grote dekvederen met witte eindvlek (waardoor twee strepen getekend worden op de vleugel); vliegpennen donkerbruin, met fijne, bleke buitenzoom, de binnenste armpennen duidelijk witgezoomd aan het einde; stuurpen-

Afb. 283. — Vindplaatsen van *Phormoplectes*.
▲ *Phormopl. angolensis*. ● *Phormopl. dorsomaculatus*.

nen donkergrauwbruin. De hele onderzijde, van de kin tot en met de onderstaartvederen, is wit, geel gewassen. Snavel donkerbruin tot zwartachtig, de onderkaak ook wel bleker aan de basis; poten bruinachtig.

Vleugel: 85; staart: 40-50; tarsus: 19-20; snavel: 16-18 mm.

De Juv. heeft een doflijfgrauwe bovenkop; de kopzijden en een smalle wenkbrauwstreep zijn witachtig; de snavel is groenachtiggrijs aan de bovenkaak, roodachtig aan de onderkaak (volgens CHAPIN).

Slechts twee exemplaren in onze verzameling.

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (SCHOUTEDEN). — Nieuwdorp (LEGROS).

Geen andere vindplaats werd vermeld.

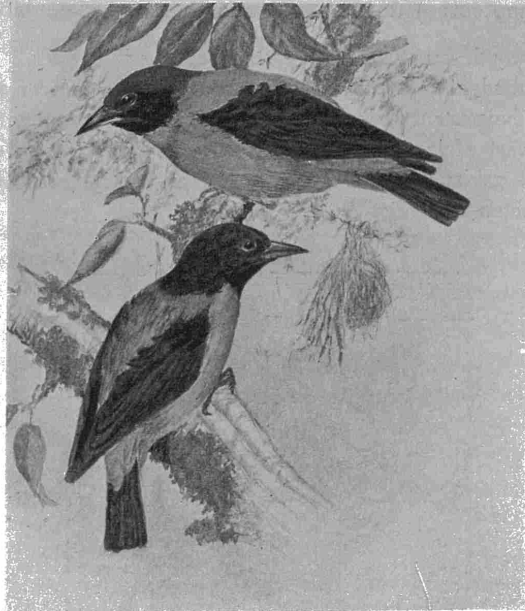
SUBGENUS PHORMOPLECTES REICHENOW.

2. - *Phormoplectes (Phormoplectes) insignis* SHARPE. — Afb. 284-285.

Deze soort, de Bruinkopwever, is bekend uit de wouden van Fernando-Po, Kameroen en Oost-Congo, maar ook uit Oost-Afrika; ze komt vooral in hoogland voor.

Mannetje. — Bovenkop chocoladebruin; bovenzijde geel, de langste bovenstaartvederen echter zwart (maar soms met gele eindzoom); schouder- en dekvederen zwart; vlieg- en stuurpennen zwart; bij de vederen van de rug en van de zijden komt ook wel het basaal zwart te voorschijn en is soms slechts de eindzoom geel. Kopzijden tot boven de ogen, kin en keel zwart. Onderzijde voor het overige geel, de flanken ietwat groenachtig de borst soms lichtjes roodbruin gewassen; ondervleugeldekvederen grauwwachtig tot wit. Snavel zwart; poten bruinachtig.

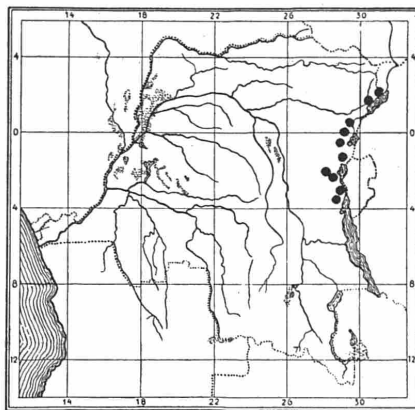
Wijfe. — Bovenkop zwart gelijk de kopzijden en de keel; voor het overige gelijk het mannetje.
 Vleugel: 75-90; staart: 43-50; tarsus: 20-23; snavel: 14-17 mm.
 Bij de Juv. is de keel geel, de dekvederen en de vliegpennen vertonen bruinachtige tot gele zomen.

Afb. 284. — *Phormoplectes insignis* SHARPE.
 Boven, het mannetje; onder, het wijfe.
 (V. G. L. VAN SOMEREN del.)

2 a. - *Phormoplectes insignis insignis* REICHENOW.

Dit is de vorm die in het hoogland van Kameroen voorkomt en eveneens Oost-Congo, Elgon en Kungu bewoont; verder in Oost-Afrika komt de vorm *ornatus* GRANV. voor, waarvan de onderzijde warmer gekleurd is aan de borst.

Afb. 285. — Vindplaatsen van *Phormoplectes insignis*.

60 exemplaren in ons bezit.

Distr. Kibali-Ituri: Aboro-berg (VRIJDAGH).

Distr. Kivu: Maboya (PRIGOGINE). — Nzombe (PRIGOGINE). — Mwana (PRIGOGINE). — Bitakongo

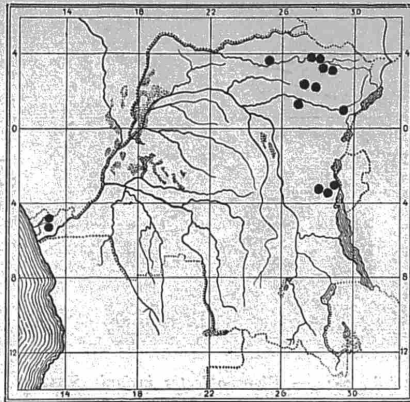
(PRIGOGINE). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Butembo (DYLEFF). — Loashi (GHESQUIÈRE). — Kamatembe (DE WITTE). — Burunga (SCHOUTEDEN). — Tubangwa (PRIGOGINE).

Andere vindplaatsen: Burunga, Mokoto (DE WITTE). — Kalehe (DE WILDE). — Djugu (CHAPIN).

3. - *Phormoplectes (Phormoplectes) dorsomaculatus* REICHENOW. — Afb. 283.

Deze soort bewoont het woud, van Kameroen tot aan de Semliki-rivier.

Mannetje. — Bovenkop goudgeel; bovenzijde zwart, maar enkele vederen van nek en rug apicaal of op een vlag geel; de romp en de bovenstaartvederen helemaal zwart; schouder- en dekvederen zwart; vliegpennen eveneens; stuurpennen zwart of bruinzwart. Kin, keel en kopzijden tot boven de ogen zwart; het overige van de onderzijde geel, warmer gekleurd op de krop, ietwat groenachtig naar achteren toe; ondervleugeldekvederen grijs. Snavel zwart; poten witachtig.

Afb. 286. — Vindplaatsen van *Phormoplectes Preussi*.

Wijfje. — Bovenkop en kopzijden zwart, de achterkop echter goudgeel of geel gezoomd. De hele onderzijde geel, met inbegrip van de keel. Het overige gelijk bij het mannetje.

Vleugel: 78-79; staart: 44-50; tarsus: 19-20; snavel: 15-16 mm.

Slechts drie exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Mongbwalu (MEV. LEPERSONNE).

Distr. Kivu: Malisawa (PILETTE). — Teturi (MEV. FUMIÈRE).

Andere vindplaatsen: Moera (GRAUER). — Beni (CHAPIN). — Beni/Mawambi (GRAUER). — Ten westen van het Edward-meer (GRAUER).

4. - *Phormoplectes (Phormoplectes) Preussi* REICHENOW. — Afb. 286.

Deze soort wordt gevonden in de wouden van West-Afrika tot Neder-Congo, enerzijds, tot Oost-Congo, anderzijds.

Mannetje. — Bovenkop goudbruin, heel donker aan het voorhoofd, naar achteren toe geler; keel en kopzijden tot boven de ogen zwart; bovenzijde geel, enkele vederen van de rug en van de zijden distaal zwart; vliegpennen, schouder- en dekvederen zwart; stuurpennen eveneens zwart. Onderzijde voor het overige geel, de krop goudbruin gewassen; onderstaartvederen roest- of goudbruin gewassen. Snavel zwart; poten bruinachtig.

Wijfje. — Verschilt van het mannetje door een gele, goudbruin gewassen bovenkop, met zwart voorhoofd dat bij de kopzijden aansluit; de krop is zuiverder geel.

Vleugel: 78-87; staart: 36-43; tarsus: 18-20; snavel: 14-16 mm.

10 exemplaren in onze verzameling, daaronder de typische exemplaren van de door NEUNZIG beschreven *congoensis*: van deze laatste hebben wij zes stuks, niet één enkel zoals CHAPIN schrijft.

Distr. Neder-Congo: Makaia Ntete (SCHOUTEDEN). — Temvo (SCHOUTEDEN).

Distr. Kivu: Nyakaponde (PRIGOGINE). — Kaibo (PRIGOGINE). — Lubena (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE).

Andere vindplaatsen: Pomparé (ALEXANDER). — Mawambi (GRAUER). — Ekibondo (REHN). — Medje (SCHOUTEDEN). — Rungu (CHAPIN). — Niangara (CHAPIN). — Okondo (CHAPIN). — Beni/Irumu (CHAPIN). — Kitutu (ROCKEFELLER en MURPHY). — Avakubi (CHAPIN).

SUBGENUS MELANOPLOCEUS GRANT en MACKWORTH PRAED.

5. - *Phormoplectes (Melanoploceus) aureonucha* SASSI.

Deze vogel werd beschreven naar exemplaren door GRAUER in Ituri ingezameld: Beni/Mawambi en Ukaika. Later vond GYLDENSTOLPE de soort terug ten westen van Irumu, bij Kampi ya Mambuti. CHAPIN trof ze aan tussen Irumu en Beni en te Beni zelf. De soort is niet vertegenwoordigd in onze verzameling.

Ik geef hier de beschrijvingen weer die SASSI gaf van zijn exemplaren :

Mannetje (met vraagteken bij SASSI). — Voorhoofd en bovenkop van voren, wenkbrauwstrepen, kopzijden, keel, romp, bovenstaartvederen, vleugels en staart zwart; bovenkop en achterkop fel roodbruin, de vederen apicaal zwart; een goudoranjebruine nekband; daarachter een gele vlek (de vederen apicaal zwartgezoomd); rug zwart, in het midden met een onregelmatige gele vlek; een breed, donkerkastanjeroodbruin kropschild; het overige van de onderzijde en de schenen grauw, olijfgroen gewassen; ondervleugeldekvederen grauw; vliegpennen zwart met olijfgroene buitenzoom en grauwe binnenzoom; vleugeldekvederen zwart, gedeeltelijk met olijfbuine zomen. Snavel zwart; poten grauw.

Wijfje. — Voorhoofd en bovenkop lichtbruin, roodbruin gewassen; wenkbrauwstrepen, achterkop, vleugels en staart zwart; kopzijden donkergrauwbruin; een bruinachtige goudgele nekband, daarachter een gele vlek, kleiner dan bij het mannetje; rug zwart; romp zwartgrauw, olijfkleurig gewassen; vleugels gelijk bij het mannetje, maar handpennen met hele fijne witachtige buitenzoom; onderzijde grauw, de keel zwarter; borst en krop olijfgroen gewassen; het midden van het onderlichaam en de onderstaartvederen grauwwit; ondervleugeldekvederen grauw. Snavel zwart; poten bruin.

CHAPIN vond het *volwassen mannetje* en beschrijft het als volgt: « The adult is a bird of striking coloration, largely black above but with much of the crown deep redbrown, a bristly ruff of orange on the nape giving way to a rich collar on the hind-neck, and a short yellow line on the middle of the back. Throat black, chest deep maroon, and remaining underparts soiled gray-green, becoming nearly whitish on abdomen and under tail-coverts ». Op een andere plaats drukt hij er op dat de nekband « rather bristly » is.

Vleugel: 79-83; staart: 43,5-50; tarsus: 17-20; snavel: 17-20 mm.

6. - *Phormoplectes (Melanoploceus) tricolor* HARTLAUB. — Afb. 287-288.

Deze Ploceine, de Geelnekwever, bewoont het woud en wordt gevonden van West-Afrika tot Angola, enerzijds, tot Uganda en Kenya, anderzijds.

Mannetje. — Kop, bovenzijde, vleugels en staart zwart; een grote, gele nekvlek of -band. Kin en keel zwart, borst en onderlichaam chocoladeroodbruin; onderstaartvederen en schenen zwart. Snavel zwart; poten grauwbruin tot roodachtigbruin of hoornbruin.

Wijfje. — Verschilt van het mannetje door zwarte borst en onderlichaam bij de vorm *interscapularis*, niet echter bij de typische vorm, waar ze chocoladebruin zijn.

Vleugel: 80-90; staart: 44-55; tarsus: 19-21; snavel: 17-20 mm.

6 a. - *Phormoplectes tricolor interscapularis* REICHENOW.

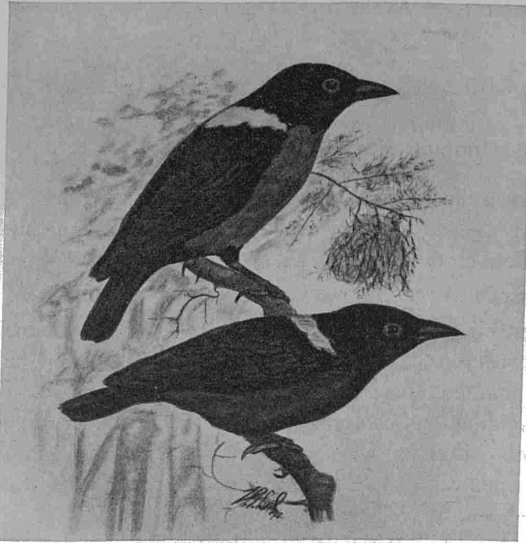
Deze vorm wordt gevonden van Kenya en Uganda tot Belgisch Congo.

Eén vijftigtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Leopold II-meer: Mbomo (NGWE).

Distr. Tshuapa: Lotakamela (DUPUIS). — Iyonda (MICHELSEN). — Masanga (DUPUIS). — Isuki (HERROELEN). — Yokolo (HERROELEN).

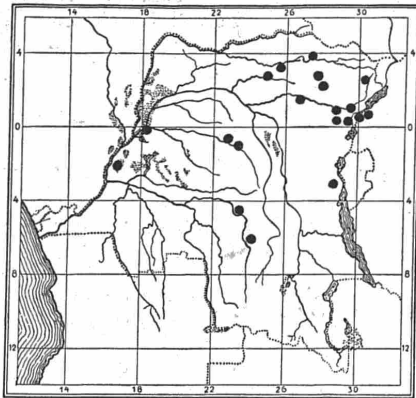
Distr. Uelé: Buta (HUTSEBAUT). — Poko (CHRISTY). — Titule (HUTSEBAUT). — Mauwa (VRIJDAGH). — Ihembo (HUTSEBAUT).

Afb. 287. — *Phormoplectes tricolor interscapularis* REICHENOW.
Boven, het mannetje; onder, het wijfje.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Distr. Kibali-Ituri: Kilo (THÉLIE). — Teturi (MEV. FUMIÈRE). — Lodjo (MEV. LEPERSONNE).

Distr. Kivu: Beni (PILETTE). — Kikanga (BONNEVIE). — Masidongo (BONNEVIE). — Zambo

Afb. 288. — Vindplaatsen van *Phormoplectes tricolor interscapularis*.

(BONNEVIE). — Biogo (BONNEVIE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Tungudu (PRIGOGINE). — Lubena (PRIGOGINE). — Bilolo (DANDY). — Lundjulu (SCHEPENS en DYLEFF). — Tubangwa (PRIGOGINE).

Andere vindplaatsen: Bundeko (EMIN). — Molemba (GYLDENSTOLPE). — Moera/Mawambi (GRAUER). — Kinyawanga (EMIN). — Kartushi (GYLDENSTOLPE). — Lupungu (FROBENIUS). — Isiro (SCHOUTEDEN). — Medje (CHAPIN). — Saidi (REHN). — Avakubi (CHAPIN). — « Kasai » (WINDMOLDERS, ap. CHAPIN).

De *Juv.* verschillen merkkelijk van de volwassen vogels. De bovenkop en de nek zijn goudbruin of geelbruin tot kastanjeruostbruin gekleurd, eerst éénkleurig, later met zwart gemengd; bovenzijde verder zwart, gelijk de vleugels en de staart; wangen ten minste gedeeltelijk zwartbruin of zwart, voor het overige gelijk de bovenkop; onderzijde olijfbuin tot bruinzwart of zwart, de vederen soms met vaalroestbruin einde. Pas later komt de gele nekvlek te voorschijn. De snavel is olijfbuin tot bruinzwart gekleurd, de onderkaak meestal bleker aldus.

Juv. zoals hier beschreven zijn mij bekend uit Iyonda, Kamituga, Lundjulu en Uganda (ex-coll. JACKSON) en werden samen gevonden met volwassen vogels van de vorm *interscapularis*.

6 b. - *Phormoplectes tricolor tricolor* HARTLAUB.

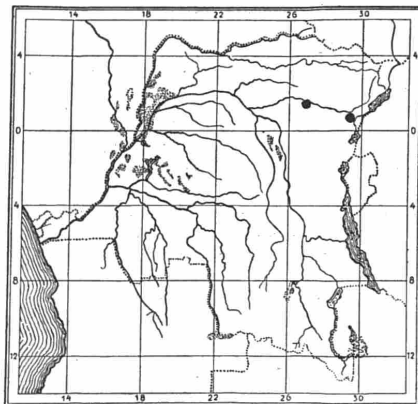
Deze vorm is bekend van West-Afrika tot Kameroen en Angola. Hij zal misschien gevonden worden in het Mayumbse woud. Het wijfje van deze vorm is chocoladeroodbruin aan de onderzijde gelijk het mannetje.

GENUS RHINOPLOCEUS GYLDENSTOLPE.

Dit genus is nauw verwant met *Phormoplectes*. WOLTERS maakt van *Rhinoploceus* een subgenus van dit laatste genus.

De snavel is betrekkelijk lang en de neusgaten zijn merkwaardig groot, terwijl ze van binnen een eigenaardige, spiraalvormige structuur vertonen. Handpen I is langer dan de handdekvederen, de staart is niet verlengd.

Eén enkele soort.

Afb. 289. — Vindplaatsen van *Rhinoploceus flavipes*.

1. - *Rhinoploceus flavipes* CHAPIN. — Afb. 289.

Deze buitengewoon zeldzame soort is bekend door heel weinige exemplaren, en werd tot hertoe slechts in het noordoosten van Belgisch Congo aangetroffen; ze bewoont het diepe woud.

De bevedering is helemaal zwart bij de volwassen ♂ ♀ vogels en herinnert dus treffend aan *Textor nigerrimus* en aan sommige *Malimbus*-wijfjes. *Rhinoploceus flavipes* wordt echter onmiddellijk herkend aan de gele poten en aan de heel typische structuur der neusgaten.

Vleugel: 77-84; staart: 42-46; tarsus: 18-19; snavel: 18-19 mm.

Bij jonge mannetjes is er, volgens GYLDENSTOLPE, een aanduiding van gele nekband; de romp en de bovenstaartvederen zijn olijfkleurig gewassen, de onderzijde is veeleer grauwwachtig, groengeel gewassen. Een juveniel in onze verzameling (geslacht onbekend) vertoont geen geel aan de nek; de borst is veeleer zwartachtig gewassen.

Twee exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kivu: Tungudu (PRIGOGINE) (♂). — Bilolo (DYLEFF en DANDOY) (juv.).

Andere vindplaatsen: Avakubi (CHAPIN). — Kampi ya Mambuti (GYLDENSTOLPE). — Simbo (GYLDENSTOLPE). — Ukaika (GRAUER).

GENUS MALIMBUS VIEILLOT.

De soorten die tot dit genus horen worden meestal heel gemakkelijk aan hun kleur herkend: hun bevedering is zwart en rood (in één enkel geval, *Racheliae*, ook geel); hun snavel is altijd zwart bij de volwassen vogels, en in ieder geval nooit metaalblauw met rode randen (een kenmerk van de *Spermophaga*-soorten, die ook zwart en rood zijn gekleurd); daarbij is handpen I merklijk langer dan de handdekvederen (wat niet het geval is bij *Spermophaga*). Het genus is nauw verwant met *Textor* en WOLTERS zou geneigd zijn de twee samen te smelten, onder de oudere benaming *Malimbus*. Mannetje en wijfje verschillen door de kleur; twee soorten hebben helemaal zwarte wijfjes; ik vermeldde reeds het feit onder *Textor nigerrimus*, waarvan het mannetje eveneens helemaal zwart is (het wijfje niet).

De *Malimbus* voeden zich in hoofdzaak met Insekten. Ze zijn merkwaardig bedreven in het weven van hun nesten die de vorm hebben van een distilleerkolf met lange hals (soms tot één meter lang) en bijzonder stevig zijn; ze worden in het woud en in het bijzonder langs de rivieroeveren aangetroffen: op blz. 257 wordt een dezer nesten afgebeeld.

Zes soorten zijn bekend van onze gebieden; twee andere zouden er misschien nog kunnen gevonden worden, al is het weinig waarschijnlijk. Men kan deze acht soorten door middel van volgende sleutel onderscheiden:

1. *a.* Onderzijde grotendeels rood, de keel zwart bij het mannetje, niet bij het wijfje. .... *Malimbus erythrogaster* (blz. 308).
- b.* De onderzijde is ten minste zwart van achteren. .... 2.
2. *a.* De onderstaartvederen zijn geel; de borstzijden zijn geel, het midden is rood. .... *Mal. Racheliae* (blz. 308).
- b.* Geen geel in de bevedering. .... 3.
3. *a.* De onderzijde is zwart. Is de hele bevedering zwart (♀) dan zijn de poten ook zwart. .... 4.
- b.* De onderzijde is gedeeltelijk rood. Is hij soms helemaal zwart (♀) dan zijn de poten donkerbruin. .... 5.
4. *a.* De bovenkop vertoont een overlangse rode vlek (♂) of wel (♀) is de hele bevedering zwart met zwarte poten. .... *Mal. coronatus* (blz. 305).
- b.* De bovenkop is rood ten minste van achteren en tot op de nek. .... *Mal. rubricollis* (blz. 302).
5. *a.* Onderstaartvederen rood. .... *Mal. scutatus* (blz. 304).
- b.* Onderstaartvederen zwart. .... 6.
6. *a.* Bovenkop zwart; borst rood. .... *Mal. nitens* (blz. 306).
- b.* Bovenkop rood, aansluitend bij de eveneens rode borst. Of wel is de hele bevedering zwart met donkerbruine poten. .... 7.
7. *a.* Of wel (♂) is het voorhoofd rood gelijk de bovenkop. Of wel (♀) is de bevedering helemaal zwart. De vederen van de bovenkop zijn niet verlengd. .... *Mal. Cassini* (blz. 304).
- b.* Het voorhoofd is min of meer breed zwart maar de bovenkop is rood, met min of meer verlengde vederen: deze vormen bij het mannetje een soms lange kuif, bij het wijfje is de kuif veel korter. Bij de Juv. is heel de kop, met nek en hals, rood, zonder kuif. .... *Mal. malimbicus* (blz. 309).

1. - *Malimbus rubricollis* SWAINSON. — Afb. 290-291.

Deze soort, de Roodkopwever, bewoont de wouden van West-Afrika tot Belgisch Congo, Uganda en Kenya.

Mannetje. — Bevedering glanzend zwart, de bovenkop, de nek en de halszijden rood, het voorhoofd eveneens rood. Snavel en poten zwart.

Wijfe. — Verschilt van het mannetje doordat het voorhoofd en de bovenkop van voren zwart zijn gelijk de rug.

De Juv. gelijkt op het wijfe maar het rood is minder intens, het voorhoofd is roodbruin in plaats van zwart, de kopzijden zijn met roodbruin gemengd.

Vleugel: 93-108; staart: 55-70; tarsus: 21-26; snavel: 18-24 mm.

Drie vormen worden onderscheiden. De typische vorm heeft langere vleugels dan de andere vormen; ten minste 100 mm. lang, dan als ze slechts 94-100 mm. meten bij de vorm *centralis*, 90-96 mm. bij de vorm *Praedi* volgens CHAPIN.

WOLTERS is geneigd *rubricollis* onder het genus *Phormoplectes* in te delen.

Afb. 290. — *Malimbus rubricollis* SWAINSON.

Boven, het mannetje; onder, het wijfe.

(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

1 a. - *Malimbus rubricollis centralis* REICHENOW.

Deze vorm is bekend van Elgon tot Oost- en Centraal-Congo.

53 exemplaren in ons bezit.

Distr. Kivu: Bilolo (DYLEFF en DANDOUY). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Butembo (DYLEFF). — Muboki (PRIGOGINE). — Bitakongo (PRIGOGINE). — Bilolo (DYLEFF). — Maboya (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Lundjulu (SCHEPENS en DYLEFF). — Beni (BORGERHOFF). — Beni (LISFRANC). — Lesse (BONNEVIE). — Masidongo (BONNEVIE). — Kikanga (BONNEVIE). — Loiki (PRIGOGINE).

Distr. Kibali-Ituri: Bondo Mabe (SCHOUTEDEN). — Kilo (THÉLIE). — Arebi (SCHOUTEDEN). — Mongbwalu (MEYER, LEPERSONNE).

Distr. Uelé: Titule (HUTSEBAUT). — Buta (HUTSEBAUT). — Makongo (VRIJDAGH). — Medje (SCHOUTEDEN). — Ibembo (HUTSEBAUT).

Distr. Congo-Ubangi: Bobito (VEDAST-MAES).

Distr. Tshuapa: Bokungu (DUPUIS). — Lukolela (LECOCQ). — Bokuma (LOOTENS). — Elongo Nkombe (STEVENART). — Iyonda (MICHIELSEN).

Distr. Sankuru: Lusambo (WINDMOLDERS).

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Mbomo (NGWE).

Distr. Kwango: Ndinga (MEV. M. BEQUAERT).

Andere vindplaatsen: Ndussuma (STUHLMANN). — Ipoto (EMIN). — Avakubi (MECKLEMBURG). — Kartushi (GYLDENSTOLPE). — Lesse (GYLDENSTOLPE). — Simbo (GYLDENSTOLPE). — Mawambi (GRAUER). — Rutshuru (GRAUER). — Panga (CHAPIN). — Bafwabaka (CHAPIN). — Katoko (SCHUBOTZ).

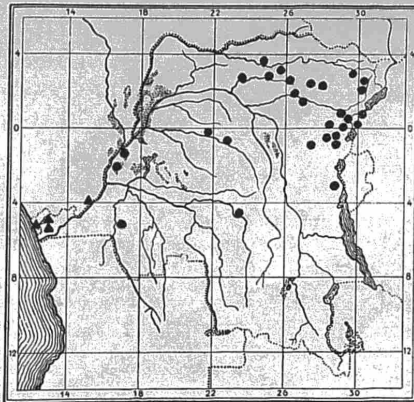
1 b. - **Malimbus rubricollis rubricollis** SWAINSON.

Deze vorm komt voor van Kameroen tot Mayumbe en Stanley-Pool.

Vier exemplaren in onze verzameling, ook uit Kameroen.

Distr. Neder-Congo: Makaia Ntete (SCHOUTEDEN). — Temvo (SCHOUTEDEN).

Geen andere vindplaats. De soort werd beschreven uit Malimba.

Afb. 291. — Vindplaatsen van *Malimbus rubricollis*.
● *Mal. rubric. centralis*. ▲ *Mal. rubric. rubricollis*.

1 c. - **Malimbus rubricollis Praedi** BANNERMAN.

Deze vorm is heel nauw verwant met *centralis*; de vleugel meet slechts 90-96 mm. *Praedi* is bekend uit de wouden in Noordwest-Angola, en zal misschien in onze gebieden gevonden worden. Wij bezitten de vorm uit Angola.

2. - **Malimbus scutatus** CASSIN.

De typische vorm van deze soort is bekend uit West-Afrika; de vorm *scutopartitus* REICHENOW, van Gaboen tot Kameroen en Nigerië. Deze laatste zou kunnen aangetroffen worden in Mayumbe, al is het weinig waarschijnlijk, wat ook het geval is met *M. Racheliae*.

Mannetje. — Bevedering zwart, met scharlakenrode bovenkop, nek, halszijden, krop en onderstaartvederen. Bij de vorm *scutopartitus* reikt het rood van de krop verder op de borst.

Wijfje. — Bevedering zwart, slechts met rode krop en onderstaartvederen. Bij de vorm *scutopartitus* is de rode krop verdeeld door een overlangse zwarte streep, voortzetting van de zwarte keel.

Vleugel: 85-97; staart: 47-60; tarsus: 20-23; snavel: 14-17 mm.

Wij bezitten deze soort uit Nigerië en van de Goudkust.

3. - **Malimbus Cassini** ELLIOT. — Afb. 292.

Deze soort wordt gevonden in de wouden van Kameroen tot Belgisch Congo.

Mannetje. — Bevedering zwart; bovenkop tot aan de ogen, nek, halszijden en krop zijn rood. Snavel zwart; poten bruinachtig.

Wijfje. — Bevedering eveneens zwart maar nergens rood, dus éénkleurig zwart. Snavel zwart; poten bruinachtig.

Vleugel: 85-94; staart: 50-55; tarsus: 20-21; snavel: 15-17 mm.

70 exemplaren in onze verzameling.

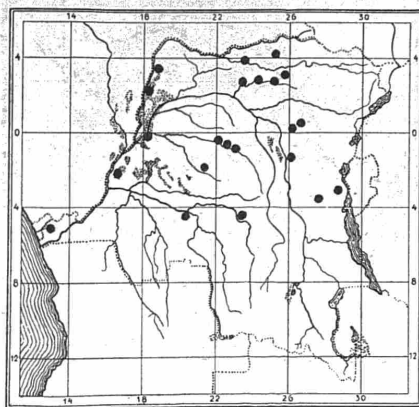
Distr. Neder-Congo: Kai Bumba (SCHOUTEDEN).

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Ndwa (NGWE).

Distr. Tshuapa: Ikela (DUPUIS). — Lofima (DUPUIS). — Kondolole (BOCK). — Bokungu (DUPUIS). — Boangi (VERBUYT). — Bokuma (LOOTENS). — Iyonda (MICHELSEN). — Basankusu (HERROELEN). — Balongala (HERROELEN). — Bokeka (HERROELEN). — Ilanga (HERROELEN). — Bolafa (STEVENART).

Distr. Congo-Ubangi: Bomboma (VRIJDAGH). — Libenge (GOLENTAUX).

Distr. Uélé: Buta (HUTSEBAUT). — Zobia (HUTSEBAUT). — Titule (HUTSEBAUT). — Bili (HUTSEBAUT). — Koteli (SCHOUTEDEN). — Ibembo (HUTSEBAUT).

Afb. 292. — Vindplaatsen van *Malimbus Cassini*.

Distr. Kivu: Kamituga (PRIGOGINE). — Bilolo (DYLEFF en DANDROY). — Butembo (DYLEFF). — Etaetu (VANDERMEERSCHE).

Distr. Kasai: Basongo (SCHOUTEDEN).

Distr. Sankuru: Lusambo (WINDMOLDERS).

Andere vindplaatsen: Ponthierstad (CARRUTHERS). — Lifaki (SCHUBOTZ). — Ayena/Tshoppo (COUTAS). — Kita Kita (ROCKEFELLER en MURPHY).

Zoals ik bij *Textor nigerrimus* noteerde gelijkt het wijfje van deze soort, en ook dat van de volgende, op het mannetje van *Textor nigerrimus*: alle drie zijn éénkleurig zwart bevederd. *Nigerrimus* heeft echter een plompere snavel, die ten minste 18 mm. lang en waarvan de bovenkaak afgerond is, terwijl de twee *Malimbus* een slankere snavel hebben, die ten hoogste 17 mm. lang en waarvan de bovenkaak duidelijk gekield is; daarbij komt dat het oog van *nigerrimus* geel is, dat van de *Malimbus* bruinachtig, wat reeds op een afstand gezien wordt. De twee *Malimbus*-wijfjes worden door de kleur van de poten onderscheiden: *Cassini* heeft bruinachtige poten (wat ook het geval is met *Textor nigerrimus*), *coronatus* heeft zwarte poten, *Rhinoploceus flavipes*, die eveneens helemaal zwart is, heeft gele poten.

4. *Malimbus coronatus* SHARPE. — Afb. 293.

Deze soort, de Gekroonde Wever, wordt gevonden in de wouden van Zuid-Kameroen tot Belgisch Congo.

Mannetje. — Bevedering zwart, maar bovenkop met grote scharlakenrode tot oranje-rode middenvlek of kap (de vederen zijn basaal geel); de vliegpennen zijn ietwat minder glanzend dan de rug. Snavel zwart; poten zwart.

De *wijfjes* van deze soort zijn helemaal zwart gelijk deze van *M. Cassini*; ik heb zoeven genoteerd dat de poten zwart zijn bij *coronatus*, bruinachtig bij *Cassini*; daarbij komt dat de eerste handpen van *coronatus* half zo lang is als de tweede, terwijl ze merkkelijk korter is bij *Cassini*.

Bij de Juv. is de bovenkop min of meer roestkleurig of oranjebruin (ook bij het wijfje), in het midden of tot aan het voorhoofd; soms is ook de borst zó gekleurd. Snavel bruinachtig.

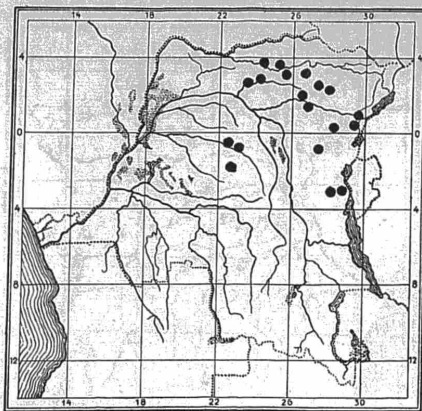
Vleugel: 82-90; staart: 50-55; tarsus: 20-21; snavel: 16-17 mm.

Een vijftigtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Tshuapa: Bokungu (DUPUIS). — Lotakomela (DUPUIS). — Wete (DUPUIS). — Wagata w'azika (HERROELEN). — Bolafa (STEVENART). — Mondombe (DUPUIS).

Distr. Congo-Ubangi: Bobito (VEDAST-MAES).

Distr. Uelé: Titule (HUTSEBAUT). — Poko (CHRISTY). — Ibembo (HUTSEBAUT). — Bambesa (VRIJDAGH). — Koteli (SCHOUTEDEN).

Afb. 293. — Vindplaatsen van *Malimbus coronatus*.

Distr. Kibali-Ituri: Etembo (SCHEPENS).

Distr. Kivu: Nyakapondo (PRIGOGINE). — Tungudu (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Etaetu (VANDERMEERSCHE).

Distr. Sankuru: Lomela (GHESQUIÈRE).

Distr. Stanleystad: Kifuku Nawa-riv. (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaatsen: Kartushi (GYLDENSTOLPE). — Beni (GRAUER). — Mawambi (GRAUER). — Ukaika (GRAUER). — Mawambi/Irumu (GRAUER). — Angumu (CHAPIN). — Libokwa (ALEXANDER). — Panga, Uelé (CHAPIN). — Ngayu (CHAPIN). — Bafwabaka (CHAPIN). — Koloka (SCHUBOTZ).

5. - *Malimbus nitens* GRAY. — Afb. 294-295.

Deze soort bewoont de wouden van West-Afrika tot Centraal- en Oost-Congo; ze werd onlangs in het Bwamba-woud (West-Uganda) gevonden. De verdeling der kleuren is dezelfde bij de twee geslachten.

Mannetje en *Wijfje*. — Bevedering glanzend zwart, met zijdeglanzend rood schild over keel en krop; de kin min of meer breed zwart; de vleugels en de buik minder glanzend dan de rug. Snavel leigrauw; poten zwart.

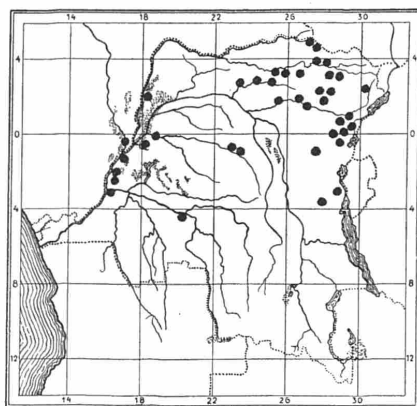
Vleugel: 79-98; staart: 48-63; tarsus: 20-24; snavel: 20-24,5 mm.

CHAPIN, in zijn « Birds », onderscheidt de typische vorm en de vorm *microrhynchus*, deze laatste met kortere snavel en kortere vleugel; de typische vorm zou in Kameroen en Gaboen een 21-24,5 mm. lange snavel hebben, en de vleugel meet 91-97 mm.; bij de vorm *microrhynchus* is de snavel 20-21 mm. lang, de vleugel 82-91 mm. Onlangs heeft WHITE een derde vorm onderscheiden: *Moreaui* WHITE; volgens zijn bevindingen zou de typische vorm Sierra-Leone en de Gold Coast bewonen en een korte snavel hebben: 20-21 mm. met een vleugel die 83-92 mm. lang is; van Nigerië tot Kameroen en Gaboen, en zelfs tot Luko-

lela, wordt de vorm *Moreaui* gevonden, waarvan de snavel langer is (21-25 mm.) de vleugel eveneens (91-97); verder naar het oosten toe leeft de vorm *microrhynchus*, nauw verwant met de typische vorm, met ietwat slankere snavel. Het onderzoek van onze lange reeks laat mij niet toe noch de vorm *microrhynchus* noch de vorm *Moreaui* te aanvaarden. Ik laat de hele reeks onder *nitens*: in onze streken treft men samen vogels aan met kortere en langere vleugels en snavel. Zo hebben enkele vogels (8 op 25) van Kunungu en de Eevenaarstreek langere vleugels (92-96 mm.); de snavel echter is slechts bij één exemplaar langer (22) dan 21 mm.; - anderzijds trof ik in onze Kivu reeks onder 7 vogels één stuk aan waarvan de vleugel 92 mm. lang is.

Afb. 294. — *Malimbus nitens* GRAY.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Afb. 295. — Vindplaatsen van *Malimbus nitens*.

100 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Keseki (NKELE). — Botanankasa (NKELE). — Kwamouth (NKELE).

Distr. Tshuapa: Lukolela (BELLEFROID). — Bokuma (LOOTENS). — Bokungu (DUPUIS). — Lofoli (DUPUIS). — Bikoro (SCHOUTEDEN). — Lukolela (BOURRY). — Mondombe (DUPUIS). — Inguo (DUPUIS). — Ikombi (HERROELEN). — Ilenga Nsongo (HERROELEN). — Bokeka (HERROELEN). — Basankusu (HERROELEN). — Elongo Nkombe (STEVENART). — Iyonda (MICHIELSEN).

Distr. Congo-Ubangi: Bomboma (VRIJDAGH).

Distr. Uelé: Poko (CHRISTY). — Mauda (SCHOUTEDEN). — Rungu (SCHOUTEDEN). — Koteli

(SCHOUTEDEN). — Barisi (HUTSEBAUT). — Ibembo (HUTSEBAUT). — Buta (HUTSEBAUT). — Titule (HUTSEBAUT). — Paulis (ABBELOOS).

Distr. Stanleystad: Panga (BOCK). — Banalia (NAHAN). — Panga (SCHOUTEDEN). — Angumu (DYLEFF). — Avakubi (CHRISTY). — Bebengo (BOCK).

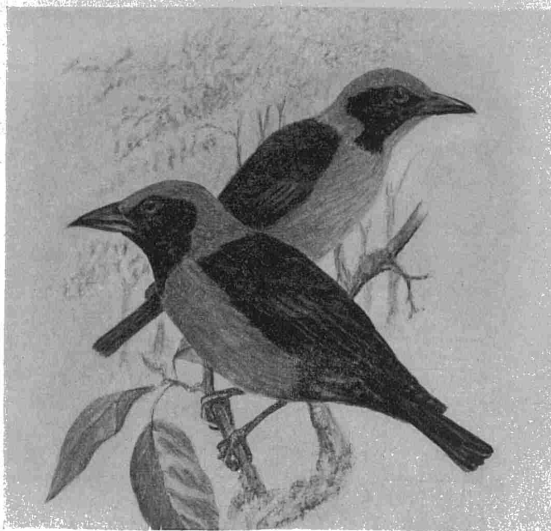
Distr. Kibali-Ituri: Kilo (THÉLIE). — Etembo (SCHEPENS). — Lodjo (MEVR. LEPERSONNE). — Mawambi (CHRISTY). — Epulu.

Distr. Kivu: Kamituga (PRIGOGINE). — Lundjulu (SCHEPENS). — Etaetu (PAULIS). — Loiki (PRIGOGINE). — Ikombe (PRIGOGINE). — Butembo (PRIGOGINE). — Lundjulu (SCHEPENS en DYLEFF). — Maboya (PRIGOGINE). — Etaetu (VANDERMEERSCHE).

Distr. Maniema: Namoya (PRIGOGINE). — Kampene (PRIGOGINE).

Distr. Kasai: Basongo (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaatsen: Lenda-riv. (MECKLEMBURG). — Moera (GRAUER). — Ukaika (GRAUER). — Ngan-zi (DE WILDE). — Doruma (BOHNDORFF). — Bafwabaka (CHAPIN). — Gamangui (CHAPIN). — Medje (CHAPIN). — Niangara (CHAPIN). — Kita Kita (ROCKEFELLER en MURPHY). — Okondo (CHAPIN).

Afb. 296. — *Malimbus erythrogaster* REICHENOW.
Boven, het wijfje; onder, het mannetje.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

6. - *Malimbus Racheliae* CASSIN.

Deze soort is bekend uit Gaboen en Kameroen en tot uit Nigerië. De gele onderstaartvederen laten ze onmiddellijk herkennen.

Mannetje. — Bevedering zwart met rode of oranje-rode bovenkop, nek en halszijden; de tégels, de oordekvederen en de wangen zwart. Kin en keel van voren eveneens zwart, de keel van achteren rood, aansluitend bij een gele krop; onderstaartvederen geel, de langste apicaal zwart. Snavel zwart; poten zwartgrauw.

Wijfje. — Verschilt van het mannetje doordat de kop van boven en aan de zijden en ook de nek en de halszijden helemaal zwart zijn.

Vleugel: 80-85; staart: 46-50; tarsus: 18-20; snavel: 16-18 mm.

Deze soort zou misschien in Opper-Mayumbe kunnen gevonden worden.

Geen exemplaar in ons bezit.

7. - *Malimbus erythrogaster* REICHENOW (*Fagani* OGILVIE-GRANT). — Ab. 296-297.

Deze *Malimbus*, of Roodbuikwever, bewoont de wouden van West-Afrika tot Uelé en Oost-Congo, en zelfs de Tshuapa.

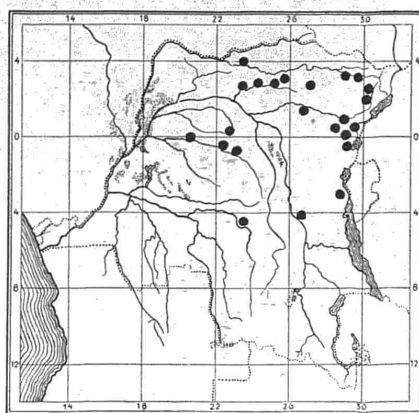
Mannetje. — Bovenkop, nek en halszijden scharlakenrood; bovenzijde, vleugels en staart zwart. Kopzijden, kin en keel zwart; krop, borst en buik scharlakenrood, de buik soms grotendeels zwart met rood gemengd; de onderstaartvederen basaal zwart, distaal min of meer breed of roodachtig; ondervleugeldekvederen donkergrauw, soms rood gewassen. Snavel zwart; poten lichthoornbruin.

Wijfje. — Gelijkt op het mannetje maar de kin en de keel zijn rood gelijk het overige van de onderzijde.

Vleugel: 88-90; staart: 55-60; tarsus: 20-23; snavel: 19-22 mm.

Bij de *Juv.* zijn de kop, de hals, de borst en de lichaamszijden lichtrood, de teugels zwart, de oordekvederen gedeeltelijk donker, de kopzijden met zwart gemengd; buik, schenen en onderstaartvederen zijn wit of lichtbruinachtig. Bovenkaak hoornbruin; onderkaak lichtbruinachtig.

Twee vormen worden door CHAPIN onderscheiden. Bij de vorm *Fagani* OG-GRT. zijn de schenen van de volwassen vogels helemaal of grotendeels zwart bevederd en is het zwart van de onderstaartvederen breder dan bij de typische vorm. Bij deze laatste zijn de schenen van de volwassen vogels althans grotendeels rood bevederd en vertonen de onderstaartvederen weinig zwart. De verschillen zijn onbeduidend; ik beschouw hier *Fagani* als eenvoudig synoniem.

Afb. 297. — Vindplaatsen van *Malimbus erythrogaster*.

Een zestigtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Tshuapa: Boende (WIJNANTS). — Yokolo (HERROELEN). — Yalingufa (HERROELEN). — Yokamba (STEVENART). — Masanga (DUPUIS). — Lotakamela (DUPUIS).

Distr. Uelé: Buta (HUTSEBAUT). — Koteli (SCHOUTEDEN). — Djamba (SCHOUTEDEN). — Angu (HUTSEBAUT). — Medje (SCHOUTEDEN). — Bambesa (VRIJDACH).

Distr. Kibali-Ituri: Arebi (SCHOUTEDEN). — Kilo (THÉLIE). — Bondo Mabe (SCHOUTEDEN). — Mongbwalu (MEV. LEPERSONNE). — Teturi (MEV. FUMIÈRE). — Etembo (SCHEPENS).

Distr. Kivu: Beni (BORGERHOFF). — Beni (LISFRANC). — Zambo (BONNEVIE). — Loiki (PRIGOGINE). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Butembo (DYLEFF). — Biakiri (PRIGOGINE). — Lundjulu (SCHEPENS). — Butembo (DYLEFF en PRIGOGINE). — Etaetu-riv. (VANDERMEERSCHE). — Bilolo (DANDROY).

Distr. Sankuru: Lusambo (WINDMOLDERS).

Andere vindplaatsen: Moera (GRAUER). — Ukaika (GRAUER). — Avakubi (CHAPIN). — Molemba (GYLDENSTOLPE). — Nyangwe (GRAUER). — Gurba-Dungu (RIBOTTI). — Nguru (SCHUBOTZ).

8. - *Malimbus malimbicus* DAUDIN. — Afb. 298-299.

De Kuifwever bewoont de wouden van West-Afrika tot Neder-Congo en tot Uganda. Twee van de bekende vormen worden in onze gebieden aangetroffen. Wij bezitten ook de soort uit Kameroen en uit Uganda.

De bovenkop is karmijnrood, de vederen lang, soms heel lang (tot 30 mm.) bij het mannetje, een kuif vormend, korter bij het wijfje; een min of meer brede, soms afwezige, zwarte voorhoofdsband; de achterkop

zwart, gelijk de nek en het overige van de bovenzijde, de vleugels en de staart. Kopzijden van voren zwart, van achteren rood, gelijk de keel; de kin zwart; het overige van de onderzijde zwart, de buik ook wel donkergrauwzwart of bruin. Snavel en poten zwart.

Vleugel: 75-85-93; staart: 60-70; tarsus: 18-22; snavel: 16-20 mm.

Bij de Juv. is de bovenkop minder mooi rood en is de keel eerst zwart.

Zoals CHAPIN noteert, gaat de vorm *crassirostris*, die het oosten van het gebied bewoont en die een stevigere snavel heeft, geleidelijk over in de vorm *malimbicus*, die normaal een kleinere snavel en ook een kortere kuif heeft. In Noord-Angola komt een andere vorm, *Granti* BANN., voor, die nauw verwant is met de vorm *malimbicus*.

Afb. 298. — *Malimbus malimbicus* DAUDIN.
Mannetje (boven) en wijfje (onder)
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

8 a. - *Malimbus malimbicus crassirostris* HARTERT.

Deze vorm wordt gevonden van Uganda en Oost-Congo tot West-Congo.

175 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Bokalakala (NKELE). — Kwamouth (NKELE). — Mbomo (NCWE).

Distr. Tshuapa: Bokuma (LOOTENS). — Tondou (SCHOUTEDEN). — Lukolela (BELLEFROID). — Wete (DUPUIS). — Bokeka (HERROELEN). — Mondombe (DUPUIS). — Iyonda (MICHIELSEN). — Basankusu (HERROELEN). — Elongo Nkombe (STEVENART). — Belinga (HERROELEN).

Distr. Congo-Ubangi: Bomboma (VRIJDAGH). — [Nieuw Antwerpen (SCHOUTEDEN)].

Distr. Uelé: Medje (SCHOUTEDEN). — Koteli (HUTSEBAUT). — Zobia (HUTSEBAUT). — Rungu (SCHOUTEDEN). — Buta (HUTSEBAUT). — Poko (CHRISTY). — Barisi (HUTSEBAUT). — Titule (HUTSEBAUT).

Distr. Stanleystad: Kifuku Nawa-riv. (SCHOUTEDEN). — Kondolole (BOCK). — Angumu (DYLEFF).

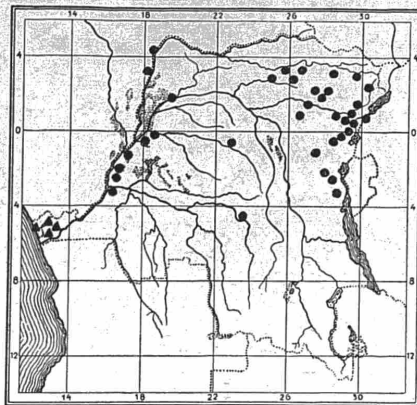
Distr. Kibali-Ituri: Kilo (THÉLIE). — Etembo (SCHEPENS). — Bondo Mabe (SCHOUTEDEN). — Teturi (MEY. FUMIÈRE).

Distr. Kivu: Kamituga (PRIGOGINE). — Biakiri (PRIGOGINE). — Nyakabula (PRIGOGINE). — Bu-

tembo (DYLEFF). — Tungudu (PRIGOGINE). — Nyabongo (PRIGOGINE). — Zambo (BONNEVIE). — Moera (BONNEVIE). — Lubilu (PILETTE). — Lesse (PILETTE). — Beni (BONNEVIE). — Butembo, Bunia (DYLEFF en PRIGOGINE). — Bolovet (PILETTE). — Mutiba (PILETTE). — Makojoba (PILETTE). — Beni (LISFRANC). — Loiki (PRIGOGINE). — Maboya (PRIGOGINE). — Manza (PRIGOGINE). — Lundjulu (SCHEPENS en DYLEFF). — Karibumba (PRIGOGINE). — Bilolo (DYLEFF en DANDOU). — Lubena (PRIGOGINE). — Etaetu (VANDERMEERSCHE). — West Ruwenzori, 2.600 m. (HACKARS).

Distr. Sankuru: Lusambo (WINDMOLDERS).

Andere vindplaatsen: Kartushi (GYLDENSTOLPE). — Kampi ya Mambuti (GYLDENSTOLPE). — Bwana-ndeke (DE WILDE). — Butahu (DE WILDE). — Katuka (DE WILDE). — Bian (DE WILDE). — Ipoto (EMIN). — Lenda-Riv. (MECKLEMBURG). — Irumu (DENT). — Mawambi (GRAUER). — Muyomema (EMIN). — Avakubi (CHAPIN). — Ngayu (CHAPIN). — Gamangui (CHAPIN).

Ab. 299. — Vindplaatsen van *Malimbus malimbicus*.
▲ *Mal. mal. malimbicus* ● *Mal. mal. crassirostris*.

8 b. - *Malimbus malimbicus* Granti BANNERMAN.

Dit is een vorm die beschreven werd uit Noord-Angola. Hij vertoont een roserode keel.

8 c. - *Malimbus malimbicus malimbicus* DAUDIN.

Deze smalsnavige vorm werd beschreven uit Malimba, aan de Loango-kust. Hij wordt ook gevonden in Mayumbe en in Gaboen.

10 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Makaia Ntete (SCHOUTEDEN). — Kiniati (GHESQUIÈRE). — Temvo (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaatsen: Ganda Sundi (CHAPIN). — Loagna (LUCAS) (W. Mayumbe).

GENUS HYPHANTURGUS CABANIS.

Vier soorten vertegenwoordigen dit genus in onze gebieden. Mannetje en wijfje verschillen meestal merklijk door de kleur. Handpen I is langer dan de handdekvederen.

Men kan deze soorten als volgt onderscheiden:

1. a. De bevedering is zwart met gedeeltelijk gele kop. De keel is zwart bij het ♂, geelbruin bij het ♀
..... *Hyphanturgus melanogaster* (blz. 316).
- b. De onderzijde van het lichaam is geel. .... 2.

2. a. De kop is helemaal zwart, de krop donkerkastanjebruin, de bovenzijde geelgroen. .... *Hyphant. alienus* (blz. 318).
 b. De kop is nooit helemaal zwart; wel kan de bovenkop zwart zijn. Keel zwart bij het ♂, niet bij het ♀. .... 3.
3. a. Ofwel (♂) is de rug zwart (soms in het olijfgroen ^{= bruingroen} overgaand) en scherp afgetekend op de goudbruine bovenkop. Of wel (♀) is ook de bovenkop zwart of olijfgroen, met brede, gele wenkbrauwstrepen. .... *Hyphant. nigricollis* (blz. 314).
 b. Het geelgroen van de rug gaat geleidelijk in het geel van het voorhoofd over. Rug geelgroen. ... *Hyphant. ocularius* (blz. 312).

Afb. 300. — *Hyphanturgus ocularius* SMITH.
 Mannetje (onder) en wijfie (boven).
 (V. G. L. VAN SOMEREN del.).

1. - *Hyphanturgus ocularius* SMITH. — Afb. 300-301.

Deze *Hyphanturgus*, de Brilwever, bewoont de savanne. Hij wordt gevonden van Kameroen over Soedan en Noord-Congo tot Abessinië, en verder over Oost-Afrika, Oost- en Zuid-Congo tot Zuid-Afrika, enerzijds, tot Neder-Congo en Portugees Congo, anderzijds.

Mannetje. — Voorhoofd, bovenkop van voren, kopzijden en onderzijde geel, goudgeel tot goudbruinachtig, de borst min of meer oranje gewassen; het buikmidden zuiverder geel; kin, keel en een teugelstreep die zich tot achter het oog voortzet, zijn zwart, het zwart van de keel reikt tot op het kropmidden; de achterkop gaat geleidelijk over in het geelgroen van de bovenzijde, deze groener naar achteren toe; vliegpennen donkerbruin, de buitenzoom geelgroen, de binnenzoom witachtig, de dekvederen geelgroen; stuurpennen geelgroen; ondervleugeldekvederen witachtig tot lichtgeel. Snavel zwart; poten loodgraauw. Snavel betrekkelijk breed aan de basis.

Wijfie. — Bovenzijde geelgroen, in het geel overgaand naar het voorhoofd toe en boven de ogen; dekvederen en buitenzoom der bruine vliegpennen gelijk de rug; onderzijde geel, de wangen, de keel en de krop meer goudgeel; een zwarte vlek vóór en achter ieder oog. Snavel zwart.

Vleugel: 67-81; staart: 50-70; tarsus: 19-23; snavel: 15-22 mm.

De snavel is ongeveer 8 mm. breed aan de basis van de onderkaak, tegen 9 mm. bij *nigricollis*, volgens CHAPIN.

De Juv. is gekleurd gelijk het wijfje, met dit verschil dat ook het voorhoofd geelgroen is, dat er geen zwarte teugelstreep is, en dat de snavel bruinachtig is.

Eén enkele van de vormen die bekend zijn komt in onze gebieden voor. Hij heeft een kortere snavel dan de vogels die Zuid-Afrika bewonen en de wangen zijn minder goudbruin gewassen dan in Oost-Afrika.

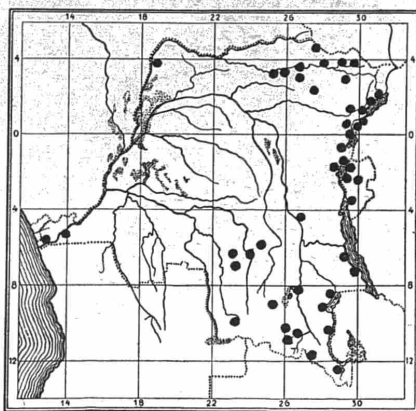
1 a. - *Hyphanturgus ocularius crocatus* HARTLAUB.

Deze vorm komt voor in het noorden, het oosten en het zuiden van onze gebieden en tot in Neder-Congo. Meer dan 80 exemplaren in ons bezit.

Distr. Neder-Congo: Boma (WEYNS). — Ngongo Mbata (Mevr. M. BEQUAERT).

Distr. Uelé: Angodia (HUTSEBAUT). — Bambesa (VRIJDACH). — Mauda (SCHOUTEDEN). — Poko (CHRISTY).

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN). — Kawa (BREDO). — Kasenyi (LEFÈVRE). — Kil. 999 Congo-Nijl (VLEESCHOUWERS).

Afb. 301. — Vindplaatsen van *Hyphanturgus ocularius crocatus* HARTLAUB.

Distr. Kivu: Ngoma (SCHOUTEDEN). — Burunga Mokoto (DE WITTE). — Tshiabirimu (HACKARS). — West-Ruwenzori (BORGERHOFF). — Talia/Semliki (PILETTE). — Mikelo (PRIGOGINE). — Mutwanga (HACKARS). — Mabenga (HACKARS). — Katana (BURGEON). — Buwissa (PILETTE).

Ruanda-Urundi: Astrida (AURELIAAN). — Kisenyi (SCHOUTEDEN). — Astrida (LESTRADE). — Astrida (FAIN). — Muranwya (VAN PARIJS).

Distr. Tanganika: Moba (DE WITTE). — [Tembwe (SCHOUTEDEN)].

Distr. Opper-Katanga: Nkole (BREDO). — Lukonzolwa (DE WITTE). — Kasenga (LYNES). — Luombwa-riv. (BREDO).

Distr. Lualaba: Kansenia (DE WITTE). — Kando-riv. bij Tenke (DE WITTE). — Kinda (DE BAILLET). — Kapiiri (DE BAILLET). — Funda Biabo (DE BAILLET). — Kasaji (FISHER). — Shilatambo (DE CATERS).

Distr. Sankuru: Kasansa (VAN ASSCHE). — Gandajika (WINDMOLDERS). — Kabinda (WINDMOLDERS).

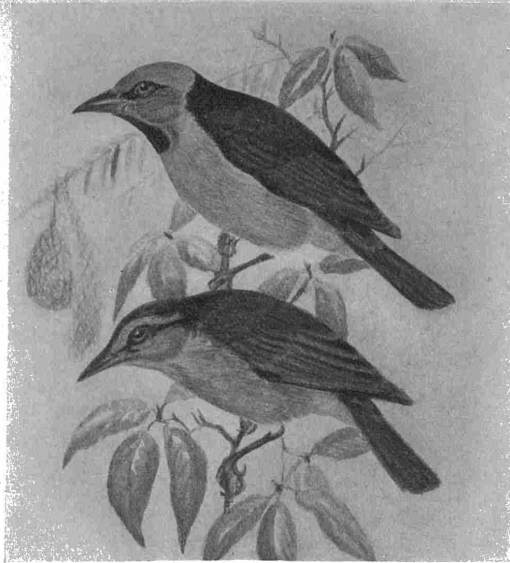
Distr. Kasai: Katombe (VAN ASSCHE). — Merode (WINDMOLDERS).

Andere vindplaatsen: Medje (CHAPIN). — Niangara (CHAPIN). — Nzoro (CHAPIN). — Faradje (CHAPIN). — Duma (SCHUBOTZ). — Amadi (SCHUBOTZ). — Mswa (EMIN). — Kasongo (BOHDORFF). — Ndusuma (EMIN). — Usumbura (GRAUER). — Ishangi (GRAUER). — Elisabethstad (VINCENT). — Kambove (NEAVE). — Bunkeya (NEAVE). — Opper-Lualaba (NEAVE). — Kirk-watervallen (MECKLEMBURG). — Sake (GYLDENSTOLPE). — Irumu (GYLDENSTOLPE). — Mugunga (DE WITTE). — Mutsora (DE WILDE). — Beni (DENT). — Upemba-park (VERHEYEN).

2. - *Hyphanturgus nigricollis* VIEILLOT. — Afb. 302-303.

De Zwartkeelwever, *Hyphanturgus nigricollis*, is een soort die wijd verspreid is van West-Afrika tot Angola, enerzijds, tot Noordoost- en Oost-Afrika, anderzijds, over onze gebieden. Ze bewoont bij voorkeur secundaire wouden, maar wordt ook aangetroffen in dichte savannen.

Mannetje. — Bovenkop, kopzijden en nek zijn geel tot goudbruin, met zwarte teugelstreep en vlekje achter het oog; bovenzijde olijf- of geelgroen bij de vorm *brachypterus*, anders zwart of bruinzwart, naar achteren toe min of meer donker groengewassen; romp en bovenstaartvederen bruinoliifgroen tot oliifgroen; vliegpennen zwartbruin, met fijne oliifgroene buitenzoom en witachtige binnenzoom; kleine dekvederen bruinzwart; grote dekvederen zwartbruin, met oliifgroene zoom; stuurpennen donkerbruin, de zomen oliifgroen. Kin en keel zwart, het overige van de onderzijde geel, de krop en de keelzijden goudbruin gewassen;

Afb. 302. — *Hyphanturgus nigricollis* VIEILLOT.
(Boven, het mannetje; onder het wijfje).
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

ondervleugeldekvederen witgeel. Snavel zwart; poten grijsachtig tot loodgraauw. Snavel breder dan bij *ocularis*, 9 mm. aan de basis.

Wijfje. — Bovenkop en kopzijden, tot onder de ogen zwart of oliifgroen met brede, gele wenkbrauwstreep aan iedere zijde. Bovenzijde gelijk bij het mannetje. Keel en kin en de hele onderzijde geel, de flanken ietwat bruin.

Vleugel: 70-81; staart: 50-60; tarsus: 20-22; snavel: 16-18 mm.

Bij de Juv. zijn de bovenkop en de oogstreep vuiloliifgroen gelijk de bovenzijde. Verder lijkt hij op het wijfje.

Een enkele vorm is bekend uit onze gebieden.

CHAPIN vermeldt ook de vorm *brachypterus* SWAINSON, als mogelijk te vinden. Bij deze vorm is de bovenzijde geelgroen in plaats van zwart of zwartbruin. Overgangen worden veelvuldig gevonden in Kameroen en tot in Ubangi.

2 a. - *Hyphanturgus nigricollis brachypterus* SWAINSON.

Deze vorm bewoont West-Afrika. De rug er van is geelgroen in plaats van zwart. Onder onze *nigricollis*-exemplaren komen ook zulke vogels voor, welke CHAPIN vermeldt, met de bovenzijde min of meer

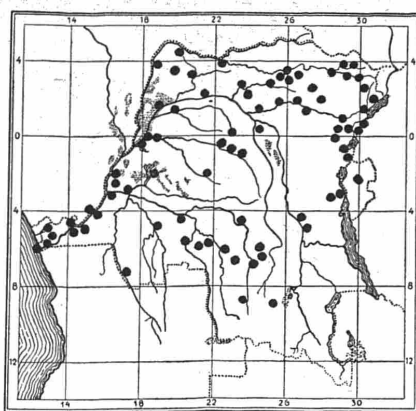
duidelijk geelgroen gewassen. Ze komen uit Ubangi en Uelé. De echte *brachypterus* is in onze verzameling vertegenwoordigd door exemplaren uit Sierra-Leone en de Goudkust.

2 b. - ***Hyphanturgus nigricollis nigricollis* VIEILLOT.**

De typische vorm van *nigricollis* wordt gevonden van Kameroen tot Angola, enerzijds, tot Uganda, anderzijds, over onze gebieden.

Ongeveer 200 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Moanda (SCHOUTEDEN). — Vista (MESMAEKERS). — Moanda (MESMAEKERS). — Boma (VRIJDAGH). — Ganda Sundi (SCHOUTEDEN). — Kiniati (GHESQUIÈRE). — Tshela (SCHOUTEDEN). — Kidada (SCHOUTEDEN). — Kisantu (GOOSSENS). — Kisantu (SCHOUTEDEN). — Temvo (LANCE). — Thijsstad (Mevr. M. BEQUAERT). — Thijsstad (SCHWETZ). — Tumba (Mevr. M. BEQUAERT). — Leopoldstad (HENRION). — Leopoldstad (BECQUET). — Leopoldstad (CHRISTY). — Leopoldstad (BERTEAUX). — Leopoldstad (FIASSE).

Afb. 303. — Vindplaatsen van *Hyphanturgus nigricollis*.

Distr. Leopold II-meer: Kwamouth (SCHOUTEDEN). — Bolobo (NKELE). — Botanankasa (NKELE). — Mushie (MAES).

Distr. Tshuapa: Iyonda (MICHIELSEN). — Bolima (HERROELEN). — Imbele (HERROELEN). — Yokamba (STEVENART). — Bolanda (HERROELEN). — Mohilaluo (DUPUIS). — Isuki (HERROELEN). — Yokolo (HERROELEN). — Basankusu (HERROELEN). — Mondombe (MEYNEN). — Bokungu (DUPUIS). — Yalokele (DUPUIS). — Eala (SCHOUTEDEN). — Nkeme (DUPUIS). — Esongo (DUPUIS). — Lokolefiko (HERROELEN). — Nkone (HERROELEN). — Elongo Nkombe (STEVENART). — Bokuma (LOOTENS). — Yolingo (DUPUIS). — Boangi (VERHUYT). — Bolafa (STEVENART).

Distr. Congo-Ubangi: Umangi (DE LA KÉTHULLE). — Businga (COLLARD). — Bosobolo (VRIJDAGH). — Bosodula (VRIJDAGH). — Bobito (VEDAST MAES). — [Karawa (WALLIN)].

Distr. Uelé: Dembia (VRIJDAGH). — Bambesa (VRIJDAGH). — Buta (HUTSEBAUT). — Ibembo (HUTSEBAUT). — Malengoya (HUTSEBAUT). — Titule (HUTSEBAUT). — Angodia (HUTSEBAUT). — Medje (CHRISTY). — Poko (CHRISTY). — Zobia (HUTSEBAUT). — Gangala na Bodio (MISONNE). — Aru-kamp (MISONNE). — Ibembo (HUTEREAU). — Dungu (Missie Dungu).

Distr. Stanleystad: Ilambi (SCHWETZ). — Wambanga (BOCK). — Panga (BOCK).

Distr. Kibali-Ituri: Nioka (VRIJDAGH). — Kasenyi (LEFÈVRE). — Kilo (THÉLIE). — Mawambi (CHRISTY). — Lodjo (Mevr. LEPERSONNE). — Teturi (Mevr. FUMIÈRE). — Galaia, Kilo (ANDRY). — Abimva (SCHOUTEDEN). — Bondo Mabe (SCHOUTEDEN). — Etembo (SCHEPENS).

Distr. Kivu: Mutwanga (HACKARS). — Semliki-riv. (HACKARS). — Rutshuru (GHESQUIÈRE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Bilolo (DANDOY). — Nzombe (PRIGOGINE). — Kalima (PRIGOGINE). — Maboya (PRIGOGINE). — Kitutu (PRIGOGINE). — Beni (BONNEVIE). — Zambo (BONNEVIE). — Assumba (PILETTE).

— Kaniki (PILETTE). — Lesse (BONNEVIE). — Moera (BONNEVIE). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Keshero (PRIGOGINE).

Ruanda-Urundi: Akanyaru (FAIN).

Distr. Tanganika: Kongolo (DEWIT).

Distr. Lualaba: Kinda (DE BAILLET). — Kayembe Mukulu (FISHER).

Distr. Sankuru: Gandajika (WINDMOLDERS). — Kabinda (WINDMOLDERS). — Lusambo (WINDMOLDERS). — Lusambo (GHESQUIÈRE). — Kasansa (VAN ASSCHE).

Distr. Kasai: Macaco (SCHOUTEDEN). — Bakwanga (WINDMOLDERS). — Merode (WINDMOLDERS).

Afb. 304. — *Hyphanturgus melanogaster* SHELLEY.
Mannetje (boven) en wifje (onder).

— Kabwe (WINDMOLDERS). — Luebo (SCHOUTEDEN). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Luluaburg (WINDMOLDERS).

Distr. Kwango: Leverstad (MEV. TINANT). — Kasanga (SCHWETZ). — Opper Lubwe/Loana (LYNES).

Andere vindplaatsen: Faradje (CHAPIN). — Gamangui (CHAPIN). — Nieuw-Antwerpen (CHAPIN). — Molindi-riv. (DE WITTE). — Yalembe (WHITMAN). — Kartushi (GYLDENSTOLPE). — Ikengo (SCHOUTEDEN). — Kabambaie (SCHOUTEDEN). — Basongo (SCHOUTEDEN). — Kamabo (BONNEVIE). — Biogo (BONNEVIE). — Msukali (EMIN). — Kasongo (CARRUTHERS). — Lupungu (FROBENIUS). — Banalia (MECKLEMBURG). — Avakubi (MECKLEMBURG). — Ndussuma (EMIN). — Yambuya (JAMESON). — Muyomema (EMIN). — Ipoto (EMIN). — Manyanga (BOHNDORFF). — Wau-eiland (GRAUER). — Duma (SCHUBOTZ). — Yakoma (SCHUBOTZ).

3. - *Hyphanturgus melanogaster* SHELLEY. — Afb. 304-305.

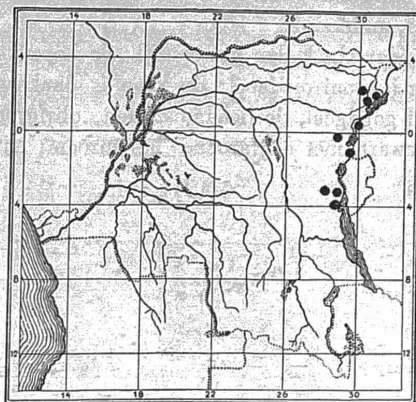
Deze soort, de Zwartbuikwever, is bekend van Fernando-Po en Kameroen tot Oost-Congo en Kenya. De typische vorm komt slechts voor op Fernando-Po en in het hoogland van Kameroen. In het oosten van onze gebieden komt de vorm *stephanophorus* voor; hij is een bewoner van het bergwoud, is echter niet op de vulkanen te vinden.

Mannetje. — Bevedering zwart; het voorhoofd, de bovenkop ten minste van voren, bij de typische vorm ook de nek, de hals- en kopzijden, zijn goudgeel tot oranjegeel gekleurd; een zwarte teugelstreep en een

vlekje achter ieder oog; een gele, goudbruin gewassen, dwarse band zoomt de keel van achteren af en sluit bij de typische vorm op de nek aan. Snavel zwart; poten donkergrauw tot zwartachtig.

Wijffe. — Verschilt van het mannetje doordat de keel geel is en meestal goudbruin is gewassen en dat de nek zwart is in het midden.

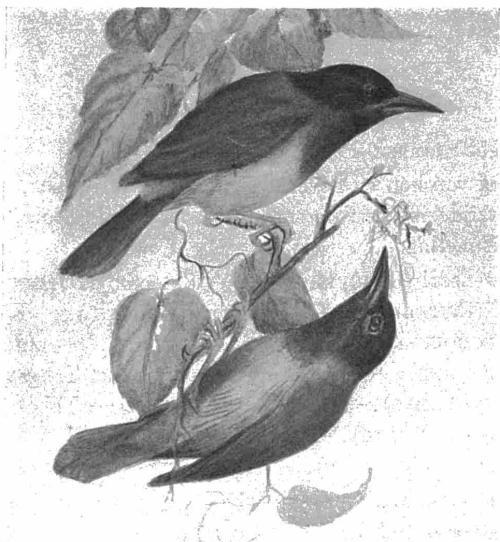
Vleugel: 65-79; staart: 43-57; tarsus: 20-21; snavel: 16-17 mm.

Afb. 305. — Vindplaatsen van *Hyphanturgus melanogaster stephanophorus*.

3 a. - *Hyphanturgus melanogaster stephanophorus* SHARPE.

Eén vijftigtal exemplaren in onze verzameling, daaronder een tiental uit Uganda en Elgon.

Afb. 306. — *Hyphanturgus alienus* SHARPE.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Distr. Kibali-Ituri: Kilo (THÉLIE). — Oud Kilo (ANDRY). — Wago (FAIN). — Aboro (VRIJDAGH). — Niolo (FAIN).

Distr. Kivu: Lutunguru (PRIGOGINE). — Mwana (PRIGOGINE). — Masango (PRIGOGINE). — Butembo (DYLEFF). — Kitibingi (PRIGOGINE).

Ruanda-Urundi: Akanyaru-riv. (FAIN).

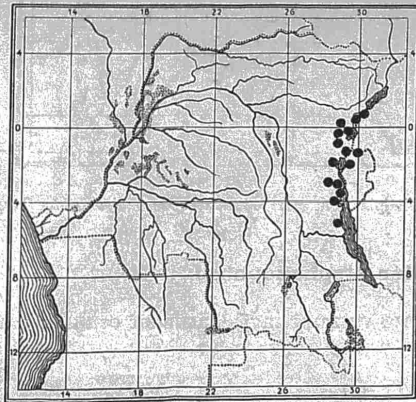
Andere vindplaatsen: Ten oosten van de Rutshuru-vallei (GRAUER). — Nioka (VRIJDAGH). — Kinaniamakue (DE WILDE). — Nyabukoko (DE WILDE). — Ruwenzori (VAN SOMEREN). — Ten westen van Uvira (GRAUER).

4. *Hyphanturgus alienus* SHARPE. — Afb. 306-307.

Deze mooie soort bewoont het bergwoud, van het Ruwenzori-gebergte af tot Ruanda, enerzijds, tot het noordoosten van het Tanganika-meer, anderzijds.

Bij deze soort is de snavel minder slank dan gewoonlijk, de bovenkaak breed afgerond, zonder kiel.

Kop en keel zijn zwart; de rug is mooi olijfgel; de krop is donkerkastanjebruin of roodbruin; het overige van de onderzijde is geel of goudgeel, de lichaamszijden olijfgroenachtig, de onderstaartvederen meer geelbruin; vliegpennen bruinzwart, met olijfgroene buitenzoom; stuurpennen eveneens bruinzwart. Snavel zwart; poten blauwachtigrijfs.

Afb. 307. — Vindplaatsen van *Hyphanturgus alienus*.

Vleugel: 66-76; staart: 55-58; tarsus: 19-21; snavel: 17-18 mm.

Bij de Juv. is de bevedering van kop en bovenzijde helemaal olijfgroen, zonder zwart; de borst is roestbruin, het midden van de onderzijde is geel; de snavel is hoornachtig bruin, de onderkaak bleek.

47 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kivu: West-Ruwenzori (BORGERHOFF). — Butembo (DYLEFF). — Bingi (PRIGOGINE). — Karungu (PRIGOGINE). — Miki (PRIGOGINE). — Kapanga (PRIGOGINE). — Kaniere (PRIGOGINE). — Burunga (SCHOUTEDEN). — Lulenga (SCHOUTEDEN). — Muusi (PRIGOGINE). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Nzombe (PRIGOGINE). — Bitakongo (PRIGOGINE). — Ten noordwesten van het Tanganika-meer (GRAUER). — Lubere (PRIGOGINE). — Loashi (GHESQUIÈRE). — Baraka (PAUWELS). — Tubangu (PRIGOGINE).

Ruanda-Urundi: Kibga (DE WITTE). — Ngabge (AURELIAAN).

Distr. Tanganika: Kabobo (PRIGOGINE).

Andere vindplaatsen: Rugege-woud (GRAUER). — Kalonge (DE WILDE). — Kambatule (DE WILDE). — Karisimbi-vulkaan (MECKLEMBURG). — Mbwahi (BABAUT).

GENUS ANAPLECTES REICHENOW.

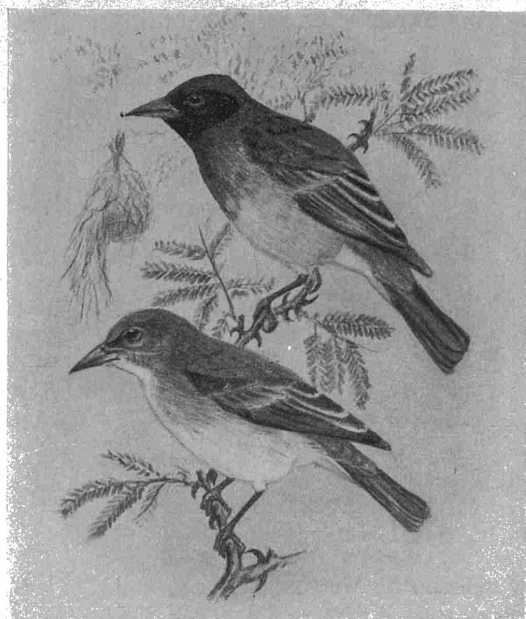
Dit genus is door één enkele soort vertegenwoordigd. De lichtgekleurde, witachtige tot gele, rode of oranjekleurige snavel laat ze onmiddellijk herkennen. Het mannetje vertoont zwart aan de kop, het wijfje niet. Handpen I is langer dan de handdekvederen.

Drie vormen worden hier onderscheiden. Ze verschillen door de kleur van de buitenzoom der vliegpennen maar ook door de omvang van het zwart aan de kop van het mannetje.

1. - *Anaplectes rubriceps* SUNDEVALL. — Afb. 308-309.

Deze soort, de Rooikopwever (typische vorm) of Zwartwangwever van de Zuid-Afrikaanders, is bekend van de savannen van Zuid-Afrika tot Zuid-Congo, enerzijds, tot Noordoost-Afrika, anderzijds, en over Oost-Congo en Soedan tot West-Afrika.

Mannetje in paarkleed. — Kop karmijnrood tot scharlakenrood of oranjerood, de teugels of de kopzijden zwart, kin breed zwart bij *leuconotos*, smal aldus bij *Gurneyi*; bovenrug en mantel zwart of zwartbruin tot grauwbrown, met rood gemengd; onderrug, romp en bovenstaartvederen grauwbrown tot grijs, de bovenstaartvederen soms rood gewassen; kleine vleugeldekvederen donkerbruin, middel- en grote dekvederen en vliegpennen zwartbruin, de buitenzoom olijfgelg tot oranjekleurig of scharlakenrood, de binnenzoom wit; stuurpen-

Afb. 308. — *Anaplectes rubriceps leuconotos* MÜLLER.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

nen donkerbruin tot zwartbruin, met fijne olijfgelg tot rode buitenzoom. Hals, en dikwijls ook de borst, min of meer rood gewassen; onderlichaam en onderstaartvederen wit, de schenen wit of isabelkleurig, soms rood gewassen; ondervleugeldekvederen grijs, geel gewassen. Snavel oranjerood, koraalrood of menierood, maar meestal witachtig op droge huiden; poten vleeskleurig tot lichtbruin.

Wijfje. — Kop nooit rood, wel olijfgelg bij de vorm *rubriceps*; geen zwart aan de kopzijden; bovenzijde grijs tot grauwbrown; onderzijde wit maar min of meer grijs of grauwbrownachtig gewassen; de keel en de borst min of meer geel gewassen bij de vorm *rubriceps*. Vleugels gelijk bij het mannetje.

Mannetje in winterkleed. — Verschilt van het mannetje in broedkleed door een helemaal grauwekleurde rug. De kop meestal slechts rood of oranjerood gewassen.

Vleugel: 75-88; staart: 45-60; tarsus: 18-20; snavel: 16-18 mm.

Drie vormen komen in onze gebieden voor. Bij de typische vorm is de buitenzoom der vliegpennen olijfgelg tot chroomgeel en vertonen de kopzijden slechts een zwarte teugelvlak. Bij de vorm *leuconotos* is de buitenzoom der vliegpennen scharlakenrood of karmijnrood en zijn de kopzijden breed zwart, terwijl de kin en de voorkeel zwart zijn. Bij de vorm *Gurneyi* is de buitenzoom der vliegpennen oranjekleurig tot karmijnrood en zijn de kopzijden slechts gedeeltelijk zwart; de kin is smal zwart.

1 a. - *Anaplectes rubriceps* Gurneyi SHELLEY.

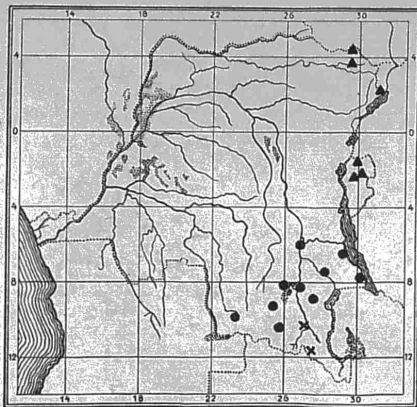
Deze vorm komt voor van Angola tot Nyasaland en Katanga. Ik reken hierbij de exemplaren met oranjerode tot karmijnrode buitenzoom aan de vliegpennen, en met zwarte kin bij het mannetje.

Een twintigtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Lualaba: Kitundu, Kinda (DE BAILLET). — Kakanda (DE CATERS). — Kakanda (DE CROMBRUGGHE). — Kiunda, Kando-riv. (DE CROMBRUGGHE). — Kasaji (FISHER). — Kadia (DEWIT).

Distr. Tanganika: Kabalo (SCHOUTEDEN). — Tembwe (SCHOUTEDEN). — Kiambi (DE WITTE). — (Overgangen tot *leuconotos*: geen volwassen mannetje onder onze exemplaren).

Andere vindplaatsen: Upemba-Park (VERHEYEN). — ? Kasoko (ROCKEFELLER en MURPHY). — ? Opper Lufupa (NEAVE).

Afb. 309. — Vindplaatsen van *Anaplectes rubriceps*.
● *Anapl. rubr. Gurneyi*. ▲ *Anapl. rubr. leuconotus*.
× *Anapl. rubr. rubriceps*.

1 b. - *Anaplectes rubriceps leuconotus* MÜLLER (*melanotis* auct.).

Deze vorm wordt gevonden van West-Afrika tot Noordoost-Afrika, over Soedan en Noordoost-Congo, en verder over Uganda, Ruanda-Urundi, een deel van Oost-Afrika tot in ons Marungu-gebied. De zoom der vliegpennen is mooi rood; de voorkeel is zwart evenals de kin en de kopzijden, bij het volwassen mannetje.

Een dertigtal exemplaren in ons bezit (daaronder een reeks uit Oost-Afrika en Uganda).

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (VRIJDAGH).

Ruanda-Urundi: Kaninya (AURELIAAN). — Gakoma (AURELIAAN). — Rwinkwavu (LESTRADE). — Akanyaru-riv. (FAIN). — Kasoko (ROCKEFELLER en MURPHY). — Lugoma-riv. (BÖHM). — ? Opper Lufupa-riv. (NEAVE).

Andere vindplaats: Garamba (CHAPIN).

1 c. - *Anaplectes rubriceps rubriceps* SUNDEVALL.

Deze vorm met chroomgele buitenzoom aan de vliegpennen komt voor van Zuid-Afrika tot Opper-Katanga en het zuiden van het Tanganyika Territory.

7 exemplaren in onze verzameling, ook uit Noord- en Zuid-Rhodesië.

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (SCHOUTEDEN). — Nieuwdorp (LEGROS). — Opper-Lufira (LYNES).

GENUS PACHYPHANTES SHELLEY.

(Ploceella auct.).

Dit genus is vertegenwoordigd door één enkele soort. Het is gekenmerkt door een merkwaardig dikke snavel, die ten minste even hoog is aan de basis als hij lang is van de neusgaten af. De staart is langer dan de helft van de vleugel; handpen I is langer dan de handdekvederen.

CHAPIN vermeldt deze soort als *Ploceella*. WOLTERS laat het genus *Pachyphantes* bestaan.

De twee geslachten verschillen merkkelijk door de kleur.

Afb. 310. — *Pachyphantes superciliosus* SHELLEY.

Boven, het mannetje; onder, het wijfje.

(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

1. - ***Pachyphantes [Ploceella] superciliosus* SHELLEY (*pachyrhynchus* auct.).** — Afb. 310-311.

Deze plompsnavelige weervogel wordt gevonden in de savannen van West-Afrika tot Noord-Congo, Uganda en Abessinië, enerzijds, tot Neder-, Zuid- en Oost-Congo, anderzijds. Hij komt vooral voor in de buurt van rivieren.

Het mannetje vertoont buiten de broedtijd een « winterkleed » dat merkkelijk verschilt van het paar-kleed en meer aan dat van het wijfje herinnert.

Mannetje in paarkleed. — De kopzijden, van de teugels tot de oren, de kin en de keel zijn zwart; bovenkop, oordekvederen en slapen, halszijden en borst zijn geel, het voorhoofd in het goudbruin overgaand, de krop goudbruin gewassen; nek donkerolijfbruin of grauwbrown; rug bruin, olijfkleurig gewassen, de vederen met donkere schachtstreep; romp en bovenstaartvederen vaalbruin, min of meer olijfkleurig gewassen; vliegpennen en dekvederen zwartbruin met bruinachtige of bruinachtigwitte zomen; stuurpennen zwart- of donkerbruin; buikmidden wit, buikzijden min of meer isabelkleurig, geel gewassen; onderstaartvederen en schenen isabelkleurig. Bovenkaak bruinzwart; onderkaak lichtgrauwblauw; poten bruinachtig of vleeskleurig.

Wijfje en mannetje in winterkleed. — Bovenkop bruinzwart, geelachtig of olijffachtig gewassen, met aan iedere zijde een brede, gele, isabelkleurige of bruinachtige wenkbrouwstreep; een zwarte teugelstreep loopt tot achter het oog; oordekvederen bruinachtig; kopzijden en de hele onderzijde, van de snavel af, isabelkleurig, het buikmidden bleker; vederen van de bovenzijde vaalbruin, met donkere schachtstreep, de romp en de bovenstaartvederen meestal ongestreept, ietwat roestbruinachtig.

Vleugel: 61-72; staart: 40-50; tarsus: 18-21; snavel: 16-18 mm.

112 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Kisantu (GOOSSENS). — Matadi (DARTEVELLE). — Kidada (SCHOUTEDEN). — Leopoldstad (HENRION).

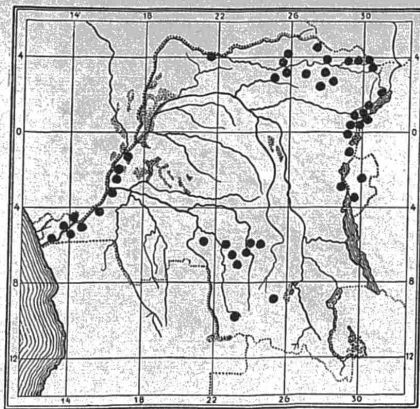
Distr. Leopold II-meer: Kwamouth (SCHOUTEDEN). — Kunungu (SCHOUTEDEN). — Botanankasa (NKELE). — Ndwa (NGWE). — Maseno (NKELE). — Mbomo (NGWE). — Mutaba Katende (NGWE).

Distr. Congo-Ubangi: [Karawa (WALLIN)].

Distr. Uelé: Malengoya (HUTSEBAUT). — Angodia (HUTSEBAUT). — Mauda (SCHOUTEDEN). — Ango (VRIJDAGH). — Aru-kamp, Gangala-na-Bodio (MISONNE). — Paulis (ABBELOOS). — Gangala-na-Bodio (LAUWERS). — Poko (CHRISTY). — Buta (HUTSEBAUT). — Malengoya (HUTSEBAUT).

Distr. Kibali-Ituri: Faradje (SCHOUTEDEN). — Boga (PILETTE). — Mahagi (SCHOUTEDEN).

Distr. Kivu: Bulaimu (PILETTE). — Kamabo (BONNEVIE). — Lufungula (PILETTE). — Buwissa (PILETTE). — Ruzizi-Kivu (MENICKEN). — Rutshuru (DE WITTE). — Maboya (PRIGOGINE).

Afb. 311. — Vindplaatsen van *Pachyphantes superciliosus*.

Ruanda-Urundi: Usumbura (SCHOUTEDEN). — Akanyaru (FAIN).

Distr. Lualaba: Kinda (DE BAILLET). — Kasaji (FISHER).

Distr. Sankuru: Kabinda (WINDMOLDERS). — Gandajika (WINDMOLDERS). — Kasansa (VAN ASSCHE).

Distr. Kasai: Katombe (VAN ASSCHE). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Merode (WINDMOLDERS).

Andere vindplaatsen: Pawa (CHAPIN). — Niangara (CHAPIN). — Aba (CHAPIN). — Bombe-riv. (FRECHKOP). — Bwande (ALEXANDER). — Kasenyi (REHN). — Malabo (GYLDENSTOLPE). — Macaco (SCHOUTEDEN). — Mukimbungu (LAMAN). — Ndussuma (EMIN). — Nyangabo (EMIN). — Manyanga (BOHNDOREF). — Beni (DENT, CARRUTHERS, LEGGE). — Lukolela (CHAPIN).

GENUS BRACHYCOPE REICHENOW.

Het genus *Brachycope* is eveneens door één enkele soort vertegenwoordigd. Het is gekenmerkt door een betrekkelijk korte staart, die korter is dan de halve vleugellengte of ten hoogste even lang als deze. De snavel is kort en hoog, hoger dan de lengte van de neusgaten af. Handpen I is weinig langer dan de handdekvederen. De bovenzijde is donkergestreept op lichte grond ook bij het mannetje. Mannetje en wijfje verschillen enigszins door de kleur.

WOLTERS, in navolging van VON BOETTICHER, is geneigd *Brachycope* bij *Quelea* te voegen. Ik laat ze liever afzonderlijk staan.

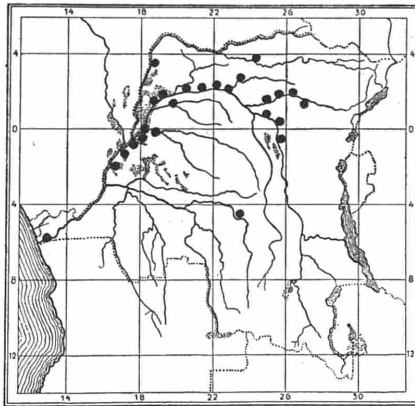
1. - *Brachycope anomala* REICHENOW. — Afb. 312-313.

Brachycope anomala wordt slechts gevonden in de buurt van de Congo-stroom of van zijn bijrivieren. De soort komt soms veelvuldig voor in inlandse dorpen en bewoont bij voorkeur opene plaatsen in het woud. Ze werd ook gevonden bij Boma : Banc d'Anvers.

Afb. 310. — *Brachycope anomala* REICHENOW.
Mannetje (boven) en wifje (onder).

Mannetje. — Het voorhoofd en de bovenkop van voren zijn geel, op de achterkop overgaand in het vuilgeel; de vederen apicaal fijn bruin- of zwartgezoomd; bovenzijde donkerbruin tot zwartbruin, met brede,

Afb. 313. — Vindplaatsen van *Brachycope anomala*.

vaalbruine zomen aan de vederen; bovenstaartvederen eenkleurig vaalbruin; wangen, teugels, oordekvederen zwart; stuurpennen zwartbruin, vaalbruin gezoomd. Kin en voorkeel zwart; krop geel, de vederen dikwijls fijn donkergezoomd; het overige van de onderzijde, tot en met de onderstaartvederen en de schenen, isabelkleurig; de borst en de flanken min of meer zwartgevekt; ondervleugeldekvederen en binnenzoom van de vliegpennen isabelkleurig. Snavel zwart; poten bruinachtig tot vleeskleurig.

Wijffe. — De hele bovenzijde, van de snavel af, is bruin, de vederen met min of meer brede, bleker gekleurde zomen. Onderzijde isabelkleurig, de lichaamszijden donkerder, veeleer bruin; de keel lichter gekleurd, tot wit.

Vleugel: 60-62; staart: 26-30; tarsus: 18-20; snavel: 13-14 mm.

50 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Boma (SCHOUTEDEN).

Distr. Leopold II-meer: Bolobo (SCHOUTEDEN). — Ngombe (CHRISTY).

Distr. Tshuapa: Eala (SCHOUTEDEN). — Basankusu (HERROELEN). — Iyonda (MICHIELSEN). — Bokuma (LOOTENS).

Distr. Congo-Ubangi: Libenge (VRIJDAGH). — Alberta (MEV. TINANT).

Distr. Uelé: Ibembo (HUTSEBAUT).

Distr. Stanleystad: Stanleystad (CHRISTY). — La Romée (CHRISTY). — Isangi (WALKIERS). — Panga (SCHOUTEDEN). — Bertha-eiland (ROBIJNS DE SCHNEIDAUER). — Yangambi (MEV. MARYNEN).

Distr. Sankuru: Lusambo (WINDMOLDERS).

Andere vindplaatsen: Yambuya (JAMESON). — Banalia (MECKLEMBURG). — Nieuw-Antwerpen (CHAPIN). — Mobeke (CHAPIN). — Lié (CHAPIN). — Dobo (CHAPIN). — Avakubi (CHAPIN). — Bamanian (SCHOUTEDEN). — Irebu (SCHOUTEDEN). — Ponthierstad (CARRUTHERS). — Ikengo (SCHOUTEDEN). — Budjalibala (WHITMAN). — Bumba (WHITMAN). — Bondo (ap. CHAPIN). — Lukolela (CHAPIN). — Coquilhatstad (SCHOUTEDEN).

GENUS QUELEA REICHENBACH.

De *Quelea* zijn kleine Ploceinen waarvan slechts de buitenzoom der vliegpennen geelgroen of chroomgeel of geel is gekleurd; bij het mannetje in paarkleed is de keel rood of zwart.

't Zijn vogels die men soms met duizenden ziet rondvliegen, daar waar rijst of andere graangewassen in overvloed zijn te vinden; van een veld waar zulke benden neerstrijken blijft natuurlijk weinig over. Ook richten de *Quelea* enorme schade aan in veel streken van West-, Oost- en Zuid-Afrika en worden ze, en in 't bijzonder *Quelea cardinalis*, als een echte pest aanzien. Twee jaar geleden werd zelfs een internationale bijeenkomst belegd, in Dakar, om maatregelen te bespreken ter bestrijding van deze vogels. In een verslag dat hij gaf van deze konferentie geeft FUGGLES-COUCHMAN een duidelijk gedacht van het kwaad, waar hij schrijft, sprekend over de nestenkoloniën van de *Quelea*, die gezamenlijk hun nesten weven, zulks meestal op bomen of palmbomen in de buurt van de geëxploiteerde velden: (deze koloniën) « may cover from one to 3.000 acres, and may contain up to an estimated ten millions nesten... ». In Senegal is men er toe gekomen zulke nestenkoloniën met vlammenwerpers te vernietigen!

Drie soorten komen in onze gebieden voor. Men kan ze als volgt onderscheiden:

1. *a.* De snavel is rood of rosekleurig (bij broedende wijfjes wordt de snavel ook wel geel). Het mannetje in paarkleed vertoont nooit rood aan de kop; zijn keel is zwart. . . . . *Quelea (Quelea) quelea*.
- b.* De snavel is bruinachtig tot zwartachtig. De kop van het mannetje in paarkleed is ten minste gedeeltelijk rood; in winterkleed is de kop slechts lichtjes rood gewassen. . . . . 2.
2. *a.* Het mannetje in paarkleed vertoont een ten minste gedeeltelijk (basis der rode vederen) zwarte keel. Grotere soort: de vleugel is meestal 61-67 mm. lang. . . . . *Quelea (Queleopsis) erythroptis*.
- b.* De keel van het mannetje in paarkleed is rood gelijk de kopzijden en vertoont geen zwart. Kleinere soort: de vleugel is meestal 55-61 mm. lang. . . . . *Quelea (Queleopsis) cardinalis*.

SUBGENUS QUELEOPSIS BOETTICHER.

1. - *Quelea (Queleopsis) cardinalis* HARTLAUB. — Afb. 314-315.

Deze *Quelea* bewoont Soedan, Noordoost-Congo, Ruanda-Urundi en Uganda en wordt gevonden tot in het Tanganyika Territory en Rhodesië. Twee vormen komen in onze gebieden voor.

De vorm *rhodesiae* is dieper gekleurd dan de vorm *cardinalis*.

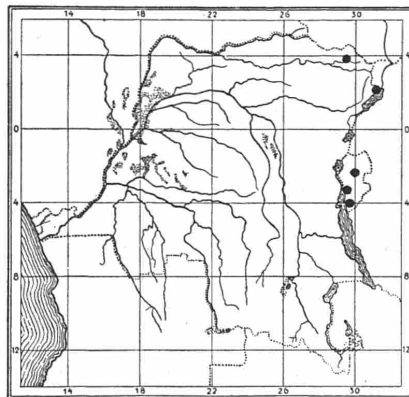
Vleugel: 57-63; staart: 32-37; tarsus: 15-16; snavel: 11-12 mm.

Mannetje in parkleed. — Voorhoofd en bovenkop mooi rood, deze laatste naar achteren met min of meer duidelijke donkere schachtstrepren; bovenzijde en dekvederen zwartbruin, met bruinachtige of roestbruinachtige zomen aan de vederen; romp en bovenstaartvederen minder donker; vliegpennen zwartbruin,

Afb. 314. — *Quelea cardinalis* HARTLAUB.
Mannetje (boven) en wijfje (onder).
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

de handpennen met groengele of gele buitenzoom, de buitenarmpennen eveneens; stuurpennen zwartbruin, fijn geelgezoomd. Kin, keel en krop rood; het overige van de onderzijde en de borst bruin gewassen en lichtjes bruingestreept. Snavel zwart; poten geelbruin tot grauwbruin.

Afb. 315. — Vindplaatsen van *Quelea cardinalis*.

Wijfje. — Voorhoofd, bovenkop en bovenzijde met bruinachtige of bleke, soms geelachtige of lichtolijfkleurige, zomen aan de zwartbruine vederen. Kopzijden bruinachtig. Witachtige wenkbrauwstrepren, soms oranje-rood gewassen; keel geelachtig of geelwit, krop bruin gewassen. Bovenkaak donkerbruin, onderkaak bleker.

Mannetje in winterleed. — Gelijk op het wijfje. De kop wordt geleidelijk rood.

1 a. - *Quelea cardinalis cardinalis* HARTLAUB.

De typische vorm van *Q. cardinalis* is bekend van Soedan over Noordoost-Congo tot Oost-Afrika aan het Victoria-meer.

8 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN). — Ishwa (VRIJDAGH).

Andere vindplaats: Faradje (CHAPIN).

1 b. - *Quelea cardinalis rhodesiae* GRANT en MACKWORTH BRAED.

Deze vorm is bekend van Noord-Rhodesië tot het Tanganyika Territory en Ruanda-Urundi.

Afb. 316. — *Quelea erythroptis* HARTLAUB.
Mannetje (boven) en wijffe (onder).

15 exemplaren in ons bezit.

Ruanda-Urundi: Astrida (AURELIAAN). — Gakoma (AURELIAAN). — Usumbura (AURELIAAN). — Usumbura (PRIGOGINE).

Andere vindplaatsen: Nyanza (RAVEN). — Ten noorden van het Tanganika-meer (CARRUTHERS).

2. - *Quelea (Queleopsis) erythroptis* HARTLAUB. — Afb. 316-317.

Deze soort, de Rooikopvink van de Zuid-Afrikaanders, bewoont grasland, van West-Afrika over Noord- en Oost-Congo tot Noordoost- en Oost-Afrika, enerzijds, tot Angola, Zuid-Congo en Nyasaland, anderzijds. In onze gebieden wordt ze ook langs brede rivieren tot in woudgebieden aangetroffen.

Mannetje in broedkleed. — Kop karmijnrood tot bloedrood; vederen van de bovenzijde, schouder- en kleine dekvederen zwartbruin met vaalbruine zomen; de andere dekvederen zwartbruin met bruinachtig-witte zomen; handpennen zwartbruin, met chroomgele buitenzoom; de armpennen gelijk de grote dekvederen; stuurpennen zwartbruin met bruinachtige zomen. Kin en keel meestal rood, maar de vederen basaal zwart; krop en lichaamszijden bruinachtig tot isabelbruinachtig, de zomen van de vederen van de zijden min of meer witachtig; borst- en buikmidden wit; onderstaartvederen wit of bruinachtig. Snavel zwart; poten vleeskleurig.

Wijffe. — Geen rood aan de kop, de vederen van de bovenkop gelijk deze van de rug. Kopzijden lichtbruin en min of meer geel gewassen, met bruinachtige wenkbrouwstrepen, die ook wel geel of oranjeleurig

zijn gewassen; keel bruinachtigwit of geelwit; het overige gelijk bij het mannetje. Snavel hoornbruin, de onderkaak bleker.

Mannetje in winterkleed. — Gelijkt op het wijfje; de kop soms ietwat rood of oranjegeel gewassen.

Vleugel: 52-66; staart: 28-40; tarsus: 17-18; snavel: 14-15 mm.

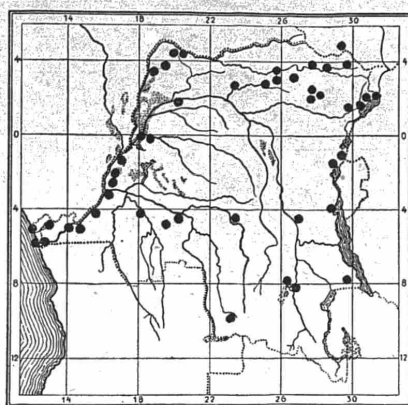
Meer dan 200 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Temvo (LANCE). — Temvo (SCHOUTEDEN). — Boma, « banc d'Anvers » (SCHOUTEDEN). — Moanda/Vista (VRIJDAGH). — Leopoldstad (RIJCKMANS). — Leopoldstad (HENRION).

Distr. Leopold II-meer: Bolobo (NKELE). — Kunungu (SCHOUTEDEN). — Ndwa (NGWE). — Botanankasa (NKELE). — Kwamouth (NKELE).

Distr. Tshuapa: Eala (SCHOUTEDEN). — Lukolela (LECOCQ). — Iyonda (MICHELSEN). — Eala (VERLAINE).

Distr. Congo-Ubangi: Libenge (VRIJDAGH). — Bosodula (VRIJDAGH). — Gela (VRIJDAGH). — Bobito (VEDAST MAES). — [Karawa (WALLIN)].

Afb. 317. — Vindplaatsen van *Quelea erythroptera*.

Distr. Uelé: Ibembo (HUTSEBAUT). — Buta (HUTSEBAUT). — Bambesa (VRIJDAGH). — Poko (CHRISTY). — Api (HUTSEBAUT). — Gangala na Bodio (CORNET D'ELZIUS). — Bambesa (BANNINCK).

Distr. Kibali-Ituri: Aboro-berg (VRIJDAGH). — [Mahagi (CHAPIN)].

Distr. Kivu: Baraka (PAUWELS). — Lulenga (SCHOUTEDEN). — W. Ngoma (SCHOUTEDEN). — Kinawa (Mevr. LEPERSONNE).

Distr. Lualaba: Kinona (DEWIT). — Kasaji (FISHER).

Distr. Kasai: Katombe (VAN ASSCHE).

Distr. Sankuru: Lusambo (WINDMOLDERS).

Distr. Kwango: Neder-Kwilu (ROULING). — Tussen de Lubue en de Loana (LYNES).

Andere vindplaatsen: Mukimbungu (LAMAN). — Basongo (SCHOUTEDEN). — Ten oosten van Kasongo (CARRUTHERS). — Faradje (SCHOUTEDEN). — Niagara (SCHOUTEDEN). — Dungu (SCHOUTEDEN). — Nioka (VRIJDAGH). — Loda (VRIJDAGH). — Suata (CHAPIN). — Ikengo (CHAPIN). — Nieuw Antwerpen (CHAPIN). — Mobeka (CHAPIN). — Ngayu (CHAPIN). — Gamangui (CHAPIN). — Medje (CHAPIN). — Musandama-berg (CHAPIN). — Irumu (CHAPIN). — Selembe (ROCKEFELLER en MURPHY). — Upemba-park (VERHEYEN). — Kisantu (GOOSSENS).

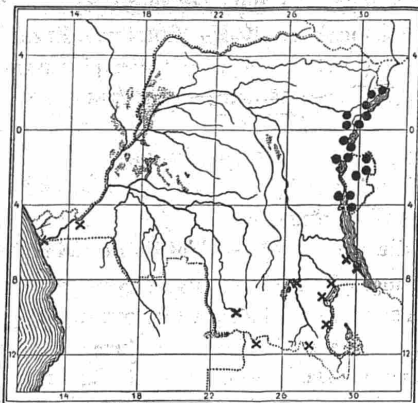
SUBGENUS QUELEA REICHENBACH.

3. - *Quelea (Quelea) quelea* LINNAEUS. — Afb. 318-319-320. (*— sanguinivola*)

Deze soort, de Roodbekvink van de Zuid-Afrikaanders, heeft een heel wijde verspreiding, in de savannestreken, van West-Afrika tot Noordoost- en Oost-Afrika, enerzijds, en verder tot in Zuid-Congo en Neder-Congo. Verschillende vormen worden onderscheiden; twee er van komen in onze gebieden voor.

Afb. 318. — *Quelea quelea* LINNAEUS.
Boven, het wifje; onder, het mannetje.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

Afb. 319. — Vindplaatsen van *Quelea quelea*.
● *Quelea quelea centralis*. × *Quel. quelea Lathamii*.

Mannetje in broedkleed. — Voorhoofd min of meer breed zwart, soms echter gekleurd gelijk de bovenkop, deze vaalbruin tot isabelkleurig of wijnrose, naar achteren in het grauwbruin van de nek overgaand; vederen van de rug en dekvederen donkerbruin tot zwartbruin, met min of meer brede vaalbruine tot

bruinachtige of soms (grote dekvederen) witte zomen; romp en bovenstaartvederen minder donker, meer bruinachtig of vaalbruin, meestal met min of meer donkere schachtstreep; handpennen zwartbruin met chroomgele of okergele tot groengele buitenzoom; armpennen zwartbruin met bleke buitenzoom, gelijk de dekvederen, de zoom der buitenste soms bijna wit; stuurpennen zwartbruin, met fijne chroomgele buitenzoom en witachtige binnenzoom. Kopzijden, kin en keel zwart; het overige van de onderzijde lichtbruin of isabelkleurig, de vederen bleekgezoomd en dikwijls rosekleurig gewassen, vooral de halszijden en de krop; vage donkere schachtstrepen; buikmidden en onderstaartvederen wit of geelachtigwit, of min of meer rose gewassen. Snavel rood.

Wijfje. — Voorhoofd en bovenkop grauwbrown, met vage donkere schachtstrepen; nek, bovenzijde en vleugels gelijk bij het mannetje. Kopzijden lichtgrauwbrown of bruinachtigwit; witachtige wenkbrouwstrepen;

Afb. 320. — *Quelea quelea* LINNAEUS.
Boven, het mannetje in paarkleed.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

onderzijde van kin tot en met de onderstaartvederen witachtig, de krop en de lichaamszijden bruin gewassen. Snavel rood.

Mannetje in winterkleed. — Gelijk op het wijfje.

Vleugel: 61-73; staart: 34-39; tarsus: 17,5-19; snavel: 12-15 mm.

Bij onze vormen is het voorhoofd van het mannetje min of meer breed zwart in het broedkleed. De algemene kleur is donkerder bij de vorm *centralis* dan bij de vorm *Lathamii*.

3 a. - *Quelea quelea centralis* HARTLAUB.

Deze vorm wordt gevonden in Soedan en Oost-Congo en tot in het N. van het Tanganika-meer en in Ruanda-Urundi.

Een honderdtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Ishwa (VRIJDAGH). — Boga (PILETTE). — Kasenyi Mundu (Mevr. LEPERSONNE). — Kasenyi (LEFÈVRE). — Blukwa (COLLART). — Mahagi (SCHOUTEDEN). — Kasenyi (BREDO).

Distr. Kivu: Masidongo (PILETTE). — Lume (BONNEVIE). — Kamabo (BONNEVIE). — Mutiba (PILETTE). — Mutwanga (HACKARS). — Ruzizi-vlakte (LAMBRECHT). — Rutshuru (BURGEON). — Lulenga (SCHOUTEDEN). — Busuenda (PILETTE). — Rutshuru (GHESQUIÈRE). — Rwindi (DE WITTE). — Oude Misesepost St. Gustaaf (PILETTE). — Ngoma (SCHOUTEDEN). — Rwindi (FRECHKOP). — Butembo (DYLEFF).

Ruanda-Urundi: Gabiro (BURGEON). — Kibingo (LESTRADE). — Nyanza aan het Tanganika-meer (BURGEON). — Usumbura (SCHOUTEDEN). — Usumbura (VRIJDAGH). — Rutare (LESTRADE). — Rwamagana

(LESTRADE). — Gisagara (FAIN). — Kaninya (AURELIAAN). — Usumbura (DE RIEMAECKER). — Astrida (AURELIAAN).

Andere vindplaatsen: Kisenyi (MECKLEMBURG). — Beni (DENT). — Lesse (BONNEVIE). — Uvira (GRAUER). — Beni/Mawambi (GRAUER). — Bogoro (CHAPIN). — Vitshumbi (EMIN). — West-Ruwenzori: Nganzi (CHAPIN). — Bogoro (CHAPIN).

3 b. - *Quelea quelea* Latham SMITH.

Deze vorm wordt gevonden van Zuid-Afrika tot Neder- en Zuid-Congo.

30 exemplaren in ons bezit.

Distr. Neder-Congo: Kisantu (GOOSSENS). — Banana (MESMAEKERS).

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER).

Distr. Opper-Katanga: Kasenga (DE WITTE). — Kashiobwe (BREDO). — Elisabethstad (LIPS). — Pweto (LEMAIRE).

Distr. Tanganika: Moba (DE WITTE). — [Tembwe (SCHOUTEDEN)].

Andere vindplaatsen: Mpala (BÖHM). — Lukonzolwa (ASCENSO). — Musosa (BREDO). — Mosombwe (VERHEYEN).

GENUS AMBLYOSPIZA SUNDEVALL.

Grote Ploceinen, waarvan de vleugel ten minste 80 mm. lang is, de snavel dik, hoger aan de basis dan lang van de mondspleet af; de handpennen wit aan de basis, handpen I langer dan de handdekvederen. Noch groen, noch geel, noch rood in de bevedering. Het mannetje bijna helemaal donker gekleurd, ook aan de onderzijde; het wijfje donker gestreept aan de onderzijde op lichtgekleurde grond.

Eén enkele soort, die haar grote, mooi geweven nesten aan grashalmen vastmaakt.

1. - *Amblyospiza albifrons* VIGORS. — Afb. 321-322.

Deze grote Weervogel, de Dikbekwever, wordt gevonden in de savannen of lichte wouden van Zuid-Afrika tot Angola, Neder- en Zuid-Congo, enerzijds, tot Noordoost-Afrika en verder tot West-Afrika, over Oost- en Noord-Congo, anderzijds. Verschillende vormen worden onderscheiden.

Mannetje. — Kop en hals roodbruin of kaneelbruin tot chocoladebruin en zelfs zwartbruin; het voorhoofd min of meer breed wit of roomkleurigwit; rug, schoudervederen en bovenstaartvederen bruinzwart tot zwartbruin of roetzwart, de vederen gedeeltelijk fijn vaalbruin gezoomd; vliegpennen en dekvederen zwart of donkerbruin, de basis der handpennen wit (waardoor een witte spiegel gevormd wordt op de vleugel); stuurpennen eveneens zwart of donkerbruin. Het overige van de onderzijde leigrauw tot donker bruinachtiggrauw, de vederen meestal min of meer duidelijk lichtgrijs gezoomd; ondervleugeldekvederen en onderstaartvederen zwartachtig, met of zonder witte zomen. Snavel geelachtiggrauw, basaal zwart, of helemaal zwart; poten roodbruinachtig tot zwart.

Vleugel: 80-98; staart: 54-75; tarsus: 20-24; snavel: 20-23 mm.

Wijfje. — Bovenkop en bovenzijde donkerchocoladebruin tot roestbruin of de eindzoom van de vederen min of meer bleek; smalle witte wenkbrouwstrepen; vliegpennen en stuurpennen gelijk de rug. Onderzijde wit of roomkleurig, met min of meer brede zwartbruine schachtstrepen, deze strepen merklijk fijner op het buikmidden; ondervleugeldekvederen bleek isabelkleurig. Snavel groenachtiggeel tot hoornbruin, de punt zwartachtig; poten donker hoornbruin.

De mannetjes van de vormen *kasaica* en *montana* zijn heel donker gekleurd, soms bijna zwart; de bovenkop verschilt betrekkelijk weinig van de rug en is soms even donker. De andere vormen zijn minder donker en de bovenkop is merklijk lichter gekleurd dan de rug; bij *melanota* is ze veeleer chocoladebruin, bij *saturata* en *tandae* is ze kaneelkleurig tot roestbruin. Het onderbrengen van de wijfjes onder de ene of de andere vorm is moeilijk.

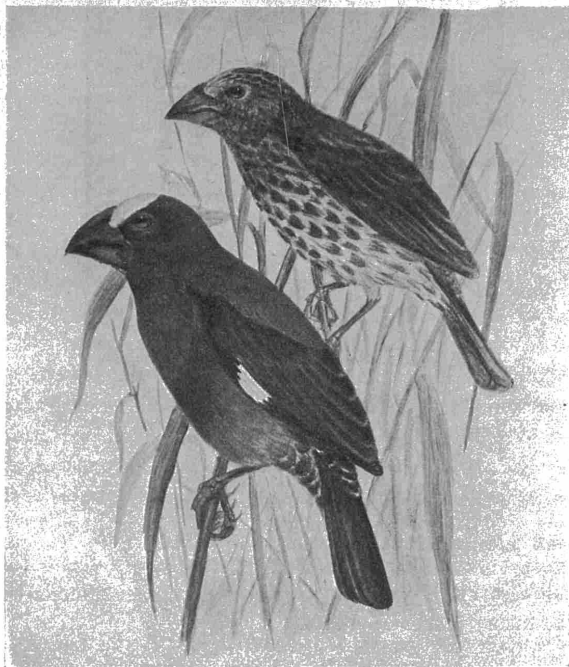
1 a. - *Amblyospiza albifrons albifrons* VIGORS.

Deze vorm bewoont Zuid-Afrika en wordt tot in Nyasa en Katanga teruggevonden. LYNES heeft hem vermeld voor Kasenga: hij had het mannetje vóór zich; daarom heb ik eerst vier wijfjes uit Kindi en Kabalo bij de vorm *albifrons* gerekend; later meende ik de wijfjes van Kabalo bij *melanota*, deze van Kindi bij *kasaica* te moeten onderbrengen. Sedertdien echter heeft VERHEYEN, die mannetjes vóór zich had, *albifrons* vermeld voor het Upemba-Park. Het ziet er dus uit dat Katanga, ten minste voor een groot deel, door de vorm *albifrons* wordt bewoond. CHAPIN heeft echter *montana* vermeld voor Moba: hij had het ♂ vóór zich. BENSON en WHITE (1957) vermelden voor Noord-Rhodesië de typische vorm.

Vier exemplaren (wijfjes alleen) in onze verzameling.

Distr. Lualaba: Kindi (DE BAILLET).

Distr. Tanganika: Kabalo (SCHOUTEDEN).

Afb. 321. — *Amblyospiza albifrons* VIGORS.
Mannetje (onder) en wijfje (boven).
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

1 b. - *Amblyospiza albifrons kasaica* SCHOUTEDEN.

Deze vorm werd beschreven volgens een reeks exemplaren uit Kasai en Sankuru.

43 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kasai: Katombe (VAN ASSCHE).

Distr. Sankuru: Lusambo (WINDMOLDERS). — Kasansa (VAN ASSCHE). — Kabinda (WINDMOLDERS).

Geen andere vindplaats is vermeld.

1 c. - *Amblyospiza albifrons melanota* HEUGLIN.

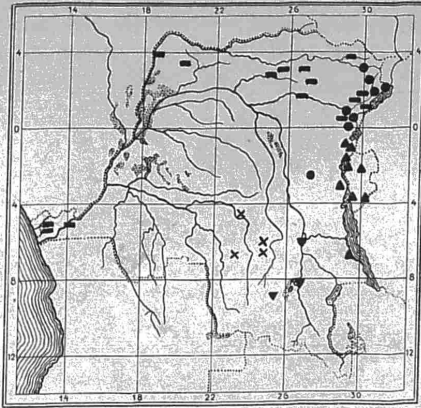
Deze vorm is bekend uit Soedan en Uganda en wordt in onze oostelijke gebieden teruggevonden van aan het Albert-meer tot aan het Edward-meer.

30 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Kilo (THÉLIE). — Bondo Mabe (SCHOUTEDEN). — Kawa (BRED0). — Lodjo (MEV. LEPERSONNE). — Mahagi (SCHOUTEDEN). — Biogo (BONNEVIE). — Bondo Mabe (SCHOUTEDEN). — Arebi (SCHOUTEDEN).

Distr. Kivu: Moera (BONNEVIE). — Kamabo (BONNEVIE). — Lesse (BONNEVIE). — Tungudu (PRIGOGINE). — Beni (BONNEVIE). — Mutiba (PILETTE). — Masidongo (PILETTE). — Zambo (BONNEVIE). — Maboya (PRIGOGINE).

Andere vindplaatsen: Kartushi (GYLDENSTOLPE) — Kampi ya Mambutti (GYLDENSTOLPE). — Kambatule (DE WILDE). — Djobulo-riv. (DE WILDE). — Luhule-riv. (DE WILDE). — Beni/Mawambi (GRAUER). — Kasongo (BOHDORFF). — 80 Km. ten noorden van Kasongo (GRAUER).

Afb. 322. — Vindplaatsen van *Amblyospiza albifrons*.

▼ *Ambl. alb. albifrons*.   × *Ambl. alb. kasaica*.
● *Ambl. alb. melanota*.   ▲ *Ambl. alb. montana*.
■ *Ambl. alb. saturata*.

1 d. - *Amblyospiza albifrons montana* VAN SOMEREN.

Deze vorm wordt gevonden in het hoogland van Kenya, Kivu en Ruanda-Urundi, en tot aan de westelijke oever van het Tanganika-meer, volgens CHAPIN.

19 exemplaren in ons bezit.

Distr. Kivu: Kabara (DE WITTE). — Ten westen van Ngoma (SCHOUTEDEN). — Nzulu (DE WITTE). — Katanda (HACKARS). — Loashi (PILETTE). — Rutshuru (HACKARS). — Rutshuru (GHESQUIÈRE). — Butuhe (PRIGOGINE). — Kitutu (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Biogo (PRIGOGINE).

Ruanda-Urundi: Usumbura (SCHOUTEDEN). — Astrida (AURELIAAN). — Kirinda (LESTRADE). — Akanyaru-riv. (FAIN). — Kiofi (PRIGOGINE).

Andere vindplaatsen: Kisenyi (MECKLEMBURG). — Idschwi-eiland (MECKLEMBURG). — Mikeno-vulkaan (DE WITTE). — May-ya-Moto (DE WITTE). — Moba (ROCKEFELLER en MURPHY).

1 e. - *Amblyospiza albifrons saturata* SHARPE.

Deze vorm wordt gevonden van West-Afrika tot Neder-Congo, enerzijds, tot Noord- en Noordoost-Congo, anderzijds.

53 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Temvo (SCHOUTEDEN). — Makaia Ntete (SCHOUTEDEN).

Distr. Congo-Ubangi: [Karawa (WALLIN)].

Distr. Uelé: Buta (HUTSEBAUT). — Bambesa (VRIJDAGH). — Zobia (HUTSEBAUT). — Titule (HUTSEBAUT). — Poko (CHRISTY).

Andere vindplaatsen: Nyangabo (EMIN). — Mukimbungu (LAMAN). — Buta/Dungu (RIBOTTI). — Avakubi (CHAPIN). — Medje (CHAPIN). — Pawa (CHAPIN). — Faradje (CHAPIN). — Duma (SCHUBOTZ). — Irumu (CHAPIN). — Djugu (CHAPIN). — Kasenyi (CHAPIN). — Beni (CHAPIN).

1 f. - *Amblyospiza albifrons tandae* BANNERMAN.

Deze vorm werd beschreven uit Ndala Tando in Noordwest-Angola. Wij bezitten een paar exemplaren uit de typische vindplaats. CHAPIN meent dat *tandae* misschien in Zuid-Kwango zou kunnen gevonden worden.

GENUS EUPLECTES SWAINSON.

(*Coliuspasser* auct.)

Het genus *Euplectes* wordt hier behandeld in de zin van WOLTERS en omvat niet alleen de *Euplectes* van CHAPIN maar ook zijn *Coliuspasser*. WOLTERS verdeelt het anderzijds in een reeks subgenera, waarvan de volgende in onze fauna zijn vertegenwoordigd: *Coliuspasser*, *Euplectes*, *Groteiplectes*, *Niobella*, *Phlogoplectes*, *Taha* en *Urobrachya*. Ik volg in dit werk zijn indeling en vermeld onze soorten bij hun respectief subgenus.

Handpen I is bij *Euplectes*, met één enkele uitzondering, slechts even lang als de handdekvederen; de uitzondering is *Eupl. (Groteiplectes) Gierowi*, waar handpen I merklijk langer is dan de handdekvederen. De staart kan recht afgezet of min of meer trapvormig zijn; hij is gewoonlijk korter dan de vleugel, maar veel langer bij sommige mannetjes in broedkleed of in overgangskleed. Bij veel soorten zijn de rompvederen eigenaardig lang en zacht (zie afb. 329, 335). De snavel is soms plomp, anders betrekkelijk smal. Geen groen noch geelgroen in de bevedering, wel zwart, rood, geel, oranje enz. in het broedkleed van de mannetjes; de bovenzijde van de wijfjes en van mannetjes in rustkleed is donker- of zwartgestreept op min of meer lichtgekleurde grond; deze schachtstrepen zijn min of meer breed; mannetjes in rustkleed of in overgangskleed vertonen meestal reeds kleurkenmerken die ze laten onderscheiden van de wijfjes, bij voorbeeld gele kleine vleugeldekvederen. De mannetjes zijn gewoonlijk gemakkelijk te bepalen; daarentegen gelijken de wijfjes van verschillende soorten zo op elkaar dat het moeilijk is de soort vast te stellen waarbij ze horen. Zoals ik reeds schreef is het dus geraden zoveel mogelijk mannetjes en wijfjes uit éénzelfde vlucht te verzamelen.

Ik geef hier een sleutel voor het bepalen van onze *Euplectes*-soorten. Daarin heb ik niet alleen de mannetjes in broedkleed maar ook de mannetjes in rustkleed en de wijfjes opgenomen.

1. a. Handpen I is merklijk langer dan de handdekvederen. Het mannetje in broedkleed is zwart met orangerode bovenkop en krop en goudgele rug. Het mannetje in rustkleed en het wijfje hebben een donkergestreepte bovenzijde. De vleugel is ten minste 72 mm. lang. .... *Euplectes Gierowi* ♂ ♀ (blz. 339).
- b. Handpen I steekt niet over de handdekvederen. De verdeling van de kleuren bij het mannetje in broedkleed is nooit als hierboven aangegeven. .... 2.
2. a. De kleine vleugeldekvederen zijn geel, rood of oranje en vormen een felgekleurde vlek aan de vleugelboeg. .... 3.
- b. Geen zulke vlek aan de vleugelboeg; wel kunnen soms de kleine dekvederen chroomgeel of okergeel gezoomd zijn. .... 8.
3. a. De kleine vleugeldekvederen zijn oranjekleurig, orangerood of rood. Bovenzijde zwart in het broedkleed, anders donker- of zwartgestreept op lichtgekleurde grond. .... 4.
- b. De kleine dekvederen zijn zuiver geel. .... 6.
4. a. De grote dekvederen zijn kastanje- tot roodbruin. Ondervleugeldekvederen kaneelkleurig. De vleugel is ten hoogste 95 mm. lang en is altijd langer dan de staart. .... *Eupl. axillaris* ♂ (blz. 353).
- b. De grote dekvederen zijn zwart. Ondervleugeldekvederen nooit kaneelkleurig. De vleugel is ten minste 90 mm. lang en is bij volontwikkelde mannetjes merklijk korter dan de staart. .. 5.

5. a. De kleine dekvederen zijn rood. De vleugel is ten minste 120 mm. lang; de staart van het mannetje in broedkleed kan tot bijna 600 mm. reiken. . . . . *Eupl. progne* ♂ (blz. 359).
 b. De kleine dekvederen zijn oranjekleurig tot oranjerood (in onze gebieden). De vleugel is ten hoogste 116 mm. lang, de staart ten hoogste 195 mm. . . . . *Eupl. Hartlaubi* ♂ (blz. 357).
6. a. De vleugel vertoont een witte dwarse band (basis der vliegpennen). Het mannetje in broedkleed is zwart aan de bovenzijde; anders vertoont het donkere strepen op lichtgekleurde grond. . . . . *Eupl. albonotatus* ♂ (blz. 355).
 b. Geen witte band over de vleugel. . . . . 7.
7. a. De mantel is zwart in het broedkleed maar de romp is geel; in het rustkleed is de bovenzijde gestreept maar is de romp min of meer duidelijk geel of mosterdgeel gekleurd. De staart is nooit verlengd, is korter dan de vleugel en ten hoogste 65 mm. lang. . . . . *Eupl. capensis* ♂ (blz. 349).
 b. In het broedkleed is de romp zwart maar de mantel is geel, behalve bij de vorm *soror* waarbij hij ook zwart is. In het rustkleed is de bovenzijde donkergestreept, ook de romp, die geen geel vertoont. De staart is trapvormig, langer dan de vleugel, ten minste 90 mm. lang, tot 122 mm. in het broedkleed. . . . . *Eupl. macrourus* ♂ (blz. 351).
8. a. De bovenkop en de romp zijn geel; bevedering anders zwart in het broedkleed. De vleugel is 52-70 mm. lang. De staart is korter dan 45. De snavel is 12-13 mm. lang. In overgangskleed is de bovenzijde gestreept en vertonen borst en flanken scherpe donkerbruine strepen. . . . . *Eupl. afer* ♂ (blz. 347).
 b. De staart is langer dan 45 mm. Het broedkleed vertoont geen geel. . . . . 9.
9. a. De bevedering is helemaal zwart in het broedkleed of wel is er een rood kropschild. In het rustkleed is de bovenzijde donkergestreept, met grotendeels zwarte vleugels en bruinachtige ondervleugeldekvederen. De staart is trapvormig, langer dan de vleugel, tot 290 mm. lang in het broedkleed. . . . . *Eupl. ardens* ♂ (blz. 336).
 b. Het broedkleed is anders gekleurd, voor een groot deel rood. De staart is korter dan de vleugel. In het rustkleed is de bovenzijde gestreept; zijn de vleugels zwart dan zijn ook de ondervleugeldekvederen zwart, grauwwaart of donkerbruin. . . . . 10.
10. a. De bevedering is gedeeltelijk rood of oranjerood. . . . . 11.
 b. Geen rood noch oranjerood in de bevedering. De bovenzijde is donker- of zwartgestreept op lichtgekleurde grond. . . . . 13.
11. a. De bovenkop en het voorhoofd zijn rood; de onderstaartvederen zijn bruinachtig; de handpennen zijn zwart. . . . . *Eupl. hordeaceus* ♂ (blz. 341).
 b. Ten minste het voorhoofd is zwart; onderstaartvederen rood; handpennen bruin. . . . . 12.
12. a. De bovenstaartvederen zijn even lang als de stuurpennen. De bovenkop is zwart. . . . . *Eupl. franciscanus* ♂ (blz. 343).
 b. Bovenstaartvederen merkkelijk korter. Slechts het voorhoofd is zwart. . . . . *Eupl. orix* ♂ (blz. 345).
13. a. De ondervleugeldekvederen zijn kastanje- of roodbruin of kaneelkleurig. De kleine vleugeldekvederen zijn chroomgeel- of bruingeelgezoomd. . . . . *Eupl. axillaris* ♂ ♀ (blz. 353).
 b. De ondervleugeldekvederen zijn nooit zo gekleurd. . . . . 14.
14. a. De vleugel is langer dan 77 mm. De onderzijde is fel gestreept. De kleine dekvederen zijn geelgezoomd bij het ♂, niet bij het ♀. . . . . 15.
 b. De vleugel is ten hoogste 77 mm. lang. Onderzijde meestal veel minder gestreept, soms onduidelijk zo. . . . . 16.
15. a. De vleugel meet ten minste 93 mm. De stuurpennen eindigen min of meer puntig. . . . . *Eupl. progne* ♀ ♂ (blz. 359).
 b. De vleugel is ten hoogste 92 mm. lang. De stuurpennen zijn afgerond aan het einde. . . . . *Eupl. Hartlaubi* ♀ ♂ (blz. 357).
16. a. De kleine vleugeldekvederen zijn geel (mosterdgeel) gezoomd en de romp is min of meer duidelijk mosterdgeel gewassen. De vleugelboeg is geel. De hele onderzijde is bruinachtig en vertoont duidelijke donkere strepen. . . . . *Eupl. capensis* ♀ ♂ (blz. 349).
 b. De kleine dekvederen zijn soms geelgezoomd maar de romp is nooit geel gewassen. . . . . 17.

17. *a.* De kleine dekvederen zijn min of meer duidelijk geelgezoomd. De staart is ietwat trapvormig, de buitenpennen ongeveer 10 mm. korter dan de middelste. Ondervleugeldekvederen bleekgekleurd. .... 18.
b. De kleine dekvederen zijn niet geelgezoomd. De buitenstuorpennen zijn even lang als de middelste of slechts weinig korter dan deze. .... 19.
18. *a.* Staart 38-44 mm. lang. Snavel 14-16 mm. Ondervleugeldekvederen wit of heel lichtgekleurd. ...
 ..... *Eupl. albonotatus* ♀ (blz. 355).
b. Staart 46-54 mm. lang. Snavel 15-16 mm. Ondervleugeldekvederen bruinachtig. ....
 ..... *Eupl. macrourus* ♀ ♂ (blz. 351).

Afb. 323. — *Euplectes ardens ardens* BODDAERT.
 Mannetje in broedkleed (boven) en wijfje (onder).
 (V. G. L. VAN SOMEREN del.).

19. *a.* Ondervleugeldekvederen zwart of donkerbruin of grauwwaars. Hand- en stuorpennen in hoofdzaak zwart (♂) of donkerbruin (♀). Buitenstuorpennen even lang als de middelste. Borst min of meer duidelijk donkergestreept. .... *Eupl. hordeaceus* ♂ ♀ (blz. 341).
b. Ondervleugeldekvederen isabelkleurig of bruinachtig, lichtgekleurd. .... 20.
20. *a.* De staart is gewoonlijk ongeveer 30 mm. lang (bij uitzondering tot 35 mm.). De vleugel is tot 55 mm. lang. De onderzijde scherp gestreept, ten minste aan de flanken. ....
 ..... *Eupl. afer* ♀ ♂ (blz. 347).
b. De staart is langer dan 30 mm. De vleugel is langer dan 60 mm. .... 21.
21. *a.* De staart is langer dan 45 mm. Onderzijde niet of slechts vaag donkergestreept; borst donkerder dan de buik. .... *Eupl. ardens* ♀ ♂ (blz. 336).
b. De staart is korter dan 45 mm. .... 22.

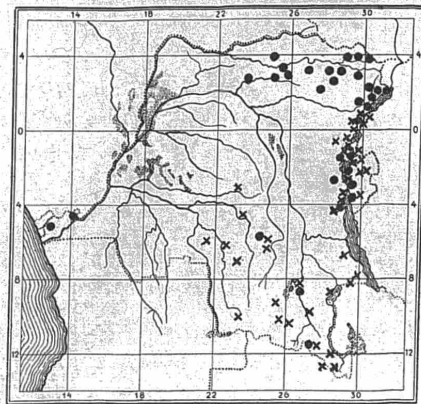
22. a. De borst is donkerder gekleurd dan het overige van de onderzijde. De onderzijde is duidelijk gestreept. Kleinere soort, de staart ten hoogste 40 mm. lang. Komt slechts in Noordoost-Congo voor. .... *Eupl. franciscanus* ♀ ♂ (blz. 344).
- b. De borst verschilt weinig door de kleur. De onderzijde is minder duidelijk gestreept (bij het mannetje zijn de strepen dikwijls duidelijker). Grotere soort, de staart tot 50 mm. lang. Komt in Kivu en Ruanda-Urundi voor. .... *Eupl. orix* ♀ ♂ (blz. 345).

SUBGENUS NIOBELLA BOETTICHER.

1. - *Euplectes* (*Niobella*) *ardens* BODDAERT. — Afb. 323-324-325-326.

Deze soort, de Rooikeelvinck van Zuid-Afrika, heeft een wijde verspreiding in de savannen, van Zuid-Afrika tot Neder- en Zuid-Congo, enerzijds, tot Oost- en Noordoost-Afrika, anderzijds, en verder tot in West-Afrika.

Mannetje in broedkleed. — Bevedering zwart, eenkleurig (de vorm *concolor*) of met vuurrode, geelrode of oranje gele kropvlek (de vederen soms zwartgezoomd). De dekvederen en de vliegpennen, met smalle wit-

Afb. 324. — Vindplaatsen van *Euplectes ardens*.
 × *Eupl. ard. ardens*.   ● *Eupl. ard. concolor*.

achtige tot bruinachtige zoom. (Men treft dikwijls exemplaren aan bij dewelke een deel der vederen van de onderzijde nog een witte eindzoom vertonen). Snavel en poten zwart.

Mannetje in winterkleed. — Bovenkop, bovenzijde en mantel bruinachtig met brede, zwarte schachtstrepen; bleke wenkbrauwstrepen; de vliegpennen en de stuurpennen zwart. Keel en het midden van het achterlichaam bruinachtigwit tot geelachtig; de krop en de zijden bruinachtig; ondervleugeldekvederen zwart. Snavel en poten zwart.

Wijfje. — Gelijkt op het mannetje in winterkleed, maar de vliegpennen en stuurpennen zijn bruin met bleke zomen; ondervleugeldekvederen bruinachtig tot geel. Teugels, wenkbrauwen, wangen wit of bruinachtigwit, de krop bruiner, de zijden vaalbruin. Snavel bruin, poten bruin.

Vleugel: 59-83; staart: buitenste pennen 50-62, middelste pennen van het mannetje in broedkleed 190-290; tarsus: 20-23; snavel: 13-15 mm.

Twee vormen komen in onze gebieden voor. Ze zijn gekenmerkt door de kleur van de krop, met mooi rood schild bij de typische vorm, eenkleurig zwart bij de vorm *concolor*. Overgangen komen voor.

1 a. - *Euplectes ardens ardens* BODDAERT. — Afb. 324 en 325.

De typische vorm komt voor van Zuid-Afrika tot Zuid- en Oost-Congo en het Tanganyika Territory. Meer dan 150 exemplaren in onze verzameling.

length / !

Distr. Kibali-Ituri: Boga (PILETTE). — Kawa (MEV. LEPERSONNE).

Distr. Kivu: Kitutu (PRIGOGINE). — Mutwanga (HACKARS). — Macuka (PRIGOGINE). — Swina (PAUWELS). — Kanyabayongo (DE WITTE). — Kibati (DE WITTE). — Rutshuru (HACKARS). — Kibati (PILETTE). — Lufunguna (PILETTE). — Rutshuru (DE WITTE). — May ya Ivi (PILETTE). — Ngoma (SCHOUTEDEN). — Rutshuru (GHESQUIÈRE). — Masidongo (PILETTE). — Mutiba (PILETTE). — Beni (BONNEVIE). — Masidongo (BONNEVIE).

Ruanda-Urundi: Usumbura (SCHOUTEDEN). — Kibingo (LESTRADE). — Bimba (LESTRADE). — Usumbura (VRIJDAGH). — Kisenyi (VAN SACEGHEM). — Nya Muzinga (SCHOUTEDEN). — Bwerankuba

Afb. 325. — *Euplectes ardens ardens* BODDAERT.
Mannetje in overgangskleed (boven) en jong mannetje (onder).
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

(LESTRADE). — Migonga (LESTRADE). — Gakoma (AURELIAAN). — Nshiri (LESTRADE). — Usumbura (AURELIAAN). — Karuzi (CORDEMANS). — Astrida (FAIN).

Distr. Tanganika: Tembwe (SCHOUTEDEN).

Distr. Opper-Katanga: Lukonzolwa (DE WITTE). — Kapalowe (DE WITTE). — Elisabethstad (SCHOUTEDEN). — Sakania (HUTSEBAUT). — Kafubu (DE RIEMAECKER). — Elisabethstad (DE RIEMAECKER). — Mwera (DE CATERS). — Kolwezi (ALLARD).

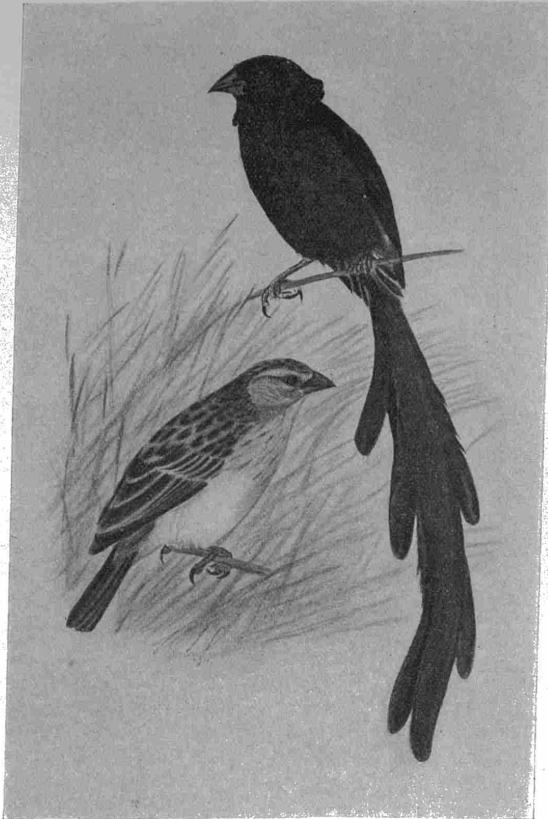
Distr. Lualaba: Kando (DE WITTE). — Kinda (DE BAILLET). — Kasaji (FISHER). — Kakanda (DE CROMBRUGGHE).

Distr. Sankuru: Gandajika (WINDMOLDERS). — Kasansa (VAN ASSCHE). — Kabinda (WINDMOLDERS). — Lusambo (GHESQUIÈRE).

Distr. Kasai: Katombe (VAN ASSCHE).

Andere vindplaatsen: Kambove (NEAVE). — Dikulwe (NEAVE). — Lufira (NEAVE). — Mushoshi-riv. (MOURITZ). — Lupungu (FROBENIUS). — Kasindi (GYLDENSTOLPE). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Butahu (FRECHKOP). — Tshingogo (STEGMANN). — Macaco (SCHOUTEDEN). — Uvira (GRAUER). — Ruzizi-vallei (GRAUER). — Ishangi (GRAUER). — Musosa (BREDO). — Upemba-park (VERHEYEN).

Eén onzer mannelijke exemplaren van Gandajika heeft bijna geen rood aan de krop. Bij een ander, uit Tembwe, is het rood schild nauwelijks zichtbaar.

Afb. 326. — *Euplectes ardens concolor* CASSIN.
Mannetje (boven) en wijfje.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

1 b. - *Euplectes ardens concolor* CASSIN. — Afb. 324 en 326.

Deze vorm, waarvan het mannetje in paarkleed helemaal zwart is, komt voor van Kameroen tot het noorden van Belgisch Congo, maar wordt ook gevonden in Neder-Congo en in Kivu (waar de typische vorm ook voorkomt).

80 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Mayumbe (SOLON).

Distr. Congo-Ubangi: [Karawa (WALLIN)].

Distr. Uelé: Angodia (HUTSEBAUT). — Buta (HUTSEBAUT). — Bambesa (VRIJDAGH). — Tukpwo (VRIJDAGH). — Titule (HUTSEBAUT). — Poko (CHRISTY). — Rungu (SCHOUTEDEN). — Paulis (ABBELOOS). — Ibenbo (HUTSEBAUT). — Gangala-na-Bodio (CORNET D'ELZIUS). — Gangala-na-Bodio (PIERRET).

Distr. Kibali-Ituri: Boga (PILETTE). — Kilo (THÉLIE). — Nioka (VRIJDAGH). — Irumu (ANDRY). — Wago (BREDO). — Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS).

Distr. Kivu: Bulaimu (PILETTE). — Buwissa (PILETTE). — Baraka (PAUWELS). — Kibati (PILETTE). — Rutshuru (GHESQUIÈRE). — Rutshuru (HACKARS). — Rutshuru (BURGEON). — Burunga (DE WITTE). — Bukoye (PRIGOCINE). — Kitutu (PRIGOCINE). — Baraka (PAUWELS).

Andere vindplaatsen: Manyanga (BOHDORFF). — Mswa (EMIN). — Ishangi (GRAUER). — Ruzizi-vallei (GRAUER). — Nzulu (DE WITTE). — Djomba (DE WITTE). — Bunia (REHN). — Vube (REHN). — Mahagi (VRIJDAGH). — Nya Gazi (WHITMAN). — Pawa (CHAPIN). — Bogoro (VRIJDAGH). — Geti (VRIJDAGH). — Ischwa (VRIJDAGH). — Nzoro (CHAPIN). — Faradje (CHAPIN). — Aba (CHAPIN). — Irumu (CHAPIN). — Dipidi (VERHEYEN). — Mosambwe (VERHEYEN).

Afb. 327. — *Euplectes Gierowi Ansorgei* HARTERT.
Mannetje (boven) en wifje (onder).
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

SUBGENUS GROTEIPECTES WOLTERS.

2. - *Euplectes (Groteipectes) Gierowi* CABANIS. — Afb. 327-328.

Deze prachtige soort is bekend van Noordoost-Afrika tot Noord- en Oost-Congo, enerzijds, uit het Tanganyika Territory, anderzijds, maar ook uit Angola en Neder-Congo. Twee vormen er van komen in onze gebieden voor. Ze bewoont open land, bij voorkeur vochtige streken. Handpen 1 is aanzienlijk langer dan bij de andere *Euplectes*-soorten.

Mannetje in broedkleed. — Het voorhoofd en de bovenkop tot boven de ogen, de kopzijden, de kin en het keelmidden zijn zwart; het overige van de kop en de krop mooi oranjerood; nek en rug goudgeel tot oranjegeel of ook oranjerood; de romp eveneens (de typische vorm) of zwart (de vorm *Ansorgei*); bovenstaartvederen zwart; vliegpennen en stuurpennen zwart; onderlichaam en onderstaartvederen zwart; schenen en okselrand lichtbruin tot zwartbruin. Snavel zwart; poten hoornbruin.

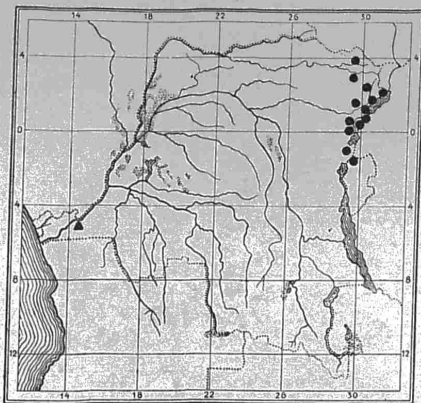
Mannetjes die het paarkleed nog niet vertonen zijn min of meer gekleurd gelijk de wifjes aan de bovenzijde: de vederen van de bovenkop en de rug, de dekvederen, de vliegpennen zijn zwart met witachtige tot bruinachtige zomen; de onderzijde is grotendeels witachtig tot bruinachtig, ook wel geelachtig, de

vederen zwart aan de basis; de borst lichtgrijs, min of meer bruinachtig gewassen, de vederen met klein zwart of zwartbruin eindvlekje of schachtstreep.

Wijfje. — Bovenkop en bovenzijde donkerbruingestreept op bruinachtige tot vaalbruine grond (zijzomen van de vederen), de schachtstrepen meestal onduidelijk op de romp, die er dus meer eenkleurig bruinachtig uitziet; dekvederen en vliegpennen eveneens donkerbruin, de zomen bruinachtig of vaalbruin; stuurpennen eveneens. Onderzijde geelachtig (de vederen zijn basaal zwart), de borst, de keel en de lichaamszijden min of meer bruingewassen en min of meer fijngevlekt.

Vleugel: 72-95; staart: 50-60; tarsus: 24-25; snavel: 16-19 mm.

Bij deze soort is handpen I merklijk langer dan de handdekvederen, wat niet het geval is bij de andere *Euplectes*.

Afb. 328. — Vindplaatsen van *Euplectes Gierowi*.
▲ *Eupl. Gier. Gierowi*. ● *Eupl. Gier. Ansoergei*.

2 a. *Euplectes Gierowi Ansoergei* HARTERT.

Dit is de vorm die van Abessinië tot Noord- en Oost-Congo wordt aangetroffen. De romp is zwart bij deze vorm; de eerste handpen meet 20-24 mm. volgens CHAPIN; de snavel meet 16-18 mm.

Een twintigtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Congo-Ubangi: Karawa (WALLIN).

Distr. Uelé: Moku (VRIJDACH). — Gangala na Bodio (MISONNE).

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (VRIJDACH). — Faradje (SCHOUTEDEN). — Irumu (ANDRY).

Distr. Kivu: Masidongo (BONNEVIE). — Beni (BONNEVIE). — Buwissa (PILETTE). — Bulaimu (PILETTE). — Mutiba (PILETTE). — Beni (LISFRANC). — Rutshuru (DE WITTE).

Ruanda-Urundi: Nya Muzinga (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaatsen: Nzoro (CHAPIN). — Kasenyi (CHAPIN). — Nganzi (CHAPIN). — Bogoro (CHAPIN). — Lukule-riv. (DE WILDE).

2 b. *Euplectes Gierowi Gierowi* CABANIS.

Deze vorm is bekend uit Noordwest-Angola en uit Neder-Congo, waar ik er één exemplaar van inza-
melde.

Eén enkel exemplaar in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Kidada (SCHOUTEDEN).

Geen andere vindplaats is bekend.

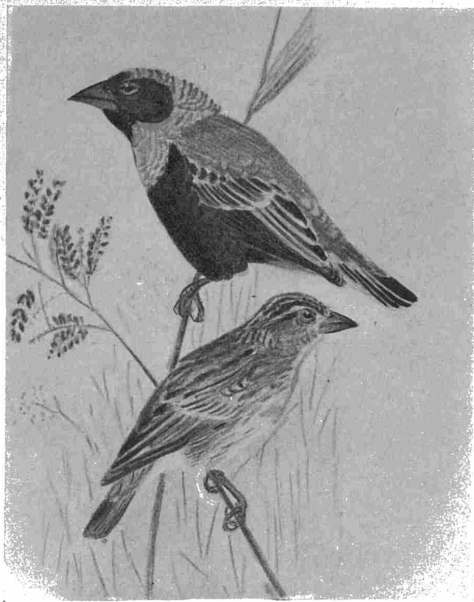
Mijn exemplaar, dat ik eerst met een vraagteken vermeldde, is een mannetje dat het broedkleed nog niet heeft aangenomen. De bovenzijde is dus zwartgestreept, maar de romp en de bovenstaartvederen zijn reeds oranjeleurig; de keel is zwart met gele zoom tegen de krop. De vleugel meet slechts 74 mm., de snavel is spijtig genoeg, beschadigd.

SUBGENUS PHLOGOPLECTES WOLTERS.

3. - *Euplectes (Phlogoplectes) hordeaceus* LINNAEUS. — Afb. 329-330-331.

De Vuurkopwever of Kardinaalwever bewoont grasland en wordt vooral gevonden in de savannen; hij komt echter ook voor in opene plekken van het woudgebied. De soort is bekend van Senegal tot Noord-oost-Afrika, en over Oost-Afrika tot Rhodesië en Angola; in onze gebieden komt ze veelvuldig voor.

Mannetje in parkleed. — Bovenkop en nek scharlakenrood, gelijk de romp en de bovenstaartvederen (de distale vederen soms gelijk de rug); rug bruinrood tot roodbruinachtig; het voorhoofd meestal zwart; vliegpennen en dekvederen zwart, met of zonder fijne bruinachtige tot witte buitenzoom; stuurpennen eveneens. Kin, keel en kopzijden glanzend zwart; hals en krop scharlakenrood; het overige van de onderzijde

Afb. 329. — *Euplectes hordeaceus* LINNAEUS.
Boven, het volwassen mannetje.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

zwart, maar onderstaartvederen lichtbruin tot roodbruin of witachtig; schenen bruin; ondervleugeldekvederen zwart. Snavel zwart; poten vleeskleurig.

Wijfje. — Bovenkop en bovenzijde breed donkerbruingestreept (schachtstrep) op lichtbruine grond; de strepen minder afgetekend op romp en bovenstaartvederen; vliegpennen zwartbruin met lichtbruine zomen, breder aan de binnenste armpennen; stuurpennen eveneens zwartbruin met bleke zomen. Bleke, geelachtige wenkbrauwstrep; kin en keel wit of geelachtig gewassen; krop en lichaamszijden bruinachtig en meestal min of meer fijn donkerbruingestreept, de krop dieper aldus; het buikmidden en de onderstaartvederen wit of geelachtigwit, deze laatste soms lichtjes bruinachtig; ondervleugeldekvederen donkerbruin. Snavel bruinachtig; poten vleeskleurig.

Het *mannetje in winterkleed* gelijkt op het wijfje. De strepen aan de bovenkop en de bovenzijde zijn echter zuiverder zwart; de grondkleur van de vliegpennen en de stuurpennen is zwart. Het mannetje is ook groter dan het wijfje (vleugel 70-80 tegen 65-70 mm.).

Vleugel: 64-86; staart: 34-50; tarsus: 18-22; snavel: 14-17 mm.

Twee vormen komen in onze gebieden voor. Ze verschillen door de intensiteit van de kleur: bij *sylvaticus* zijn het rood en het bruinrood van kop en bovenzijde dieper dan bij de typische vorm.

3 a. - *Euplectes hordeaceus hordeaceus* LINNAEUS.

Dit is de vorm die ten oosten en ten zuiden van het Guinese woud wordt gevonden en die ook hier en daar wordt aangetroffen in het woudegebied van onze kolonie.

300 exemplaren in onze verzamelingen.

Distr. Kivu: Kitutu (PRIGOGINE). — Mikelo (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Butembo (DYLEFF). — Ruzizi/Kivu (MENICKEN).

Distr. Stanleystad: Stanleystad (WEYNS).

Distr. Maniema: Kalebelembe (PILETTE). — Lokandu (MARÉE).

Distr. Tanganika: Moba (DE WITTE). — Tembwe (HUBERT). — Kiambi (DE WITTE).

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (DE RIEMAECKER). — Futwe (DE RIEMAECKER). — Kafubu (DE RIEMAECKER). — Kilwa (BREDO). — Sakania (HUTSEBAUT). — Sakania (BREDO). — Kabunda (BRE-

Afb. 330. — *Euplectes hordeaceus* LINNAEUS.
Mannetje (boven) en wijfje (onder).
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

do). — Lukonzolwa (DE WITTE). — Kasenga (LYNES). — Elisabethstad (SCHOUTEDEN). — Kapolowe (DE WITTE). — Kasenga (DE WITTE). — Moero-meer, Pweto (LEMAIRE). — Mwera (DE CATERS).

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER). — Kinda (DE BAILLET). — Maka/Bukama (DEWIT). — Dilolo (HUTSEBAUT). — Kalombo (DEWIT). — Kakanda (DE CROMBRUGGHE). — Dilolo (FREYNE). — Kansenia (DE WITTE). — Kansenia (DE CROMBRUGGHE). — Kisenda (DE CROMBRUGGHE). — Mulungwishi (DE WITTE). — Funda Biabo (DE BAILLET). — Luezi (DE BAILLET). — Kinda (DE BAILLET). — Kando Tenke (DE WITTE). — Kansenia (DE MONTPELLIER). — Mukula Gombe (DE BAILLET).

Distr. Sankuru: Lonkala (GHESQUIÈRE). — Kabinda (WINDMOLDERS). — Lusambo (WINDMOLDERS). — Gandajika (WINDMOLDERS). — Kasansa (VAN ASSCHE).

Distr. Kasai: Katombe (VAN ASSCHE). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Tshikapa (SCHOUTEDEN). — Ngombe (SCHOUTEDEN). — Merode (WINDMOLDERS).

Distr. Kwango: Atene (CHARLIERS). — Tussen de Lulbue- en Luana-riv. (LYNES).

Andere vindplaatsen: Kasongo (BOHNDORFF). — Dikulwe (NEAVE). — Baraka (PAUWELS). — Luebo (SCHOUTEDEN). — Belenge (SCHOUTEDEN). — Uvira (GRAUER). — Opper-Lufira (LYNES). — Kanzenze (LEFÉBURE). — Yanonge (CHAPIN). — Kindu (RAVEN). — Upemba-park (VERHEYEN).

3 b. - *Euplectes hordeaceus sylvaticus* NEUMANN.

Deze vorm wordt gevonden ten noorden van het centraal woud, van Kameroen tot Uelé en het Albertmeer enerzijds, tot Neder-Congo, anderzijds.

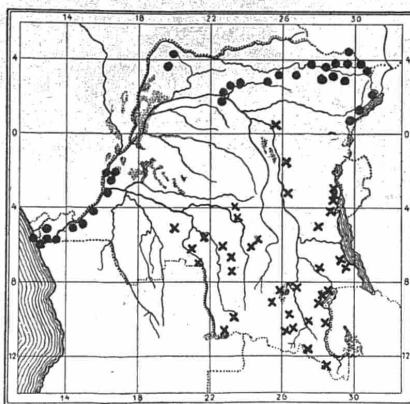
250 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Congo-Ubangi: Gule (VRIJDAGH). — Bobito (VEDAST MAES). — [Karawa (WALLIN)].

Distr. Uelé: Poko (CHRISTY). — Paulis (ABELLOOS). — Buta (HUTSEBAUT). — Ibembo (HUTSEBAUT). — Rungu (SCHOUTEDEN). — Bambesa (VRIJDAGH). — Mauda (SCHOUTEDEN). — Titule (HUTSEBAUT). — Zobia (HUTSEBAUT). — Tukpwo (VRIJDAGH). — Aketi (HUTSEBAUT). — Dungu (Eerw. Zusters). — Gangala na Bodio (MISONNE). — Aru-kamp (MISONNE). — Gangala na Bodio (LOUWERS). — Gangala na Bodio (CORNET D'ELZIUS).

Distr. Kibali-Ituri: Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS). — Faradje (SCHOUTEDEN). — Mahagi (SCHOUTEDEN).

Distr. Neder-Congo: Kisantu (GOOSSENS). — Matadi (DARTEVELLE). — Tumba (Mevr. M. BEQUAERT). — Kisantu (ANASTASE). — Kisantu (SCHOUTEDEN). — Kidada (SCHOUTEDEN). — Kitobola

Afb. 331. — Vindplaatsen van *Euplectes hordeaceus*.
● *Eupl. hord. sylvaticus*. × *Eupl. hord. hordeaceus*.

(SCHOUTEDEN). — Moanda (MESMAEKERS). — Zambi (VAN SACEGHEM). — Leopoldstad (BERTEAUX). — Leopoldstad (CHRISTY). — Leopoldstad (BUREAU). — Leopoldstad (BECQUET). — Boma (SCHOUTEDEN). — Boma (MESMAEKERS). — Boma (VRIJDAGH). — Boma (DEWIT). — Boma (SCHWETZ). — Sumbi (VAN RAVESTEYN). — Temvo (LANCE). — Temvo (SCHOUTEDEN). — Temvo (GHESQUIÈRE). — Makaia Ntete (SCHOUTEDEN). — Tshela (SCHWETZ).

Distr. Leopold II-meer: Kwamouth (SCHOUTEDEN). — Botanankasa (NKELE). — Kunungu (SCHOUTEDEN). — Ndwa (NGWE). — Keseki (NKELE). — Bokalakala (NKELE). — Bolobo (SCHOUTEDEN). — Mbomo (NGWE). — Bolobo (NGWE). — Mutala Batende (NGWE).

Distr. Kivu: Buwissa (PILETTE). — Mutiba (PILETTE).

Andere vindplaatsen: Dobo bij Bumba (CHAPIN). — Garamba (CHAPIN). — Aba (CHAPIN). — Nzoro (CHAPIN). — Tingasi (EMIN). — Gurba/Dungu (RIBOTTI). — Mundu (EMIN). — Mbiambana (EMIN). — Mistandunga (WHITMAN). — Niangara (SCHOUTEDEN). — Bambili (SCHOUTEDEN). — Dungu (SCHOUTEDEN). — Dramba (SCHOUTEDEN). — Kasenyi (REHN). — Ekibondo (REHN). — Vube (REHN).

SUBGENUS EUPLECTES SWAINSON.

4. - *Euplectes (Euplectes) franciscanus* ISERT. — Afb. 332-333.

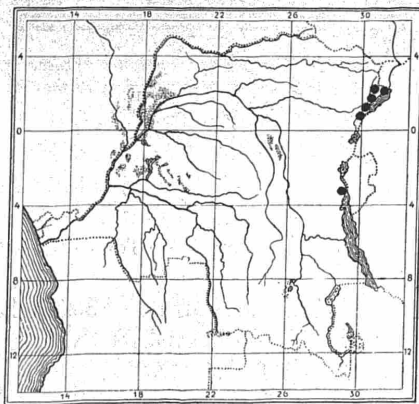
Deze soort, of Bisschopwever, komt voor van West- tot Oost-Afrika, over Soedan, en is bekend uit het gebied ten westen van het Albertmeer en van de Semliki. Ze wordt gemakkelijk onderscheiden van de ande-

re rood-zwarte *Euplectes* door de lengte van de bovenstaartvederen, die ten minste even lang zijn als de stuurpennen.

Mannetje in broedkleed. — De bovenkop en de kopzijden zijn zwart; de achterkop, de nek, de bovenzijde, de bovenstaartvederen zijn mooi scharlakenrood; de rug is echter donkerder en matter; schoudervederen rood met donkere schachtstreep; vliegpennen en dekvederen donkerbruin tot zwartbruin met bleek-

Afb. 332. — *Euplectes franciscanus* ISERT.
Boven, het mannetje; onder, het wijfje.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Afb. 333. — Vindplaatsen van *Euplectes franciscanus*.

bruinachtige of bruinachtigwitte zomen; stuurpennen zwartbruin met bruinachtige tot roodachtige (vooral de middelpennen) zomen. Kin, keel, hals, stuit en onderstaartvederen scharlakenrood, het onderlichaam zwart. Snavel zwart; poten lichtbruin.

Wijfje. — Bovenkop en bovenzijde gestreept, de vederen bruinachtig tot lichtbruin met min of meer brede, zwartbruine schachtstreep, de bleke zomen breder op de rug; geelachtigwitte wenkbrauwstrepen; dekvederen, vliegpennen en stuurpennen zwartbruin met lichtbruine zomen; onderzijde wit, de lichaamszijden en vooral de krop geelbruin gewassen, vaag donkergestreept; ondervleugeldekedevreden licht roestgeel. Bovenkaak hoornbruin, onderkaak geelachtig; poten bleek bruinachtig.

Mannetje in winterkleed. — Gelijkt op het wijfje, is echter groter.

Vleugel: 50-68; staart: 28-40; tarsus: 15-20; snavel: 12-17 mm.

In onze gebieden komt de typische vorm voor; een andere is bekend uit Noordoost-Afrika, *pusilla* HARTERT: wij bezitten hem uit Abessinië. *Franciscanus* wordt soms aangezien voor een vorm van *orix*; ze worden hier afzonderlijk behandeld, in navolging van CHAPIN.

4 a. - *Euplectes franciscanus franciscanus* ISERT.

Deze vorm is bekend van West-Afrika over Soedan en Noordoost-Congo tot Oost-Afrika.

35 exemplaren in ons bezit, ook uit Soedan.

Distr. Kibali-Ituri: Kasenyi (LEFÈVRE). — Kasenyi (MEV. LEPERSONNE). — Kasenyi (BREDO). — Kawa (BREDO). — Mahagi (SCHOUTEDEN). — Mahagi (VRIJDAGH). — Nioka (VRIJDAGH).

Andere vindplaatsen: Neder-Semliki (DENT). — Bulaimu (PILETTE). — Mutiba (PILETTE).

5. - *Euplectes (Euplectes) orix* LINNAEUS. — Afb. 334-335.

Deze soort, de Bisschopwever of de Rooivink van Zuid-Afrika, wordt gevonden van Zuid- tot Oost-Afrika, Oost-Congo en Uganda.

Mannetje in broedkleed. — Bovenkop mooi scharlakenrood, het voorhoofd min of meer breed zwart, soms ook de bovenkop van voren; rug vaalroodbruin tot witachtig, nek, romp en bovenstaartvederen oranje of scharlakenrood; vleugeldekvederen en vliegpennen zwartbruin met lichtbruinachtige zoom, de zoom der dekvederen soms roodgewassen; stuurpennen zwartbruin, met lichtbruinachtige zomen. Aansluitend bij het zwart voorhoofd zijn de wangen eveneens zwart. Kin zwart; keel en krop scharlakenrood of oranje-rood, gelijk de onderstaartvederen; het overige van de onderzijde zwart; schenen lichtbruin tot lichtroodachtig; ondervleugeldekvederen bruin. Snavel hoornbruin, de onderkaak bleker.

Wijfje. — Bovenkop en bovenzijde bruinachtig, min of meer lichtgekleurd, met brede zwartbruine tot zwarte schachtstrepen, deze strepen minder afgetekend op de bovenstaartvederen; aan iedere zijde van de kop een goed afgetekende geelachtige wenkbrauwstreep; dekvederen zwartbruin, met of zonder fijne bleke eindzoom; vliegpennen zwartbruin of donkerbruin, de buitenzoom fijnbleek, breder aldus aan de armpennen; stuurpennen eveneens donkerbruin tot zwartbruin en fijn bleekgezoomd. Kin en keel wit of lichtgeelachtig; krop en lichaamszijden lichtbruinachtig met donkere strepen die fijner zijn dan aan de bovenzijde en soms nogal vaag zijn; het buikmidden en de onderstaartvederen wit, geelachtig of lichtbruinachtig; ondervleugeldekvederen bruin.

Het *mannetje in winterkleed* gelijkt op het wijfje, maar verschilt er van door zwarte vleugels en staart, ook is het groter. Soms is de bovenzijde roodgewassen.

Vleugel: 54-79; staart: 35-50; tarsus: 20-22; snavel: 13-16 mm.

In onze gebieden komt slechts de vorm *nigrifrons* voor, met veeleer smalle zwarte voorhoofdsband.

5 a. - *Euplectes orix nigrifrons* BÖHM.

Deze vorm is bekend van het Tanganyika Territory tot Katanga, Oost-Congo en Uganda. Hij bewoont de savanne.

Een honderdtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kivu: Karimi (BONNEVIE). — Kibati (PILETTE). — Voet van de Kishasha (PILETTE). — Ngoma (SCHOUTEDEN). — Nya Lukemba (PILETTE). — Uvira (PAUWELS). — Bigoisagua (PILETTE). — Mabenga (HACKARS). — Munigi (FRECHKOP). — Ruzizi/Kivu (MENICKEN).

Ruanda-Urundi: Astrida (AURELIAAN). — Astrida (LESTRADE). — Gabiro (VERHULST). — Kibingo (LESTRADE). — Rugege (LESTRADE). — Usumbura (SCHOUTEDEN). — Kisenyi (VAN SACEGHEM). — Kisenyi (VRIJDAGH). — Rugegera (DOUCE). — Mutura (DOUCE). — Migungo (LESTRADE). — Gakoma (FAIN). — Kibungu (LESTRADE). — Usumbura (VRIJDAGH). — Mubungu (DOUCE). — Bubanza (VAN PARIJS). — Rugobagoba (DOUCE). — Musha (MEV. HIERNAUX). — Akonyaru-riv. (FAIN).

Distr. Tanganika: Kabalo (SCHOUTEDEN). — Musosa (BREDO). — Moba (DE WITTE).

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (SCHOUTEDEN). — Kashobwe (BREDO). — Kasenga (DE WITTE). — Kinia (BREDO).

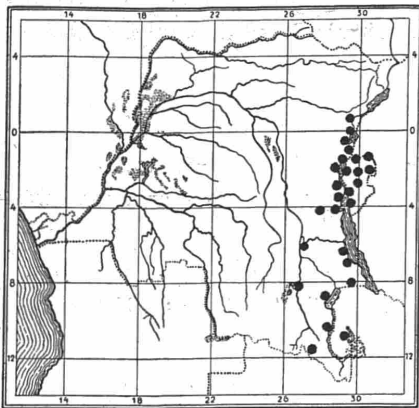
Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER).

Andere vindplaatsen: Uvira (GRAUER). — Ten oosten van Kasongo (CARRUTHERS). — Masidongo (PILETTE). — Kalembelembe (PILETTE). — Kamaniola (WHITMAN). — Kabare (CHAPIN). — Kadjudju

Afb. 334. — *Euplectes orix* LINNAEUS.
Mannetje (boven) en wijfje (onder).
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

(BABAUPT). — Tembwe (SCHOUTEDEN). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Mabwe (VERHEYEN). — Kiwiskishi (VERHEYEN).

Afb. 335. — Vindplaatsen van *Euplectes orix nigrifrons*.

5 b. - *Euplectes orix* Sundevalli BONAPARTE.

Deze vorm is bekend van Transvaal tot Noord-Rhodesië. Hij verschilt van *nigrifrons* door een bredere zwarte voorhoofdsband en door een diepere kleur van de rug. Misschien zal hij in het zuiden van Katanga aangetroffen worden. Onze exemplaren komen uit Zuid- en Noord-Rhodesië en uit Angola.

SUBGENUS TAHA REICHENBACH.

6. *Euplectes (Taha) afer* GMELIN. — Afb. 336-337.

Deze kleine soort, de Goudgeelvink, wordt gevonden, onder verschillende vormen, van West-Afrika tot Abessinië en Zuid-Afrika, enerzijds, tot Neder-Congo en Angola, anderzijds. Ze wordt gevonden in savannenstreken maar ook in woudgebieden.

Mannetje in parkleed. — Bovenkop, nek en kopzijden mooi geel, de nekvederen meestal met fijne, zwarte eindzoom; de kopzijden, de keel, en meestal ook een fijne rand aan het voorhoofd aan de basis van de snavel, zijn zwart; het overige van de onderzijde zwart, met of zonder gele kropband, lichaamszijden en onderstaartvederen, de gele kropband eventueel ook met roodbruin midden; schenen geelwit of bruinachtig-wit; nek van achteren door een min of meer duidelijke zwarte band afgezoomd; rug, romp en bovenstaartvederen eveneens geel; de bovenrug en de schoudervederen meestal zwart, de vederen met gele of groen-

Afb. 336. — *Euplectes afer* GMELIN.
Boven, het mannetje; onder, het wijfje.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

achtiggele eindzoom of ook zijzomen; dekvederen, vliegpennen en stuurpennen zwartbruin, met bruinachtig-witte tot lichtbruinachtige zomen; ondervleugeldekvederen lichtisabelkleurig. Snavel zwart; poten vleeskleurig.

Het *mannetje in rustkleed* gelijk op het wijfje, is echter meestal groter.

Wijfje. — Boven zwartbruingestreept op vaalbruine grond; onder wit, de kop en de lichaamszijden geelbruinachtig gewassen en min of meer fijn donkergestreept; schoudervederen gelijk de rug; vleugeldekvederen, vliegpennen en stuurpennen zwartbruin, vaalbruingezoomd, de binnenste armpennen breder aldus. Snavel en poten bruinachtig. Witachtige, geelgewassen wenkbrauwstrepen.

Vleugel: 52-70; staart: 30-35; tarsus: 17-18; snavel: 12-13 mm.

In onze gebieden is de vleugel ten hoogste 60 mm. lang; in het hoogland van Abessinië komt een vorm voor waarvan de vleugel tot 70 mm. lang is. Twee vormen zijn uit onze gebieden bekend; een derde zou er misschien kunnen gevonden worden. De vorm *afer* s. str. vertoont een brede, gele kropband, die in het midden meestal roodbruin is, terwijl de lichaamszijden veel geel vertonen; bij de vorm *ladoensis* zijn de zijden weliswaar geel maar de borst is zwart, met gele basis aan de vederen; de vorm *taha* heeft een bijna helemaal zwarte onderzijde, met wat geel aan de borstzijden; deze vorm heeft ook langere vleugels dan de twee andere: 61-66 tegen 53-59 mm., volgens CHAPIN.

6 a. - *Euplectes afer afer* GMELIN.

Dit is de vorm die gevonden wordt van West-Afrika tot Soedan, enerzijds, tot Noordwest-Angola, anderzijds.

90 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Boma (DARTEVELLE). — Leopoldstad (HENRION). — Boma, « banc d'Anvers » (SCHOUTEDEN).

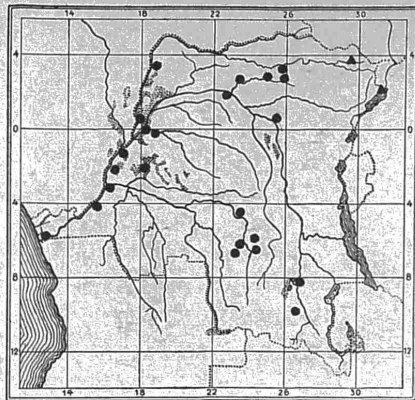
Distr. Leopold II-meer: Bolobo (NKELE). — Kunungu (SCHOUTEDEN).

Distr. Tshuapa: Lukolela (BOURRY). — Iyonda (MICHELSEN). — Bamanya (LEONET). — Bamanya (MICHELSEN). — Lukolela (LECOCQ).

Distr. Congo-Ubangi: Libenge (VRIJDAGH). — Lokeya (MICHELSEN).

Distr. Uelé: Ibembo (HUTSEBAUT). — Buta (HUTSEBAUT). — Bambesa (VRIJDAGH).

Distr. Stanleystad: Stanleystad (CHRISTY).

Afb. 337. — Vindplaatsen van *Euplectes afer*.
● *Eupl. afer afer*.   ▲ *Eupl. afer ladoensis*.

Distr. Sankuru: Lusambo (WINDMOLDERS). — Kasansa (VAN ASSCHE). — Gandajika (WINDMOLDERS).

Distr. Kasai: Katombe (VAN ASSCHE). — Bakwanga (WINDMOLDERS).

Andere vindplaatsen: Bumba (WHITMAN). — Leopold II-meer (HUISMAN). — Mabwe (VERHEYEN).

6 b. - *Euplectes afer ladoensis* REICHENOW.

Deze vorm is bekend van Soedan en Noordoost-Congo.

Eén enkel exemplaar in ons bezit.

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaats: Faradje (CHAPIN).

6 c. - *Euplectes afer taha* SMITH.

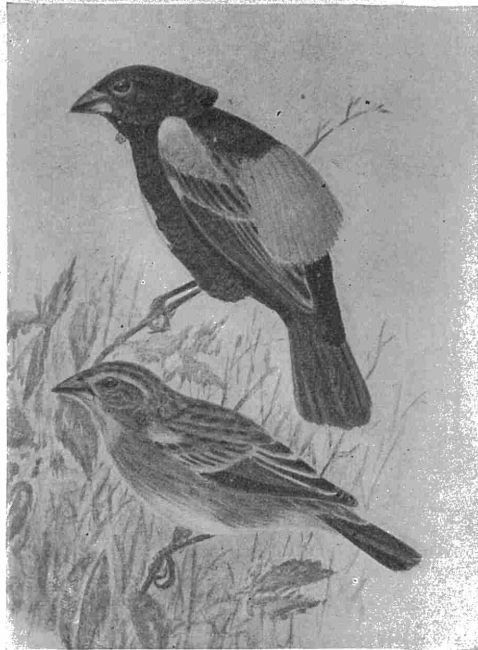
Deze vogel werd door NEAVE vermeld van de Bunkeya-rivier. De bepaling is echter waarschijnlijk onjuist. *Taha* is bekend van Zuid-Afrika tot Zuid-Angola. Wij bezitten hem slechts uit Bechuanaland.

SUBGENUS COLIUSPASSER RÜPPELL.

7. - *Euplectes (Coliuspasser) capensis* LINNAEUS. — Afb. 338-339.

Deze soort, de Gele Bisschop- of Kaapse Wever, heeft een grote verspreiding, van Zuid-Afrika tot Angola en Zuid-Congo, enerzijds, tot Oost-Afrika en Noord-Congo, anderzijds, tot aan het Kameroen-gebergte. Verschillende vormen worden onderscheiden, waarvan twee bekend zijn uit onze gebieden.

Mannetje in het broedkleed. — Bevedering zwart, de kop en de onderzijde min of meer zijdeachtig glanzend; romp echter geel; kleine en middelste vleugeldekvederen eveneens geel; de grote dekvederen en de schoudervederen zwartbruin tot zwart, met smalle vaalbruine zoom; okselvederen geel; vliegpennen zwart of zwartbruin met min of meer fijne, vaalbruine tot olijfgele zoom; ondervleugeldekvederen isabelkleurig, geel gewassen. Bovenkaak zwart, onderkaak witachtig; poten bruin.

Afb. 338. — *Euplectes capensis* LINNAEUS.
Boven, het mannetje; onder, het wijfje.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

Mannetje in rustkleed. — Bovenkop en bovenzijde vaalbruin met brede, zwarte of zwartbruine schachtstrepen; de romp is min of meer mosterd geel gekleurd, gelijk de zoom der kleine en middelste dekvederen; de andere en de vliegpennen zwart of zwartbruin, met vaalbruine zoom. Witachtige wenkbrauwstrepen; de hele onderzijde bruinachtigwit tot wit, de keel, de krop en de zijden met bruine schachtstrepen; ondervleugeldekvederen isabelkleurig.

Wijfje. — Gelijkt op het mannetje in winterkleed, met dit verschil dat de romp niet geel is maar meer olijfgeelachtig, de schachtstrepen minder duidelijk; dekvederen slechts olijfgeel gezoomd. Onderzijde wit aan de keel en het buikmidden.

Vleugel: 60-85; staart: 45-65; tarsus: 21-25; snavel: 13-19 mm.

De twee vormen die in onze gebieden voorkomen verschillen door de afmetingen van de snavel, die merklijk dikker is bij *crassirostris* dan bij *sabinjo*. CHAPIN noteert voor mannetjes van *sabinjo* uit de vulkanenstreek een snavel die 15-16,4 mm. lang is met een hoogte van 11-12 mm.; voor *crassirostris* geeft hij een lengte van 14-15 en een hoogte van 12-13 mm.; deze laatste vorm komt voor in het noorden, dan als *sabinjo* van het zuiden van de Ruwenzori-gebergte af bekend is.

7 a. - *Euplectes capensis crassirostris* OGCILVIE-GRANT.

Dit is de vorm die het noorden van onze gebieden bewoont, tot aan de Ruwenzori.
Tien exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Wago (BREDO). — Rona-berg (VRIJDAGH). — Boga (PILETTE). — Abimva (SCHOUTEDEN).

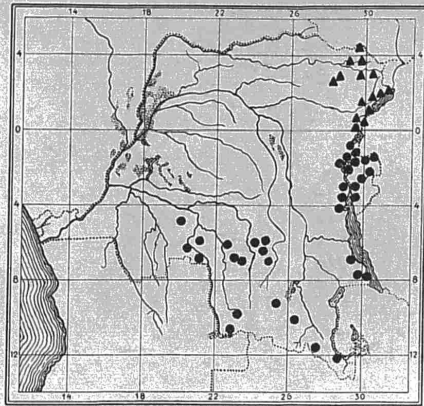
Distr. Kivu: Buwissa (PILETTE). — Mutiba (PILETTE). — Bulaimu (PILETTE).

Distr. Uel : Gangala na Bodio (CORNET D'ELZIUS).

Andere vindplaatsen: Irumu (GRAUER). — Nioka (VRIJDAGH). — Mahagi (VRIJDAGH). — Vube (REHN). — Pawa (CHAPIN). — Nzoro (CHAPIN). — Garamba (CHAPIN). — Faradje (CHAPIN).

7 b. - *Euplectes capensis sabinjo* REICHENOW.

Deze vorm werd beschreven van de Sabinjo-vulkaan maar komt voor van het Ruwenzori-gebergte tot Katanga en Kasai, dus niet alleen in hoogland.

Afb. 339. — Vindplaatsen van *Euplectes capensis*.
● *Eupl. cap. sabinjo*. ▲ *Eupl. cap. crassirostris*.

170 exemplaren in ons bezit.

Distr. Kivu: Burunga (SCHOUTEDEN). — Busuenda (PILETTE). — Lulenga (SCHOUTEDEN). — Kibati (PILETTE). — Kitutu (PRIGOGINE). — Kasika (PRIGOGINE). — Tsisilongo (PILETTE). — Tshumba (DE WITTE). — Bweza (HACKARS). — Runyoni (HACKARS). — Burunga, Mokoto (DE WITTE). — Lubilu (PILETTE). — Butembo (PRIGOGINE). — Masidongo (BONNEVIE). — Beni (BONNEVIE). — Mupa (PRIGOGINE). — Mikelo (PRIGOGINE). — Butembo (DYLEFF). — Biogo (BONNEVIE). — Bushanganya (DE SCHRIJVER).

Ruanda-Urundi: Usumbura (SCHOUTEDEN). — Astrida (LESTRADÉ). — Kibingo (LESTRADÉ). — Kisenyi (VAN SACECHEM). — Nyundo (DOUCE). — Kibungu (LESTRADÉ). — Astrida (AURELIAAN). — Kisozi/Usumbura (VRIJDAGH). — Tshamka (AURELIAAN). — Kimunu (DOUCE). — Astrida (FAIN). — Kugegera (DOUCE). — Muhungwe (VAN SACECHEM).

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER). — Dilolo (HUTSEBAUT). — Kanzenze (DE BAILLET). — Mukula Gombe (DE BAILLET). — Luezi (DE BAILLET). — Kinda (DE BAILLET). — Funda Biabo (DE BAILLET). — Dilolo (DE WITTE). — Kapiri (DE BAILLET). — Kanzenze (DE WITTE). — Kamina (APERS). — Kayembe Mukulu (FISHER).

Distr. Tanganika: Mpala (STORMS). — Tembwe (SCHOUTEDEN).

Distr. Opper-Katanga: Lubumbashi (DE RIEMAECKER). — Sakania (BREDO). — Nieuwdorp (LEGROS).

Distr. Kasai: Belenge (SCHOUTEDEN). — Tshisika (SCHOUTEDEN). — Ngombe (SCHOUTEDEN). —

Katombe (VAN ASSCHE). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Luluaburg (LYNES). — Bakwanga (WINDMOLDERS). — Merode (WINDMOLDERS).

Distr. Sankuru: Kabinda (WINDMOLDERS). — Gandajika (WINDMOLDERS). — Kasansa (VAN ASSCHE). — Gandajika (DE PRETER).

Distr. Kwango: Lubue/Loana (LYNES).

Andere vindplaatsen: Idschwi eiland (LOVERIDGE). — Munigi (FRECHKOP). — Rugari (FRECHKOP). — Musoshi (MOURITZ). — Tshingogo (STEGMANN). — Uvira (GRAUER). — Baraka (GRAUER). — Muhavura (GYLDENSTOLPE). — Sabinjo (MECKLEMBURG). — Ngesho (DE WITTE). — Kamatembe (DE WITTE).

Afb. 340. — *Euplectes macrourus* GMELIN.

Mannetje (boven) en wijffe (onder).

(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

— Kanyabayongo (DE WITTE). — Kadjudju (BABAUPT). — Kabambaie (LYNES). — Lubenga (ROCKEFELLER en MURPHY). — Sambwe (ROCKEFELLER en MURPHY).

8. - *Euplectes (Coliuspasser) macrourus* GMELIN. — Afb. 340-341.

Deze langstaartige, zwartgele soort, de Geelrugvink van Zuid-Afrika, wordt gevonden in de savannen van West-, Centraal- en Oost-Afrika, tot Zuid-Rhodesië, Angola enz.

Mannetje in broedkleed. — Bevedering zwart, met gele kleine dekvederen, schoudervederen en (bij onze vormen) bovenrug; de andere dekvederen fijn bruinachtig, tot witgezoomd; vliegpennen eveneens; ondervleugeldekvederen isabelkleurig.

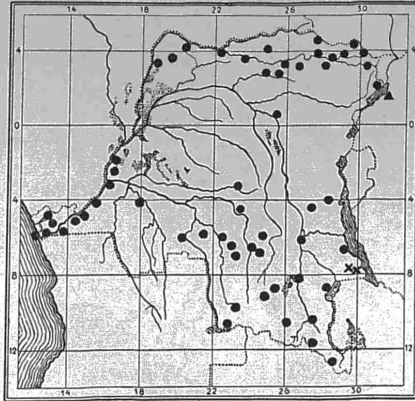
Wijffe. — Bovenkop en bovenzijde vaalbruin met donkere of zwartbruine schachtstrepen, die op de rug breder, maar daarentegen minder duidelijk zijn op de romp en vooral op de bovenstaartvederen; vliegpennen donkerbruin tot zwartbruin, breed bruinachtig of witachtig gezoomd; kleine dekvederen zwart met gele zoom, de andere gelijk de rug. Keel wit of bruinachtigwit, ook wel geelgewassen; kopzijden bruinachtig, met geelachtige tot bleekbruinachtige wenkbrauwstrepen; krop, lichaamszijden en onderstaartvederen bruin-

achtig, dikwijls donkergestreept; buikmidden wit of bruinachtigwit; ondervleugeldekvederen bleekisabelkleurig tot wit.

Mannetje in winterkleed. — Gelijk het wijfje, maar met gele kleine dekvederen, de schachtstrepen zwart, de vliegpennen eveneens. Deze laatste meestal langer dan 70 mm. (ze zijn meestal korter dan 70 mm. bij het wijfje).

Vleugel: 63-88; staart: 46-54 (♀), 92-122 (♂); tarsus: 21-22; snavel: 15-16 mm.

Twee vormen komen in onze gebieden voor. Bij de vorm *intermedius* is de staart van het mannetje in broedkleed merkkelijk langer dan bij de typische vorm: 113-122 mm. tegen ten hoogste 102, volgens CHAPIN. Bij de Oostafrikaanse vorm *soror* is de bovenrug van het mannetje zwart (hij is geel bij *macroura* en *intermedius*).

Afb. 341. — Vindplaatsen van *Euplectes macrourus*.
 × *Eupl. macr. intermedius*. ● *Eupl. macr. macrourus*.
 ▲ *Eupl. macr. soror*.

8 a. - *Euplectes macrourus intermedius* NEUNZIG.

Deze vorm wordt gevonden ten oosten en ten zuiden van het Tanganika-meer.
 Geen exemplaar in ons bezit.

Bekende vindplaatsen: Nkuli (ROCKEFELLER en MURPHY). — Lukumbi-riv. (BÖHM).

8 b. - *Euplectes macrourus macrourus* GMELIN.

Men treft deze vorm aan van West-Afrika tot Uganda, over onze gebieden, waar de soort wijd verspreid is.

Meer dan 300 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Moanda (MESMAEKERS). — Kimpangu (VALCKE). — Ganda Sundi (SCHOUTEDEN). — Mayumbe (SOLON). — Boma (DARTEVELLE). — Zambi (VAN SACEGHEM). — Makaia Ntete (SCHOUTEDEN). — Boma (SCHWETZ). — Luki (JULLIEN). — Tshela (SCHWETZ). — Ngombe Matadi (HENRION). — Matadi (DARTEVELLE). — Mayumbe (VLEESCHOUWERS). — Leopoldstad (HENRION). — Leopoldstad (Mvr. LEPERSONNE). — Kidada (SCHOUTEDEN). — Kisantu (SCHOUTEDEN). — Kisantu (GOOSSENS). — Musanda (Mevr. M. BEQUAERT). — Tumba (Mevr. M. BEQUAERT). — Kisantu (ANASTASE). — Ngongo Mbata (Mevr. M. BEQUAERT). — Boma Ntongo (Mevr. M. BEQUAERT). — Leopoldstad (SCHOUTEDEN). — Leopoldstad (MAES). — Leopoldstad (CHRISTY). — Leopoldstad (BECQUET). — Leopoldstad (BERTEAUX). — Leopoldstad (RIJCKMANS). — Cul de Boma (MESMAEKERS).

Distr. Leopold II-meer: Kwamouth (NKELE). — Kunungu (SCHOUTEDEN). — Ndwa (NGWE). — Botanankasa (NKELE). — Keseki (NKELE). — Kwamouth (SCHOUTEDEN). — Mutala Batende (NGWE).

Distr. Tshuapa: Ikela (LOOTENS).

Distr. Uele: Mauda (SCHOUTEDEN). — Malengoya (HUTSEBAUT). — Angodia (HUTSEBAUT). — Titule (HUTSEBAUT). — Buta (HUTSEBAUT). — Panga (CHRISTY). — Bambesa (VRIJDAGH). — Poko (CHRIS-

TY). — Gangala na Bodio (CORNET d'ELZIUS). — Paulis (ABBELOOS). — Api (HUTSEBAUT). — Aru-kamp (MISONNE). — Zobia (HUTSEBAUT). — Gangala na Bodio (MISONNE). — Tukpwo (VRIJDAGH).

Distr. Congo-Ubangi: Bosobolo (VRIJDAGH). — Bobito (VEDAST MAES). — [Karawa (WALLIN)].

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN). — Niarembe (SCHOUTEDEN). — Arara/Aru (WINDMOLDERS). — Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS). — Niarembe (VRIJDAGH).

Distr. Tanganika: Tembwe (SCHOUTEDEN). — Kabalo (SCHOUTEDEN).

Distr. Opper-Katanga: Sakania (BREDO). — Munama (DE RIEMAECKER). — Kilwa (DE WITTE). — Lukafu (DE WITTE). — Kabunda (DE RIEMAECKER). — Elisabethstad (LIPS).

Distr. Lualaba: Kando (DE WITTE). — Kinda (DE BAILLET). — Dilolo (DE WITTE). — Kansenia (DE WITTE). — Mutombo Mukulu (BOUVIER en LEPLAS). — Kasaji (FISHER).

Distr. Kasai: Merode (WINDMOLDERS). — Katombe (VAN ASSCHE). — Bakwanga (WINDMOLDERS). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Macaco (SCHOUTEDEN).

Distr. Sankuru: Kasansa (VAN ASSCHE). — Gandajika (WINDMOLDERS). — Gandajika (DE PRETER). — Kabinda (WINDMOLDERS). — Lodja (GHESQUIÈRE). — Lusambo (GHESQUIÈRE).

Distr. Kwango: Neder-Kwilu-riv. (ROULING).

Andere vindplaatsen: Garamba (CHAPIN). — Rungu (CHAPIN). — Aba (SCHOUTEDEN). — Faradje (CHAPIN). — Vivi (JOHNSTON). — Dungu (SCHOUTEDEN). — Niangara (CHAPIN). — Bambili (SCHOUTEDEN). — Doruma (BOHNDORFF). — Vube (REHN). — Yakoma (SCHUBOTZ). — Bondo (SCHUBOTZ). — Duma (SCHUBOTZ). — Rona-berg/Djalasiga (VRIJDAGH). — Vista (SCHOUTEDEN). — Banana (SCHOUTEDEN). — Bolobo (SCHOUTEDEN). — Kabambaie (SCHOUTEDEN). — Ten westen van Baraka (GRAUER). — Mbiambana (EMIN). — Gurba/Dungu (RIBOTTI). — Mukimbungu (LAMAN). — Ten oosten van Kasongo (CARRUTHERS). — Lupungu (FROBENIUS). — Dikulwe (NEAVE). — Opper-Lualaba (NEAVE). — Upemba-park (VERHEYEN).

8 c. - *Euplectes macroura soror* REICHENOW.

Deze vorm is bekend uit Oost-Afrika en Uganda en werd gevonden aan de oostelijke oever van het Albert-meer. Hij zou aan de westelijke oever kunnen voorkomen. Wij bezitten hem slechts uit Oost-Afrika.

SUBGENUS UROBRACHYA BONAPARTE.

9. - *Euplectes (Urobrachya) axillaris* SMITH. — Afb. 342-343.

Deze soort is bekend van Zuid-Afrika (waar ze Kortstaartflap heet) tot Angola en Zuid-Congo, enerzijde, en over Oost-Afrika tot West-Afrika. Ze bewoont de savanne. Twee der bekende vormen komen in onze gebieden voor.

Mannetje in broedkleed. — Bevedering zwart, de kleine vleugeldekvederen scharlakenrood tot oranjegeel, de middelste kaneelbruin, de grote zwart met brede, kaneelkleurige zoom, de buitenste nog breder aldus; handdekvederen zwart of basaal kaneelbruin. Vliegpenen en stuurpenen zwart, met of zonder roestbruine tot witachtige buitenzoom; ondervleugeldekvederen kaneelbruin. Snavel loodgrijs; poten zwart.

Mannetje in rustkleed. — Bovenkop en bovenzijde breed zwartgestreept (schachtstrepen) op bruinachtige grond; romp en bovenstaartvederen vager gestreept; kleine dekvederen oranje-rood of oranjegeel, de andere gelijk bij het broedkleed, de grote soms met zwarte anteapicale vlek bij de vorm *phoenicea*: vliegpenen en stuurpenen zwart, met brede roestbruinachtige of witachtige zomen. Wenkbrauwen en wangen bruinachtig; keel en het overige van de onderzijde roestkleurig, het buikmidden bleker, de flanken meer bruinachtig en zwart- of zwartbruin gestreept; de krop met heel fijne en vage strepen; ondervleugeldekvederen kaneelkleurig.

Wijfje. — Gelijkt op het mannetje in rustkleed, de kleine vleugeldekvederen echter niet oranje-rood, maar zwart met chroomgele zoom.

Vleugel: 65-95; staart: 45-85; tarsus: 22-26; snavel: 15-17 mm.

De twee vormen die in onze gebieden voorkomen verschillen door de kleur van de kleine vleugeldekvederen; ze zijn mooi oranjegeel bij de vorm *Bocagei*, oranje-rood bij de vorm *phoenicea*.

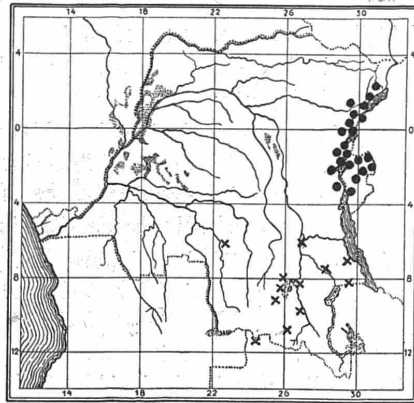
9 a. - *Euplectes axillaris* Bocagei SHARPE.

Deze vorm is bekend uit Angola, Kasai, Katanga en Noord-Rhodesië.
35 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Tanganika: Kabalo (SCHOUTEDEN). — Moba (DE WITTE). — Kiambi (DE WITTE).

Afb. 342. — *Euplectes axillaris* SMITH.
Mannetje (boven) en wijfje (onder).
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Afb. 343. — Vindplaatsen van *Euplectes axillaris*.
× *Eupl. axill. Bocagei*. ● *Eupl. axill. phoeniceus*.

Distr. Opper-Katanga: Kinia (BREDO). — Lukonzolwa (DE WITTE). — Mulungwishi (WITTE). — Opper-Lufira (LYNES).

Distr. Lualaba: Kinda (DE BAILLET). — Kando (DE WITTE). — Kiabo (DEWIT). — Kinona (DEWIT). — Kanzenze (DE WITTE). — Kabelwe (DEWIT).

Andere vindplaatsen: Mbuga (BÖHM). — Musosa (BREDO). — Bukama (BOWEN). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Dikulwe (BÖHM). — Upemba (BÖHM). — Lufira/Kamolendo (BÖHM).

9 b. - *Euplectes axillaris phoeniceus* HEUGLIN.

Deze vorm komt voor van Oost-Soedan tot Uganda, Oost-Congo, Ruanda-Urundi.

Ongeveer 200 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Kasenyi (BAYER). — Mahokia (BAYER). — Irumu (J. BEQUAERT). — Djalsinda (SCHOUTEDEN). — Boga (PILETTE). — Nioka (VRIJDAGH). — Irumu (ANDRY). — Wago (FAIN). — Tabaro (GYLDENSTOLPE).

Distr. Kivu: Masidongo (PILETTE). — Mutiba (PILETTE). — Busuenda (PILETTE). — Masidongo (BONNEVIE). — Beni (BONNEVIE). — Kadjudju (BURGEON). — Kibati (PILETTE). — Tsisilongo (PILETTE). — Butembo (HACKARS). — Rutshuru (HACKARS). — Mabenga (HACKARS). — Kasindi, Lubongi (MARLIER). — Rutshuru (GHESQUIÈRE). — Kalondo, Mokoto (DE WITTE). — Munagana (DE WITTE). — Rutshuru (DE WITTE). — Kanyabayongo (DE WITTE). — Butembo (VRIJDAGH). — Beni (LISFRANC). — Burunga, Mokoto (DE WITTE). — Kibati (DE WITTE). — Fuku (FRECHKOP). — Butembo (PRIGOGINE). — Maboya (PRIGOGINE). — Butembo (DYLEFF). — Butembo (DE SEMERIES). — Oude Missiepost St. Gustaaf (PILETTE). — Lufungula (PILETTE). — Ngoma (SCHOUTEDEN). — Katana (BURGEON).

Ruanda-Urundi: Kisenyi (SCHOUTEDEN). — Bugarana (SCHOUTEDEN). — Rwaza (DOUCE). — Gabiro (VERHULST). — Astrida (FAIN). — Ruhengeri (DE WITTE). — Kibingo (LESTRADE). — Karago (FAIN). — Nyamusheke (FAIN). — Nkungu (LESTRADE). — Rutagama (LESTRADE). — Kibungu (LESTRADE). — Gisagara (AURELIAAN). — Kigali (LESTRADE). — Gakoma (AURELIAAN). — Kiofi (PRIGOGINE). — Bururi (PRIGOGINE). — Muramwya (VAN PARLJS). — Akanyaru-riv. (FAIN).

Andere vindplaatsen: Mohasi-meer (MECKLEMBURG). — Bunia (REHN). — Butahu (DE WILDE). — Usumbura (GRAUER). — Luvungi (WHITMAN). — Ndaraga (DE WITTE). — Djugu (VRIJDAGH). — Ndele (VRIJDAGH). — Bogoro (VRIJDAGH). — Geti (VRIJDAGH).

10. - *Euplectes (Urobrachya) albonotatus* CASSIN. — Afb. 344-345.

Deze soort, de Witvlerkink van de Zuid-Afrikaanders, bewoont de savannen van Zuid-Afrika tot Neder-Congo, enerzijds, tot Katanga en Noordoost-Afrika, anderzijds.

Mannetje in broedkleed. — Zwart, de kleine vleugeldekvederen geel of roodbruin, de vleugel met dwarse witte band, gevormd door de witte basis der vliegpennen en van enkele der grote dekvederen; middeldekvederen en binnenste grote dekvederen zwart, met fijne vaalbruine buitenzoom; de vliegpennen ook wel aldus gezoomd; ondervleugeldekvederen witachtig tot bruinachtig. Snavel loodgraauw; poten zwart. De staart is weinig verlengd bij de typische vorm en bij de vormen *Sassii* en *eques*, maar lang trapvormig bij de vorm *assymetrura*: bij deze laatste overtreffen de buitenste stuurpennen de middelpennen met ongeveer een derde van hun lengte.

Mannetje in winterkleed. — Bovenkop en bovenzijde vaalbruin met zwartbruine tot zwarte schachtstrepen; vliegpennen zwartbruin of zwart, met vaalbruine buitenzoom, fijner aan de handpennen, de binnenste armpennen gelijk de rug; gele kleine dekvederen en witte vleugelband gelijk bij het broedkleed. Wenkbrauwstrepen heel licht gekleurd, witachtig, meestal ietwat geelgewassen; keel geelachtigwit; krop, flanken en onderstaartvederen vaalbruin met vage, donkere schachtstrepen; het overige van de onderzijde wit of lichtjes bruinachtig.

Wijfje. — Gelijkt op het mannetje in winterkleed, de kleine dekvederen zijn echter zwart met gele zoom; geen wit in de vleugel.

Vleugel: 62-85; staart: 50 tot 90 bij de typische vorm en het volwassen mannetje van de vorm *Sassii*, tot 155 bij de vorm *assymetrura*; bij het wijfje meet de staart 38-44 mm.; tarsus: 20-21; snavel: 14-16 mm.

De mannetjes van twee van de in onze gebieden voorkomende vormen, de typische vorm en de vorm *assymetrurus*, hebben gele kleine dekvederen: de twee andere vormen hebben roodbruine kleine dekvederen.

10 a. - *Euplectes albonotatus albonotatus* CASSIN.

Dit is de vorm die gevonden wordt van Zuid-Afrika tot Katanga.

9 exemplaren in onze verzameling, ook uit Rhodesië.

Distr. Tanganika: Musosa (BREDO).

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (LYNES).

Distr. Lualaba: Kansenia (DE CROMBRUGGHE). — Kakanda (DE CROMBRUGGHE). — Mwera (DE CATERS). — Kansenia (DE WITTE).

Andere vindplaatsen: Katapena (BÖHM). — Kiambi (SIPS). — Suzi-meer (ROCKEFELLER en MURPHY). — Ganza (VERHEYEN).

Afb. 344. — *Euplectes albonotatus* CASSIN.
Mannetje (boven) en wijfje (onder).
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

10 b. - *Euplectes albonotatus assymetrura* REICHENOW.

Deze vorm wordt gevonden van Angola tot Gaboen over Neder-Congo.

16 exemplaren in ons bezit.

Distr. Neder-Congo: Kidada (SCHOUTEDEN). — Temvo (SCHOUTEDEN). — Moanda (MESMAEKERS). — Boma (DARTEVELLE). — Kisantu (GOOSSENS). — Leopoldstad (HENRION). — Leopoldstad (BERTEAUX).
Geen andere vindplaats is bekend.

10 c. - *Euplectes albonotatus eques* HARTLAUB.

Deze vorm komt voor in Oost-Afrika en in onze gebieden, van het Kivu-meer naar het noorden toe.
8 exemplaren in ons bezit.

Distr. Kivu: Rwindi (BURGEON). — Kasindi (BONNEVIE). — Karimi (BAYER). — Oude Missiepost St. Gustaaf (PILETTE). — Tussen de Semliki-riv. en St. Gustaaf (PILETTE).

Andere vindplaatsen: Rutshuru-vlakte (GRAUER). — Nyanza (RAVEN).

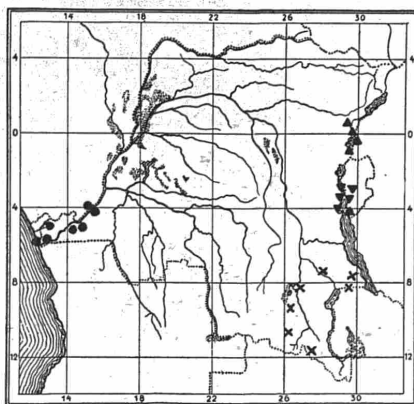
10 d. - **Euplectes albonotatus** **Sassii** NEUNZIG.

Deze vorm wordt aangetroffen ten noorden van het Tanganika-meer. Het roodbruin der kleine dekvederen van het mannetje is donkerder dan bij *eques*.

Vier exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kivu: Luvungi (PILETTE).

Ruanda-Urundi: Usumbura (AURELIAAN). — Bubanza (VAN PARIJS). — Usumbura (PRIGOGINE).
Andere vindplaatsen: Baraka (GRAUER). — Uvira (GRAUER). — Ruzizi-vallei (GRAUER).

Afb. 345. — Vindplaatsen van *Euplectes albonotatus*.
× *Eupl. albon. albonotatus*.   ▲ *Eupl. albon. eques*.
● *Eupl. albon. assymetrura*.   ▼ *Eupl. albon. Sassii*.

11. - **Euplectes (Urobrachya) Hartlaubi** BOCAGE. — Afb. 346-347.

Deze grote soort, de Moeraswever, bewoont bij voorkeur vochtig of moerassig grasland, in Angola, West- en Zuid-Congo, maar is ook bekend uit Kameroen, Uganda en Kenya.

Mannetje in broedkleed. — Bevedering zwart, de kleine vleugeldekvederen goudgeel (niet bij onze vormen) tot oranjekleurig, de middelste geelbruin, dikwijls goudgeel gewassen, of oranjekleurig; de grote dekvederen en dikwijls ook de armpennen zijn zwart met bruinachtige buitenzoom; ondervleugeldekvederen zwart; okselvlederen geelbruin. Bovenkaak donkerloodgrijs, onderkaak bleker; poten zwart.

Mannetje in rustkleed. — Bovenkop en bovenzijde breed zwartgestreept (schachtstrepen) op min of meer bleek vaalbruine grond; de strepen van romp en bovenstaartvederen meestal zwartbruin; kleine en middelste dekvederen gelijk in het broedkleed, dus geel (of oranjekleurig) en geelbruin; grote dekvederen zwart met brede bruinachtige of vaalbruine tot roestbruinachtige zoom. Onderzijde bruinachtig, min of meer fijn bruingestreept, de krop donkerder, de zijden en de onderstaartvederen breder gestreept.

Wijfje. — Gelijk op het mannetje in rustkleed, maar kleine dekvederen zwart met gele zoom; de strepen van de bovenzijde veeleer donkerbruin dan zwart; bleke wenkbrauwstrepen.

Vleugel: 77-116; staart: 100-195 (mannetje in het broedkleed), 60-64 (wijfje); tarsus: 25-30; snavel: 16-19 mm.

Twee vormen worden hier onderscheiden. Bij de typische vorm is de vleugel van de mannetjes 105-116 mm. lang, de staart 105-195 mm. in de broedtijd; bij de vorm *humeralis* is de vleugel 91-102 mm. lang, de staart 100-125 mm., volgens CHAPIN. Bij beide vormen zijn de kleine dekvederen oranjekleurig.

11 a. - **Euplectes Hartlaubi** **Hartlaubi** BOCAGE.

De typische vorm van *C. Hartlaubi* bewoont de savannen van Angola, Noord-Rhodesië, Katanga. 27 exemplaren in onze verzameling.

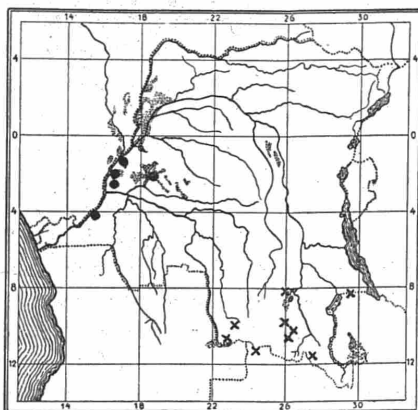
Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (LIPS). — Kapolowe (DE WITTE).

Distr. Lualaba: Kansenia (DE WITTE). — Kando (DE WITTE). — Kadia (DEWIT). — Kasaji (FISHER). — Dilolo (DE WITTE). — Kiabo (DEWIT).

Andere vindplaatsen: Opper-Lualaba (NEAVE). — Bianco (LYNES). — Musosa (BREDO).

Afb. 346. — *Euplectes Hartlaubi* BOCAGE.
Boven, het mannetje; onder, het wijfje.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Afb. 347. — Vindplaatsen van *Euplectes Hartlaubi*.
× *Eupl. Hartl. Hartlaubi*. ● *Eupl. Hartl. humeralis*.

11 b. - *Euplectes Hartlaubi humeralis* SHARPE.

Deze vorm wordt gevonden in Kameroen, Midden- en Neder-Congo, Uganda en Kenya.
55 exemplaren in ons bezit.

Distr. Neder-Congo: Leopoldstad (MEV. LEPERSONNE). — Leopoldstad (HENRION). — Leopoldstad (MEV. DELSAUT).

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Ndwa (NGWE). — Keseki (NKELE). — Inongo (HUISMAN). — Mbomo (NGWE). — Mutala Katende (NGWE). — Bokalakala (NKELE).

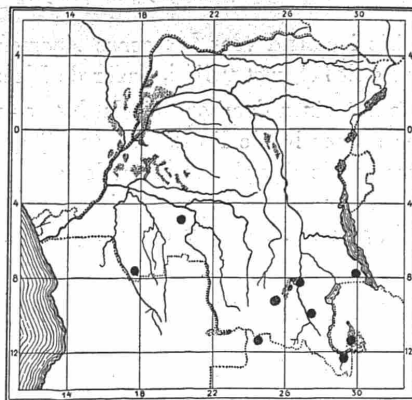
Distr. Tshuapa: Lukolela (BOURRY).

Geen andere vindplaats is bekend.

SUBGENUS DIATROPURA OBERHOLSER.

12. *Euplectes (Diatropura) progne* BODDAERT. — Afb. 348.

Deze prachtige vogel, de Flap van Zuid-Afrika, wordt gevonden in de savannen van Zuid-Afrika tot Angola, Zuid-Congo en Kenya; hij bewoont vooral hoogland. Drie vormen worden onderscheiden: ze verschillen door de lengte van vleugel en staart.

Afb. 348. — Vindplaatsen van *Euplectes progne Delacouri*.

Mannetje in broedkleed. — Bevedering zwart, ietwat glanzend; de kleine dekvederen scharlakenrood, de middelste wit (*Delamarei*) of lichtzandkleurig, de grote zwart met bruinachtigwitte of lichtbruinachtige zomen; vliegpennen zwart, met smalle lichtbruinachtige buiten- en eindzoom, de binnenste armpennen breder gezoomd; staart zwart. Snavel loodgrauw, de randen van de kaken bleker; poten roodbruinachtig. De staart enorm verlengd.

Mannetje en winterkleed. — Gelijkt op het wijfje, vertoont echter oranjerode of oranjekleurige kleine dekvederen en zandkleurige middelste dekvederen.

Wijfje. — Boven breed zwartbruingestreept op vaalbruine of lichtbruine grond, de strepen minder duidelijk op romp en bovenstaartvederen; kleine dekvederen oranjekleurig gezoomd, terwijl de middelste en de grote dekvederen zwartbruin zijn met zandkleurige zomen; vliegpennen en stuurpennen zwartbruin met zandkleurige zomen. Teugels wit; onderzijde lichtisabelkleurig, de krop en de lichaamszijden, soms de hele onderzijde, fijn grauwbuingestreept; keel en buikmidden bleker gekleurd; onderstaartvederen isabelbruin, ten minste gedeeltelijk donkergestreept; ondervleugeldekvederen zwartbruin. Snavel en poten bruinachtig.

Vleugel: 120-160; staart: 100-585 (mannetje in broedkleed van de vorm *Delamarei*); tarsus: 26-28; snavel: 17-18 mm.

De Zuidafrikaanse vorm, *progne* s. str., heeft bij het mannetje in broedkleed kortere vleugels en staart dan de andere vormen: vleugel 124-156, staart 310-490 mm., tegen vleugel 148-159 en staart 389-445 voor de vorm *Delacouri*, of vleugel 130-155, staart 410-585 voor de vorm *Delamarei*, die in Kenya thuis is. De drie vormen zijn in onze verzameling vertegenwoordigd.

21 a. - **Euplectes progne Delacouri** WOLTERS (*Ansorgei* NEUMANN).

CHAPIN vermeldt deze vogel als *Diatropura progne Ansorgei*. Voegt men echter *Diatropura* bij *Euplectes* zoals WOLTERS doet, en zoals ik hier doe, dan moet de naam *Ansorgei* vervangen worden door *Delacouri*, daar er reeds een oudere vorm *Ansorgei* bestaat onder *Euplectes*: *Euplectes Gierowi Ansorgei*.

Deze vorm bewoont Angola, Kasai, Katanga en Noord-Rhodesië.

Zeven exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kwango: Banda/Idiofa (LYNES). — [Kasongo Lunda (TABACCO)].

Distr. Lualaba: Mukula Gombe (DE BAILLET).

Distr. Opper-Katanga: Luombwa/Luapula (DE WITTE). — Lukafu (DE WITTE). — Elisabethstad (LIPS).

Distr. Tanganika: Kasiki (DE WITTE).

Andere vindplaatsen: Kasangala (ROCKEFELLER en MURPHY). — Kibara (VERHEYEN).

SUBFAM. ANOMALOSPIZINAE

WOLTERS heeft deze onderfamilie ingesteld voor het genus *Anomalospiza*, waarvan de systematische plaats nogal twijfelachtig is. CHAPIN stelt het, met twijfel, onder de Ploceinen.

Anomalospiza verschilt van alle Ploceinen door het feit dat het een vogel is die de broedmethode aangenomen heeft die wij reeds leerden kennen bij de Koekoeken en bij de Honigwijzers. De eieren worden door het wijfje in nesten van andere vogels gelegd en worden door de rechtmatige bezitters van deze nesten bebroed, terwijl ze ook voor het voeren van de jonge vogeltjes zorgen. Als gastvogels kiezen de *Anomalospiza*-wijfjes Sylviiden die zoals zij in grasland leven: voornamelijk *Cisticola*- en *Prinia*-soorten.

GENUS ANOMALOSPIZA SHELLY.

Vogels die ietwat aan Fringilliden herinneren. De snavel hoog en krachtig; handpen 1 niet langer dan de handdekvederen; de staart korter dan de vleugel. De randen van de bovenkaak gaan aan de basis van de snavel in een duidelijke hoek naar beneden.

1. - **Anomalospiza imberbis** CABANIS. — Afb. 349-350-351.

Deze eigenaardige vogel, de Koekoekwever, heeft een heel grote verspreiding in Zwart-Afrika: van Transvaal tot Noordoost-Afrika en van daar tot Sierra-Leone, enerzijds, tot Neder- en Zuid-Congo, anderzijds. Tot hiertoe zijn weinig exemplaren in onze gebieden ingezameld.

Mannetje. — De bevedering is eerst olijfgroen, later meer groengeel of olijfgeel aan de bovenzijde, het voorhoofd ook wel geel, goudgeel of oranjegeel, de bovenkop na de broedtijd geel; de rug- en schoudervederen met bruinzwarte schachtstreep; de nek, de romp en de bovenstaartvederen eveneens olijfgeel, met donkere, soms vage schachtstrepen; kleine vleugeldekvederen gelijk de rug, de andere zwartbruin met olijfgelge zoom; stuurpennen zwartbruin met vaalbruine tot geelgroene zomen; vliegpennen eveneens zwartbruin met geelgroene buitenzoom. Kopzijden en de hele onderzijde eerst olijfgroen, later groengeel tot goudgeel (door slijtage van de donkere baarden van de vederen, waarvan de schacht geel is); de lichaamszijden en de krop donkerder, ietwat olijfkleurig, vaag gestreept; onderstaartvederen bruinachtig tot witachtig. Snavel zwart, de onderkaak bleek aan de basis; poten loodgraauw.

Wijfje. — De vederen van de bovenzijde zijn zwartbruin met bruinachtige of grauwbrown zomen, ietwat olijfkleurig gewassen; lichtbruinachtige, ook wel geelgewassen, wenkbrauwstrepen; keel geelachtig of geelwitachtig; kopzijden, borst en flanken lichtbruin, de flanken min of meer duidelijk donker gestreept; het buikmidden, de onderstaartvederen en de ondervleugeldekvederen wit tot bruinachtig.

Jonge mannetjes gelijken op het wijfje.

Vleugel: 62-73; staart: 36-44; tarsus: 17-18; snavel: 12-13 mm.

1 a. - *Anomalospiza imberbis* *Butleri* SCLATER en PRAED.

Deze vorm is slechts bekend uit Soedan en Noordoost-Congo. Hij is kleiner dan de volgende (vleugel : 62-69; staart: 36-39).

Afb. 349. — *Anomalospiza imberbis* CABANIS.
(Mannetjes).
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Geen exemplaar in onze verzameling.
Een enkele vindplaats is bekend: Faradje (CHAPIN).

Afb. 350. — *Anomalospiza imberbis* CABANIS.
(Wijfe en Juveniel).
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

1 b. - *Anomalospiza imberbis imberbis* CABANIS.

De typische vorm is bekend van Transvaal tot Neder- en Zuid-Congo, enerzijds, tot Oost-Afrika, Uganda en Oost-Congo anderzijds. Vleugel: 66-73 mm., staart: 38,5-44 mm., volgens CHAPIN.

Slechts vijf exemplaren in onze verzameling.

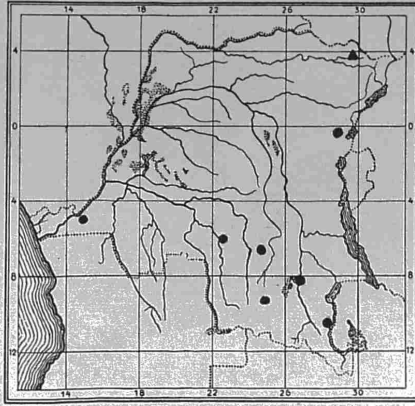
Distr. Neder-Congo: Kisantu (GOOSSENS).

Distr. Kasai: Luluaburg (CALLEWAERT).

Distr. Sankuru: Kasansa (VAN ASSCHE).

Distr. Opper-Katanga: Kasenga (LYNES).

Distr. Kivu: Tubangwa (PRIGOGINE).

Afb. 351. — Vindplaatsen van *Anomalospiza imberbis*.
▲ *Anom. imb. Butleri*. ● *Anom. imb. imberbis*.

Andere vindplaatsen: Luofu (CHAPIN). — Masombwe (VERHEYEN).

De nestjongen van *Anomalospiza* worden gemakkelijk herkend, in de nesten van de *Cisticola*- of *Prinia*-gastvogels, aan hun dikke snavel en aan de hevige zwarte streping van de bovenzijde, terwijl de onderzijde eenkleurig bruinachtig is; de bovenkaak is zwartachtig, de onderkaak hoorngeel.

VII. — SUBFAM. VIDUINAE

De Viduinae zijn Ploceiden die geen nest weven en, gelijk de *Anomalospiza*, de methode volgen die wij hebben leren kennen bij de Koekoeken en de Honingwijzers: het wijfje legt haar eieren in de nesten van andere Ploceiden, namelijk van Estrildinen, en het zijn deze vogels die voor de jonge Viduinen zullen moeten zorgen. Het zou van groot belang zijn meer observaties over de door de Viduinen bezochte nesten te hebben; weinig is hierover bekend.

Bij het mannetje in paarkleed *of wel* is de bevedering grotendeels zwart (ook de onderzijde van het lichaam), *of wel* zijn de vier *middelste* stuurpennen veel langer dan de andere (bij de Ploceiden van het genus *Euplectes* waarvan het mannetje eveneens lange stuurpennen vertoont zijn het de buitenste pennen die de langste zijn). Bij de mannetjes in rustkleed en bij de wijfjes is de bovenzijde donkergevekt op lichtgekleurde grond en vertoont de bovenkop een lichtgekleurde, zwartgezoomde middenstreep. De eerste handen is nooit langer dan de handdekvederen.

CHAPIN, in zijn « Birds », deelt de Viduinen die in onze gebieden voorkomen in onder drie genera: *Steganura*, *Vidua* en *Hypochoera*. Zulks doen ook BANNERMAN voor West-Afrika en GRANT en MACKWORTH-PRAED voor Oost-Afrika. Andere auteurs, ook WOLTERS, voegen *Hypochoera* bij *Vidua*: ik volg hier hun indeling.

Men onderscheidt gemakkelijk de twee genera :

1. *a. Of wel* vertonen de mannetjes in paarkleed vier lange, even lange, smalle lintvormige middenstuurpennen, *of wel* zijn ze grotendeels (ten minste kop en lichaam) zwart bevederd, met min of meer duidelijke blauwe, groene, paarse enz. schijn. De snavel is wit, geelachtig, roodachtig tot rood. De vleugel is nooit langer dan 71 mm. .... 2.

- b. De mannetjes in paarkleed vertonen vier lange middenstuurpennen die breed zijn en waarvan de middelste korter zijn dan de volgende; de algemene kleur is nooit eenkleurig zwart. De snavel is zwart of bruinachtig, nooit wit noch rood. De vleugel is ten minste 73 mm. lang. .... *Steganura* (blz. 363).
2. a. De mannetjes in paarkleed vertonen vier lange lintvormige stuurpennen; hun onderzijde is wit, de snavel rood. Mannetjes in rustkleed en wijfjes hebben een rode of rose snavel en donkergekleurde poten. .... *Vidua (Vidua)* (blz. 366).
- b. De mannetjes in paarkleed zijn zwartbevederd, ook aan de onderzijde, en de middelste stuurpennen zijn niet verlengd; poten en snavel zijn wit, geelachtig, roodachtig, soms ook rood. Mannetjes in rustkleed en wijfjes hebben eveneens bleekgekleurde snavel en poten. .... *Vidua (Hypochera)* (blz. 369).

GENUS STEGANURA REICHENBACH.

Viduinen die gemakkelijk herkend worden, in het mannelijk geslacht en in de paartijd, aan hun heel lange en brede middenste stuurpennen, alsmede aan hun mooie bevedering; het binnenste paar stuurpennen merkelijk korter dan het daaropvolgende en op een draad (de schacht) eindigend. De mannetjes in rustkleed en de wijfjes worden gemakkelijk onderscheiden van de andere Viduinen aan hun langere vleugels.

De lange stuurpennen van het mannetje worden, heel eigenaardig, vertikaal gedragen, niet horizontaal zoals zulks is het geval bij de lange stuurpennen van de *Euplectes*.

Een enkele soort.

1. - *Steganura paradisea* LINNAEUS. — Afb. 352, 353 en 354.

Deze soort, de Paradijsweduwe of -wida, is verspreid over een groot deel van Zwart-Afrika, in savannegebieden. Ze wordt vertegenwoordigd door verschillende vormen, waarvan er drie uit onze gebieden bekend zijn: men onderscheidt ze gemakkelijk, in het mannelijk geslacht en in het paarkleed, door de lengte en de vorm van de lange stuurpennen. Mannetjes in paarkleed zijn prachtige vogels; mannetjes in rustkleed en wijfjes daarentegen zijn « musachtig » getekend, de bovenzijde gevlekt op lichtgekleurde grond, gelijk dit ook het geval is met de andere Viduinen.

Weinig is bekend over het eierleggen van *Steganura*. Men denkt dat ze de nesten van de Estrildinen *Pytilia afra* en *Pytilia melba* opzoeken.

Mannetje in paarkleed. — De hele kop, de rug, de mantel, de vleugels en de stuurpennen zijn mooi zwart; een geelachtige tot goudbruinkleurige nekband, die ook wel de achterkop dekt; achter de zwarte keel een goudbruine tot donkerkastanjebruine krop en borst; het overige van de onderzijde geelbruin tot roestgeel, bleker naar achteren toe; de onderstaartvederen zwart; ondervleugeldekvederen wit, bruinachtig of grijsachtig; aan iedere zijde van de borst een bosje zijdeachtige witte vederen; de vliegpennen gedeeltelijk bruinzwart of donkerbruin. Snavel zwart; poten bruinachtig vleeskleurig.

Vleugel: 76-89 mm. staart: 60-65, de lange middenpennen van het mannetje tot 350 mm. lang; tarsus: 15-16; snavel: 11-12 mm.

Wijfe en mannetje in rustkleed. — Bovenkop zwart met witachtige tot bruinachtige, zwartgeklepte middenstreep en dito wenkbrauwstrepen; onder ieder oog een donkerbruine tot zwarte streep; nek en rug bruinachtig tot roestgeelbruinachtig, met min of meer breede overlangse, zwarte strepen; bovenstaartvederen veel-er grauwwit tot bruinachtig, met of zonder zwarte strepen; stuurpennen donkerbruin tot zwart, bleekgezoomd; vliegpennen donkerbruin tot bruinzwart; dekvederen bruinachtig, roestgeelbruin gezoomd. Kopzijden en keel bruinachtigwit; krop en zijden roestgeelbruin, min of meer duidelijk zwart- of donkergeklept; buikmidden en onderstaartvederen witachtig. Snavel hoornbruin, de onderkaak bleker.

Juvenielen. — Bovenkop, rug en dekvederen bruin, min of meer grijsachtig; de stuurpennen en de buitenvliegpennen donkerder bruin. Kopzijden, keel en krop ietwat lichter bruingekleurd; het overige van de onderzijde witachtig, de flanken bruin gewassen.

De drie vormen die in onze gebieden voorkomen worden vooral onderscheiden (mannetjes in paarkleed) door de vorm der lange stuurpennen en door de afmetingen van vleugel en staart.

Deze kenmerken worden heel duidelijk weergegeven op de schematische tekeningen welke CHAPIN gaf en welke hier gereproduceerd zijn (Afb. 353).

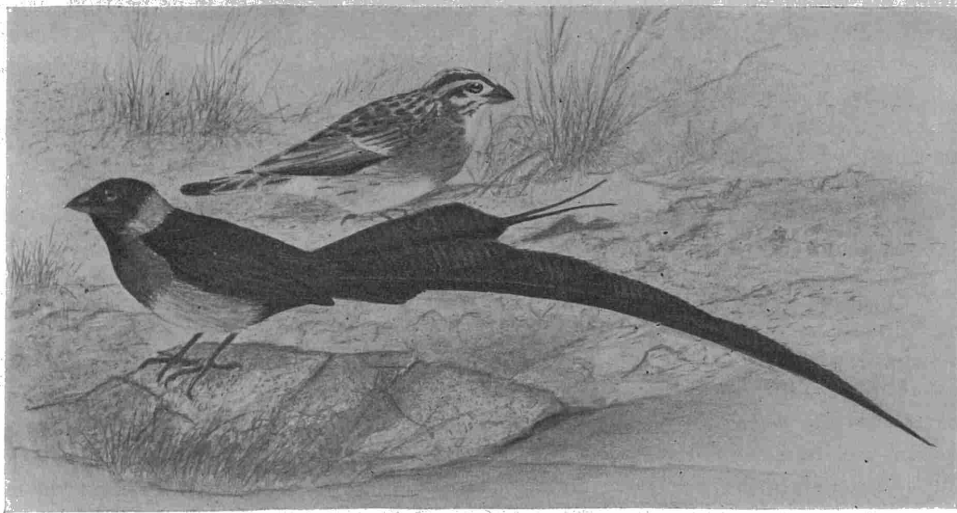
Bij de vorm *paradisea* s. str. versmallen de langste stuurpennen geleidelijk naar het einde toe en worden 245-344 mm. lang; de vleugel meet 76-83 mm.

Bij de vorm *obtusa* zijn deze pennen merklijk korter dan bij de vorige vorm, maar ook aanzienlijk breder: ze worden 176-222 mm. lang, 33-37 mm. breed; de vleugel meet 80-89 mm.

Bij de vorm *interjecta* zijn de stuurpennen langer dan bij *obtusa* maar versmallen minder naar het einde toe dan bij *paradisea* s. str.; de borst is ook minder donkergekleurd. De stuurpennen meten 260-298 mm., bij een breedte van 28-34; de vleugel meet 78-79 mm.

1. a. - *Steganura paradisea interjecta* CHAPIN. — Afb. 353 en 354.

Bij deze vorm zijn de lange stuurpennen van het mannetje breed maar langer dan bij de vorm *obtusa*. Hij wordt gevonden van Noordoost-Congo en Lado tot Kameroen.

Afb. 352. — *Steganura paradisea* LINN.
Boven, het wijfje; onder, het mannetje.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Slechts vier exemplaren in onze verzameling.

Distr. Uelé: Gangala na Bodio (MISONNE). — Gangala na Bodio (CORNET D'ELZIUS). — Gangala na Bodio (POLL).

Andere vindplaatsen: Faradje (CHAPIN). — Niangara (CHAPIN). — Aba (CHAPIN).

1 b. - *Steganura paradisea obtusa* CHAPIN. — Afb. 353 en 354.

Deze vorm is wijd verspreid in Zuid-Congo en tot in Maniema en Kivu, maar komt ook voor in Angola en Centraal Kenya. PRIGOGINE kreeg er één exemplaar van uit Urundi.

De lange stuurpennen van het mannetje zijn heel breed, korter dan bij de twee andere vormen, en apicaal weinig versmald.

Een honderdtal exemplaren in ons bezit.

Distr. Maniema: Lubilu (PILETTE). — Niembo (PAUWELS). — Munie Mboka (PILETTE).

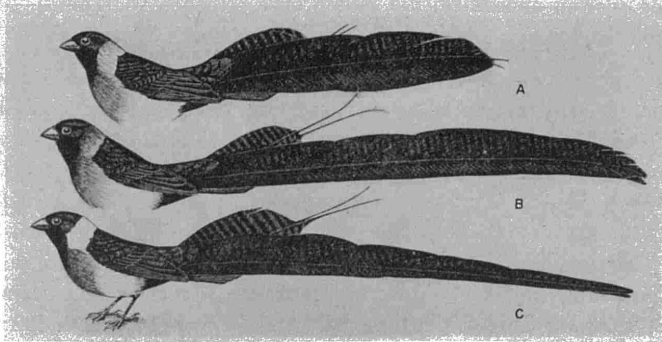
Distr. Kivu: Dogodo-riv. (PILETTE). — Kibati (PILETTE).

Ruanda-Urundi: Mutambala (PRIGOGINE).

Distr. Tanganika: Kiambi (DE WITTE). — Tembwe (SCHOUTEDEN). — Kabalo (SCHOUTEDEN). — Mahila (PRIGOGINE). — Lusaha (HUTSEBAUT). — Moba (DE WITTE).

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (LIPS). — Kolwezi (ALLARD).

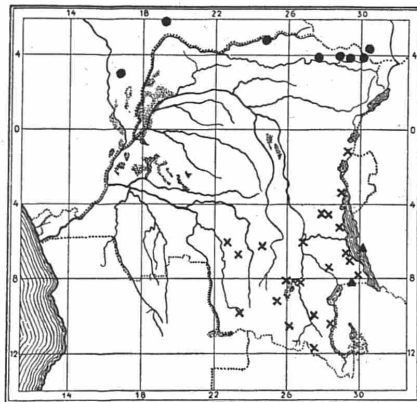
Distr. Lualaba: Kinda (DE BAILLET). — Golo (DE BAILLET). — Mpande-riv. (DE CROMBRUGGHE). — Kansenia (DE WITTE). — Funda Biabo (DE BAILLET). — Kangué (DE BAILLET). — Kando-riv., Tenke (DE WITTE). — Kasaji (FISHER). — Kakanda (DE CATERS). — Kajileji (FISHER).

Afb. 353. — De drie *Steganura*-vormen die in onze gebieden voorkomen.
A. *Steg. parad. obtusa*. B. *Steg. parad. interjecta*.
C. *Steg. parad. paradisea*.

(Naar CHAPIN).

Andere vindplaatsen: Lualaba-riv. (NEAVE). — Opper-Lufira-riv. (NEAVE). — Upemba-park (VERHEY-EN). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Merode (WINDMOLDERS). — Kinia (RÖCKEFELLER en MURPHY).

Afb. 354. — Vindplaatsen van *Steganura paradisea*.
● *Steg. parad. interjecta*. × *Steg. parad. obtusa*.
▲ *Steg. parad. paradisea*.

1 c. - *Steganura paradisea paradisea* LINNAEUS. — Afb. 352 en 354.

Bij deze vorm zijn de lange stuurpennen van het mannetje aan het einde toe fel versmald en lopen puntig uit. Hij is bekend van Zuid-Afrika tot het zuiden van Angola, tot Rhodesië, Oost- en Noordoost-Afrika en Lado. Wij bezitten hem slechts uit Oost-Afrika en Bechuanaland.

Eén enkele vindplaats is bekend in onze gebieden: Musosa (BREDO), aan de grens van Noord Rhodesië.

GENUS VIDUA CUVIER.

(Incl. *Hypochoera* BONAPARTE).

Zoals ik zoëven zeide wordt hier het genus *Vidua* behandeld in de zin van WOLTERS en andere auteurs: het omvat dus niet alleen de *Vidua* van CHAPIN maar ook zijn *Hypochoera*. Zulks blijkt noodzakelijk wanneer men ook de soorten onderzoekt die buiten onze gebieden voorkomen.

Onze twee *Vidua*-soorten kunnen gemakkelijk worden onderscheiden:

1. a. Het mannetje in paarkleed is grotendeels zwart aan de bovenzijde maar wit aan de onderzijde; de twee middelste parenstuurpennen zijn enorm verlengd, tot vier smalle, lintvormige en even lange, of ongeveer even lange stuurpennen; de snavel is rood of roserood gekleurd. Het wijfje en het mannetje in rustkleed vertonen eveneens een rode of rose snavel; hun poten zijn nooit wit noch heel bleek gekleurd; de stuurpennen zijn gedeeltelijk wit aan de binnenvlag. (Subgen. *Vidua*). . . . . *Vidua (Vidua) macroura* (blz. 366).
- b. Het mannetje in paarkleed is zwart aan de onderzijde evengoed als aan de bovenzijde; zijn middelste stuurpennen zijn niet lintvormig verlengd; snavel en poten zijn wit, geelachtig, roodachtig tot soms (in Zuid-Afrika) rood. Het wijfje en het mannetje in rustkleed vertonen nooit een rode noch rose snavel; hun poten zijn bleekgekleurd; de stuurpennen vertonen geen wit aan de binnenvlag (Subgen. *Hypochoera*) . . . . . *Vidua (Hypochoera) funerea* (blz. 370).

A. — SUBGENUS VIDUA s. str.

1. - *Vidua (Vidua) macroura* PALLAS (*serena* auct.). — Afb. 355 en 356.

Dit is de wellbekende Dominikaan-wida of -weduwe, de Koning-rooibek van de Zuid-Afrikaanders, de Pin-tailed Widow van de Engelsen (de Pijlstaartvink zoals VAN ASSCHE ook schreef), die men veel bij vogelliefhebbers in Europa aantreft.

Vidua macroura bewoont het grootste deel van Zwart-Afrika. De soort komt veelvuldig voor in grasland, maar wordt ook gevonden aan de rand van het oerwoud, in lichte wouden en natuurlijk ook in open plaatsen van woudgebieden, in plantages, langs de oevers van brede waterlopen.

Het wijfje van *Vidua macroura* legt haar eieren in het nest van kleine Estrildinen, vooral *Estrilda lagonosticta*.

Mannetje in paarkleed. — Bovenkop en kopzijden van voren, nek, rug en schoudervederen zwart, dikwijls met blauwe schijn; kopzijden van achteren, nekband en de hele onderzijde, ondervleugeldekederen inbegrepen, zijn wit, met meestal een zwarte kinvlek, soms ook een horstband; vleugels zwart of bruin met witte band gevormd door de kleine dekvederen en gedeeltelijk ook de grote, de binnenzoom der vliegpennen wit; romp asgrauw of grauwbrown, de vederen apicaal wit en meestal met zwarte middelstreep; bovenstaartvederen zwart, grijs- of witgezoomd; de vier middelste stuurpennen fel verlengd bij volwassen mannetjes, zwart gelijk de andere die echter wit vertonen aan de binnenvlag, ten minste distaal. Snavel rood tot oranje-kleurig; poten bruin tot roodbruinachtig.

Vleugel: 66-73 mm.; staart: 45-50 (buitenpennen) tot 20-26 mm. middelste pennen; tarsus: 15-1 mm.; snavel: 7-10 mm.

Mannetje in rustkleed. — Gelijkt op het hieronder beschreven wijfje, is echter ietwat groter; de schachtstrep van de bovenkop en van de nek zijn zwart, de snavel is oranjerood gelijk in het paarkleed.

Wijfje. — Bovenkop zwart met brede bruinachtige tot roodbruine middelstreep en wenkbrauwstrep; de rugvederen bruinachtig tot roestbruin of roodbruin met min of meer brede zwarte middelstreep; rompen bovenstaartvederen eveneens; dekvederen eveneens; vliegpennen zwart of bruinzwart, de armpennen breder lichtgezoomd dan de handpennen, de binnenzoom wit; stuurpennen zwartbruin tot zwart, fijn gezoomd, de buitenpennen met binnenvlag wit aan de buitenzoom of distaal zwart. Onderzijde wit, de borst en de zijden geelbruin gewassen, de krop dikwijls zwartgevekt aan de zijden; kopzijden witachtig tot roestachtig, met min of meer duidelijke zwarte streep aan de achterzijde; een zwarte streep aan weerskanten van de keel. Snavel bruinachtig.

Juv. — Jonge vogels zien er merklijk anders uit dan de volwassen vogels. Bovenzijde bruin, onderzijde geelachtigbruin, bleker naar voren en naar achteren toe, de keel dikwijls witachtig; vliegpennen donkerbruin; stuurpennen donkerbruin tot bruinzwart. Later komt er zwart te voorschijn op kop en rug, eerst aan de basis van de snavel; later nog wordt de streping van de bovenzijde duidelijk. Snavel donkerbruin tot roodachtig. Het uitzicht van de juvenielen is zo verschillend van dit van de volwassen vogels dat de bekende ornitholoog DUBOIS er een ander genus van maakte (*Pseudospermetes Goossensi* DUB.: Type in onze verzameling).

Afb. 355. — *Vidua macroura* PALLAS.

Boven, het mannetje in paarkleed.

In 't midden, het wijfje.

Onder, de juveniel.

(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Ongeveer 600 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Banana (MESMAEKERS). — Tshela (SCHOUTEDEN). — Lukula (DANIEL). — Temvo (SCHOUTEDEN). — Malela (LANCE). — Mayumbe (VLEESCHOUWERS). — Boma (VRIJDAGH). — Boma (MESMAEKERS). — Moanda (MESMAEKERS). — Temvo (LANCE). — Makaia Ntete (SCHOUTEDEN). — Kitobola (Mevr. M. BEQUAERT). — Tumba (Mevr. M. BEQUAERT). — Malao (Mevr. M. BEQUAERT). — Kisantu (GOOSSENS). — Boma (DEWIT). — Matadi (DARTEVELLE). — Tshela (SCHWETZ). — Kisantu (ANASTASE). — Leopoldstad (HENRION). — Leopoldstad (BERTEAUX). — Leopoldstad (COLBACK). — Leopoldstad (FIASSE). — Leopoldstad (BECQUET). — Leopoldstad (Mevr. LEPERSONNE). — Moanda (VRIJDAGH). — Fwatuma (Mevr. LEPERSONNE).

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Ndwa (NGWE). — Keseki (NKELE). — Bolobo (NKELE). — Kwamouth (NKELE). — Kwamouth (SCHOUTEDEN). — Mbomo (NGWE). — Botanankasa

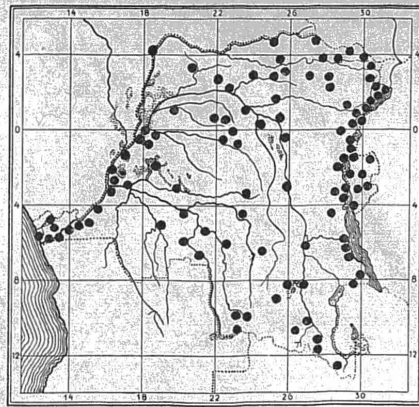
(NKELE). — Bolobo (NGWE). — Bolobo (VERLAINE). — [Inongo (MAES). — Oshwe (MAES). — Mushie (SCHOUTEDEN)].

Distr. Tshuapa: Eala (SCHOUTEDEN). — Eala (MAYNÉ). — Bokungu (DUPUIS). — Bikoro (SCHOUTEDEN). — Lofima (DUPUIS). — Lukolela, Kadungu (BELLEFROID). — Lukolela (CHRISTY). — Bokuma (LOOTENS). — Esongo (DUPUIS). — Yakiri, Djolu (WRIGHT). — Iyonda (MICHIELSEN). — Ipeko Moke (DE RIEMAEKER). — Basankusu (HERROELEN). — Mondombe (DUPUIS). — Ikela (LOOTENS). — Bolunga (HERROELEN). — Eala (VERLAINE). — Bokolongo Buya (HERROELEN). — Yokamba (STEVENART). — Ikengo (MICHIELSEN). — Bolafa (STEVENART). — Bokeka (HERROELEN). — Motemanongo (HERROELEN).

Distr. Stanleystad: Elisabetha (MEV. TINANT). — Banalia (NAHAN). — Ilambi (SCHWETZ). — [Ponthierstad (SCHOUTEDEN). — Stanleystad (SCHOUTEDEN)].

Distr. Congo-Ubangi: Businga (COLLARD). — Yambuku (DE PAEPE). — Bobito (VEDAST MAES). — [Karawa (WALLIN)].

Distr. Uelé: Zobia (HUTSEBAUT). — Bambesa (VRIJDAGH). — Buta (SCHOUTEDEN). — Angodia (HUTSEBAUT). — Alipago (VRIJDAGH). — Ibembo (HUTSEBAUT). — Titule (HUTSEBAUT). — Buta (HUTSE-

Afb. 356. — Vindplaatsen van *Vidua macroura*.

BAUT). — Paulis (ABBELOOS). — Aru-kamp (MISONNE). — Poko (CHRISTY). — Medje (CHRISTY). — Gangala na Bodio (LAUWERS). — Gangala na Bodio (MISONNE). — Gangala na Bodio (CORNET D'ELZIUS). — Niangara (DE CALONNE).

Distr. Kibali-Ituri: Nioka (VRIJDAGH). — Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS). — Kasenyi (LEFÈVRE). — Faradje (SCHOUTEDEN). — Dramba (SCHOUTEDEN). — Kilo (THÉLIE). — Boga (PILETTE). — Djalasinda (SCHOUTEDEN). — Kasenyi (BRED0). — Kawa (BRED0). — Wago (BRED0). — Mahagi (SCHOUTEDEN). — Bogoro (VRIJDAGH). — Irumu (J. BEQUAERT).

Distr. Kivu: Rutshuru (GHESQUIÈRE). — Mugunga (DE WITTE). — Butembo (DYLEFF). — Rwindi (BURGEON). — Munigi (FRECHKOP). — Mutwanga (HACKARS). — Kibati (DE WITTE). — Kamituga (PRIGOCINE). — Ngoma (SCHOUTEDEN). — Lubero (HACKARS). — Ngoma (GYLDENSTOLPE). — Lulenga (SCHOUTEDEN). — Kanyabayongo (DE WITTE). — Kibumba (DE WITTE). — Rutshuru (HACKARS). — Beni (BONNEVIE). — Bweza (HACKARS). — Beni (PILETTE). — Sange Ruzizi (PILETTE). — Uvira (PAUWELS). — Baraka (PAUWELS). — Luvungi (BURGEON). — W. Ruwenzori (J. BEQUAERT). — Biogo (BONNEVIE). — Beni (GHESQUIÈRE). — Lufungula (PILETTE). — Oude Missiepost St. Gustaaf (PILETTE). — Bigoisagua (PILETTE). — Beni (BORGERHOFF). — Molekera (PILETTE). — Kamabo (BONNEVIE). — Bulaimu (PILETTE). — Silindiri (LISFRANC). — Butembo (DE SEMERIES). — Mutwanga (HACKARS). — Shangugu (COLBACK).

Ruanda-Urundi: Astrida (AURELIAAN). — Astrida (FAIN). — Gisagara (FAIN). — Usumbura (VRIJDAGH). — Kinari (AURELIAAN). — Nzoza (LESTRADE). — Bugesera (DOUCE). — Kibingo (LESTRADE). — Bimba (LESTRADE). — Gabiro (VERHULST). — Kisenyi (SCHOUTEDEN). — Kirinda (LESTRADE). — Dendezi

(COLBACK). — Muramwya (VAN PARIJS). — Muleba (DOUCE). — Ngozi (CORDEMANS). — Nyundo (DOUCE). — Rugegera (DOUCE). — Rwaza (DOUCE). — Kisenyi (VAN SACEGHEM). — Kisenyi (BASTIAENS).

Distr. Maniema: Kalembelembe (PILETTE). — [Kindu (BURGEON)].

Distr. Tanganika: Kabalo (SCHOUTEDEN). — Moba (DE WITTE). — Tembwe (SCHOUTEDEN). — Kasiki (DE WITTE). — [Albertstad (SCHOUTEDEN)].

Distr. Opper-Katanga: Futwe (DE RIEMAECKER). — Elisabethstad (DE RIEMAECKER). — Tohomalale (LIPS). — Sakania (HUTSEBAUT). — Kafubu (VAN AELSBROEK). — Sakania (BREDO). — Kabunda (BREDO).

Distr. Lualaba: Kinda (DE BAILLET). — Kasaji (FISHER). — Kadia (DEWIT). — Kando (DE WITTE). — Dilolo (HUTSEBAUT). — [Bukama (SCHOUTEDEN)].

Distr. Sankuru: Gandajika (WINDMOLDERS). — Lusambo (WINDMOLDERS). — Lusambo (GHESQUIÈRE).

Distr. Kasai: Lubue/Loana (LYNES). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Basongo (SCHOUTEDEN). — Kabambaie (SCHOUTEDEN). — [Luebo (SCHOUTEDEN). — Tshikapa (SCHOUTEDEN)].

Distr. Kwango: Leverstad (MEV. TINANT).

Andere vindplaatsen: Bunia (REHN). — Ekibondo (REHN). — Nzulu (DE WITTE). — Katanda (DE WITTE). — Bumba (WHITMAN). — Kamaniola (WHITMAN). — Abeli (GILDENSTOLPE). — Tabaro (GYLDENSTOLPE). — Mushoshi (MOURITZ). — Opper-Lualaba (NEAVE). — Mukimbungu (LAMAN). — Karago-meer (MECKLEMBURG). — Mswa (EMIN). — Mbimbana (EMIN). — Ndussuma (EMIN). — Congo da Lemba (JAMESON). — Riva Riva (BOHNDORFF). — Manyanga (BOHNDORFF). — Dikulwe-riv. (BÖHM). — Musosa (BREDO). — Ndele (VRIJDAGH). — Ngeli (VRIJDAGH). — Ikengo (CHAPIN). — Coquilhatstad (CHAPIN). — Avakubi (CHAPIN). — Nzoro (CHAPIN). — Garamba (CHAPIN). — Upemba-park (VERHEYEN).

B. — SUBGENUS HYPOCHERA BONAPARTE.

Dit zijn de Staalblauwe of -groene Vinkjes van Zuid-Afrika, de Indigo-birds van de Engelsen, de Combassous van de Fransen. In zijn « Birds » onderscheidt mijn vriend CHAPIN vier soorten *Hypochera* die in onze gebieden zouden voorkomen en vermeldt hij een vijfde die er misschien zou kunnen worden gevonden. Ter documentatie laat ik hier de sleutel volgen die hij voor de mannetjes in parkleed geeft.

1. *a.* Handpennen, buitenarmpennen en stuurpennen zijn duidelijk bruin. . . . . 2.
- b.* Handpennen, buitenarmpennen en stuurpennen zijn zwart, soms fijn bruingezoomd. . . . . 5.
2. *a.* Kop en lichaam zijn zwart met slechts lichte violette of paarse schijn. . . . . *funerea*.
- b.* Kop en lichaam zijn zwart met duidelijke, blauwe of groene, nooit violette glans. . . . . 3.
3. *a.* De glans van kop en lichaam is groenachtig. . . . . *nigeriae*.
- b.* De glans is blauw of groenblauw. . . . . 4.
4. *a.* De glans is groenblauw. De poten zijn gewoonlijk witachtig of licht. . . . . *amauropteryx*.
- b.* De glans is blauwer. Poten licht zalmkleurigrood. . . . . *chalybeata*.
5. *a.* Kop en lichaam zijn zwart met blauwe of violette glans. . . . . *chalybeata*.
- b.* Kop en lichaam zijn zwart met groenachtige glans. . . . . 6.
6. *a.* De glans is duidelijk groen. Poten zalmroodkleurig. . . . . *Codringtoni*.
- b.* De glans is meer blauwgroen. Poten gewoonlijk witachtig of lichtbruinachtig. . . . . *amauropteryx*.

CHAPIN noteert echter zelf dat de verschillen tussen de soorten in feite onbeduidend zijn en dat zelfs de bepaling van mannetjes in parkleed reeds moeilijk is. Hij voegt er bij: « I must confess that I cannot distinguish between females of some of the species commonly recognized and that makes me wonder whether we are justified in separating the males on slight differences in the shade of their lustrous black plumage ».

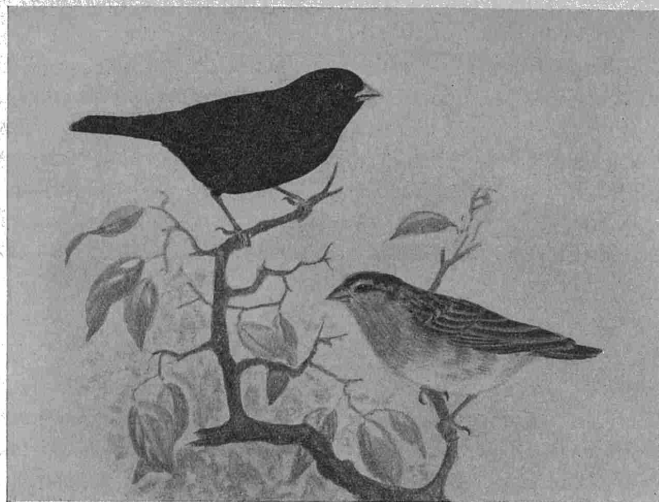
Persoonlijk ondervond ik dezelfde moeilijkheid om ons materiaal te bepalen, al waren het vooral mannetjes in parkleed. Ik heb dus mijn geachte kollega WOLTERS, beste kenner van de Ploceiden, gevraagd onze verzameling te willen onderzoeken; zulks heeft hij heel bereidwillig gedaan, waarvoor ik hem hier hartelijk bedank. Volgens hem horen al onze Congolese *Hypochera* tot één enkele soort, met drie, misschien vier ondersoorten, die min of meer de door CHAPIN vermelde soorten vertegenwoordigen. Ik geef

hier zijn indeling van onze exemplaren weer; voor de door andere auteurs vermelde vindplaatsen moest ik mij noodzakelijk vooral door de geografische ligging laten leiden. Zelfs CHAPIN noteert bij de door hem vermelde soort *nigeriae*, waarvan hij één exemplaar vond in Faradje: « I have always wondered if *nigeriae* were really different » [from *camerunensis*; in de interpretatie van WOLTERS is *camerunensis* identiek met *Wilsoni*, *nigeriae* eveneens].

2. - *Vidua (Hypochoera) funerea* TARRAGON. — Afb. 357 en 358.

Deze soort wordt gevonden over een groot deel van Zwart-Afrika: van Zuid- tot Oost-Afrika en verder tot Senegal; in onze gebieden komt ze waarschijnlijk in alle savannestrecken voor.

Mannetje. — Kop en lichaam, met schouder- en vleugeldekvederen zwart, met min of meer duidelijke blauwe, groene, paarse, purpere schijn of glans; vliegpennen donkerbruin of roodbruin, de binnenzoom witachtig tot bruinachtig, de binnenste armpennen gelijk de rug; stuurpennen eveneens donkerbruin; onder-

Afb. 357. — *Vidua (Hypochoera) funerea* TARRAG.
Mannetje (links) en wijfje (rechts).
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

vleugeldekvederen wit of grauwwachtig of grauwwaars. Snavel wit, geelachtig of vleeskleurig; de poten eveneens.

Wijfje. — Bovenkop met overlangse, geelbruine middelstreep, die aan iedere zijde breed zwartbruin of donkerbruin is gezoomd; daaronder een brede, bruinachtigwitte of geelachtigwitte wenkbrauw- en slapenstreep, die op haar beurt door een zwartbruine streep onderlijnd is achter het oog; bovenzijde bruinachtig of lichtgeelbruin, min of meer scherp donkerbruin of zwartbruin gevlekt (schachtstrepen); vleugeldekvederen zwartbruin, met brede bruinachtige of geelbruine zoom; vliegpennen bruin; stuurpennen bruin, met lichter gekleurde buitenzoom en witachtige eindzoom. Keel en borst geelbruin of bleekbruin, de lichaamszijden donkerder, het borstmidden, het buikmidden en de onderstaartvederen wit. Snavel bleek; poten wit tot geelachtig of vleeskleurig.

Vleugel: 59-71; staart: 33-38; tarsus: 13-15; snavel: 8-9 mm.

Drie vormen van deze soort zijn in onze gebieden vertegenwoordigd, naar het oordeel van WOLTERS.

2 a. - *Vidua (Hypochoera) funerea centralis* NEUNZIG (*orientalis* REICHENOW).

Dit is de vorm die in Kibali-Ituri ten westen van het Albert-meer, in Kivu en in Ruanda-Urundi wordt gevonden en verder in Oost-Afrika. De benaming *centralis* heeft voorrang boven *orientalis* daar er reeds een *orientalis*-benaming bestond in het genus *Vidua*.

Een vijftigtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Kasenyi (LEFÈVRE). — Kasenyi (VRIJDAGH). — Bunia (HUTSEBAUT).

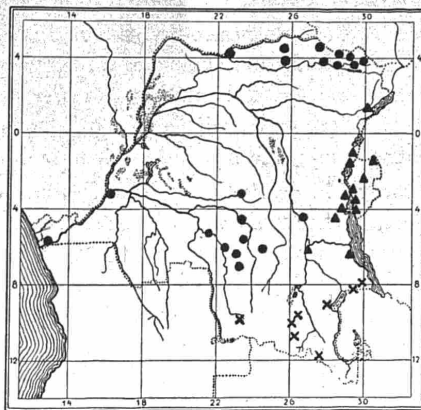
Distr. Kivu: Rutshuru (GHESQUIÈRE). — Rutshuru (DE WITTE). — Kalembelembe (PILETTE). — Yamba Yamba (PILETTE). — Ten N.W. van het Tanganika-meer (PILETTE). — Kibati (PILETTE).

Ruanda-Urundi: Astrida (AURELIAAN). — Musha (MEV. HIERNAUX). — Kibingo (LESTRADE). — Astrida (VRIJDAGH). — Usumbura (SCHOUTEDEN). — Katumba (PRIGOGINE). — Gabiro (VERHULST).

Andere vindplaatsen: Baraka (GRAUER). — Uvira (GRAUER). — Kisenyi (GRAUER).

2 b. - *Vidua (Hypochoera) funerea* Codringtoni NEAVE.

Hypochoera Codringtoni werd beschreven uit Noord-Rhodesië en zal misschien in het zuidoosten van Katanga gevonden worden.

Afb. 358. — Vindplaatsen van *Vidua (Hypochoera)*.
 ▲ *Hyp. fun. centralis*. ● *Hyp. fun. Wilsoni*.
 × *Hyp. fun. funerea*.

2 c. - *Vidua (Hypochoera) funerea funerea* TARRAGON.

Deze vorm wordt gevonden in Katanga. Naar het noorden toe gaat hij in de vorm *centralis* over, naar Kasai toe in de vorm *Wilsoni*.

Een dertigtal exemplaren in ons bezit.

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (SCHOUTEDEN). — Kilwa (DE WITTE).

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER). — Kando-riv. (DE WITTE). — Kansenia (DE WITTE). — Mwera (DE CATERS). — Mutombo Mukulu (BOUVIER en LEPLAS).

Distr. Tanganika: Kasiki (DE WITTE). — Tembwe (SCHOUTEDEN). — Kabalo (SCHOUTEDEN). — Boudewijnstad (HUTSEBAUT).

Andere vindplaatsen: Musosa (BREDO). — Bianco-hoogvlakte (LYNES). — Chiansi (ROCKEFELLER en MURPHY).

2 d. - *Vidua (Hypochoera) funerea Wilsoni* HARTERT (*camerunensis* auct.).

Dit is een vorm die van Neder-Congo en Kasai tot in Ubangi, Uelé en Kibali-Ituri wordt gevonden.

Een dertigtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kasai: Luluaburg (CALLEWAERT). — Luebo (SCHOUTEDEN). — Merode (WINDMOLDERS). — Katombe (VAN ASSCHE).

Distr. Sankuru: Lusambo (GHESQUIÈRE). — Lodja (GHESQUIÈRE). — Bena Ntongo (MEV. BEQUAERT).

Distr. Neder-Congo: Boma (MESMAEKERS).

Distr. Leopold II-meer: Kwamouth (MAES). — Kwamouth (SCHOUTEDEN).

Distr. Congo-Ubangi: Yakoma (VRIJDACH).

Distr. Uelé: Gangala na Bodio (MISONNE). — Gangala na Bodio (LAUWERS). — Bafuka (VRIJDACH). — Gangala na Bodio (CORNET D'ELZIUS). — Api (HUTSEBAUT). — Aru-kamp (MISONNE). — Tuk-pwo (VRIJDACH). — Gangala na Bodio (PIERRET).

Distr. Kibali-Ituri: Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS).

Andere vindplaatsen: Lupungu (FROBENIUS). — Pania Mutombo (Mevr. ROBEY). — Niangara (CHAPIN). — Duma (SCHUBOTZ).

VIII. — SUBFAM. ESTRILDINAE

In de inleiding tot de familie Ploceidae heb ik reeds de kenmerken vermeld waardoor de Estrildinen van de Ploceinen worden onderscheiden.

Een eerste kenmerk wordt gegeven door de nestvogels. Bij de Estrildinen, namelijk, vertonen deze in de mondholte of op de tong een typische, donkere vlekking of streping op lichtgekleurde grond, die nooit bij de Ploceinen voorkomt; dit geeft, of wel een « domino » - of wel een « hoefijzer » - tekening (deze laatste bij de genera *Spermestes* en *Amauresthes*). Bij veel soorten komt daarbij dat aan de mondhoeken vlezige zwellingen of lletjes voorhanden zijn, die bij de Ploceinen ontbreken.

Een ander kenmerk wordt gevonden in de nestbouw. De Ploceinen, wij hebben het gezien, zijn kunstige wevers; de Estrildinen, daarentegen, maken weliswaar deel uit van de Weverfamilie of Ploceiden, maar verdienen niet de titel van echte wevers: hun nesten zijn veeleer grof en gelijken meer op een ophoping van materiaal, en DELACOUR beschreef ze treffend als volgt: « They build large, rough bolls of grass and leaves with a side entrance, which are located near or on the ground, in tough grass or bushes ». De nesten van de Ploceiden zijn hangende nesten; deze van de Estrildinen worden eenvoudig op lage planten of heesters, tussen gras of zelfs op de grond aangelegd; de Ploceinen maken hun nesten uit plantenvezels of -repen die ze kunstig weven; de Estrildinen gebruiken vooral bloeiende of vruchtdragende lichte Gramineëen, maar ook bladeren en vederen. Drie Estrildinen-nesten worden hier afgebeeld (Afb. 359-361); men vergelijk ze met de Ploceinen-nesten op blz. 257.

Een verder kenmerk van de Estrildinen is ook van biologische aard. Terwijl de Ploceinen, zelfs in volle broedperiode, hun nesten heel zuiver houden, zijn de nesten van de Estrildinen normaal bevuild door de uitwerpsels van de nestvogels en zorgen de ouders er niet voor, deze uitwerpsels uit het nest te verwijderen, zoals gebeurt bij de Ploceinen. Dit brengt mee dat het nest helemaal bevuild is wanneer de jonge vogels het eindelijk zullen verlaten.

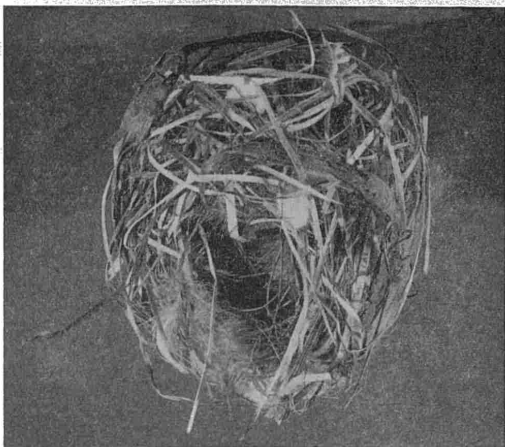
De Estrildinen worden hier als onderfamilie der Ploceiden behandeld. Soms werd hun familierang verleend en spreekt men dan van Estrildiden.

De Estrildinen worden vooral in grasland gevonden, al zijn enkele soorten eigen aan het woud, ook aan het bergwoud. De meeste Estrildinen zijn namelijk zaadeters en vinden dus in grasland en in de savanne de beste mogelijkheden; bepaalde soorten leven bij voorkeur in met heesters begroeide savanne, andere in heel droog land, andere nog verkiesen moerassig gebied. Andere Estrildinen, daarentegen, zijn meer op Insekten en vruchtenvlees aangewezen, ze leven vooral in woudgebieden: b.v. de *Nigrita* en de *Parmoptila*.

Veel Estrildinen zijn gezellige vogeltjes, die men soms in groten getale aantreft en die men dikwijls op een rij ziet zitten op een twijg of een grashalm; ze worden ook veel gevonden in de omgeving van de Mens, in zijn tuinen enz. Men kent onder de Estrildinen geen enkel geval van broedparasitismus zoals bij de Viduinen en de Anomalospizinen; alle soorten zorgen voor een eigen nest en dragen zelf zorg voor hun eieren en hun nestvogeltjes. Na één jaar zijn de vogels rijp, terwijl dit slechts na twee jaar het geval is bij de Ploceinen en Viduinen.

Estrildinen zijn meestal kleinere vogels; de grootste soorten in onze gebieden zijn niet groter dan onze Europese Mussen, en hun vleugel meet ten hoogste 75 mm.; de kleinste (*Pholidornis* en *Ortygospiza*) hebben vleugels die ten hoogste 51 mm. lang zijn. De vleugel is min of meer afgerond; handpen I is meestal korter dan de handdekkvederen, maar bij *Spermophaga*, *Clytospiza* en *Euschistospiza* is handpen I merklijk langer, ten minste even lang als de halve lengte van pen 2. De stuurpennen zijn nooit enorm verlengd, zoals dit het ge-

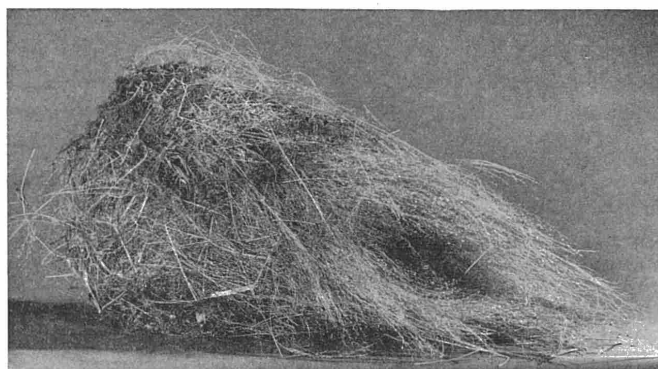
val is bij zekere Ploceinen en Viduinen; de staart kan echter soms lang trapvormig zijn; de stuurpennen zijn of wel smal, en soms puntig, of wel breed en afgerond. De snavel is min of meer stevig en plomp, konisch maar soms nogal smal (*Parmoptila* b.v.); bij *Pirenestes* daarentegen is hij merkwaardig hoog. Soms zijn de tenen aanzienlijk verlengd, b.v. bij *artygospiza*, die op de grond leeft. Meestal vertonen de Estrildinen mooie kleuren, vooral bij het mannetje; maar bijna nooit komt er geel in de bevedering voor; nooit treft men bij de Estrildinen-wijfjes of -juvenielen het musachtig, donkergestreept kleed dat zoveel voorkomt bij de Ploceinen; de juvenielen verschillen eveneens van de wijfjes.

Afb. 359. — Nest van *Lagonosticta rubricata*.
(Verzam. VAN PARIJS).

Afb. 360. — Nest van *Granatina bengala*.
(Naar CHAPIN).

Afb. 361. — Nest van *Cryptospiza Jacksoni*.
(Verzam. PRIGOGINE).

Een reeks genera worden in onze gebieden gevonden. Men onderscheidt ze als volgt:

1. *a.* Heel kleine vogel waarvan de vleugel ten hoogste 51 mm. lang is en waarvan de onderzijde typisch is gekleurd: de keel en de krop zijn zwartbruingestreept op witachtige grond, terwijl het achterlichaam geel is, gelijk de bovenstaartvederen. Handpen I is duidelijk langer dan de handdekvederen. De snavel is fijn en puntig. . . . . *Pholidornis* (blz. 452).
- b.* De onderzijde is nooit zó gekleurd. Is handpen I merkelijk langer dan de handdekvederen dan is de vleugel langer dan 50 mm. Snavel meestal krachtig. . . . . 2.
2. *a.* Handpen I is langer dan de handdekvederen. De onderzijde (ten minste de buik) vertoont ronde witte vlekken op zwarte of roodbruine grond, of wel is de snavel staalblauw met rode randen. De bovenzijde is nooit groen. . . . . 3.

- b. Handpen I is niet, of slechts onbeduidend, langer dan de handdektvederen. De onderzijde is soms (*Mandingoa*) witgevekt op zwarte grond maar dan is de bovenzijde groen gekleurd. De snavel is nooit staalblauw met rode randen. .... 6.
3. a. Handpen I is breed, apicaal afgerond en ten minste 15 mm. lang. Vertoont de onderzijde witte vlekken op zwart, dan is de snavel staalblauw met rode randen, of wel is de bovenzijde niet rood. .... 4.
- b. Handpen I is smal en puntig, slechts 10-11 mm. lang. Bovenzijde rood of bruinrood; krop rood, buik zwart, met witte vlekken bezaaid. Snavel zwart. .... *Hypargos* (blz. 391).
4. a. De snavel is staalblauw glanzend met rode randen. Bevedering rood en zwart of leizwart; de buik witgevekt op zwart bij het wijfje. .... *Spermophaga* (blz. 393).
- b. Snavel zwart. De onderzijde is witgevekt ook bij het mannetje. .... 5.
5. a. De keel is grijs, met rode vlek bij het mannetje, witte streep bij het wijfje. De onderzijde is verder roodbruin, helemaal met witte vlekken bezaaid, ook in het midden. *Clytospiza* (blz. 447).
- b. De onderzijde is zwart of leizwart, de keel en de krop eenkleurig, het overige met min of meer talrijke witte vlekken, behalve het midden althans van de buik. .. *Euschistospiza* (blz. 404).
6. a. De achterborst en de buik vertonen ronde witte vlekken op zwarte grond, terwijl de keel en de krop rood of geelgroen zijn; bovenkop en rug eenkleurig groen; wangen rood bij het mannetje, geelbruin bij het wijfje. .... *Mandingoa* (blz. 390).
- b. De buik is nooit zwart met ronde witte vlekken. .... 7.
7. a. Ten minste de bovenstaartvederen zijn blauw, groenblauw of violetkleurig. *Granatina* (blz. 377).
- b. Geen blauw, noch groenblauw, noch violetkleur in de bevedering. .... 8.
8. a. Geen geel noch rood in de bevedering, behalve soms (*Parmoptila*) het voorhoofd, maar dan is de onderzijde chocoladebruin. *Terzelfdertijd* vertonen de stuurpennen nooit een witte eindvlek. .... 9.
- b. Er is geel, rood of wijnrood in de bevedering, - of wel zijn de stuurpennen apicaal wit. .. 12.
9. a. De onderzijde is lichtgekleurd en terzelfdertijd donker dwarsgestreept, ten minste aan de zijden. Of wel is de onderzijde chocoladebruin en is het voorhoofd rood, oranjerood of geel. .. 10.
- b. De onderzijde is nooit donkerdwarsgestreept op lichtgekleurde grond. Is de onderzijde chocoladebruin, dan is het voorhoofd noch rood, noch oranjerood, noch geel. .. *Nigrina* (blz. 429).
10. a. Of wel is de onderzijde chocoladebruin en is het voorhoofd rood of geel. Of wel vertoont de onderzijde, ook in het midden, fijne dwarse golflijnen of vlekken op lichtgekleurde grond. De kop is nooit zwart. De snavel is fijn en puntig, ietwat gekield. .. *Parmoptila* (blz. 426).
- b. Anders gekleurd. De onderzijde is grotendeels wit en vertoont aan de zijden zwarte of donkere dwarse strepen of vlekken. De bovenkop ten minste is zwart. De snavel is plomp, de bovenkaak afgerond of ietwat afgeplat aan de basis. .... 11.
11. a. De vleugel is ten minste 57 mm. lang. De snavel meet ten minste 15 mm. De bovenstaartvederen zijn eenkleurig. .... *Amauresthes* (blz. 444).
- b. De vleugel is ten hoogste 54 mm. lang, de snavel 12 mm. De bovenstaartvederen zijn dwarsgestreept. .... *Spermestes* (blz. 446).
12. a. De stuurpennen vertonen een witte eindvlek; terzelfdertijd is de onderzijde lichtgekleurd, maar de vederen vertonen een donkere lijn vóór de zoom. Bij het mannetje is de kop van voren rood of wel vertoont hij een rode keelband. Snavel dik, ietwat afgeplat aan de basis van de bovenkaak. .... *Amadina* (blz. 443).
- b. Zijn de stuurpennen apicaal wit, dan is de onderzijde anders gekleurd dan hierboven beschreven. .... 13.
13. a. Geen rood in de bevedering. De rug en de bovenstaartvederen zijn eenkleurig olijfgeel, terwijl de kop ten minste gedeeltelijk (de keel) zwart is. Borst geelgroen of wel borst grijs en flanken okergeel. Geen dwarse streping aan de onderzijde. .... *Nesocharis* (blz. 375).
- b. De bovenstaartvederen zijn rood, wijnrood of zwart, - of wel vertonen de kopzijden een rode of zwarte teugelstreep, of wel is de onderzijde duidelijk dwarsgestreept. .... 14.

14. *a.* De rug is rood en terzelfdertijd is de borst olijfgroen of olijfgrauw. . . *Cryptospiza* (blz. 400).
b. Anders gekleurd. . . . . 15.
15. *a.* Kop en keel zijn ten minste gedeeltelijk rood; het overige van de bevedering is zwart (mannetje) of olijfbroen (wijfje). De vleugel is ten minste 55 mm. lang. De snavel is zwart, breed (10-21 mm. aan de basis van de onderkaak) en hoog. . . . . *Pirenestes* (blz. 397).
b. Is de bovenzijde zwartachtig of olijfbroen en is de keel rood, dan is de vleugel ten hoogste 50 mm. lang. De snavel is merklijk smaller en minder hoog dan hierboven. . . . . 16.
16. *a.* *Of wel* zijn de flanken duidelijk donker dwarsgestreept op lichtgekleurde (witte of isabelbruinachtige) grond. *Of wel* is de bovenzijde grotendeels zwart of leizwart (meestal met enkele witte puntjes), terwijl de kopziden, de keel en de vleugeldekvederen rood tot oranjerood zijn. Onderstaartvederen zwart of zwartbruin. Stuurpennen meestal ietwat wit aan het einde. Vleugel ten hoogste 50 mm. lang. . . . . *Ortygospiza* (blz. 423).
b. Anders gekleurd. Zijn de flanken dwarsgestreept op lichtgekleurde (gele tot oranjerode) grond, dan zijn de onderstaartvederen niet zwart. . . . . 17.
17. *a.* De onderzijde is ten minste gedeeltelijk (de buik) geel, oranjegeel of oranjerood gekleurd. De snavel is gedeeltelijk donkergekleurd (ten minste de bovenkaak). . . . . 18.
b. De onderzijde vertoont nooit zulke kleur, *ofwel* (*Estrilda paludicola*) kan hij geel zijn maar dan is de snavel helemaal lichtgekleurd. De onderzijde kan rood of wijnrood of purperrood zijn. 19.
18. *a.* De bovenkop is grauwbrown gelijk de rug; rode teugelstrepen bij het mannetje. Onderzijde grotendeels geel tot oranjerood, de flanken met korte, donkere, dwarse strepen. Boven- en onderkaak zijn zwart over de middellijn. . . . . *Amandava* (blz. 421).
b. De kop is grauw, de rug olijfgroengeel tot olijggeelbruin. De krop is lichtgrijs, de buik okergeelachtig. Geen dwarse streping aan de flanken. Bovenkaak donker, onderkaak lichtgekleurd. . . . . *Neisna* (blz. 420).
19. *a.* *Of wel* is de rug grauw, *of wel* is hij olijfgroen of olijggeel. Terzelfdertijd is de onderzijde (ten minste van achteren) dicht en fijn dwarsgestreept op grauwe grond: ook het midden is zó getekend. . . . . *Pytilia* (blz. 436).
b. Anders gekleurd. . . . . 20.
20. *a.* Ten minste de borst is wijnrood, rood, purperrood of roodachtig gewassen. De bovenzijde vertoont nooit een dwarse streping. De onderzijde vertoont dikwijls kleine witte vlekjes. De snavel is ten minste gedeeltelijk zwart, nooit helemaal lichtgekleurd. . . *Lagonosticta* (blz. 381).
b. De borst is nooit rood, noch roodachtig. De bovenzijde vertoont een dichte en heel fijne (soms onduidelijke) dwarse streping, *of wel* is de snavel helemaal lichtgekleurd. . . . . *Estrilda* (blz. 405).

GENUS NESOCHARIS ALEXANDER

Twee soorten vertegenwoordigen dit genus. Beide zijn mooi olijggeel gekleurd aan de bovenzijde; handpen 1 is niet langer dan de handdekvederen, 2 is korter dan 3; de snavel is puntig. Men onderscheidt gemakkelijk de twee soorten :

1. *a.* De hele kop is zwart. . . . . *Nesocharis Ansorgei* (blz. 375).
b. Slechts de kin en de keel zijn zwart; de bovenkop is grijs, de kopziden wit. . . . .
. . . . . *Nesoch. capistrata* (blz. 376).

1. - *Nesocharis Ansorgei* HARTERT. — Afb. 362 en 364.

Deze kleine soort bewoont bij voorkeur moerassig land of de oevers van rivieren. Ze wordt slechts gevonden in het oosten van Belgisch Congo en in het aangrenzende Ruanda.

Kop zwart, met grauwe nekband; bovenzijde, romp en bovenstaartvederen mooi olijggeel, de vliegpennen donkerbruin tot zwartbruin, met olijfgroene of -gele buitenzoom, de binnenste armpennen gelijk de

rug en de dekvederen; stuurpennen zwart of bruinzwart, de middelste min of meer geel- of olijfgroen gewassen aan de basis. Een witte halsband zoomt de zwarte keel af; het overige van de onderzijde grijs, maar olijfgroengeel aan de borst bij het mannetje. Snavel zwart; poten leizwart.

Vleugel: 50-51; staart: 40-42; tarsus: 12-13; snavel: 9-10 mm.

Vier exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Kilo (THÉLIE).

Ruanda-Urundi: Akanyaru-riv. (FAIN).

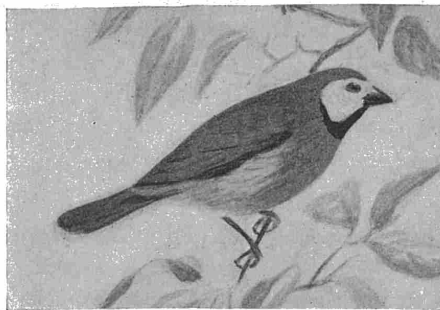

Afb. 362. — *Nesocharis Ansoni* HARTERT.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Andere vindplaatsen: Idschwii-eiland (GRAUER). — Irumu (CHAPIN). — Katana (CHAPIN). — Tshibati (CHAPIN). — Rutshuru-vlakte (GRAUER).

2. - *Nesocharis capistrata* HARTLAUB. — Afb. 363 en 364.

Deze grotere soort is bekend van West-Afrika tot aan het Albert-meer en Uganda, over Noord-Kameroen, Noord-Congo en Soedan. Ze bewoont de savanne maar komt bij voorkeur in vochtig land voor.

Afb. 363. — *Nesocharis capistrata* HARTLAUB.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Bovenkop en nek grijs; een voorhoofdsband en de kopzijden zijn wit; bovenzijde, mantel en middelste stuurpennen mooi olijfgel, de andere stuurpennen donkerbruin aan de binnenzoom; vliegpennen donkerbruin, met olijfgel buitenzoom, de binnenste gelijk de rug en de dekvederen. Kin en keel zwart, de witte wangen van achteren zwartgezoomd; het overige van de onderzijde grijs, meestal bleker dan de bovenkop, de lichaamszijden echter olijf- of goudgel; het buikmidden ietwat bruinachtig; ondervleugeldekkvederen witgrijs. Snavel zwart; poten donkergrijs.

Vleugel: 55-60; staart: 42-48; tarsus: 14-16; snavel: 9-10 mm.

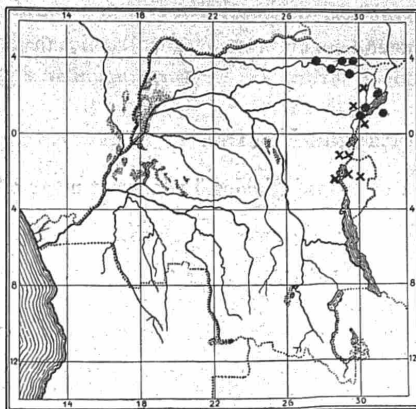
Bij de Juv. is het wit van de kop door grijs vervangen.

4 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Uelé: Gangala na Bodio (CORNET D'ELZIUS).

Distr. Kibali-Ituri: Faradje (SCHOUTEDEN). — Abimva (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaatsen: Nzoro (CHAPIN). — Dingu (CHAPIN). — Niangara (CHAPIN). — Kirk-Water-
vallen (MECKLEMBURG). — Mswa (EMIN). — Buguera (EMIN).

Afb. 364. — Vindplaatsen van *Nesocharis*.
× *Nesocharis Ansoergei*. ● *Nesocharis capistrata*.

GENUS GRANATINA BONAPARTE

(Incl. *Uraegithus* auct.).

WOLTERS verenigt de door andere auteurs afzonderlijk behandelde genera *Granatina* en *Uraegithus* en kent aan dit laatste slechts de rang van subgenus toe. De echte *Granatina* worden in Oost- en Zuid-Afrika gevonden; in onze gebieden komen slechts de *Uraegithus* voor die gemakkelijk herkend worden aan hun gedeeltelijk blauwe bevedering; handpen 1 is kort, 2 is ietwat korter dan 3, deze en de twee volgende zijn ongeveer even lang.

A. — SUBGENUS URAEGINTHUS CABANIS.

De twee soorten die dit subgenus vertegenwoordigen worden als volgt onderscheiden :

1. *a.* Een karmijnrode of donkerbloedrode vlek aan iedere zijde van de kop (oordekvederen) bij het mannetje. Bij het wijfje, geen rode vlekken: de oordekvederen zijn blauw; het blauw donkerder dan bij de volgende soort. . . . . *Gran. (Uraeg.) bengala* (blz. 377).
- b.* Het mannetje vertoont geen rode vlek op de oordekvederen. Het wijfje is lichter blauwgekleurd dan *bengala*. . . . . *Gran. (Uraeg.) angolensis* (blz. 379).

1. - *Granatina (Uraegithus) bengala* LINNAEUS. — Afb. 365 en 366.

De Blauwe Astrilden, de Cordons bleus van de Fransen en van de Engelsers, bewonen de graslanden van West-Afrika tot Noordoost- en Oost-Afrika, over Soedan, Noord- en Oost-Congo, en verder Noord-Rhodesië en Zuid-Congo. Verschillende vormen worden onderscheiden: twee er van zijn uit onze gebieden bekend, een derde komt er misschien ook voor. Aan de rode kopvlekken herkent men gemakkelijk de mannetjes; de wijfjes daarentegen zijn soms moeilijk te onderscheiden van deze van *angolensis*.

Mannetje. — Voorhoofd, bovenkop en bovenzijde, met schouder- en dekvederen, grauwbruin tot bruin, de romp en de bovenstaartvederen mooi blauw, min of meer levendig gekleurd; de stuurpenen donkerder blauw; vliegpennen donkerbruin, de zoom lichter gekleurd. Kopzijden, kin, keel, borst en onderlichaam

eveneens blauw, het midden van het onderlichaam (min of meer breed), de onderstaartvederen en de schenen bruin of grauwbruin, lichter aldus dan de bovenzijde, tot isabelbruin; een brede, karmijnrode (*ugandae*) tot donkerrode (*katangae*) vlek op het oor siert de kopzijden. Snavel grauwwachtig of roodbruin, de punt zwart; poten grauwbruinachtig.

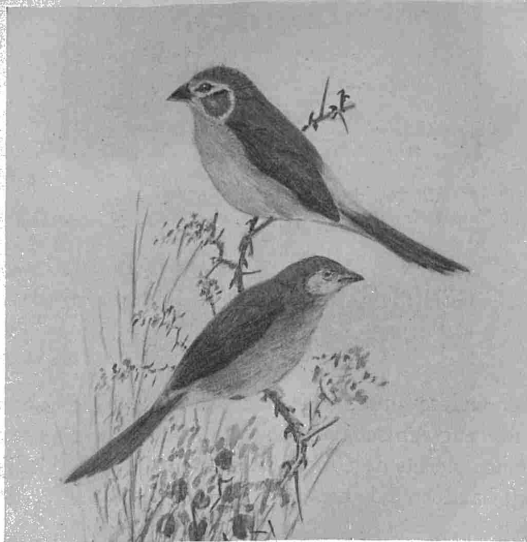
Vleugel: 48-57; staart: 42-60; tarsus: 12-16; snavel: 9-10 mm.

Bij de Juv. is de bovenzijde grauwer; de kopzijden zijn grauwbruin.

Wijfje. — Gelijkt op het mannetje maar vertoont geen rood aan de kopzijden. Bij de vorm *katangae* zijn de borst en de flanken grotendeels bruin, bij de vorm *ugandae* zijn ze blauw.

1 a. - **Gran.** (*Uraeg.*) **bengala katangae** VINCENT.

Dit is een vorm die in Katanga en Noord-Rhodesië voorkomt maar ook in Kasai en tot in Maniema.

Afb. 365. — *Granatina bengala* LINN.
Mannetje (boven) en wijfje.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

Bij de vorm *katangae* zijn de rode vlekken aan de kop van het mannetje heel donker, veel donkerder dan bij de vormen *ugandae* en *camerunensis*; bij het wijfje van *katangae* zijn de borst en de flanken bruin, niet blauw zoals bij de twee andere vormen die hier worden vermeld.

60 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Tanganika: Kabalo (SCHOUTEDEN).

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (SCHOUTEDEN).

Distr. Lualaba: Kangue (DE BAILLET). — Mukula Ngombe (DE BAILLET). — Kasaji (FISHER). — Kansense (DE BAILLET). — Kalombo (DEWIT). — Kinona (DEWIT). — Dilolo (DELVAUX). — Dilolo (HUTSEBAUT).

Distr. Sankuru: Kabinda (WINDMOLDERS). — Gandajika (WINDMOLDERS).

Distr. Kasai: Kabambaie (SCHOUTEDEN). — Ngombe (SCHOUTEDEN). — Merode (WINDMOLDERS). — Luluaburg (CALLEWAERT).

Andere vindplaatsen: Upemba-park (VERHEYEN). — Kaue (BÖHM). — Kasongo (BOHNDORFF). — Dumbi (SCHOUTEDEN). — Tshikapa (SCHOUTEDEN). — Luebo (SCHOUTEDEN). — Macaco (SCHOUTEDEN). — Mabwe (VERHEYEN). — Kanonga (VERHEYEN).

1 b. - *Granatina (Uraeg.) bengala ugandae* ZEDLITZ.

Deze vorm wordt gevonden in Soedan, Uelé en Ituri, maar ook in Ruanda-Urundi.

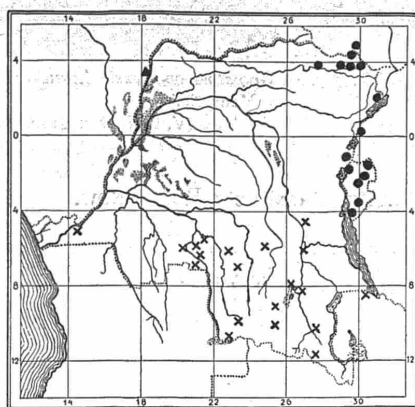
50 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Uelé: Gangala na Bodio (VLEESCHOUWERS). — Gangala na Bodio (MISONNE). — Aru-kamp (MISONNE).

Distr. Kibali-Ituri: Faradje (SCHOUTEDEN). — Mahagi (SCHOUTEDEN). — Niarembe (SCHOUTEDEN). — Ishwa (VRIJDAGH). — Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS). — Mahagi (MEV. LEPERSONNE).

Ruanda-Urundi: Gakoma (AURELIAAN). — Astrida (AURELIAAN). — Gabiro (BURGEON). — Gabiro (VERHULST). — Kitega (HUTSEBAUT). — Nyanza (BURGEON). — Kibungu (LESTRADE). — Astrida (MEV. HIERNAUX). — Gisagara (FAIN). — Kinari (AURELIAAN). — Gisagara (AURELIAAN). — Mayaga (AURELIAAN). — Astrida (LESTRADE). — Kiofi (PRIGOGINE). — Kitega (VAN PARIJS).

Andere vindplaatsen: Mbiambana (EMIN). — Garamba (CHAPIN).

Afb. 366. — Vindplaatsen van *Granatina bengala*.
 ▲ *Gran. beng. camerunensis*. × *Gran. beng. katangae*.
 ● *Gran. beng. ugandae*.

1 c. - *Granatina (Uraeg.) bengala camerunensis* REICHENOW.

Deze vorm is bekend van Kameroen tot Bangui aan de Ubangi-rivier. Misschien komt hij ook voor in Congo-Ubangi? Hij schijnt minder intens gekleurd dan de vorm *ugandae*.

2. - *Granatina (Uraeginthus) angolensis* LINNAEUS. — Afb. 367 en 368.

Deze soort, de Angolaanse Blauwe Astrild, komt voor van Zuid-Afrika tot Zuid-Congo en Oost-Afrika, maar wordt ook gevonden op het eiland San Thomé.

Het mannetje gelijkt goed op het mannetje van *Gr. bengala*; het vertoont echter nooit rode vlekken aan de kopzijden.

Het wijfje gelijkt op het mannetje; het bruin van de onderzijde is lichter dan bij de wijfjes van *bengala* en er is meer blauw op de borst bij de vorm *niassensis* dan bij de vorm *katangae* van *bengala*, die in dezelfde gebieden en in de zelfde omgeving voorkomt.

Vleugel: 47-55; staart: 45-60; tarsus: 13-15; snavel: 9-10 mm.

Twee vormen komen in onze gebieden voor, één in Neder-Congo, de andere in Katanga en Zuid-Kasai.

2 a. - *Granatina (Uraeg.) angolensis angolensis* LINNAEUS.

Deze lichtgekleurde vorm is bekend van Loango over Neder-Congo tot Zuid-Angola en Zuid-Rhodesië. 16 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Moanda (SCHOUTEDEN). — Boma (VRIJDAGH). — Boma (DARTEVELLE). — Boma (SCHWETZ). — Boma (DEWIT). — Kimpangu (Mevr. M. BEQUAERT). — Kisantu (SCHOUTEDEN). — Kisantu (GOOSSENS). — Leopoldstad (Mevr. LEPERSONNE).

Andere vindplaatsen: Mukimbungu (LAMAN). — Matadi (CHAPIN). — Bolobo (SCHOUTEDEN).

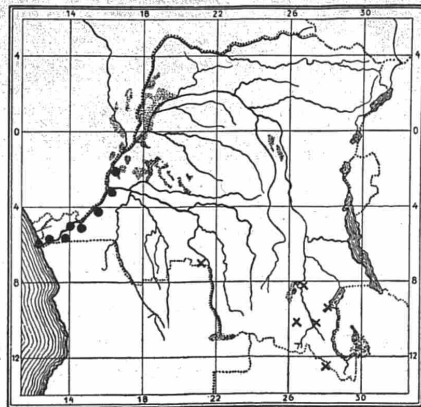

Afb. 367. — *Granatina angolensis* LINN.
Mannetje.

(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

2 b. - *Granatina (Uraeg.) angolensis niassensis* REICHENOW.

Deze vorm komt voor van Natal tot het Tanganyika Territory, alsook tot Katanga en Zuid-Kasai. De bovenzijde is donkerder bruin dan bij de typische vorm.

Afb. 368. — Vindplaatsen van *Granatina angolensis*.
● *Gran. angol. angolensis*. × *Gran. angol. niassensis*.

6 exemplaren in onze verzameling, ook uit Rhodesië.

Distr. Opper-Katanga: Kilwa (BREDO). — Lukafu (DE WITTE).

Distr. Lualaba: Kanzenze (DE WITTE).

Distr. Kasai: Tshisika (SCHOUTEDEN). — Luluaburg (LYNES).

Andere vindplaatsen: Bunkeya (NEAVE). — Opper-Lufira (LYNES). — Upemba-park (VERHEYEN).

GENRE LAGONOSTICTA CABANIS.

Dit genus omvat kleine Estrildinen die meestal min of meer roodgekleurd of roodgewassen zijn, en die aan de onderzijde, ten minste aan de zijden, witte stippeltjes of heel kleine vlekjes vertonen. Handpen 1 is nooit langer dan de handdekvederen, 2 is even lang als 3 of ietwat korter dan deze, 3 ongeveer even lang als 4-5; staart afgerond.

WOLTERS voegt bij het genus *Estrilda* twee der soorten welke CHAPIN bij *Lagonosticta* onderbrengt: *caerulescens* en *Perreini*: men zal ze dus daar vinden. Hij deelt het genus in vier subgenera in: *Mormolycia* met de soort *larvata*, *Rhodopygia* met *rufopicta* en *senegala*, *Lychnidospiza* met de soort *rara*, en *Lagonosticta* s. str. met *Jamesoni* en *rubricata*. *Nitidula*, die CHAPIN als soort vermeldt, is een vorm van *rufopicta*.

De zes soorten die in onze gebieden voorkomen kunnen als volgt worden onderscheiden. Alle bewonen open land.

1. a. De snavel is helemaal donker, blauwzwart, en handpen 2 vertoont geen bocht aan de binnenrand. Terzelfdertijd zijn bij het mannetje de kopzijden en de keel zwart; bij het wijfje is de onderzijde weinig rood gewassen. . . . . *Lagonosticta (Mormolycia) larvata* (blz. 381).
- b. Als de snavel helemaal blauwzwart is en handpen 2 geen bocht vertoont aan de binnenrand, dan zijn kopzijden en keel van het mannetje niet zwart en is de onderzijde van het wijfje merklijk rood gewassen. . . . . 2.
2. a. De onderstaartvederen zijn grauwbrown of bruin. De snavel is lichtgekleurd met zwarte randen en zwarte middellijn van de bovenkaak. . . . . 3.
- b. De onderstaartvederen zijn zwart. De snavel is helemaal of ten minste aan de bovenkaak blauwzwart, met uitzondering van de vorm *landanae* van *rubricata*, waarbij de snavel lichtgekleurd is met zwarte randen en bovenlijn. . . . . 4.
3. a. De borst is wijnrood, bezaaid met witte stippeltjes, soms verenigd tot fijne dwarse strepen. Handpen 2 vertoont geen bocht aan de binnenrand. Rug nooit roodgewassen. . . . . *Lag. (Rhodopygia) rufopicta* (blz. 382).
- b. De borst is grauwbrown, met witte stippeltjes over heel de breedte of slechts aan de zijden. Handpen 2 vertoont een duidelijke bocht aan de binnenrand, en versmalt zo geleidelijk naar het einde toe. Rug roodgewassen. . . . . *Lag. (Rhodopygia) senegala* (blz. 384).
4. a. Handpen 2 vertoont een duidelijke bocht aan de binnenrand en versmalt aanzienlijk naar het einde toe. De snavel is blauwzwart, behalve bij de vorm *landanae* waarbij hij lichtgekleurd is, met zwarte randen en middellijn. . . . . *Lag. (Lagonosticta) rubricata* (blz. 387).
- b. Handpen 2 is niet merklijk versmald na een bocht aan de binnenrand. Terzelfdertijd is de snavel blauwzwart. . . . . 5.
5. a. De bovenzijde is fel roodgewassen. Handpen 2 vertoont een vage bocht aan de binnenrand. De bovenkaak is blauwzwart, de onderkaak vertoont aan iedere zijde een bleke streep. . . . . *Lag. (Lychnidospiza) rara* (blz. 385).
- b. De bovenkop is min of meer roodgewassen, de bovenzijde niet of bijna niet. Handpen 2 vertoont geen bocht aan de binnenrand. De snavel is helemaal blauwzwart. . . . . *Lag. (Lagonosticta) Jamesoni* (blz. 387).

A. — SUBGENUS MORMOLYCIA REICHENBACH.

1. - *Lagonosticta (Mormolycia) larvata* RÜPPELL. — Afb. 397.

Deze soort wordt gevonden in de savannen van Senegal tot Abessinië, over Soedan en Noord-Congo. In onze streken komt slechts de vorm *nigricollis* voor.

Mannetje. — Kopzijden en keel zwart; de bovenkop grauwbrown tot donkergrauw, in het zwart overgaand naar het voorhoofd toe; nek en rug eveneens grauw of grauwbrown, ook wel wijnrood gewassen; de bovenstaartvederen en de romp dof karmijnrood; vliegpennen bruiner dan de rug; stuurpennen zwart, de buitenzoom karmijnrood gewassen. Onderzijde grauw, de borst en de lichaamszijden dikwijls min of meer

wijnrood of rose gewassen; enkele witte stippeltjes aan de zijden; het midden van de buik en de onderstaartvederen zwart. Snavel donker roodgrauw; poten zwartachtig of grauwbruin.

Wijffe. — Geen zwart aan de kop; de bovenkop, de nek en de rug bruiner dan bij het mannetje; de onderzijde lichter gekleurd, soms isabelkleurig.

Vleugel: 47-54; staart: 36-50; tarsus: 14-15; snavel: 10-12 mm.

1 a. - *Lagonosticta larvata nigricollis* HEUGLIN.

Dit is de vorm die in het noordoosten van onze gebieden werd aangetroffen. Hij is bekend van het Oubangui-Chari-gebied tot Soedan en Noord-Uganda.

Nigricollis is donkerder dan de andere vormen van *larvata* en vertoont weinig rood aan de onderzijde bij het mannetje.

Geen exemplaar in onze verzameling.

CHAPIN vond deze vorm in Faradje en in Garamba (*Distr. Kibali-Ituri*).

SUBGENUS RHODOPYGA HEUGLIN.

2. - *Lagonosticta (Rhodopyga) rufopicta* FRASER. — Afb. 369 en 370.

Deze soort, de Puntastrild, wordt gevonden van West-Afrika tot Soedan, over Noord-Congo en Noord-Uganda. Drie vormen worden onderscheiden.

Bovenkop en bovenzijde olijfbuin tot grauwbruin, het voorhoofd, de kopzijden, de bovenstaartvederen (behalve bij de vorm *nitidula*) min of meer wijnrood gekleurd; vliegpennen en dekvederen grauwbruin; stuurpennen zwart of zwartbruin, vaag dwarsgestreept, hun buitenzoom min of meer wijnrood gewassen. Kin, keel, krop en borst wijnrood, de krop en de borst bezaaid met witte stippeltjes of korte dwarse streepjes; het onderlichaam grauwbruin, min of meer donker en min of meer wijnrood gewassen, bleker naar achteren toe, de onderstaartvederen roomkleurig tot geelbruinachtig of okerkleurig. Snavel rood, de bovenkaak met zwarte randen en middellijn, de onderkaak zwart op de middellijn.

Vleugel: 45-55; staart: 33-42; tarsus: 12-16; snavel: 9-11 mm.

Bij de Juv. is de bevedering eerst helemaal bruin, de onderzijde lichter gekleurd. De witte stippeltjes en eventueel het rood komen pas later.

Twee der hier vermelde vormen hebben roodgekleurde bovenstaartvederen: *rufopicta* s. str. en *lateritia*; bij de derde vorm, *nitidula* (welke CHAPIN als soort vermeldt) zijn de bovenstaartvederen gekleurd gelijk de rug, dus bruin. De vorm *lateritia* verschilt van de typische vorm door een ietwat grauwere bovenkop en bovenzijde.

2 a. - *Lagonosticta rufopicta lateritia* HEUGLIN.

Deze vorm komt voor in Soedan, West-Uganda en Noordoost-Congo; HENDRICKX heeft hem ook bewezen het Kivu-meer gevonden.

15 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Congo-Ubangi: Bwamanda (VEDAST MAES).

Distr. Uelé: Niangara (HUTSEBAUT). — Gangala na Bodio (PIERRET).

Distr. Kibali-Ituri: Aru (SCHOUTEDEN). — Mahagi (SCHOUTEDEN). — Faradje (SCHOUTEDEN). — Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS). — Irumu (ANDRY).

Distr. Kivu: Mulungu (HENDRICKX).

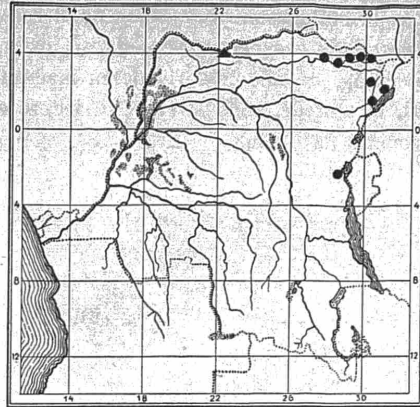
Andere vindplaatsen: Nyangabo (EMIN). — Dungu (CHAPIN).

2 b. - *Lagonosticta rufopicta nitidula* HARTLAUB.

Deze vorm wordt gevonden van Angola tot Katanga, Kasai en Maniema, enerzijds, tot de Victoria-Falls, anderzijds.

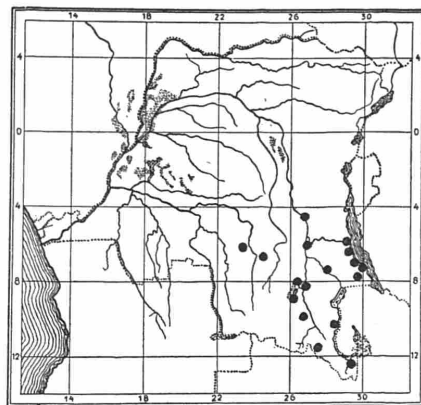
26 exemplaren in ons bezit.

Distr. Kasai: Bakwanga (WINDMOLDERS). — Katombe (VAN ASSCHE).
Distr. Sankuru: Kasansa (VAN ASSCHE).
Distr. Lualaba: Kaleka (DEWIT). — Kiabo (DEWIT). — Kadia (DEWIT). — Bunkeya-riv. (NEAVE).
Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (SCHOUTEDEN). — Kinia (BREDO). — Elisabethstad (LYNES).
Distr. Tanganika: Kabalo (SCHOUTEDEN). — Tembwe (SCHOUTEDEN). — Tembwe (HUBERT). —
 Moba (DE WITTE). — Albertstad (HUTSEBAUT). — Boudewijnstad (HUTSEBAUT).

Afb. 369. — Vindplaatsen van *Lagonosticta rufopicta rufopicta* (▲)
 en *Lagon. rufop. lateritia* (●).

Andere vindplaatsen: Mpala (STORMS). — Kambove (NEAVE). — Kasenga (LYNES). — Opper-Lualaba (NEAVE). — Kiambi (SIPS). — Kasongo (GRAUER). — Katobwe (ZIMMER). — Kitendwe (ROCKEFELLER en MURPHY). — Matwe (VERHEYEN).

Afb. 370. — Vindplaatsen van *Lagonosticta rufopicta nitidula* (●).

2 c. - *Lagonosticta rufopicta rufopicta* FRASER.

Dit is de Westafrikaanse vorm, die tot in Oubangui-Chari en zelfs tot in Ubangi voorkomt. Slechts drie exemplaren in onze verzameling (één uit Nigerië).

Distr. Congo-Ubangi: Yakoma (VRIJDAGH).

Geen andere vindplaats is bekend.

3. *Lagonosticta (Rhodopyga) senegala* LINNAEUS. — Afb. 371 en 372.

Deze soort, de Senegal Astrild of Klein Robbin, of gewoon Vuurvink, bewoont de graslanden van West-Afrika tot Noordoost-Afrika en Arabië, enerzijds, verder over Oost-Congo en Oost-Afrika tot in Zuid-Afrika, Angola en Zuid-Congo.

Mannetje. — Bovenkop en kopzijden roserood, de bovenkop soms in 't midden grauw of grauwbrown of bruin; rug, romp, schouder- en dekvederen bruin en min of meer duidelijk roserood gewassen; bovenstaartvederen donkerder rood dan de kop, tot karmijnrood; vliegpennen grauwbrown, de binnenzoom bleker; stuurpennen zwart met roserode tot rode buitenzoom. Kin, keel, borst-roserood tot karmijnrood, de borstzijden met enkele kleine, witte stippeltjes; buik eveneens roserood, of bruin en roserood gewassen; stuit en onderstaartvederen vaal grauwbrownachtig, de onderstaartvederen meestal met bleke eindzoom; ondervleugeldekvederen wit. Bovenkaak zwart, met brede, rode streep aan iedere zijde; onderkaak rood, de randen en de middellijn zwart; poten bruinachtig tot bruin.

Afb. 371. — *Lagonosticta senegala* LINN.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

Wijfje. — Boven bruin of grauwbrown, onder minder donker, de keel bleker, het onderlichaam, in 't midden althans, min of meer okergeelachtig; teugels en meestal de bovenrand van de ogen wijnrood; kopzijden ook wel ietwat roserood gewassen; enkele witte stippeltjes aan de borstzijden of ook in 't midden; vleugels en staart gelijk bij het mannetje.

Vleugel: 45-52; staart: 37-48; tarsus: 12-13; snavel: 8-9 mm.

Twee vormen van deze soort worden in onze gebieden aangetroffen. Ze verschillen ietwat door de kleur van boven- en onderzijde: bovenzijde bruiner bij *Rendalli*, onderzijde lichter bruin, het rood eveneens lichter.

3 a. - *Lagonosticta senegala Rendalli* HARTERT.

Dit is een vorm die van Zuid-Afrika tot in Nyasaland en, zo het schijnt, tot in Opper-Katanga voorkomt.

5 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Opper-Katanga: Kilwa (BREDO).

Distr. Tanganika: Boudewijnstad (HUTSEBAUT). — Lusaka (HUTSEBAUT). — Moba (DE WITTE).

Andere vindplaatsen: Musosa (BREDO). — Mabwe (VERHEYEN). — ? Bukama (ap. BOWEN).

3 b. - *Lagonosticta senegala ruberrima* REICHENOW.

Deze vorm wordt gevonden van aan het Albert-meer en Uganda over Oost-Congo tot in het zuiden van onze gebieden.

140 exemplaren in onze verzameling.

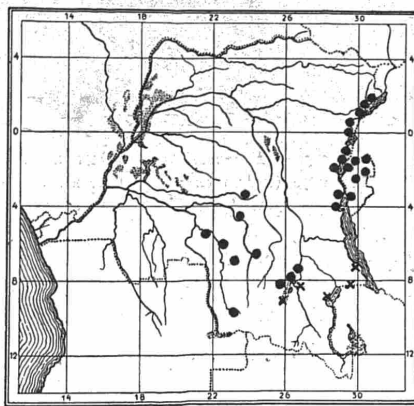
Distr. Kibali-Ituri: Ndele, Bunia (VRIJDAGH). — Bogoro (VRIJDAGH). — Bunia (HUTSEBAUT). — Boga (PILETTE). — Kasenyi (BREDO). — Mahagi (SCHOUTEDEN). — Kasenyi (LEFÈVRE). — Mundu (MEV. LEPERSONNE). — Dele (VRIJDAGH).

Distr. Kivu: Ngoma (SCHOUTEDEN). — Katana (BURGEON). — Rutshuru (GHESQUIÈRE). — Nieuw Kasindi (MARLIER). — Beni (BONNEVIE). — Lulenga (SCHOUTEDEN).

Ruanda-Urundi: Nyanza (BURGEON). — Gabiro (BURGEON). — Nyundo (DOUCE). — Usumbura (VRIJDAGH). — Gisagara (FAIN). — Astrida (AURELIAAN). — Astrida (CURRY-LINDAHL). — Rugegera (DOUCE). — Kibingo (LESTRADE). — Kisenyi (SCHOUTEDEN). — Muramvya (VAN PARIJS). — Katumba (PRIGOGINE). — Kitega (VAN PARIJS). — Gabiro (VERHULST). — Astrida (FAIN).

Distr. Luabala: Kiabo (DEWIT). — Kadia (DEWIT). — Kasaji (FISHER). — Kikondja (BRIEN). — Kayembe Mukulu (FISHER).

Distr. Sankuru: Gandajika (WINDMOLDERS). — Lusambo (GHESQUIÈRE). — Kabinda (WINDMOLDERS). — Kalonga-hoogvlakte (GHESQUIÈRE).

Afb. 372. — Vindplaatsen van *Lagonosticta senegala*.
 × *Lagon. seneg. Rendalli*. ● *Lagon. seneg. ruberrima*.

Distr. Kasai: Luluaburg (CALLEWAERT). — Bakwanga (WINDMOLDERS). — Luebo (SCHOUTEDEN). — Katombe (VAN ASSCHE).

Andere vindplaatsen: Nyangabo (EMIN). — Baraka (GRAUER). — Kabare (GYLDENSTOLPE). — Angi (GYLDENSTOLPE). — Uvira (WHITMAN). — Kalombwa (ap. CHAPIN).

SUBGENUS LYCHNIDOSPIZA HEUGLIN.

4. *Lagonosticta (Lychnidospiza) rara* ANTINORI. — Afb. 373 en 374.

Deze soort komt voor van West-Afrika tot Kameeroen, Noord-Congo, Soedan en Uganda. Twee vormen er van worden onderscheiden.

Mannetje. — Bovenkop, kopzijden en bovenzijde dof karmijnrood of wijnrood, de bovenstaartvederen levendiger gekleurd; dekvederen zwartbruin, de kleine en de middelste karmijnrood gezoomd; vliegpennen zwartbruin, met rood gewassen buitenzoom; stuurpennen zwart, met min of meer brede rode buitenzoom. Kin, keel en borst dof karmijnrood of wijnrood, de buikzijden eveneens, het midden zwart, gelijk de onderstaartvederen; ondervleugeldekkvederen bruinachtigwit. Snavel zwart, de onderkaak met brede bleke streep aan weerszijden.

Wijfje. — Bovenkop en kopzijden dof bruingrauw; een vage wenkbrauwstreep aan iedere zijde; bovenzijde en schoudervederen bruin maar wijnrood gewassen; bovenstaartvederen zuiverder rood; stuurpennen zwartbruin of zwart, met rode buitenzoom; dekvederen en vliegpennen bruin. Kin, keel en borst bruinachtig-

grauw, min of meer wijnrood gewassen, gelijk de lichaamszijden, het midden van de buik bruinachtig; onderstaartvederen zwart.

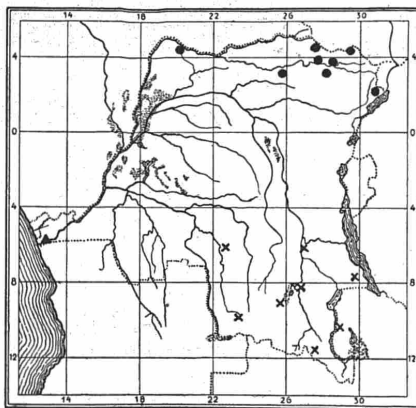
Vleugel: 46-52; staart: 37-42; tarsus: 14-16; snavel: 10-12 mm.

Afb. 373. — *Lagonosticta rara* ANTIN.
Mannetje (onder) en wijfje (boven).
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

4 a. - *Lagonosticta rara rara* ANTINORI.

Dit is de vorm die van Kameroen tot Noord-Congo en Uganda bekend is.
22 exemplaren in onze verzameling.

Afb. 374. — Vindplaatsen van *Lagonosticta rara* (●),
van *Lagon. Jamesoni Ansoergei* (▲)
en van *Lagon. Jam. Jamesoni* (×).

Distr. Congo-Ubangi: Bosodula (VRIJDAGH).

Distr. Uelé: Mauda (SCHOUTEDEN). — Angodia (HUTSEBAUT). — Gangala na Bodio (MISONNE).

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN). — Faradje (SCHOUTEDEN). — Ishwa (VRIJDAGH). — Niarembe (VRIJDAGH).

Andere vindplaatsen: Tingasi (EMIN). — Niangara (CHAPIN). — Garamba (CHAPIN). — Rungu (CHAPIN).

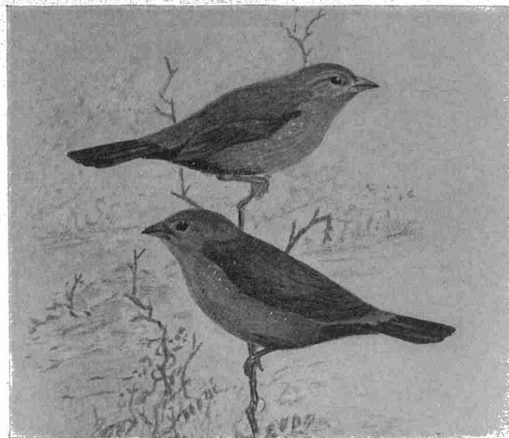
SUBGENUS LAGONOSTICTA s. str.

5. - *Lagonosticta* (s. str.) *Jamesoni* SHELLEY. — Afb. 374 en 375.

Deze soort (JAMESON's Robbin in Zuid-Afrika) komt voor van Zuid-Afrika tot Noordoost-Afrika, enerzijds, tot Zuid-Congo, anderzijds. Verschillende vormen worden onderscheiden, waarvan er twee gevonden worden in onze gebieden. De snavel is blauwzwart bij alle vormen.

De beschrijving van *Lag. rubricata* past volkomen op *Jamesoni* wat de kleurverdeling betreft. Een belangrijk verschil wordt echter gegeven door de vorm van de tweede buitenste (eerste lange) handpen, die er bij *rubricata* distaal merkkelijk versmald uitziet, terwijl *Jamesoni* normaal gevormde pennen heeft.

Vleugel: 45-50; staart: 40-45; tarsus: 14-15; snavel: 9-9,5 mm.

Afb. 375. — *Lagonosticta Jamesoni* SHELLEY (boven)
en *Lagon. rubricata haematocephala* NEUM.

5 a. - *Lagonosticta Jamesoni Ansorgei* NEUMANN.

Deze vorm is bekend uit West-Angola en Neder-Congo.

Geen exemplaar in ons bezit.

Bekende vindplaats: Matadi (CHAPIN).

5 b. - *Lagonosticta Jamesoni Jamesoni* SHELLEY.

Deze vorm is bekend van Zuid-Afrika tot Katanga en Kasai.

12 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Tanganika: Kabalo (SCHOUTEDEN). — Kiambi (DE WITTE).

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (RICHARD).

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER). — Shilatambo (DE CATERS). — Kansenia (DE WITTE).

Distr. Kasai: Luluaburg (CALLEWAERT).

Distr. Sankuru: Kasansa (VAN ASSCHE).

Andere vindplaatsen: Kabengere, Bukama (ZIMMER). — Kivui (ROCKEFELLER en MURPHY). — Kasenga (WHITE).

6. - *Lagonosticta rubricata* LICHTENSTEIN. — Afb. 376 en 377.

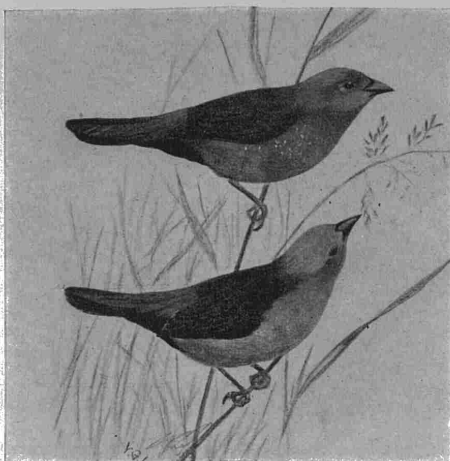
Deze soort is wijd verspreid in het grasland van Zwart-Afrika, van Portugees Guinea af tot Noordoost-Afrika, over Noord-Congo, verder over Oost-Afrika (en Oost-Congo) tot in Zuid-Afrika; dan van Loango over Neder-Congo tot Angola en Zuid-Congo.

Mannetje. — Bovenkop leigrauw, min of meer donkergekleurd en min of meer rosekleurig gewassen; het voorhoofd en de kopzijden meestal dieper rose of wijnrood gekleurd, tot boven de ogen. Bovenzijde, schouder- en dekvederen doflijfbruin, de vliegpennen bruiner; romp en bovenstaartvederen karmijnrood; stuurpennen zwart, met rode buitenzoom. Kin en keel wijnrood, de borst meer rood, het achterlichaam nog meer, de stuit en de onderstaartvederen alsmede het buikmidden zwart; enkele witte stippeltjes aan de borstzijden. Snavel blauwzwart tot rosekleurig, volgens de onderzochte vormen; poten bruinachtig.

Wijffe. — Minder donker aan de bovenzijde dan het mannetje; de bovenkop en de kopzijden ietwat rood gewassen, vooral vóór ieder oog; onderzijde meestal bleker dan bij het mannetje, vooral de keel; witte stippeltjes aan de borstzijden; het buikmidden okergeelachtig tot grijs.

Vleugel: 45-53; staart: 35-47; tarsus: 14-16; snavel 10,5-12 mm.

Bij de Juv. zijn de keel en de teugels vaal geelachtiggrauw; borstzijden vaal.

Afb. 376. — *Lagonosticta rubricata congica* SHARPE.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

Verschillende vormen worden onderscheiden. Drie er van zijn uit onze gebieden bekend; een vierde zou er misschien ook kunnen voorkomen. Een van de vormen, *landanae*, heeft een grotendeels lichtrose gekleurde snavel met donkere randen en middellijn; de andere vormen hebben een donkere tot blauwzwarte snavel. Bij de vorm *congica* is de bovenkop van het mannetje grauwbruin, meestal rosekleurig gewassen; bij de vorm *haematocephala* vertoont de bovenkop meer rood; de vorm *sanaggae* is nauw verwant met *congica*.

6 a. *Lagonosticta rubricata congica* SHARPE.

Deze vorm is bekend van de streek van Leopoldstad en Kisantu tot Kasai, enerzijds, tot Noord- en Oost-Congo, Uganda en Zuid-Soedan, anderzijds.

Een honderdtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Kisantu (GOOSSENS). — Leopoldstad (FIASSE). — Boma (WEYNS).

Distr. Leopold II-meer: Kwamouth (SCHOUTEDEN). — Kunungu (SCHOUTEDEN). — Mbomo (NCWE). — Botanankasa (NKELE).

Distr. Congo-Ubangi: Bosodula (VRIJDAGH) — Bwamanda (VEDAST MAES). — Bobito (VEDAST MAES).

Distr. Uelé: Mauda (SCHOUTEDEN). — Dika (SCHOUTEDEN).

Distr. Kibali-Ituri: Djalasinda (SCHOUTEDEN). — Mahagi (SCHOUTEDEN). — Faradje (SCHOUTEDEN). — Mé-berg (VRIJDAGH). — Etembo (SCHEPENS).

Distr. Kivu: Beni (BONNEVIE). — Ngoma (SCHOUTEDEN). — Uvira (PAUWELS). — Butembo (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Mufwa (PRIGOGINE). — Butembo (DYLEFF).

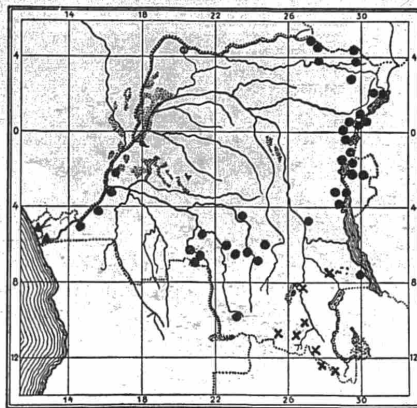
Ruanda-Urundi: Akanyaru-riv., Gakoma (FAIN).

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER).

Distr. Sankuru: Kasansa (VAN ASSCHE). — Lusambo (WINDMOLDERS). — Gandajika (WINDMOLDERS).

Distr. Kasai: Tshisika (SCHOUTEDEN). — Ngombe (SCHOUTEDEN). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Luebo (SCHOUTEDEN). — Tshikapa (LYNES). — Merode (WINDMOLDERS). — Bakwanga (WINDMOLDERS). — Luluaburg (LYNES).

Andere vindplaatsen: Kasongo (BOHDORFF). — Lupungu (FROBENIUS). — Kabambaie (LYNES). — Burunga (GYLDENSTOLPE). — Baraka (GRAUER). — Nyangabo (EMIN). — Idschwi-eiland (GRAUER). — Rugege (GRAUER). — Kampia (ROCKEFELLER en MURPHY). — Niangara (CHAPIN). — Nzoro (CHAPIN). — Garamba (CHAPIN).

Afb. 377. — Vindplaatsen van *Lagonosticta rubricata*.

● *Lagon. rubric. congica*. × *Lagon. rubric. haematocephala*.

▲ *Lagon. rubric. landanae*.

6 b. - *Lagonosticta rubricata haematocephala* NEUMANN.

Deze vorm wordt gevonden van het zuidwesten van het Tanganyika Territory tot Rhodesië en Katanga. 8 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Opper-Katanga: Sakania (HUTSEBAUT). — Elisabethstad (BERTRAND). — Elisabethstad (SCHOUTEDEN).

Distr. Tanganika: Kiambi (DE WITTE).

Distr. Lualaba: Kansenia (DE WITTE). — Kakanda (DE CATERS).

Andere vindplaatsen: Opper-Lufira (LYNES). — Dikulwe (NEAVE). — Kambove (NEAVE). — Kalule (NEAVE). — Pelenge (VERHEYEN). — Munoi (VERHEYEN).

6 c. - *Lagonosticta rubricata landanae* SHARPE.

Deze vorm is slechts bekend van Landana over westelijk Neder-Congo tot Angola en Kwango. 4 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Boma (VRIJDAGH). — Matadi (DARTEVELLE).

Geen andere vindplaats is bekend.

6 d. - *Lagonosticta rubricata sanaggae* REICHENOW.

Deze vorm werd beschreven uit Kameroen en zou volgens CHAPIN misschien aan de Ubangi-rivier kunnen voorkomen.

Geen exemplaar in ons bezit.

GENUS MANDINGOIA HARTERT.

Een enkele soort. CHAPIN vermeldt ze onder *Hypargos*. De snavel is fijner, de staart merklijk korter dan bij *Hypargos*. De olijfgroene bovenzijde en witgeklepte onderzijde zijn typisch. Handpen 1 is kort; pen 2 ongeveer even lang als 3 en 4.

1. - *Mandingoa nitidula* HARTLAUB. — Afb. 378 en 379.

Deze soort verkiest beboste gebieden en is bekend van Natal tot Noordoost-Afrika, Uganda en verder tot Sierra-Leone, enerzijds, tot onze gebieden, anderzijds.

Mannetje. — Bovenkop meestal en bovenzijde altijd olijfgroen; bovenstaartvederen oranjerood of -geel gewassen; vliegpennen zwartbruin, de buitenzoom olijfgroen, de binnenzoom witachtig; middelste stuurpen-

Afb. 378. — *Mandingoa nitidula* HARTLAUB.
Mannetje (boven) en wijfje.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

nen olijfgroen, de andere pennen zwartbruin met olijfgroene buitenvlag. Kopzijden en kin olijfgroen of wel oranjerood of -geel; keel en krop olijfgroen of min of meer oranjerood of -geel; het onderlichaam zwart, met ronde, witte vlekken, het buikmidden vaal olijfgroen met witte vlekken; onderstaartvederen olijfgroen; ondervleugeldekvederen grauwwit. Snavel basaal zwart, apicaal en aan de randen van de kaken rood.

Wijfje. — Minder levendig gekleurd dan het mannetje, het rood vervangen door vaal geelbruin; keel en krop geelgroen, het overige van de onderzijde grijs, met ronde witte vlekken: buik ietwat olijfkleurig gewassen.

Vleugel: 50-55; staart: 28-38; tarsus: 15-16; snavel: 10-12 mm.

Twee der vier bekende vormen komen in onze gebieden voor. Bij de ene, *nitidula* s. str., vertoont de kop geen rood aan de kopzijden en de kin bij het mannetje; bij de vorm *Schlegeli*, daarentegen, zijn bij het mannetje de kopzijden van voren en de kin rood. Bij de typische vorm is de onderzijde ten hoogste ietwat oranje gewassen; bij *Schlegeli* zijn de keel en de krop merklijk oranjerood of oranjegeel gewassen.

1 a. - *Mandingoa nitidula nitidula* HARTLAUB.

Deze vorm is bekend van Natal tot Katanga.

Eén exemplaar in onze verzameling.

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER).

Een enkele andere vindplaats is bekend: Pelenge (VERHEYEN).

1 b. - *Mandingoa nitidula* Schlegeli SHARPE.

Deze vorm wordt gevonden van Sierra-Leone tot Neder-Congo, Angola en Kasai, enerzijds, Oost-Congo, Uganda en Uelé, anderzijds.

30 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Kiniati (GHESQUIÈRE).

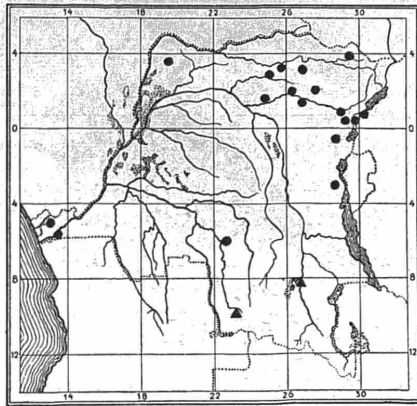
Distr. Tshuapa: Bolafa (STEVENART).

Distr. Congo-Ubangi: Bobito (VEDAST MAES).

Distr. Uelé: Poko (CHRISTY). — Buta (HUTSEBAUT). — Bambesa (VYLDAGH).

Distr. Kibali-Ituri: Etembo (SCHEPENS).

Distr. Kivu: Kamituga (PRIGOGINE). — Kakanda (PRIGOGINE). — Lundjulu (DYLEFF). — Mikelo (PRIGOGINE). — Bionga (PRIGOGINE). — Butembo (DYLEFF).

Afb. 379. — Vindplaatsen van *Mandingoa nitidula*.
▲ *Mand. nitid. nitidula*. ● *Mand. nitid. Schlegeli*.

Andere vindplaatsen: Ipoto (EMIN). — Yambuya (JAMESON). — Kampi ya Mambuti (GYLDENSTOLPE). — Lesse (GYLDENSTOLPE). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Vungu (ap. CHAPIN). — Panga, Uelé (CHAPIN). — Avakubi (CHAPIN). — Bafwabaka (CHAPIN). — Faradje (CHAPIN). — West Ruwenzori (CHAPIN).

GENUS HYPARGOS REICHENBACH.

Een enkele soort vertegenwoordigt dit genus in onze gebieden. Handpen 1 ietwat langer dan de handdekvederen, smal en puntig, pen 2 korter dan 3, 4-5 langer dan 3; onderzijde witgevekt maar bovenzijde roodachtigbruin.

1. - *Hypargos niveoguttatus* PETERS. — Afb. 380 en 381.

Deze mooie vogel wordt gevonden in Oost-Afrika en tot Oost-Congo en Katanga, Noord-Rhodesië en Mashonaland. Hij bewoont de savanne.

Mannetje. — De kop- en de halszijden, de keel en de krop zijn rood; de bovenkop is grauwbruin; nek, rug en romp roodachtigbruin, dikwijls fel rood gewassen; de bovenstaartvederen rood; het onderlichaam zwart, met ronde, witte vlekken; het buikmidden en de onderstaartvederen eenkleurig zwart; vliegpennen zwartbruin met roodachtigbruine buitenzoom; stuurpennen zwart, met rode buitenzoom; ondervleugeldekdere- den wit. Snavel loodgrauw, de punt zwartachtig; poten hoornbruin.

Wijfje. — Kopzijden en keel zijn vaal geelbruin; de kropvederen eveneens maar apikaal rood gewas- sen; onderlichaam donkerleigrauw, met ronde, witte, zwartomzoomde vlekken.

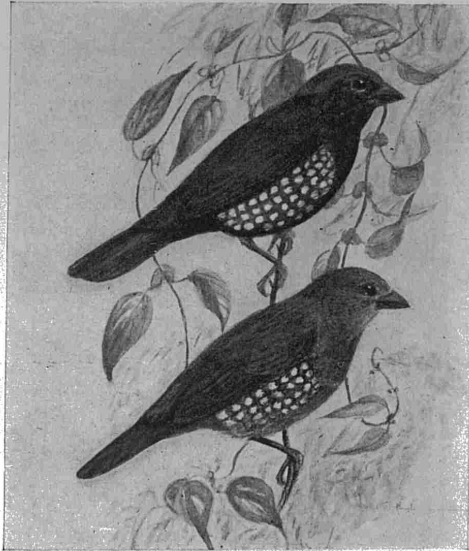
Vleugel: 52-60; staart: 50-55; tarsus: 16-17; snavel: 11-12 mm.

30 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kivu: Swima, bij Uvira (PAUWELS).

Ruanda-Urundi: Akanyaru-riv. (FAIN). — Gakoma (FAIN).

Distr. Tanganika: Mahila (PRIGOCINE). — Musosa (BREDO).

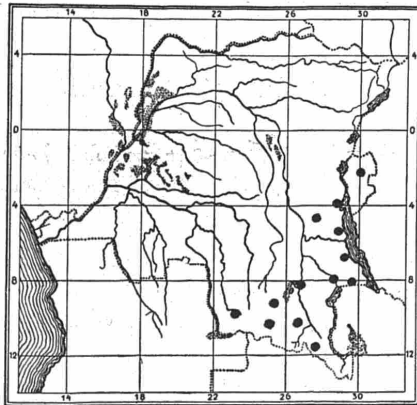
Afb. 38o. — *Hypargos niveoguttatus* PETERS.

Mannetje (boven) en wijfje (onder).

(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (SCHOUTEDEN). — [Tembwe (SCHOUTEDEN)].

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER). — Kangué (DE BAILLET). — Kinona (DEWIT). — Shilatembo (DE CATERS).

Afb. 38r. — Vindplaatsen van *Hypargos niveoguttatus*.

Andere vindplaatsen: N.W. van het Tanganika-meer (GRAUER). — Bunkeya (NEAVE). — Kibōngo (BOHNDORFF). — Nasondoye (LYNES). — Kayoyo (LYNES). — Luvua-riv. (BÖHM). — Mabwe (VERHEYEN). — Munoi (VERHEYEN). — Kibwezi (VERHEYEN).

GENUS SPERMOPHAGA SWAINSON.

(Spermospiza auct.).

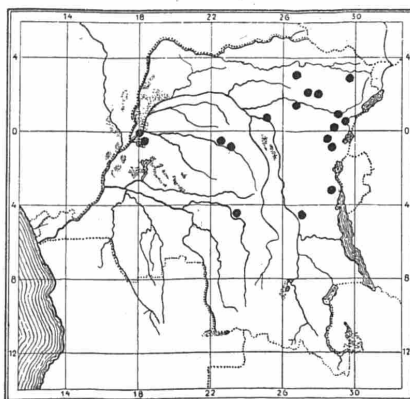
Deze grote Estrildinen worden gemakkelijk herkend aan hun stevige, staalblauw gekleurde snavel, met rode randen, met afgeronde culmen. De bevedering is gedeeltelijk mooi rood; bij het mannetje is het midden van het onderlichaam eenkleurig zwart of leizwart; bij het wijfje is het bezaaid met witte vlekken. Handpen I is breed en merklijk langer dan de handdekvederen, 2 is korter dan 3, 4-5 zijn langer dan 3; staart breed afgerond.

Drie soorten komen in onze gebieden voor. Men onderscheidt ze als volgt:

1. a. De hele kop is rood, bovenkop inbegrepen, bij het wijfje evengoed als bij het mannetje. .... *Spermophaga ruficapilla* (blz. 394).
- b. De achterkop is zwart; het voorhoofd kan rood zijn. .... 2.
2. a. Bij het mannetje zijn het voorhoofd en de bovenkop zwart; de wangen gaan in het rood van de keel over. Bij het wijfje zijn de kopzijden rood of ten minste rood gewassen, het voorhoofd soms ook. .... *Spermoph. haematina* (blz. 395).
- b. Bij het mannetje is de kop van voren rood gelijk de kopzijden; de achterkop is zwart gelijk de rug. Bij het wijfje zijn de kopzijden, het voorhoofd en de bovenkop leizwart of leigrauw zonder rode tint. .... *Spermoph. poliogenys* (blz. 393).

1. - *Spermophaga poliogenys* OGILVIE-GRANT. — Afb. 382.

Deze soort wordt gevonden in Opper-Congo maar ook in het Bwamba-woud van Uganda en tot in San-kuru.

Afb. 382. — Vindplaatsen van *Spermophaga poliogenys*.

Mannetje. — Bevedering zwart, ietwat blauwglanzend; de kop van voren, de kopzijden, de kin, de keel, de krop en de lichaamszijden rood; de bovenstaartvederen eveneens rood; vliegpennen en stuurpenneën zwart. Snavel rood maar basaal staalblauw, behalve aan de randen van de kaken; poten groenbruin.

Wijfje. — Bovenzijde leizwart tot leigrauw, ook het voorhoofd, de kopzijden en de bovenkop; de rug min of meer blauwglanzend. Onderzijde zwart, de borst en het onderlichaam bezaaid met ronde, witte vlekjes (twee per veder); kin, keel en krop rood.

Vleugel: 65-73; staart: 47-55; tarsus: 18-20; snavel: 15-16 mm.

53 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Tshuapa: TONU (SCHOUTEDEN). — Bokungu (DUPUIS). — Wete (DUPUIS). — Welenge (HERROELEN). — Bokolongo Buya (HERROELEN). — Bolafa (STEVENART).

Distr. Uelé: Poko (CHRISTY). — Buta (HUTSEBAUT).

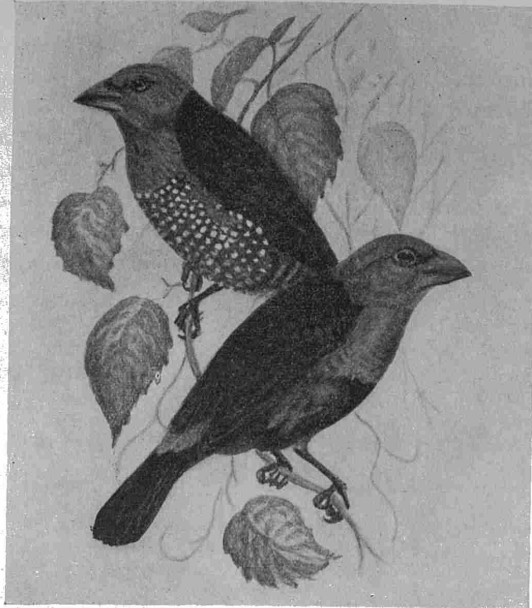
Distr. Stanley stad: Yangambi (BECQUET). — Opper Lindi-riv. (PIETTE).

Distr. Kibali-Ituri: Etembo (SCHEPENS). — Bondo Mabe (SCHOUTEDEN).

Distr. Kivu: Kamituga (PRIGOGINE). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Bilolo (DYLEFF en DANDOUY). — Loiki (PRIGOGINE). — Etaetu-riv. (PAULUS). — Kailo (PRIGOGINE). — Namoya (PRIGOGINE).

Distr. Sankuru: Lusambo (WINDMOLDERS).

Andere vindplaatsen: Beni (CARRUTHERS). — Kasongo (CARRUTHERS). — Kartushi (GYLDENSTOLPE). — Lesse (GYLDENSTOLPE). — Moera (GRAUER). — Ukaika (GRAUER). — Beni-Mawambi (GRAUER). — Avakubi (CHAPIN). — Penge (CHAPIN). — Gamanguï (CHAPIN). — Bafwabaka (CHAPIN). — Medje (CHAPIN).

Afb. 383. — *Spermophaga ruficapilla* SHELLEY.

Wijfe (boven) en mannetje (onder).

(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

2. - *Spermophaga ruficapilla* SHELLEY. — Afb. 383 en 384.

Deze *Spermophaga*, de Roodkopkernbijter, bewoont de wouden, van Oost-Afrika tot Belgisch Congo en Angola. In onze gebieden werd hij echter niet in het westen noch in het centrum aangetroffen. De soort wordt gemakkelijk herkend aan de helemaal rode kop.

Mannetje. — Bevedering zwart, met rode kop, borst en lichaamszijden.

Wijfe. — Kop rood; bovenzijde leigrauw tot leizwart, de bovenstaartvederen donkerrood; keel, krop en lichaamszijden rood; het overige van de onderzijde zwart met grote, witte, ronde vlekjes, die op de onderstaartvederen in dwarse strepen overgaan.

Vleugel: 68-76; staart: 50-55; tarsus: 17-20; snavel: 16-18 mm.

90 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Stanley stad: Panga (SCHOUTEDEN). — Panga (BOCK).

Distr. Uelé: Panga (CHRISTY). — Buta (HUTSEBAUT). — Malengoya (HUTSEBAUT). — Poko (CHRISTY). — Mauda (SCHOUTEDEN). — Medje (SCHOUTEDEN). — Zobia (HUTSEBAUT). — Dika (SCHOUTEDEN). — Bambesa (VRIJDACH). — Ibembo (HUTSEBAUT). — Panga, Uelé (CHRISTY).

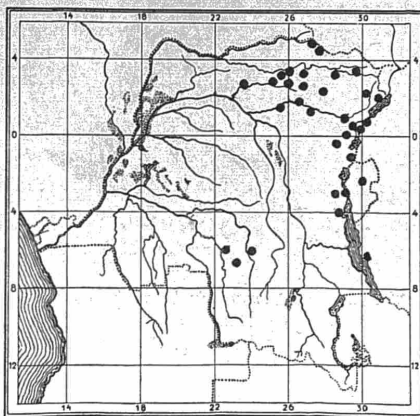
Distr. Kibali-Ituri: Abimva (SCHOUTEDEN). — Aboro-woud (VRIJDACH). — Oude Kilo (ANDRY). — Kilo (THÉLIE). — Bosabangi (CHRISTY).

Distr. Kivu: Kamituga (PRIGOGINE). — Mutwanga (HACKARS). — Lutungufu (PRIGOGINE). — Buringa (SCHOUTEDEN). — Matala (DE SEMERIES). — Karibumba (PRIGOGINE). — Butembo (DYLEFF). — Bingi (PRIGOGINE). — Moera (CHRISTY). — Lesse (BONNEVIE). — Zambo (BONNEVIE). — Beni (BONNEVIE). — Maboya (PRIGOGINE). — Busuenda (PILETTE). — Butuhe (PRIGOGINE). — Kiata Bobandana (DE SEMERIES). — Mulembe (PRIGOGINE). — Etaetu-riv. (VANDER MEERSCHE).

Ruanda-Urundi: Akanyaru-riv. (FAIN).

Distr. Kasai: Merode (WINDMOLDERS). — Dibaya (WINDMOLDERS). — Luluaburg (CALLEWAERT).

Andere vindplaatsen: Bellima (EMIN). — Kirk-watervallen (MECKLEMBURG). — Avakubi (MECKLEMBURG). — Ruwenzori (MECKLEMBURG). — Tabaro (GYLDENSTOLPE). — Mawambi (GRAUER). — Ten westen van Baraka (GRAUER). — Ten westen van de Ruzizi-riv. (GRAUER). — Butahu-riv. (DE WILDE). — Banalia (CHAPIN). — Kabinda (ap. CHAPIN).

Afb. 384. — Vindplaatsen van *Spermophaga ruficapilla*.

3. - *Spermophaga haematina* VIEILLOT. — Afb. 385 en 386.

Deze soort, de Roodborstkernbijter, bewoont de wouden van West-Afrika tot Kameroen en onze gebieden.

Mannetje. — Bevedering zwart, glanzend, met rode kin, keel, krop en lichaamszijden, soms ook wat rood vóór de ogen; de bovenstaartvederen zwart bij de typische vorm, rood bij de vorm *pustulata*; kopzijden zwart (typische vorm), of in 't zwart overgaand. Snavel staalblauw, de punt en de randen van de kaken rood; poten hoornbruin.

Wijfje. — Bovenzijde, schouder- en dekvederen en bovenkop leigrauw of leizwart, de bovenstaartvederen rood; het voorhoofd min of meer roodgewassen. Teugels, kopzijden en wenkbrauwen dofrood of ten minste roodgewassen; kin, keel, krop en lichaamszijden rood; het midden van het onderlichaam, de stuit, de onderstaartvederen en de ondervleugeldekdvederen zwart of grauwwart, bezaaid met witte, ronde vlekjes, of (onderstaartvederen) wit dwarsgestreept. Snavel staalblauw met rode spita en rode kaakranden.

Vleugel: 64-74; staart: 47-60; tarsus: 20-24; snavel: 14-18 mm.

De Juv. heeft een leigrauwe of leizwarte bovenzijde; de kopzijden en de hele onderzijde roodachtig olijfbruin, de keel bleker, de buik soms met de aanduiding van dwarse, bleke strepen.

3 a. - *Spermophaga haematina pustulata* VOIGT.

Dit is de vorm die onze gebieden echter niet Kivu noch Kibati-Ituri bewoont. De typische vorm wordt gevonden in Ghana, in Portugees Guinea enz.

83 exemplaren in onze verzameling, ook uit Kameroen.

Distr. Neder-Congo: Temvo (SCHOUTEDEN). — Temvo (LANCE). — Kisala (SCHOUTEDEN). — Kangu (DARTEVELLE). — Tumba (MEYR. M. BEQUAERT). — Thijsstad (SCHWETZ). — Temvo (GHESQUIÈRE). — Ganda Sundi (SCHOUTEDEN). — Kangu (BITTREMIEUX).

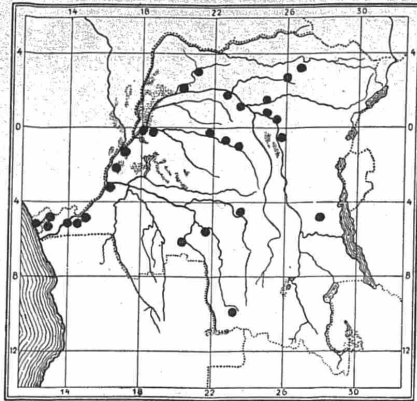
Distr. Leopold II-meer: Ndwa (NGWE). — Mbomo (NGWE). — Kunungu (SCHOUTEDEN). — Kwamouth (SCHOUTEDEN). — Kwamouth (NKELE). — Botanankasa (NKELE).

Distr. Tshuapa: Lokolefeko (HERROELEN). — Bokuma (LOOTENS). — Bokungu (DUPUIS). — Ikela (DUPUIS). — Bokolongo Buya (HERROELEN). — Elongo Nkombe (STEVENART). — Iyonda (MICHIELSEN). — Wete (DUPUIS). — Bolanda (HERROELEN). — Bolima (HERROELEN). — Bolafa (STEVENART). — Ikela (LOOTENS).

Afb. 385. — *Spermophaga haematina* VIEILLOT.
Mannetje.

(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Afb. 386. — Vindplaatsen van *Spermophaga haematina*.

Distr. Congo-Ubangi: Businga (COLLARD). — Bobito (VEDAST MAES). — [Karawa (WALLIN)].

Distr. Stanleystad: Yangambi (BECQUET). — Elisabetha (MEVR. TINANT). — Opper Lindi-riv. (PIETTE). — Isangi (MEVR. TINANT).

Distr. Uelé: Zobia (HUTSEBAUT). — Poko (CHRISTY).

Distr. Maniema: Namoya (PRIGOGINE).

Distr. Sankuru: Lusambo (WINDMOLDERS).

Distr. Kasai: Luebo (SCHOUTEDEN). — Kamaiembi (SCHOUTEDEN). — Kinkenge (MEVR. M. BEQUAERT).

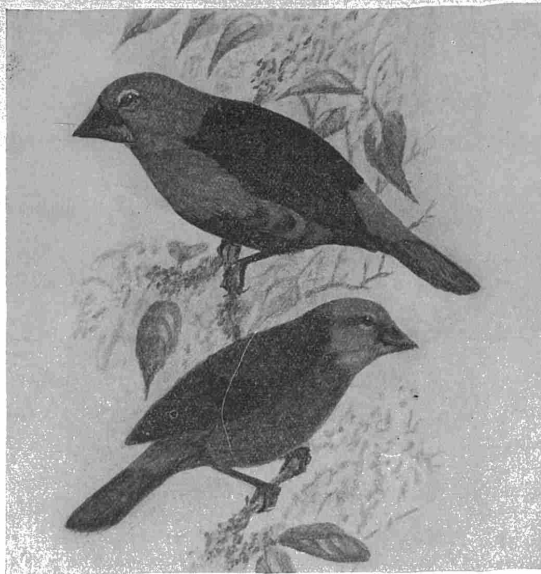
Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER).

Andere vindplaatsen: Lukolela (CHAPIN). — Kibonge (BOHNDORFF). — Yambuya (JAMESON). — Mukimbungu (LAMAN). — Nieuw Antwerpen (CHAPIN). — Stanleystad (CHAPIN). — Kita Kita (ROCKEFELLER en MURPHY).

GENUS PIRENESTES SWAINSON.

Vogels die dikwijls door hun zwart-rode bevedering aan *Spermophaga*-mannetjes herinneren maar onmiddellijk herkend worden aan hun snavel, die helemaal zwart is; de eerste handpen is slechts even lang als de handdekvederen, 2 is korter dan 3, deze korter dan 4-5.

De snavel is plomp, hoog en puntig maar vertoont bij beide hier vermelde soorten merkwaardige verschillen in de basale breedte (breedte van de onderkaak): ze kan schommelen, voor de soort *P. ostrinus*, tussen 10 en 21 mm, zulks voor exemplaren verzameld in een zelfde streek: toch heeft het de schijn dat wij te doen hebben met vormen die in verschillende omgevingen leven. De bovenkaak is aan de basis duidelijk afgeplat; de bovenlijn is recht.

Afb. 387. — *Pirenestes ostrinus* VIEILLOT.
Boven *P. ostr. Frommi*, onder *P. ostr. ostrinus*.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

De twee hier vermelde soorten worden als volgt onderscheiden. Slechts één er van is tot hertoe uit onze gebieden bekend.

1. *a.* Bij het mannetje is de grondkleur zwart; het rood van de bovenkop is naar achteren scherp afgezet. Bij het wijfje is de grondkleur olijfbruin tot roestbruin; het rood van de bovenkop gaat naar achteren geleidelijk in de grondkleur over. . . . . *Pirenestes ostrinus* (blz. 397).
- b.* De bevedering is bruin, ook bij het mannetje; dit laatste verschilt van het wijfje van *ostrinus* doordat het rood van de bovenkop naar achteren scherp is afgezet. Bij het wijfje is de bovenkop slechts rood van voren en het rood van de kopzijden dekt de oordekvederen niet, terwijl de borst eveneens geen rood vertoont. . . . . *Piren. minor* (blz. 400).

1. - *Pirenestes ostrinus* VIEILLOT. — Afb. 387 en 388.

Deze soort, de Purperwever, wordt gevonden van de Goudkust tot Angola, enerzijds, tot Soedan en Uganda en tot Rhodesië anderzijds, over onze gebieden. Alle bewonen beboste streken, hetzij galerijwouden, licht en secundaire wouden, of dichtere wouden en ook het oerwoud. Verschillende vormen worden onderscheiden, daaronder één met enorme snavel.

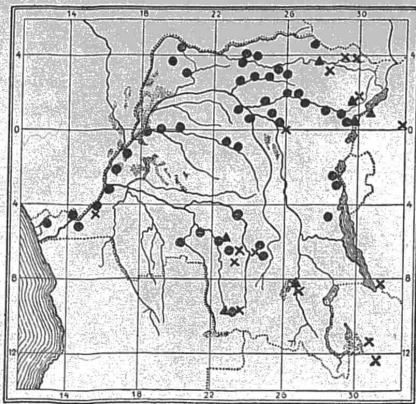
Mannetje. — Rug en vleugels zwart, maar kop en hals karmijnrood, met witte of lichtblauwe oogleden; binnenste armpennen soms rood gewassen; bovenstaartvederen eveneens rood; de middelste stuurpennen rood-

gewassen, de andere stuurpenen slechts aldus op de buitenvlag, de binnenvlag zwart. Aan de onderzijde, behalve de kop en de hals, zijn ook de borst van voren en de lichaamszijden karmijnrood, terwijl het midden van het onderlichaam, de stuit en de onderstaartvederen zwart zijn, de ondervleugeldekvederen eveneens. Snavel zwart, blauwzwart of staalblauw; poten grauwbruin tot hoornbruin.

Wijffe. — De bevedering is olijfbruin tot roestbruin met rood voorhoofd; de bovenkop van voren rood, van achteren geleidelijk in 't olijfbruin overgaand; kopzijden, keel en bovenstaartvederen rood, de vederen van de krop en de borstzijden min of meer roodgewassen of -gezoomd; staart gelijk bij het mannetje.

Vleugel: 58-74; staart: 45-55; tarsus: 17-20; snavel: 10-21 mm.

Pirenestes ostrinus is een vogel die reeds aanleiding heeft gegeven tot veel beschouwingen, wegens het merkwaardig feit dat exemplaren, die tot twee verschillende vormen horen, toch in een zelfde gebied kunnen voorkomen. De vormen worden namelijk vooral onderscheiden door de breedte van de snavel, die schommelt tussen 10 en 21 mm., maar ook door de lengte van de vleugel; tussen de breedsnavelige *Frommi*

Afb. 388. — Vindplaatsen van *Pirenestes ostrinus*.
 × *Piren. ostr. Frommi*.   ▲ *Piren. ostr. ostrinus*.
 ● *Piren. ostr. Rothschildi*.

(*maximus*) en de smalsnavelige *Rotschildi* komen alle overgangen voor. CHAPIN is nochtans van oordeel dat de drie vormen dienen erkend te worden, daar hun biotoop principieel verschilt; het feit dat *ostrinus*, die normaal het regenwoud niet bewoont, toch soms in dat gebied wordt aangetroffen, kan verklaard worden door het huidige bestaan van uitgebreide plantages of secundaire wouden in streken waar het woud eertijds ongeschonden was. *Frommi* verkiest galerijwouden.

CHAPIN, die de soort nauwkeurig bestudeerde, geeft de volgende afmetingen voor de drie vormen:

Breedte van de snavel, gemeten aan de basis van de onderkaak: *Rotschildi* 10.2-14.5; *ostrinus* 14.5-17.6; *Frommi* (*maximus* ap. CHAPIN): 17.-21.1 mm.

Lengte van de vleugel: *Rotschildi* 58-68. *ostrinus* 62-73; *Frommi* 65-74 mm. *Rotschildi* en *ostrinus* zijn gemiddeld kleiner dan *Frommi*, die een merkkelijk breder snavel heeft.

1 a. - *Pirenestes ostrinus Frommi* KOTHE (*maximus* CHAPIN).

Deze vorm wordt gekenmerkt door een enorme snavel die bij het mannetje aan de basis van de onderkaak 17.5 tot 21.1 mm. breed is, volgens de metingen van CHAPIN; de vleugel meet 65 tot 74 mm. Hij wordt bij voorkeur aangetroffen in galerijwouden, in gebieden met minder regenval en met goed afgetekend droog seizoen. Maar toch werd hij, door CHAPIN zelf, gevonden bij Stanleystad, dus een bepaald oorspronkelijk typische woudstreek. *Frommi* is bekend van West-Afrika tot Uelé en West-Uganda, enerzijds, uit Zuid-Congo en Noord-Rhodesië, anderzijds.

11 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Uelé: Gangala na Bodio (MISONNE). — Aru-kamp (MISONNE).

Distr. Kibali-Ituri: Irumu (ANDRY). — Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS).

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER).

Distr. Kasai: Merode (WINDMOLDERS).

Distr. Sankuru: Gandajika (WINDMOLDERS).

Andere vindplaatsen: Faradje (CHAPIN). — Stanleystad (CHAPIN). — Ekibondo (REHN). — Stanley-Pool (TEUSZ). — Upemba-park (VERHEYEN).

1 b. *Pirenestes ostrinus ostrinus* VIEILLOT.

Dit is een kleinere vorm, met minder brede snavel, die vooral aangetroffen wordt aan de rand van het oerwoud. Hij komt voor van West-Afrika tot Uelé en Uganda, enerzijds, in Zuid-Congo, anderzijds.

15 exemplaren in ons bezit.

Distr. Uelé: Dingu (Eerw. Zusters). — Bambesa (VRIJDACH).

Distr. Kivu: Semliki-riv. (HACKARS).

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER).

Distr. Sankuru: Gandajika (WINDMOLDERS). — Kasansa (VAN ASSCHE).

Distr. Kasai: Katombe (VAN ASSCHE).

Andere vindplaatsen: Tingasi (EMIN). — Irumu (EMIN). — Ndussuma (EMIN). — Angü (CHAPIN). — Niangara (CHAPIN). — Pompari (CHAPIN). — Stanleystad (CHAPIN). — Upemba-park (VERHEYEN). — Luluaburg (CALLEWAERT).

1 c. *Pirenestes ostrinus Rotschildi* NEUMANN.

Dit is de kleinste vorm van *Pirenestes ostrinus*. De breedte van de onderkaak aan de basis is slechts 10,2 tot 14,5 mm., de vleugel meet 58 tot 68 mm. Deze vorm bewoont vooral woudgebieden met grote regenval. Hij is bekend van de Goudkust tot Uganda en onze woudgebieden.

Meer dan 200 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Kisantu (SCHOUTEDEN). — « Neder-Congo » (SOLON). — Leopoldstad (SCHOUTEDEN). — Leopoldstad (CHRISTY). — Makaia Ntete (SCHOUTEDEN). — Kisantu (GOOSSENS).

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Kwamouth (SCHOUTEDEN).

Distr. Tshuapa: Boende (WIJNANTS). — Bokuma (LOOTENS). — Iyonda (MICHIELSEN). — Bolafa (STEVENART). — Boangi (VERBUYT). — Ikela (LOOTENS). — Yalokele (DUPUIS). — Bamanya (LEONET). — Bokungu (DUPUIS).

Distr. Congo-Ubangi: Bosodula (VRIJDACH). — Businga (COLLARD). — Bobito (VEDAST MAES).

Distr. Uelé: Ibembo (HUTSEBAUT). — Bambesa (VRIJDACH). — Buta (HUTSEBAUT). — Titule (HUTSEBAUT). — Koteli (SCHOUTEDEN). — Mauda (SCHOUTEDEN).

Distr. Kibali-Ituri: Bosabangi (CHRISTY).

Distr. Stanleystad: Bomili (BOCK). — Panga (SCHOUTEDEN). — Yangambi (BECQUET). — Elisabetha (MEVR. TINANT). — Stanleystad (CHRISTY). — Yangambi (GERMAIN). — Banalia (NAHAN).

Distr. Kivu: Kitutu (PRIGOGINE). — Kaghasa (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Mikelo (PRIGOGINE). — Nyakabubo (PRIGOGINE). — Kaboke (PRIGOGINE). — Kasa (PRIGOGINE).

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER).

Distr. Sankuru: Lusambo (WINDMOLDERS). — Kasansa (VAN ASSCHE). — Gandajika (WINDMOLDERS).

Distr. Kasai: Luebo (SCHOUTEDEN). — Ngombe (SCHOUTEDEN). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Luluaburg (LYNES). — Merode (WINDMOLDERS). — Katombe (VAN ASSCHE).

Andere vindplaatsen: Isangi (CHAPIN). — Bongo (CHAPIN). — Ngayu (CHAPIN). — Avakubi (CHAPIN). — Gamangui (CHAPIN). — Medje (CHAPIN). — Bondo (CHAPIN). — Budja/Lie (WHITMAN). — Manyanga (BOHNDORFF). — Yambuya (JAMESON). — Mawambi (WOLLASTON). — Ikengo (SCHOUTEDEN). — Mogende (SCHOUTEDEN). — Angu (SCHUBOTZ). — Beni (CHAPIN).

2. - *Pirenestes minor* SHELLEY.

Deze soort is slechts bekend uit Oost-Afrika; het is weinig waarschijnlijk dat ze het oosten van onze gebieden zou bereiken.

De algemene bevedering is aardbruin, bij het mannetje even goed als bij het wijfje. Bij het mannetje zijn de kop, de borst en de bovenstaartvederen rood, het rood van de bovenkop is naar achteren scherp afgezet; de middelste stuurpennen zijn rood gewassen en de buitenzoom van de andere stuurpennen is min of meer rood. Het wijfje verschilt er van doordat de borst en de oordekvederen niet rood zijn. Snavel zwart.

Vleugel : 58-62; staart : 52-53; tarsus : 18-19; snavel: 9-12 mm. De onderkaak is aan de basis 9-12 (soms 15 mm.) breed.

GENUS CRYPTOPIZA SALVADORI.

Dit genus omvat vogels die slechts in het hooggebergte, en voornamelijk in het bergwoud, worden aangetroffen. 't Zijn mooi gekleurde vogels, met zachte bevedering, die vooral in het onderwoud leven. Handpen 1 is kort, 3 is langer dan 2 maar korter dan 4-5. Snavel plomp, met gebogen bovenlijn, aan de basis ietwat afgeplat.

WOLTERS is geneigd bij *Cryptospiza*, als subgenus, de twee soorten te voegen die ik verder aanvoer onder de door hem voorgestelde benaming *Euschistospiza*: beide bewonen de savanne; CHAPIN vermeldt ze onder *Clytospiza*, een genus waartoe volgens WOLTERS slechts de soort *Monteiri* hoort.

Het genus is vertegenwoordigd door vier soorten. Ze worden als volgt onderscheiden:

1. a. De bevedering is in hoofdzaak leizwart of aszwart; de kop is ten minste gedeeltelijk rood, de rug is rood en de binnenste armpennen vertonen rood aan de buitenzoom. .... *Cryptospiza Jacksoni* (blz. 400).
- b. De bevedering is lichtgroen tot olijfgroen of -grauw of groenachtigolijfgroen; de rug is rood. 2.
2. a. De snavel is zwart. De binnenste armpennen vertonen rood aan de buitenzoom. De vleugel is korter dan 60 mm. .... 3.
- b. De snavel is dik, oranjegeel tot rood, ten minste aan de randen. De buitenste armpennen vertonen meestal heel weinig rood aan de buitenzoom. De onderzijde is lichtgroen, de kop is rood bij het mannetje. Vleugel ten minste 62 mm. lang. .... *Cryptospiza Shelleyi* (blz. 403).
3. a. De borst is olijfgroen. Vóór ieder oog een rode streep bij het mannetje, een bleke streep bij het wijfje. .... *Cryptospiza Reichenowi* (blz. 401).
- b. De borst is olijfgroen. Geen rood aan de kop. .... *Cryptospiza Salvadorii* (blz. 402).

1. - *Cryptospiza Jacksoni* SHARPE. — Afb. 389 en 390.

Deze soort, JACKSON'S Bergvink, wordt gevonden in het hoogland van Oost-Congo en van Ruanda-Urundi; in Uganda is ze slechts bekend van het Ruwenzori-gebergte.

Mannetje. — Bevedering dofleizwart, min of meer donker, met karmijnrode bovenkop, kopzijden, rug en lichaamszijden; vliegpennen en stuurpennen zwart; de binnenste armpennen en de vleugeldekvederen karmijnrood aan de buitenzoom; keel dikwijls ietwat lichter gekleurd. Snavel en poten zwart.

Wijfje. — Gelijkt op het mannetje maar meestal is het midden van de bovenkop niet rood.

Vleugel: 55-60; staart: 40-45; tarsus: 19-20; snavel: 11-12 mm.

Bij de Juv. is de hele kop donkerleigrauw, soms met wat rood vóór de ogen; de keel is bleek gekleurd. 65 exemplaren in onze verzameling, ook van het oostelijk Ruwenzori-gebergte.

Distr. Kibali-Ituri: Mongbwalu (MEYER, LEPERSONNE).

Distr. Kivu: Lulenga (SCHOUTEDEN). — Kibati, Niragongo (SCHOUTEDEN). — Kamatembe (DE WITTE). — Miki (PRIGOGINE). — Nzombe (PRIGOGINE). — Manzia (PRIGOGINE). — Bitakongo (PRIGOGINE). — Butembo (PRIGOGINE). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Karungu (PRIGOGINE). — Muusi (PRIGOGINE). — Burunga (SCHOUTEDEN). — Etaetu-riv. (VANDERMEERSCH). — Kamituga (PRIGOGINE). — Tubungwa (PRIGOGINE). — Kilumba (PRIGOGINE). — Mianza (PRIGOGINE). — Ibachilo (PRIGOGINE). — Butembo (DYLEFF). — Bitashimwa (DE WITTE).

Ruanda-Urundi: Karisimbi-vulkaan (PILETTE). — Nya Muzinga (SCHOUTEDEN). — Rugege (FAIN). — Rugege (LESTRADÉ).

Distr. Tanganika: Kabobo-berg (PRIGOGINE).

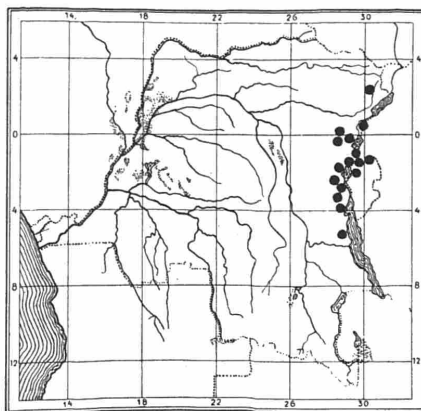
Andere vindplaatsen: W. Ruwenzori (MECKLEMBURG). — Kalonge (CHAPIN). — Mohanga (CHAPIN). — Muhavura (GYLDENSTOLPE). — Kironda (BABAULT). — Mbwahi (BABAULT). — Kandashamwa (ROCKEFELLER en MURPHY). — Luvumba (ROCKEFELLER en MURPHY).

Afb. 389. — *Cryptospiza Jacksoni* SHARPE.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

2. - *Cryptospiza Reichenowi* HARTLAUB.

Deze soort, REICHENOW's Bergvink, wordt gevonden op Fernando Po en in het hoogland van Kameroen en Oost-Congo, en van Oost-Afrika tot Zuid-Rhodesië. In onze gebieden komt de vorm *ocularis* voor, die ook Oost-Afrika bewoont.

Afb. 390. — Vindplaatsen van *Cryptospiza Jacksoni*.

Mannetje. — Kop donkerolijfgroen met brede rode zijstreep over de teugel en het oog; rug, schouderveren, romp, bovenstaartveren dof karmijnrood; de dekveren en de binnenste armpennen zwartbruin gelijk de andere vliegpennen, maar met rode buitenzoom; stuurpennen zwart. Onderzijde dof olijfgroen of olijfgroengrauw, de keel en de hals lichter gekleurd; soms enkele veren met rood einde; onderstaartveren donkerolijfgroen, soms roodgewassen, de veren basaal zwart. Snavel zwart; poten hoornbruin.

Wijfje. — Gelijk het mannetje maar zonder rood aan de kopzijden; de teugels vaal geelbruinachtig. Vleugel: 50-58; staart: 38-42; tarsus: 17-20; snavel: 10-11 mm.

2 a. - *Cryptospiza Reichenowi ocularis* SHARPE.

Dit is de vorm die het hoogland van Oost-Congo bewoont.

14 exemplaren in onze verzameling, deels van het oostelijk Ruwenzori-gebergte.

Distr. Kivu: Lulenga (SCHOUTEDEN). — Bingi (PRIGOGINE). — Kaganda (PRIGOGINE). — Maboya (PRIGOGINE).

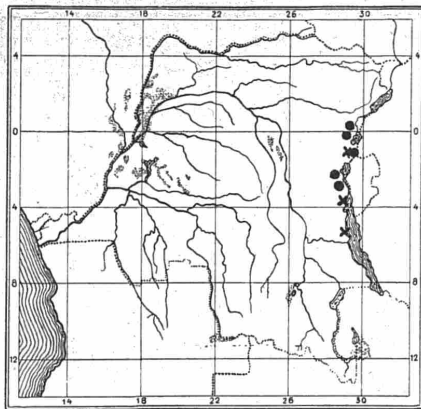
Andere vindplaats: Lubero (CHAPIN).

Afb. 391. — *Cryptospiza Salvadorii* REICHENOW.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

3. - *Cryptospiza Salvadorii* REICHENOW. — Afb. 391 en 392.

Deze soort, de Bergvink van SALVADORI, wordt gevonden in hoogland, van Noordoost-Afrika tot Oost-Afrika en Oost-Congo; ze verkiest de rand van het bergwoud.

Afb. 392. — Vindplaatsen van *Cryptospiza Reichenowi* (●)
en *Cryptosp. Salvadorii* (×).

Bovenkop, kopzijden en nek grauwwachtigolijfgroen; teugels zwartachtig tot donkerbruin; rug, schouderveren, romp en bovenstaartveren donkerkarmijnrood; vliegpennen en stuurpennen zwart tot grauwwart; dekveren en binnenste armpennen karmijnrood aan de buitenzoom. Onderzijde merklijk lichter gekleurd dan de bovenzijde, de borst min of meer olijfgrauw, groener bij de vorm *ruwenzorii* dan bij de typische vorm, donkerder naar achteren toe; keel en krop bleker, geelbruinachtig. Snavel zwart. Vleugel: 54-58; staart: 42-45; tarsus: 17-20; snavel: 10-11 mm.

De Juv. zijn lichter gekleurd, met bleke teugels; onderzijde meer geelbruinachtig.

3 a. - *Cryptospiza Salvadorii ruwenzorii* SCLATER.

In onze gebieden komt slechts de vorm *ruwenzorii* voor, die bekend is van het Ruwenzori-gebergte en van Oost-Congo tot Oost-Afrika.

12 exemplaren in onze verzameling, waarvan 9 uit het Elgon-gebergte.

Distr. Kivu: Lulenga (SCHOUTEDEN). — Muusi (PRIGOGINE).

Distr. Tanganika: Kabobo-berg (PRIGOGINE).

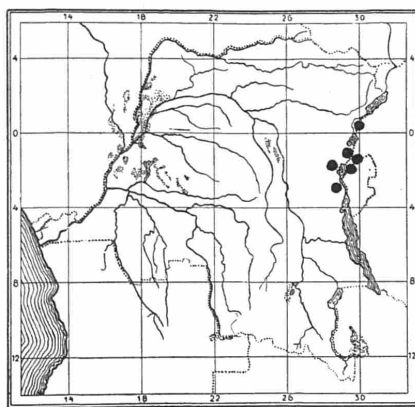
Andere vindplaatsen: Kandashomwa-berg (CHAPIN). — Ten N.W. van het Tanganika-meer (GRAUER).

Afb. 393. — *Cryptospiza Shelleyi* SHARPE.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

4. - *Cryptospiza Shelleyi* SHARPE. — Afb. 393 en 394.

Deze *Cryptospiza* bewoont het woud op de Ruwenzori en in het hoogland van Oost-Congo en Ruanda-Urundi.

Afb. 394. — Vindplaatsen van *Cryptospiza Shelleyi*.

Mannetje. — Bovenkop, kopzijden en de hele bovenzijde, met schouderveren karmijnrood, tot en met de bovenstaartveren; die veren ietwat olijfbuinachtig; vliegpennen zwart, de buitenzoom der dekveren en binnenste armpennen soms ietwat rood gewassen; stuurpennen eveneens. Kin, keel, en borst mooi lichtgroen; het achterlichaam eveneens, maar fel roodgewassen; onderstaartveren zwart. Snavel oranjegeel, ten minste aan de randen.

Wijfje. — Kop en nek olijfgrauwbruin; het overige van de bovenzijde karmijnrood; het overige gelijk bij het mannetje.

Vleugel: 62-66; staart: 47-49; tarsus: 21-25; snavel: 13-15 mm.

De snavel van *Crypt. Shelleyi* is veel dikker en plomper dan deze van de andere soorten. De bovenkaak is 8-9 mm. breed op de hoogte van de neusgaten tegen 5-6 bij *Reichenowi* b. v.; aan de basis is de onderkaak 9-10 mm. breed, tegen 7-8.

5 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kivu: Burunga (SCHOUTEDEN). — Lulenga (SCHOUTEDEN). — Karungu (PRIGOGINE). — [W. Ruwenzori].

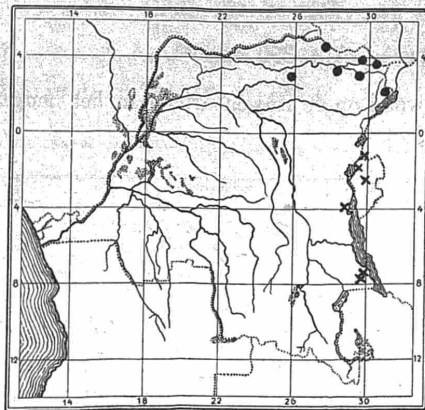
Andere vindplaatsen: Karisimbi (GYLDENSTOLPE). — Rugege (GRAUER).

GENUS EUSCHISTOSPIZA WOLTERS.

Twee soorten vertegenwoordigen dit genus. Beide vertonen aan de lichaamszijden witte vlekken, die aan *Clytospiza* herinneren, een genus waartoe ze horen volgens CHAPIN in zijn « Birds ». WOLTERS houdt zijn *Euschistospiza* voor een subgenus van *Cryptospiza*. Snavel nogal fijn, puntig, met afgeronde bovenlijn. Handpen 1 merklijk langer dan de handekvederen, 3 langer dan 2 maar ietwat korter dan 4.

Beide soorten bewonen de savanne. Men onderscheidt ze gemakkelijk :

1. a. De rug en de romp zijn karmijnrood gekleurd; aan de onderzijde zijn de lichaamszijden zwart of grauwwaart, met witte vlekken. . . . . *Euschistospiza Dybowskii* (blz. 405).
- b. De rug is leigrauw tot olijffbruin of grauwwaart, de romp is wijnrood gekleurd; aan de onderzijde zijn de lichaamszijden wijnrood, met witte vlekken, terwijl het midden zwart is. . . . .
. . . . . *Euschist. cinereovinacea* (blz. 404).

Afb. 395. — Vindplaatsen van *Euschistospiza*.
× *Euschist. cinereovinacea*. ● *Euschist. Dybowskii*.

1. - *Euschistospiza cinereovinacea* SOUSA. — Afb. 395.

Deze zeldzame soort bewoont hoogland in Angola, Katanga, het noordwesten van het Tanganika-meer en in Ruanda-Urundi. De typische vorm wordt in Angola gevonden, de vorm *Graueri* vertegenwoordigt hem in de andere gebieden.

Bovenkop en bovenzijde leigrauw, min of meer donkergekleurd, de rug meer olijffbruin, de bovenstaartvederen wijnrood; vliegpennen olijffbruin; stuurpennen zwart. Kopzijden, kin, keel en krop eveneens leigrauw, min of meer donker; het midden van het achterlichaam en ook wel van de krop, en de onderstaartvederen zwart; de lichaamszijden wijnrood, min of meer donker (de vederen zijn loodgrauw aan de basis), elke veder met twee witte vlekjes vóór het einde. Snavel zwart; poten vleeskleurig tot hoornbruin.

Vleugel: 51-53; staart: 46-52; tarsus: 15-16; snavel: 10-11 mm.

Bij de Juv. is de bevedering bijna eenkleurig bruin, volgens CHAPIN.

1 a. - *Euschistospiza cinereovinacea Graueri* ROTSCILD.

Deze vorm werd beschreven uit het hoogland bij Baraka. Hij verschilt van de typische vorm door donkerdere kleuren.

11 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Tanganika: Kasiki (DE WITTE).

Distr. Kivu: Tubangwa (PRIGOGINE).

Ruanda-Urundi: Astrida (AURELIAAN). — Rugege (FAIN). — Rugege (AURELIAAN). — Shaba (AURELIAAN). — Akanyaru-riv. (FAIN).

Andere vindplaatsen: Baraka (GRAUER). — Urundi (GRAUER). — Kitendwe (ROCKEFELLER en MURPHY).

2. - *Euschistospiza Dybowskii* OUSTALET. — Afb. 395.

Deze soort is bekend van Sierra-Leone tot Noord-Congo en wordt tot aan het Albert-meer gevonden. Ze bewoont de savanne, vooral in de buurt van woudgalerijen.

Mannetje. — Bovenkop en nek donkergrauw; bovenzijde met romp en schoudervederen karmijnrood, de vederen basaal grauw; de lange bovenstaartvederen eveneens; vliegpennen bruin, olijfkleurig gewassen; vleugeldekvederen bruin, olijfkleurig gewassen, enkele der kleine dekvederen met fijn wit vlekje vóór het einde, en daarvóór met zwarte vlek; stuurpennen zwart, de zoom min of meer rood gewassen. Kopzijden, kin, keel en krop grauw; het overige van de onderzijde zwart; de vederen van de zijden ten minste vertonen ronde (soms ook ietwat dwarse) witte vlekken vóór de eindzoom (twee vlekken aan ieder veder); onderstaartvederen zwart of grauwzwart, ondervleugeldekvederen grauwwit, zwartbruin gevlekt.

Wijfje. — Bij het wijfje is het rood ietwat levendiger; de onderzijde is grauw in plaats van zwart.

Vleugel: 49-57; staart: 39-47; tarsus: 16-17; snavel: 10-12 mm.

Slechts drie exemplaren in onze verzameling.

Distr. Uelé: Mauda (SCHOUTEDEN).

Distr. Kibali-Ituri: Ishwa (VRIJDAGH).

Andere vindplaatsen: Madrapili (CHAPIN). — Aba (CHAPIN). — Nzoro (CHAPIN). — Gaima-berg (CHAPIN). — Bellima (EMIN). — Zobia (RIBOTTI).

GENUS ESTRILDA SWAINSON.

Dit genus omvat een reeks soorten die men gemakkelijk kan onderscheiden. WOLTERS voegt bij *Estrilda* twee soorten die men bij CHAPIN onder *Lagonosticta* vindt: *coerulescens* en *Perreini*; anderzijds deelt hij het genus in een reeks subgenera in, waarvan de volgende in onze fauna zijn vertegenwoordigd: *Glaucestrilda*, *Brunhilda*, *Krimhilda*, *Melpoda*, *Estrilda*. Hij houdt eveneens *Neisna* voor een subgenus van *Estrilda*; ik laat het veeleer als genus bestaan. Handpen 1 is kort, 2 is korter dan 3-4. Staart min of meer trapvormig en lang. De snavel is puntig.

De volgende sleutel laat toe de *Estrilda*-soorten te bepalen :

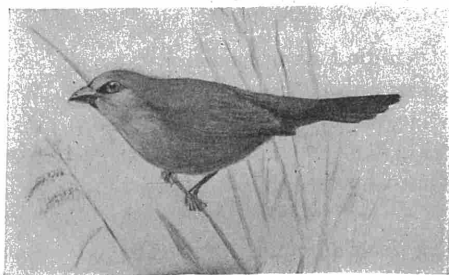
1. a. De bovenkop en de bovenzijde zijn lichtgrijs of asgrijs gekleurd en vertonen geen dwarse streping; de dekvederen vertonen eveneens geen dwarse streping. Geen rood aan de kop. De bovenstaartvederen zijn rood (*Glaucestrilda*) ..... 2.
- b. De bovenzijde vertoont een min of meer duidelijke dwarse streping. Zijn de kop en de bovenzijde grauw gekleurd, dan is de streping heel duidelijk. .... 3.
2. a. De bovenstaartvederen zijn rood, maar de onderstaartvederen zijn leizwart of zwart. ....
    ..... *Estrilda* (*Glauc.*) *Perreini* (blz. 407).
- b. De onderstaartvederen zijn eveneens rood. .... *Estr.* (*Glauc.*) *coerulescens* (blz. 406).
3. a. De kopzijden en de kin zijn zwart; de dekvederen en de binnenste armpennen vertonen een scherpe, zwart en grijsachtige, dwarse streping. Bovenstaartvederen rood, onderstaartvederen zwart. (*Brunhilda*). .... *Estr.* (*Brunh.*) *erythronotos* (blz. 407).

- b. De kopzijden zijn nooit helemaal zwart, soms (*nigriloris*) is er een zwarte loraalstreep. Dwarse streping minder scherp aangeduid dan bij de vorige soort. .... 4.
4. a. De bovenkop is zwart (*Krimhilda*). .... 5.
b. Niet zó. .... 6.
5. a. Abdomen en onderstaartvederen zijn zwart of zwartachtig. ....
..... *Estr. (Krimhilda) atricapilla* (blz. 408).
b. Abdomen en onderstaartvederen zijn lichtgekleurd, witachtig of lichtgrijs .....
..... *Estr. (Krim.) nonnulla* (blz. 410).
6. a. De kopzijden zijn lichtgrijs of min of meer breed oranjekeurig, zonder rode noch zwarte loraalstreep (*Melpoda*). .... 7.
b. De kopzijden vertonen een rode of zwarte loraalstreep, die scherp is afgetekend (*Estrilda*) .. 8.
7. a. De kopzijden zijn grotendeels oranjekeurig. .... *Estr. (Melpoda) melpoda* (blz. 418).
b. De kopzijden zijn lichtgekleurd, maar nooit oranjekeurig. *Estr. (Melpoda) paludicola* (blz. 416).
8. a. Bovenstaartvederen zwart, onderstaartvederen wit. .... *Estr. (Estrilda) troglodytes* (blz. 415).
b. Bovenstaartvederen rood of bruin. .... 9.
9. a. De snavel is lichtgekleurd, oranjekeurig tot rood. De bovenstaartvederen zijn dwarsgestreept en soms zonder rode tint. De grote dekvederen en de binnenste armpennen niet merkkelijk rood. 10
b. Snavel nooit oranjekeurig noch rood, wel zwart of ten minste gedeeltelijk donker. Grote dekvederen en binnenste armpennen fel rood gekleurd. Bovenstaartvederen rood, minder duidelijk dwarsgestreept. .... *Estr. (Estrilda) rhodopyga* (blz. 416).
10. a. Een rode loraalstreep tot aan het oog. .... *Estr. (Estrilda) astrild* (blz. 411).
b. Een zwarte loraalstreep. .... *Estr. (Estrilda) nigriloris* (blz. 414).

SUBGENUS GLAUCESTRILDA ROBERTS.

1. - *Estrilda (Glaucestrilda) coerulescens* VIEILLOT.

Deze soort bewoont vooral droge savannen; ze is bekend van Senegal tot het Shari-gebied. Het is weinig waarschijnlijk dat ze in het noorden van Belgisch Congo zou voorkomen.

Afb. 396. — *Estrilda Perreini* VIEILLOT.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

Bevedering grotendeels lichtgrijs, de wangen en de keel witachtig; de teugels zwart; aan de onderzijde wordt de kleur donkerder naar de borst toe en ze gaat in het leizwart of het loodgraauw over op buik en stuit; enkele witte vlekjes aan de lichaamszijden; romp, boven- en onderstaartvederen rood; middelste stuurpennen eveneens rood, de andere zwartgraauw met rood gewassen buitenzoom; vliegpennen zwartgraauw, de buitenzoom grijs, de binnenste armpennen gelijk de rug; ondervleugeldekvederen lichtgrijs of witachtig. Snavel blauwachtig met zwarte punt; poten donkerbruin tot leizwart.

Vleugel: 50-53; staart: 37-45; tarsus: 14-16; snavel: 9-10 mm.

2. - *Estrilda (Glaucestrilda) Perreini* VIEILLOT. — Afb. 396 en 397.

Deze *Estrilda* wordt gevonden in de savannen van Natal in het zuiden tot in het Tanganyika Territory en dan westwaarts over Katanga tot in Neder-Congo. Drie vormen worden onderscheiden; één er van komt in onze gebieden voor.

Bevedering grauw, min of meer donker, de keel en de kopzijden lichter gekleurd, met een smalle zwarte streep lopend van de snavel over het oog, de kin eveneens zwart; romp en bovenstaartvederen karmijnrood; vliegpennen donkerder dan de rug, de buitenzoom grauwachtig, de binnenzoom witachtig; stuurpennen leizwart, vaag dwarsgestreept; ondervleugeldekvederen lichtgrijs tot grijswit. Snavel loodgrauw; poten zwart.

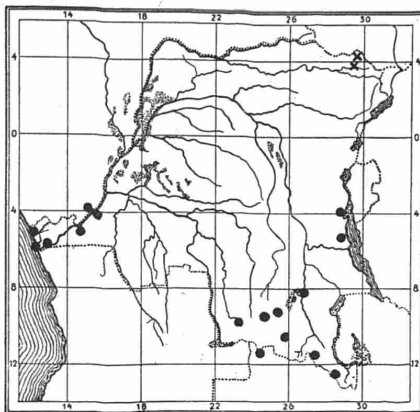
Vleugel: 45-55; staart: 42-52; tarsus: 14-17; snavel: 9-12 mm.

2 a. - *Estrilda Perreini Perreini* VIEILLOT.

De typische vorm van *Estrilda Perreini* werd beschreven uit Loango en wordt gevonden in Neder-Congo, in Katanga en zelfs tot bij Baraka; ze bewoont ook Angola en wordt gevonden tot in Noord-Nyasaland.

25 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Moanda (SCHOUTEDEN). — Moanda (MESMAEKERS). — Boma (VRIJDAGH). — Kisantu (SCHOUTEDEN). — Leopoldstad (HENRION).

Afb. 397. — Vindplaatsen van
● *Estrilda Perreini*.   × *Lagonosticta larvata*.

Distr. Leopold II-meer: Kwamouth (SCHOUTEDEN).

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER). — Kamina (APERS). — Kangué (DE BAILLET).

Distr. Opper-Katanga: Sakania (HUTSEBAUT).

Distr. Tanganika: Kabobo (PRIGOCINE).

Andere vindplaatsen: Elisabethstad (VINCENT). — Baraka (GRAUER). — Lualaba-riv. (NEAVE). — Lufupa-riv. (NEAVE). — Upemba-park (VERHEYEN).

SUBGENUS BRUNHILDA REICHENBACH.

3. - *Estrilda (Brunhilda) erythronotos* VIEILLOT. — Afb. 398.

Deze soort, de Elfenastrild, wordt vertegenwoordigd door verschillende vormen, verspreid van Zuid-Afrika tot Somaliland en Uganda. Een dezer vormen werd onlangs in Ruanda aangetroffen.

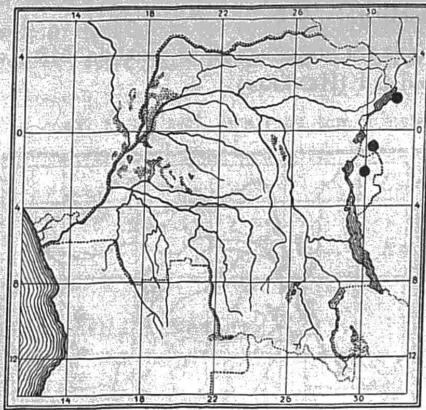
Bovenkop grauw tot lichtwijnrood, dicht en fijn, en min of meer vaag, donker dwarsgestreept; bovenzijde grauw tot lichtwijnrood (*charmonyina*) of grauwbrown, dicht donker dwarsgestreept; romp en boven-

staartvederen rood; kleine dekvederen gelijk de rug, de andere en de binnenste armpennen regelmatig witgrijs en zwart dwarsgestreept; de andere vliegpennen donkergrauwbruin, de buitenzoom zwart/wit dwarsgestreept aan de armpennen, slechts met de aanduiding van lichte vlekken aan de handpennen; stuurpennen zwart. Kopzijden en kin zwart, een witte achterrand aan het oor; keel, krop, borst en lichaamszijden lichtwijnrood tot grauwbruin, donker dwarsgestreept, gelijk de rug, maar fel rood gewassen, vooral aan de zijden; buikmidden zwart bij de mannetjes van enkele der vormen; stuit en onderstaartvederen zwart met witte eindzoom of wel wijnrood of bruin met donkere dwarse strepen en witte eindzoom. Snavel zwart maar basaal loodgrauw; poten zwart.

Vleugel: 50-56; staart: 52-62; tarsus: 13-14; snavel: 9-10 mm.

3 a. - *Estrilda erythronotos Delamerei* SHARPE.

Deze vorm was bekend uit Kenya en Zuidwest-Uganda. CHAPIN had hem zelfs gevonden bij Butiaba, aan de oostelijke oever van het Albert-meer. Nu heeft mijn vriend Dr. FAIN deze vogel in Ruanda aange troffen.

Afb. 398. — Vindplaatsen van *Estrilda erythronotos Delamerei*.

Twee exemplaren in onze verzameling.

Ruanda-Urundi: Akanyaru-riv. (FAIN).

Geen andere vindplaats is bekend.

Wij bezitten ook de typische vorm, uit het Kalahari-gebied, en de veel lichter gekleurde vorm *charmosyna* uit Oost-Afrika; bij *Delamerei* is de buik zwart bij het mannetje, bij het wijfje niet. Bij *charmosyna* is de grondkleur wijnrood, min of meer bleek.

SUBGENUS KRIMHILDA WOLTERS.

4. - *Estrilda (Krimhilda) atricapilla* VERREAUX. — Afb. 399 en 400.

Dit is een woudbewonende soort, het Zwartkopje; ze wordt gevonden van Kameroen tot Belgisch Congo en Kenya.

Voorhoofd, bovenkop en nek zwart; de kopzijden van boven eveneens; rug dicht en fijn zwart dwarsgestreept op grauwe grond; schouder- en dekvederen eveneens; romp en bovenstaartvederen rood; vliegpennen zwart met grauwe binnenzoom, de binnenste armpennen gelijk de rug; stuurpennen zwart. Onderste kopzijden, kin en halszijde grijswit, de keel, de krop en de borst grauwer, de buik zwart of leizwart, zijdelings rood; onderstaartvederen zwart; ondervleugeldekvederen asgrijs. Snavel zwart, de onderkaak basaal donkerrood; poten zwartbruin.

Vleugel: 44-49; staart: 42-50; tarsus: 14-15; snavel: 9-10 mm.

Bij de Juv. is de tekening minder scherp, de bovenzijde met grauwbriune grond, de kopzijden gelijk de keel en de krop; onderstaartvederen rookzwart; geen rood aan de flanken...

Bij de vorm *Graueri* zijn de dwarse strepen van de bovenzijde fijner dan bij de typische vorm; het rood van de romp is donkerder.

4 a. - *Estrilda atricapilla atricapilla* VERREAUX.

Deze vorm wordt gevonden van Kameroen tot Neder-Congo en dan oostwaarts tot Kasai en Kivu.

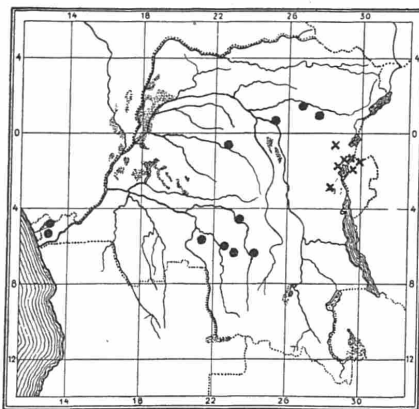

Afb. 399. — *Estrilda atricapilla* VIEILLOT.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

31 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Tshela (SCHOUTEDEN). — Temvo (SCHOUTEDEN).

Distr. Tshuapa: Bokungu (DUPUIS). — Imbau (DUPUIS). — Momboyo (DUPUIS). — Esongo (DUPUIS). — Bokeka (HERROELEN). — Bolafa (STEVENART). — Yokamba (STEVENART). — Bokote (LOOTENS). — Ikela (LOOTENS).

Afb. 400. — Vindplaatsen van *Estrilda atricapilla*.
● *Estr. atric. atricapilla*.   × *Estr. atric. Graueri*.

Distr. Kasai: Luluaburg (CALLEWAERT). — Merode (WINDMOLDERS). — Luluaburg (WINDMOLDERS).

Distr. Sankuru: Lusambo (WINDMOLDERS). — Gandajika (WINDMOLDERS).

Distr. Kivu: Kamituga (PRIGOGINE).

Andere vindplaatsen: Kibongo (BOHDORFF). — Saide (RERN). — Macaco (SCHOUTEDEN). — Stanleystad (CHAPIN). — Avakubi (CHAPIN).

4 b. - *Estrilda atricapilla Graueri* NEUMANN.

Deze vorm wordt gevonden in het hoogland van Oost-Congo en Oost-Afrika.

35 exemplaren in ons bezit.

Distr. Kivu: Kibumba (HACKARS). — Burunga (SCHOUTEDEN). — Lulenga (SCHOUTEDEN). — Kundhuru ya Tshuve (DE WITTE). — Kibati (DE WITTE). — Burunga, Mokoto (DE WITTE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Bikara (PRIGOGINE). — Itombwe, Rurambo (Mevr. HIERNAUX). — Butembo (DE SEMERIES). — Butembo (DYLEFF). — May-ya-Moto (PRIGOGINE).

Ruanda-Urundi: Ngabge (AURELIAAN). — Rwasenkoko (AURELIAAN). — Rugege (FAIN). — Sabinjo (GYLDENSTOLPE). — Akanyaru-riv. (FAIN). — Musha (FAIN). — Mutura (VAN SACEGHEM). — Bigogo (BASTIAENS).

Andere vindplaatsen: Muhavura (GYLDENSTOLPE). — Karisimbi (GRAUER). — Bugoie (MECKLEMBURG). — Ngoma (SCHOUTEDEN). — Kisenyi (SCHOUTEDEN). — Kandashumwa (ROCKEFELLER en MURPHY).

5. - **Estrilda (Krimhilda) nonnulla** HARTLAUB. — Afb. 401 en 402.

Dit is een soort, de Zwartkopastrild, die ook in lichter woud aangetroffen wordt. Ze wordt gevonden

Afb. 401. — *Estrilda nonnulla* HARTLAUB.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

van Fernando Po en Kameroen tot Kenya, over Soedan en Noord-Congo, en verder in Oost-Congo en Ruanda-Urundi.

Voorhoofd, bovenkop, kopzijden tot aan de ogen, en nek zwart; rug grauw, maar dicht met, fijne golvende zwarte dwarse strepen bedekt; romp en bovenstaartvederen mooi rood; schouder- en dekvederen gelijk de rug; vliegpennen zwart, de binnenzoom grauw, de binnenste armpennen gelijk de rug. Onderste kopzijden, keel, kin en halszijden wit; de krop, de lichaamszijden en de onderstaartvederen lichtgrijs, het buikmidden wit; onderstaartvederen lichtgrijs of grijswit, maar donker aan de basis; ondervleugeldekvederen wit. Snavel zwart, de bovenkaak met rode vlek aan iedere zijde, de onderkaak rood aan de basis; poten zwart-bruin.

Vleugel: 44-50; staart: 40-46; tarsus: 15-16; snavel: 10-11 mm.

5 a. - **Estrilda nonnulla nonnulla** HARTLAUB.

Dit is de vorm die het zwarte vasteland bewoont. Op Fernando Po komt een andere vorm voor. 140 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Congo-Ubangi: Bobito (VEDAST MAES). — [Karawa (WALLIN)].

Distr. Uelé: Mauda (SCHOUTEDEN). — Medje (CHRISTY). — Rungu (SCHOUTEDEN). — Paulis (ABBELOOS). — Buta (HUTSEBAUT). — Bambesa (VRIJDAGH). — Ibembo (HUTSEBAUT). — Tely (VRIJDAGH). — Gangala na Bodio (PIERRET). — Bambesa (BANNINCK).

Distr. Stanleystad: Panga (SCHOUTEDEN). — Panga (BOCK). — Banalia (NAHAN). — Stanleystad (GHESQUIÈRE). — Stanleystad (CHRISTY). — Yangambi (VRIJDAGH). — Yangambi (Mevr. MARIJNEN).

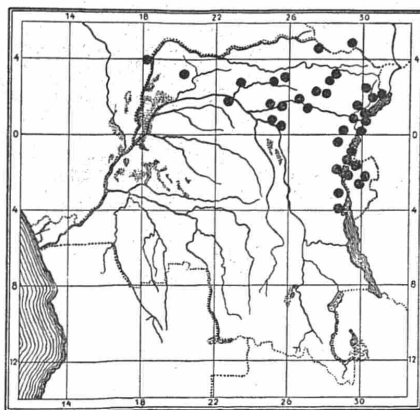
Distr. Kibali-Ituri: Faradje (SCHOUTEDEN). — Mahagi (SCHOUTEDEN). — Nioka (VRIJDAGH). — Boga (PILETTE). — Mongbwalu (Mevr. LEPERSONNE). — Mahagi (VRIJDAGH).

Distr. Kivu: Beni, Kinawa (MEYER, LEPERSONNE). — Bushumba (VAN DAELE). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Butembo (DYLEFF). — Kamituga (PRIGOGINE). — Butembo (PRIGOGINE). — Lundjulu (DYLEFF). — Butembo (DE SEMERIES). — Kagada (PRIGOGINE). — Kanzando (PRIGOGINE). — Mwana (PRIGOGINE). — Kabungu (PRIGOGINE). — Lulenga (DE WITTE). — Rutshuru (GHESQUIÈRE). — Kabare (BURGEON). — Tshumba (FRECHKOP). — Idschw-eiland (LOVERIDGE). — Mutwanga (HACKARS).

Ruanda-Urundi: Akanyaru-riv. (FAIN). — Astrida (LESTRADE). — Kibingo (LESTRADE). — Astrida (AURELIAAN). — Gisagara (FAIN). — Kaninya (FAIN).

Distr. Maniema: Dogodo-riv. (PILETTE).

Andere vindplaatsen: Baraka (GRAUER). — Kibongo (BOHDORFF). — Yambuya (JAMESON). — Ndusuma (EMIN). — Karisimbi (MECKLEMBURG). — Bumba (WHITMAN). — Mswa (EMIN). — Nyangabo (EMIN).

Afb. 402. — Vindplaatsen van *Estrilda nonnulla nonnulla*.

— Angi (GYLDENSTOLPE). — Irumu (GYLDENSTOLPE). — Ekibondo (REHN). — Loda (VRIJDAGH). — Aboro (VRIJDAGH). — Mabenga (DE WITTE). — Kibumba (DE WITTE). — Avakubi (CHAPIN). — Ngayu (CHAPIN). — Kindu (ap. CHAPIN).

SUBGENUS ESTRILDA SWAINSON.

6. - *Estrilda* (*Estrilda*) *astrild* LINNAEUS. — Afb. 403 en 404.

Deze soort, het Gewoon Roodbekje of Koraalbekje, wordt gevonden over alle graslanden van Zwart-Afrika en dringt zelfs langs de stroomoevers tot in het Middenafrikaanse woudgebied. Verschillende vormen worden onderscheiden: vier er van worden in onze gebieden gevonden. *Estrilda nigriloris* CHAP. wordt hier apart behandeld; het wordt door enkele auteurs beschouwd als een vorm van *Estr. astrild*. De zwarte teugelvlek en het ontbreken van rood aan de kop laten *nigriloris* onmiddellijk herkennen.

Bovenkop bruin of grauwwit, fijn en min of meer onduidelijk zwart of donker dwarsgestreept; wangen wit tot lichtbruinachtig of grijsachtig; een donkerrode band loopt over de kopzijden, van de snavel tot achter het oog; bovenzijde, schouder- en dekvederen, en binnenste armpennen eveneens bruin tot grauwwit en fijn zwart of donkerbruin dwarsgestreept, de strepen veel duidelijker dan op de bovenkop, de algemene kleur soms even donker maar meestal merkkelijk lichter; romp en bovenstaartvederen eveneens bruin tot grauwwit en dwarsgestreept, maar ietwat rose gewassen, wat ook het geval kan zijn met de bovenzijde; vliegpennen bruin tot zwartbruin; stuurpennen donkerder bruin, tot zwart of zwartbruin, met min of meer duidelijke dwarse streping, de middelste pennen soms ook wel rood gewassen.

Kin en keel wit, grijsachtigwit of lichtjes bruinachtig, soms rose gewassen; het overige van de onderzijde min of meer lichtgekleurd, fijn dwarsgestreept, de strepen scherper aangeduid op de flanken, het midden soms zonder strepen; de onderzijde is meestal min of meer rose of rood gewassen. Langs de middellijn is

er soms een heel duidelijke rode streep; bij de vorm *rubriventris* is de hele onderzijde fel roodgetint; onderstaartvederen ^{zwart} meestal rood gewassen. Snavel oranjerood of rood; poten hoornbruin of zwart.

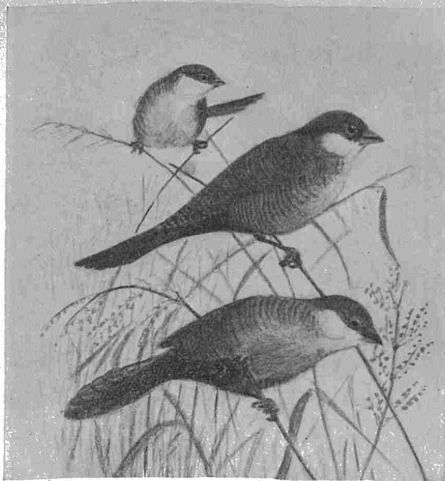
Bij het wijfje is de onderzijde minder rood gewassen dan bij het mannetje.

Vleugel: 45-50; staart: 40-60; tarsus: 14-15,5; snavel: 8-10 mm.

De vorm *rubriventris* wordt onmiddellijk herkend aan de fel roodgetinte onderzijde; de vorm *nyanzae* is merkelijk roodgetint maar veel minder dan *rubriventris*; *occidentalis* is slechts lichtrood of rose gewassen, duidelijker aldus in het midden.

6 a. - *Estrilda astrild* Cavendishi SHARPE.

CHAPIN en VERHEYEN beschouwen vogels uit Katanga als vertegenwoordigers van de vorm *Cavendishi*. Ik zal ze hier volgen, al ben ik niet zeker dat deze identificatie juist is. Maar dan horen ook tot deze vorm

Afb. 403. — *Estrilda astrild* LINNAEUS.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

de vogels uit Kasai en Sankuru die in ons bezit zijn. Alle zijn vogels die betrekkelijk weinig rose getint zijn aan de onderzijde. De vorm *Cavendishi* is verder bekend uit Rhodesië en Oost-Afrika.

21 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Tanganika: Kabalo (SCHOUTEDEN). — Tembwe (SCHOUTEDEN).

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (SCHOUTEDEN). — Lukafu (DE WITTE). — Nkole (BREDO). — Sakania (BREDO).

Distr. Lualaba: Kansenia (DE WITTE). — Kando (DE WITTE).

Distr. Sankuru: Kabinda (WINDMOLDERS).

Distr. Kasai: Bakwanga (WINDMOLDERS).

Andere vindplaatsen: Kakonde (ROCKEFELLER en MURPHY). — Luvua-riv. (BÖHM). — Mpala (STORMS). — Bunkeya-riv. (NEAVE). — Musosa (BREDO). — Masombwe (VERHEYEN). — Ngombe, Kasai (SCHOUTEDEN). — Kibondo (BOHDORFF).

6 b. - *Estrilda astrild* nyanzae NEUMANN.

Deze vorm is bekend uit Uganda en Oost-Congo.

50 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN). — Nioka (HECQ). — Nioka (VRIJDAGH). — Galaia (ANDRY).

Distr. Kivu: Lulenga (SCHOUTEDEN). — Lubango (PRIGOCINE). — Lutunguru (PRIGOCINE). —

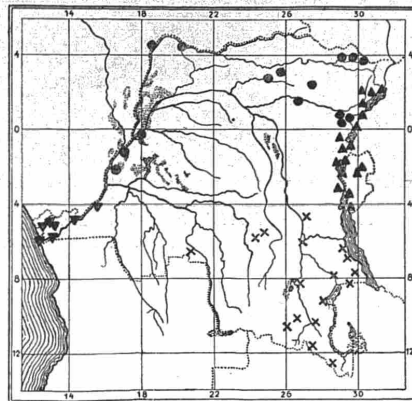
May-ya-kwenda (PILETTE). — Lulenga (BURGEON). — Katana (BURGEON). — Mabenga (HACKARS). — Burunga, Mokoto (DE WITTE). — Rutshuru (DE WITTE). — Kibati (DE WITTE). — Bweza (HACKARS). — Kamituga (PRIGOCINE). — Butembo (DYLEFF). — Kalembelembe (PILETTE).

Ruanda-Urundi: Nyanza (BURGEON). — Kisenyi (SCHOUTEDEN). — Kibingo (LESTRADE). — Astrida (AURELIAAN).

Andere vindplaatsen: Ngoma (GYLDENSTOLPE). — Kadjudju (BABAUULT). — Nzulu (DE WITTE). — Mugunga (DE WITTE). — Luofu (CHAPIN). — Kasanga (CHAPIN). — Usumbura (GRAUER). — Idschwieland (LOVERIDGE). — Mswa (EMIN). — Kasenyi (VRIJDAGH).

6 c. - *Estrilda astrild* *occidentalis* JARDINE en FRASER.

Deze vorm wordt gevonden van Kameroen tot Noord-Congo. Ik reken hierbij, enerzijds, de vogels uit

Afb. 404. — Vindplaatsen van *Estrilda astrild*.
 ▲ *Estr. astr. nyanzae*.   ▼ *Estr. astr. rubriventris*.
 × *Estr. astr. Cavendishi*.   ● *Estr. astr. occidentalis*.

Butembo, waarvan wij een mooie reeks hebben, en die aan de onderzijde minder rose gekleurd zijn dan die uit Lutunguru b.v., welke *nyanzae* zijn; anderzijds de vogels die gevonden worden aan de Stroom, van Kwamouth tot aan de Evenaar en verder tot in het noordoosten: ze zijn eveneens vertegenwoordigd door een reeks exemplaren.

90 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Ndwa (NGWE). — Ngebolobo (NKELE). — Bolobo (NKELE). — Mbomo (NGWE). — Bokalakala (NKELE).

Distr. Tshuapa: Lukolela (LECOQ). — Issia (MICHELSEN). — Ikengo (MICHELSEN).

Distr. Congo-Ubangi: Bosodula (VRIJDAGH). — Bobito (VEDAST MAES).

Distr. Uelé: Bambesa (VRIJDAGH). — Buta (HUTSEBAUT). — Aru-kamp (MISONNE). — Gangala na Bodio (PIERRET). — Bambesa (BANNINCK).

Distr. Kivu: Butembo (DE SEMERIES). — Butembo (DYLEFF). — Bela (DAUBRESSE). — Beni (LISFRANC). — Beni (BONNEVIE). — Butembo (PRIGOCINE).

Andere vindplaatsen: Avakubi (CHAPIN). — Medje (CHAPIN). — Aba (CHAPIN). — Faradje (CHAPIN). — Zambia (GYLDENSTOLPE). — Kwamouth (SCHOUTEDEN).

6 d. - *Estrilda astrild* *rubriventris* VIEILLOT.

Deze vorm bewoont het westen van Neder-Congo en Gaboen.

7 exemplaren in onze verzameling. Alle zijn fel gekleurd aan de onderzijde.

Distr. Neder-Congo: Moanda (SCHOUTEDEN). — Banc d'Anvers, Boma (SCHOUTEDEN). — Ganda Sundi (SCHOUTEDEN). — Kisala (SCHOUTEDEN). — Makaia Ntete (SCHOUTEDEN). — Kingabwa (Mevr. M. BEQUAERT). — Wij hebben ook exemplaren die bij Fetish Rock zijn ingezameld geworden (MESMAEKERS).
Andere vindplaatsen: Kingoyi (LAMAN). — Vungu (CHAPIN).

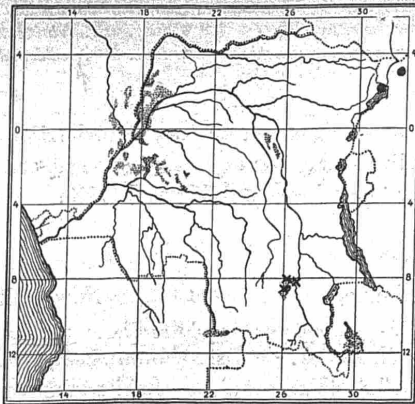
7. - *Estrilda (Estrilda) nigriloris* CHAPIN. — Afb. 406.

Deze eigenaardige Astrild werd door CHAPIN ontdekt bij Kiabo, aan de Lualaba-rivier, en tot hertoe is ze slechts bekend uit dezelfde streek, aan het Upemba-meer.

Afb. 405. — *Estrilda troglodytes* LICHT.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

De soort gelijkt treffend op *Estrilda astrild*, en voornamelijk op de vorm *Cavendishi*, maar ze verschilt er duidelijk van doordat de kopzijden een zwarte loraalstreep vertonen, in de plaats van de rode loraalstreep die men bij *Estr. astrild* aantreft; deze zwarte streep is smaller dan de rode streep van *astrild* en is

Afb. 406. — Vindplaatsen van *Estrilda*.
× *Estrilda nigriloris*. ● *Estrilda troglodytes*.

aan de bovenrand witachtig of lichtrosekleurig gezoomd. CHAPIN merkt ook op dat de snavel korter en plomper is dan bij *astrild*.

Vleugel: 45-46,5; staart: 43-47; tarsus: 13-15; snavel: 7,5-8 mm.

De algemene gelijkenis op *Estrilda astrild* heeft auteurs er toe gebracht *nigriloris* aan te zien als een vorm van *astrild*. Ik deel de mening van CHAPIN, dat het beter is ze als aparte soorten op te vatten. CHAPIN had er een dertigtal exemplaren van gezien; later werd de soort teruggevonden door DEWIT en door VERHEYEN.

Twee exemplaren in onze verzameling.

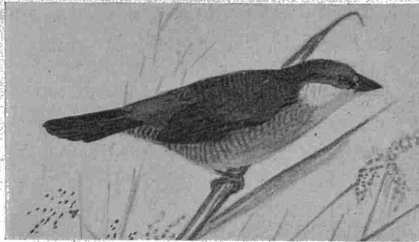
Distr. Lualaba: Sombe (DEWIT). — Kaleka (DEWIT).

Andere vindplaatsen: Kiabo (CHAPIN). — Mabwe (VERHEYEN).

8. **Estrilda (Estrilda) troglodytes** LICHTENSTEIN. — Afb. 405 en 406.

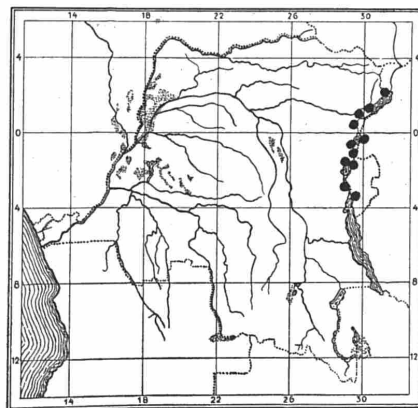
Deze soort, het Napoleonnetje van de vogelliefhebbers, is bekend van West-Afrika tot Soedan en het Albert-meer, maar ook uit Arabië.

Bovenzijde grauwbruin, dicht maar vaag donker dwarsgestreept, ietwat rose gewassen; de bovenkop grauer; bovenstaartvederen zwart; vliegpennen weinig donkerder dan de rug, de binnenste zelfs gelijk de

Afb. 407. — *Estrilda rhodopyga* SUND.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

rug; stuurpennen zwart, de buitenste met witte buitenzoom. Wangen lichtgrauw, ietwat rose gewassen; een karmijnrode streep aan iedere zijde van de kop, over teugel en oog tot daarachter; kin en keel wit, rose gewassen; krop en het overige van de onderzijde wit tot geelbruinachtig, min of meer rose gewassen en min

Afb. 408. — Vindplaatsen van *Estrilda rhodopyga centralis*.

of meer duidelijk donker dwarsgestreept; stuitmidden rose tot roserood; onderstaartvederen wit. Snavel rood bij de typische vorm.

Vleugel: 44-49; staart: 37-42; tarsus: 14-15; snavel: 7,5-9 mm.

8 a. **Estrilda troglodytes troglodytes** LICHTENSTEIN.

Dit is de vorm die Zwart-Afrika bewoont. In Arabië komt een andere vorm voor.

Slechts drie exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Ishwa (VRIJDAGH).

Geen andere vindplaats is bekend.

9. - *Estrilda (Estrilda) rhodopyga* SUNDEVALL. — Afb. 407.

Deze soort, de Teugelstreepastrild, is bekend van Soedan tot Noordoost-Afrika, Oost-Congo, Oost-Afrika tot aan het Nyasa-meer.

Bovenzijde bruin, fijn donkerbruin dwarsgestreept; de bovenkop en de rug grauwer, de dwarse streping minder duidelijk, soms bijna afwezig; bovenstaartvederen karmijnrood; stuurpenen zwartbruin, rood gewassen, althans aan de zomen; dekvederen gelijk de rug, de grote met rode buitenzoom; vliegpennen donkerbruin, de binnenste gelijk de rug, met rode buitenzoom. Wangen, kin en keel wit; een mooie rode streep loopt van de teugel tot achter het oog; krop en het overige van de onderzijde lichtgeelbruinachtig tot isabelbruin, de krop en de zijden, maar soms ook het midden, fijn donker dwarsgestreept; onderstaartvederen met min of meer brede, zwarte of zwartbruine dwarse strepen, en min of meer rood gewassen. De snavel is zwart of leizwart, of wel zijn de randen en ook de basis van de onderkaak roodachtig; poten zwartbruin.

Vleugel: 45-47; staart: 40-45; tarsus: 13-14; snavel: 9-10 mm.

9 a. - *Estrilda rhodopyga centralis* KOTHE. — Afb. 408.

Dit is de vorm die in Oost-Congo voorkomt en verder in Oost-Afrika.

16 exemplaren in onze verzameling, ook uit Oost-Afrika.

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN).

Distr. Kivu: Beni (BORGERHOFF). — Luvungi (BURGEON). — Mabenga (HACKARS). — Ngoma (SCHOUTEDEN).

Ruanda-Urundi: Kisenyi (VAN SACEGHEM).

Andere vindplaatsen: Ndussuma (EMIN). — Boki (EMIN). — Kasenyi (CHAPIN). — Rwindi-vallei (CHAPIN). — Rutshuru-vlakte (GRAUER). — Usumbura (GRAUER).

SUBGENUS MELPODA REICHENBACH.

10. - *Estrilda (Melpoda) paludicola* HEUGLIN. — Afb. 409 en 410.

Deze soort heeft een brede verspreiding in de savannenstreken van Afrika, van West-Afrika tot Noordoost-Afrika, over Soedan en Noord-Congo, tot Oost-Congo en Oost-Afrika, en verder ook tot Zuid-Congo en Angola. Een vorm er van komt in de streek van Bolobo en Lukolela voor, aan de Congo-stroom.

Bovenkop grijs tot grijsbruin of bruin; rug, schouder- en dekvederen bruin, meestal heel vaag donker golvend dwarsgestreept; bovenstaartvederen rood; vliegpennen bruin, de binnenzoom bleek; stuurpenen bruinzwart tot zwart, de middelste pennen breed rood aan de zomen, de buitenste daarentegen bruiner, tot bruinachtiggrauw aan de buitenvlag of ten minste de buitenzoom. Kopzijden grijs, min of meer donker; kin en keel wit; het overige van de onderzijde min of meer okergeel gewassen, tot witachtig, ten minste in het midden, de lichaamszijden vaalbruin; stuit min of meer intens rose of rood gewassen; onderstaartvederen grijsachtigwit of geelachtiggrijs; ondervleugeldekvederen geelachtigwit tot isabelachtig. Snavel rood; poten bruin.

Vleugel: 44-51; staart: 37-48; tarsus: 14-16; snavel: 8-10 mm.

Verschillende vormen worden onderscheiden, waarvan vier in onze gebieden voorkomen. De bovenkop is grijs bij de volwassen vogels van deze vormen, behalve bij *roseicrissa*, waarbij hij bruin is gelijk de rug (zoals ook het geval is bij de Juv. van de andere vormen). De onderzijde is fel okergeel gewassen bij de vorm *benguellensis*, veel minder bij de andere vormen, bijna wit bij *Ruthae*.

10 a. - *Estrilda paludicola benguellensis* NEUMANN.

Deze vorm met grauwe bovenkop en fel okergeel gewassen onderzijde, bewoont hoogland in Angola, Rhodesië, Katanga, en wordt gevonden tot aan de Tanganika- en Bangwelo-meren.

37 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Lualaba: Nasondoye (LYNES). — Kayoyo (LYNES). — Kinda (DE BAILLET). — Mukula Ngombe (DE BAILLET). — Kasaji (FISHER). — Kansenia (DE WITTE). — Kolwezi (ALLAER).

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (LIPS).

Andere vindplaatsen: Opper-Lufira (NEAVE). — Opper-Lualaba (NEAVE). — Kitendwe (ROCKEFELLER en MURPHY). — Upemba-park (VERHEYEN).

10 b. — *Estrilda paludicola paludicola* HEUGLIN.

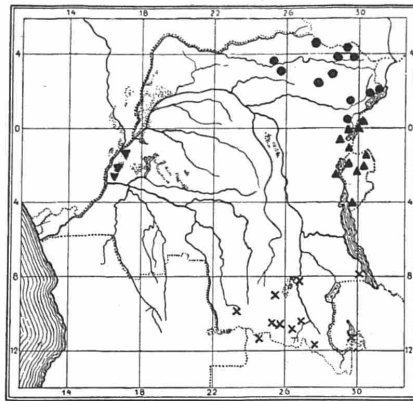
De typische vorm van *paludicola* heeft een grauwe bovenkop en een weinig geel gewassen onderzijde. Hij is bekend van Soedan en Uelé tot in Uganda, Ituri, Kivu.

Afb. 409. — *Estrilda paludicola* HEUGLIN.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

35 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Uelé: Alipago (VRIJDAGH). — Mauda (SCHOUTEDEN). — Bambesa (VRIJDAGH). — Gangala na Bodio (CORNET d'ELZIUS). — Gangala na Bodio (PIERRET).

Afb. 410. — Vindplaatsen van *Estrilda paludicola*.
× *Estr. palud. benguelensis*.   ▲ *Estr. palud. roseicrissa*.
● *Estr. palud. paludicola*.   ▼ *Estr. palud. Ruthae*.

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN).

Distr. Kivu: Mulungu (HENDRICKX). — Beni (BRAUN TER MEEREN).

Andere vindplaatsen: Bunia (REHN). — Ekibondo (REHN). — Medje (CHAPIN). — Faradje (CHAPIN). — Tingasi (EMIN). — Beni (CARRUTHERS). — Mbiambana (EMIN). — Mswa (EMIN). — Tabaro (GYLDENSTOLPE). — Irumu (GYLDENSTOLPE). — Bogoro (CHAPIN). — Kasenyi (CHAPIN).

10 c. - *Estrilda paludicola roseicrissa* REICHENOW.

Bij deze vorm is de bovenkop bruin, ook bij de volwassen vogels; de onderzijde is minder geel dan bij de vorm *paludicola*; het bruin van de bovenzijde is warmer. Hij is bekend van het zuidwesten van Uganda en van het Tanganyika Territory tot Ruanda-Urundi en Oost-Kivu.

16 exemplaren in ons bezit.

Ruanda-Urundi: Kibingo (LESTRADE). — Gabiro (VERHULST). — Astrida (AURELIAAN). — Akanyaru-riv. (FAIN). — Kitega (HUTSEBAUT). — Shaba (AURELIAAN). — Gakoma (FAIN).

Andere vindplaatsen: Nyanza (RAVEN). — Ishangi/Rugege (GRAUER). — Rutshuru-vlakte (GRAUER). — Luofu (CHAPIN). — Luofu/Kabasha (CHAPIN). — Ten oosten van de Rutshuru-vlakte (CHAPIN). — Ten Zuidwesten van het Kivu-meer (CHAPIN).

10 d. - *Estrilda paludicola Ruthae* CHAPIN.

Deze vorm, met grauwe bovenkop en witachtige onderzijde, is slechts bekend uit de streek van Bolobo en Lukolela, aan de Congo-stroom.

19 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Ndwa (NGWE). — Keseki (NKELE). — Bolobo (NKELE). — Kunungu (NGWE). — Mbomo (NGWE). — Bolobo (NGWE). — Bokalakala (NKELE).

Andere vindplaats: Lukolela (CHAPIN).

11. - *Estrilda (Melpoda) melpoda* VIEILLOT. — Afb. 411 en 412.

Deze soort, het Oranjekaakje, is bekend van West-Afrika tot Kameroen en Angola, enerzijds, tot Oost- en Zuid-Congo, anderzijds; ze komt vooral in de savanne voor maar wordt ook aangetroffen in open plekken van het woud.

Bovenkop grauw, de kopzijden scharlaken- of oranjerood tot boven de oogen; nek, rug en romp bruin; bovenstaartvederen rood; vliegpennen donkergrauwbruin; stuurpennen zwartbruin, de middelste dikwijls rood aan de zomen. Onderzijde lichtgrijs, de kin en de keel dikwijls wit, de flanken donkerder grijs, het buikmidden min of meer oranjegeel tot oranjerood gewassen; onderstaartvederen grauw. Snavel rood tot oranjerood; poten bruin tot grauwbruin.

Vleugel: 40-48; staart: 38-50; tarsus: 12-14; snavel: 8-9 mm.

Bij de Juv. is het onderlichaam bleekgeelbruinachtig, de keel en de krop zijn lichtgrijs, de bovenkop niet of weinig grauwer dan de rug.

Twee vormen worden in onze gebieden gevonden. Bij de vorm *fucata* is het rood intenser dan bij de typische vorm, waarbij het rood meer oranjekleurig is en naar achteren toe in het geel overgaat.

11 a. - *Estrilda melpoda fucata* NEUMANN.

Deze vorm wordt gevonden van aan het Stanley-Pool tot in Oost-Congo en Ruanda-Urundi.

Meer dan 250 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Mayumbe (GHESQUIÈRE). — Leopoldstad (BERTEAUX). — Leopoldstad (HENRION).

Distr. Leopold II-meer: Kwamouth (NKELE). — Botanankasa (NKELE). — Bokalakala (NKELE). — Ndwa (NGWE). — Kunungu (SCHOUTEDEN). — Mbomo (NGWE). — Mutala Katende (NGWE). — Bolobo (NGWE).

Distr. Tshuapa: Bokungu (DUPUIS). — Bokuma (LOOTENS). — Yakiri (WRIGHT). — Boende (WIJNANTS). — Elongo Nkombe (STEVENART). — Ikau (WHITESIDE). — Momboyo (DUPUIS). — Yokamba (STEVENART). — Coquilhatstad (HERROELEN). — Wete (DUPUIS). — Eala (VERLAINE). — Iyonda (MICHIELSEN). — Imbau (DUPUIS). — Ikela (LOOTENS). — Bolafa (STEVENART). — Bokeka (HERROELEN). — Issia (MICHIELSEN). — Boangi (VERBUYT). — Lotumbe (JOHNSON).

Distr. Congo-Ubangi: Gemena (VRIJDACH). — Bosobolo (VRIJDACH). — Bosodula (VRIJDACH). — Nieuw Antwerpen (DE LA KÉTHULLE). — Alberta (MEV. TINANT). — Bobito (VEDAST MAES). — [Karawa (WALLIN)].

- Distr. Uelé*: Buta (HUTSEBAUT). — Ibembo (HUTSEBAUT). — Bambesa (VRIJDAGH).
Distr. Stanleystad: Stanleystad (CHRISTY). — Yangambi (VRIJDAGH). — Banalia (NAHAN).
Distr. Kibali-Ituri: Yindi (LAMS).
Distr. Kivu: Kamituga (PRIGOGINE). — Kabunga (PRIGOGINE).
Ruanda-Urundi: Usumbura (SCHOUTEDEN).
Distr. Opper-Katanga: Lukonzolwa (DE WITTE).
Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER). — Sombe (DEWIT). — Kinona (DEWIT).

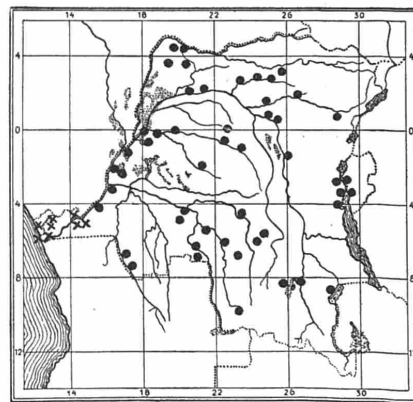

Afb. 411. — *Estrilda melpoda* VIEILLOT.
 (V. G. L. VAN SOMEREN del.)

Distr. Sankuru: Lusambo (WINDMOLDERS). — Kabinda (WINDMOLDERS). — Lusambo (GHESQUIÈRE). — Gandajika (WINDMOLDERS).

Distr. Kasai: Luluaburg (CALLEWAERT). — Luluaburg (DEHEYN). — Luluaburg (LYNES). — Lubue/Loana (LYNES). — Basongo (SCHOUTEDEN). — Luebo (SCHOUTEDEN). — Katombe (VAN ASSCHE). — Kabambaie (SCHOUTEDEN).

Distr. Kwango: Kasanga (SCHWETZ). — Willemwatervallen (SCHWETZ).

Afb. 412. — Vindplaatsen van *Estrilda melpoda*.
 ● *Estr. melp. fucata*.   × *Estr. melp. melpoda*.

Andere vindplaatsen: Luvungi (ap. CHAPIN). — Ponthierstad (CARRUTHERS). — Ruzizi-vlakte (MECKLEMBURG). — Ten Noorden van het Tanganika-meer (GRAUER). — Lupungu (FROBENIUS). — Panga, Uelé (CHRISTY). — Tshisika (SCHOUTEDEN). — Tshikapa (SCHOUTEDEN). — Panga (CHAPIN). — Mistandunga (WHITMAN). — Idiofa (LYNES). — Banda (LYNES). — Kotili (SCHOUTEDEN). — Suata (CHAPIN). — Ukaturaka (CHAPIN). — Ikengo (CHAPIN). — Fumu Djale (CHAPIN). — Lukolela (CHAPIN). — Upemba-park (VERHEYEN). — Bondo (ap. CHAPIN).

11 b. - *Estrilda melpoda melpoda* VIEILLOT.

De typische vorm van *melpoda* wordt gevonden van West-Afrika tot Neder-Congo en Angola. 20 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Moanda (MESMAEKERS). — Moanda (SCHOUTEDEN). — Boma (VRIJDAGH). — Temvo (SCHOUTEDEN). — Makaia Ntete (SCHOUTEDEN). — Temvo (LANCE). — Manzadi (DARTEVELLE). — Boma (SCHWETZ). — Tumba (MEVR. M. BEQUAERT). — Kidada (SCHOUTEDEN). — Kisantu (ANASTASE).

Andere vindplaatsen: Manyanga (BOHNDORFF). — Mukimbungu (LAMAN).

GENUS NEISNA BONAPARTE.

(*Coccopygia* REICHENBACH, auct.)

Kleine Estrildinen die nauw verwant zijn met *Estrilda*, waarmee WOLTERS ze verenigt. Ze worden gemakkelijk herkend aan de kleur van de onderzijde en van de snavel.

Een enkele soort.

Afb. 413. — *Neisna melanotis kilimensis* SHARPE.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

1. - *Neisna melanotis* TEMMINCK (*quartinia* auct.). — Afb. 413 en 414.

Deze kleine vogel wordt gevonden in open land van Abessinië tot Zuid-Afrika, en verder tot Zuid-Angola. Verscheidene vormen worden onderscheiden, waarvan een enkele in onze oostelijke gebieden voorkomt.

Bovenkop en nek grijs, min of meer donker; rug, schouder- en dekvederen olijfgroengeel tot olijfgelbruin, met lichte dwarse streping; romp en bovenstaartvederen rood, min of meer donker; vliegpennen bruin, de buitenzoom gelijk de rug, de binnenste armpennen helemaal zó en lichtjes dwarsgestreept; stuurpennen zwart. Kopzijden grijs of zwart, kin en keel eveneens; krop zachtgrijs; het overige van de onderzijde okergeel, bleker aldus bij het wijfje, de zijden groenachtig gewassen bij een deel der vormen, grauwwachtig bij de andere. Bovenkaak zwart, onderkaak rood; poten zwart.

Vleugel: 41-51; staart: 35-40; tarsus: 13-17; snavel: 8-9 mm.

De typische vorm en de vorm *Bocagei* vertonen zwarte kopzijden en keel bij het mannetje terwijl de lichaamszijden grauwwachtig zijn gewassen. Bij de vormen *quartinia* en *kilimensis* zijn de kopzijden en de keel grijs of (deze laatste), witachtiggrijs, en zijn de lichaamszijden groenachtig gewassen. De typische vorm bewoont Zuid-Afrika, de vorm *Bocagei* Zuid-Angola, terwijl *quartinia* in Abessinië en Soedan wordt gevonden en *kilimensis* in Oost-Afrika en Oost-Congo, tot in Zuid-Rhodesië en Nyasaland.

1 a. - *Neisna melanotis kilimensis* SHARPE.

Deze vorm wordt gevonden, in onze gebieden, in het hoogland van aan het Albert-meer tot ten noordwesten van het Tanganika-meer en in Ruanda-Urundi.

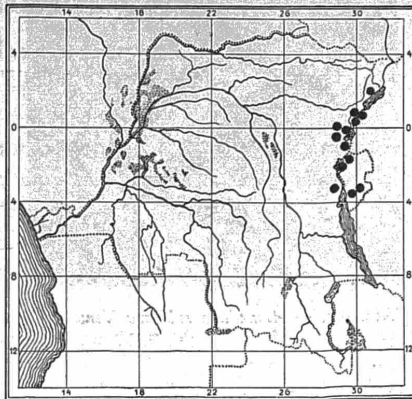
50 exemplaren in onze verzameling, ook van Oost-Ruwenzori, Uganda, Elgon.

Distr. Kibali-Ituri: Aboro-berg (VRIJDAGH).

Distr. Kivu: Butembo (DE SEMERIES). — Bikara (PRIGOGINE). — Bingi (PRIGOGINE). — Lubango (PRIGOGINE). — Nzombe (PRIGOGINE). — Butembo (DYLEFF). — Lutunguru (PRIGOGINE).

Ruanda-Urundi: Shaba (AURELIAAN). — Akanyaru-riv. (FAIN).

Distr. Tanganika: Kabobo (PRIGOGINE).

Afb. 414. — Vindplaatsen van *Neisna melanotis kilimensis*.

Andere vindplaatsen: Busingizi (SCHOUTEDEN). — Idschwi-eiland (LOVERIDGE). — Tshumbe (FRECHKOP). — Rutshuru (GRAUER). — Mulu (CHAPIN). — Aru-berg (CHAPIN). — Ten noordwesten van het Tanganika-meer (GRAUER). — West-Ruwenzori (CHAPIN).

GENUS AMANDAVA BLYTH.

Kleine Estrildinen die gemakkelijk herkend worden aan de gele tot oranjeleurende, aan de zijden donkerdwarsgestreepte, onderzijde.

Een enkele soort in onze gebieden.

SUBGENUS SPORAEGINTHUS CABANIS.

1. - *Amandava subflava* VIEILLOT. — Afb. 415 en 416.

Deze kleine soort bewoont de graslanden van Senegal tot Noordoost-, Oost- en Zuid-Afrika en verder van Angola en Congo.

Mannetje. — Bovenkop en bovenzijde, met mantel en dekvederen, grauwbrown, bruin of olijfbrown, min of meer donkergekleurd; de bovenstaartvederen karmijnrood; vliegpennen donkerbruin, de binnenste gelijk de rug; stuurpennen donkerbruin tot zwartbruin, met witte eindzoom, ten minste aan de twee buitenste pennen; deze soms met witte buitenvlag. Kopzijden bruin met karmijnrode wenkbrauwstrepen, die van de snavel tot achter het oog reiken; daaronder een zwarte teugelstreep; onderste kopzijden, kin en keel geel, min of meer intens gekleurd, ook wel oranjeleurend gewassen; borst en buikmidden geel, maar min of meer oranje- of roodkleurig, de krop soms fel oranjeleud of vuurrood; de lichaamszijden grauwbrown of olijfgauwbrown, min of meer donker en geelachtig dwarsgestreept; onderstaartvederen scharlakenrood tot oranjeleud. Kaken rood met zwarte basis; poten bruinachtig of vleeskleurig.

Wijfe. — Verschilt door het ontbreken van rode wenkbrauwstrepen en door een bleke, meer lichtgele of geelachtige onderzijde, de keel soms witachtig.

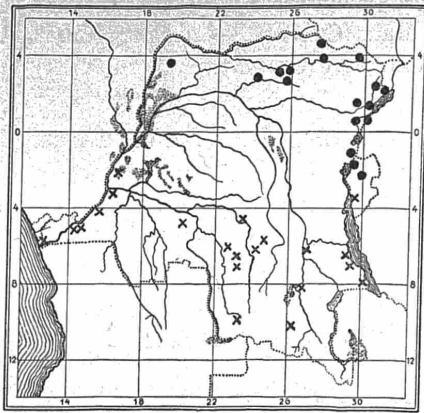
De Juv. vertonen geen rood; de bovenzijde is donkerbruin; de keel en de lichaamszijden zijn bruin; het overige van de onderzijde vooral bruinachtig; snavel zwart.

Vleugel: 40-49; staart: 28-35; tarsus: 11-13; snavel: 8-9 mm.

Afb. 415. — *Amandava subflava* VIEILLOT.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Twee vormen worden onderscheiden; beide komen in onze gebieden voor. Bij de vorm *Clarkei* is bij het mannetje slechts het midden van de krop rood; bij de typische vorm vertoont de onderzijde merkelijk meer rood.

Afb. 416. — Vindplaatsen van *Amandava subflava*.
× *Amand. subfl. Clarkei*. ● *Amand. subfl. subflava*.

1 a. - *Amandava subflava Clarkei* SHELLY.

Deze vorm bewoont grasland ten zuiden van het centraal woud en wordt tot in Urundi gevonden. Een tachtigtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Mateba-eiland (DARTEVELLE). — Boma (VRIJDAGH). — Cul de Boma (MESMAEKERS). — Kisantu (GOOSSENS). — Leopoldstad (HENRION). — Leopoldstad (BECQUET). — Leopoldstad (FIASSE). — Leopoldstad (Mevrouw LEPERSONNE).

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Kwamouth (NKELE). — Botanankasa (NKELE).

Distr. Kwango: Lubue/Loana (LYNES).

Distr. Kasai: Bakwanga (WINDMOLDERS). — Merode (WINDMOLDERS). — Kabambaie (SCHOUTEDEN). — Katombe (VAN ASSCHE). — Luluaburg (CALLEWAERT).

Distr. Sankuru: Kabinda (WINDMOLDERS). — Lusambo (GHESQUIÈRE). — Kasansa (VAN ASSCHE). — Gandajika (WINDMOLDERS).

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER). — Kansenia (DE WITTE). — [Bukama (SCHOUTEDEN)].

Distr. Tanganika: Tembwe (SCHOUTEDEN). — Kabalo (SCHOUTEDEN). — Kasiki (DE WITTE).

Andere vindplaatsen: Lupungu (FROBENIUS). — Mukimbungu (LAMAN). — Opper-Lualaba (NEAVE). — Mpala (STORMS). — Usumbura (VON STEGMANN). — Mabwe (VERHEYEN).

1 b. *Amandava subflava subflava* VIEILLOT.

Dit is de vorm die ten noorden van het centraal woud leeft en tot aan het Kivu-meer en in Uganda wordt gevonden.

Een veertigtal exemplaren in ons bezit.

Distr. Uelé: Koteli (SCHOUTEDEN). — Titule (HUTSEBAUT). — Bambesa (VRIJDAGH). — Angodia (HUTSEBAUT). — Bokandjala (WELLENS). — Bambesa (BANNINK).

Distr. Congo-Ubangi: Bobito (VEDAST MAES).

Distr. Kivu: Rutshuru (GHESQUIÈRE).

Ruanda-Urundi: Astrida (AURELIAAN). — Musha (AURELIAAN). — Gakoma (FAIN). — Astrida (FAIN).

Andere vindplaatsen: Kisenyi (MECKLEMBURG). — Mauda (SCHOUTEDEN). — Djalasinda (SCHOUTEDEN). — Mahagi (SCHOUTEDEN). — Niangara (CHAPIN). — Semliki-riv. (WOLLASTON).

GENUS ORTYGOSPIZA SUNDEVALL.

Kleine Estrildinen die aan de onderzijde dwarse strepen vertonen aan de zijden. Ze bewonen grasland. Handpen I is niet langer dan de handdekvederen. Mannetje en wijfje verschillen door de kleur.

Twee soorten vertegenwoordigen dit genus. Ieder hoort tot een eigen subgenus. Men onderscheidt ze als volgt:

1. a. De vleugel is meestal langer dan 48 mm. (47-59). De bovenzijde is donkerbruin; het borstmidden is lichtroodbruin. Geen rood in de bevedering. (*Ortygospiza* s. str.). . . . . *Ort. (Ort.) atricollis* (blz. 423).
- b. De vleugel is korter dan 48 mm. (44-47). De bovenzijde is leizwart tot zwart, met of zonder witte vlekjes. Het borstmidden is grauwwaart of witachtig. Rood in de bevedering van het mannetje (*Paludipasser*). . . . . *Ort. (Paludipasser) locustella* (blz. 425).

SUBGENUS ORTYGOSPIZA SUNDEVALL.

1. - *Ortygospiza (Ortygospiza) atricollis* VIEILLOT. — Afb. 417 en 418.

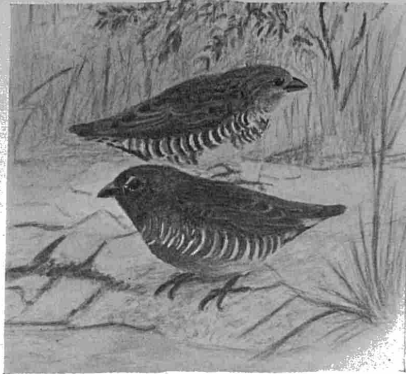
Deze kleine vogels bewonen de savanne en zijn bekend, onder verscheidene vormen, van Senegal tot Gaboen en Angola, enerzijds, tot Noordoost-Afrika, anderzijds, en van daar naar het zuiden van Afrika.

Mannetje. — Bovenkop, bovenzijde en mantel donkerbruin tot grauwwaart, soms met zwarte schachtstrepen, de zoom der vederen meestal grauwer; het voorhoofd, de teugels, de wangen van voren zwart of zwartbruin; de kin wit of zwart, de keel zwart of zwartbruin; vliegpennen en stuurpennen donkergrauwbruin, de buitenstuurpennen met witte eindvlek, de allerbuitenste ook wel met witte buitenvlag; krop en lichaamszijden wit/zwart of wit/grauwwaart dwarsgestreept; het borstmidden lichtroodbruin; het midden van de buik wit, geelbruin gewassen; onderstaartvederen zwart of zwartbruin, met witte of roestbruine overlange strepen; ondervleugeldekvederen bleek isabelgeelachtig. Snavel rood, de bovenkaak bruin; poten lichtbruin of vleeskleurig.

Wijffe. — Gelijkt op het mannetje, behalve dat er geen zwart is aan de kop; de kopzijden en de keel zijn bruinachtiggrauw.

Vleugel: 47-59; staart: 22-30; tarsus: 13-16; snavel: 8-10 mm.

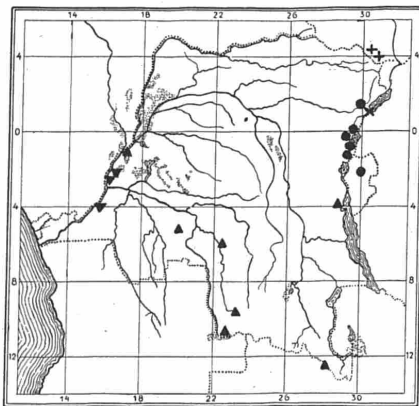
Bij de vormen *gabonensis* en *dorsostriata* is de bovenzijde heel duidelijk donker gestreept (schachtstrepren); bij de vorm *fuscata* is de bovenzijde minder duidelijk gestreept, de donkere delen breder; bij de vorm *ugandae* is de streping heel fijn. De kin is donker gekleurd gelijk de keel bij deze vormen, behalve bij *ugandae* waar hij smal wit is; de typische vorm heeft eveneens een wit kin.

Afb. 417. — *Ortygospiza atricollis* VIEILLOT.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

1 a. - *Ortygospiza atricollis atricollis* VIEILLOT.

Deze vorm is bekend van Senegal tot Soedan; hij zou misschien in het noordoosten van Belgisch Congo kunnen gevonden worden, daar hij bekend is van het Lado-district.

Afb. 418. — Vindplaatsen van *Ortygospiza atricollis*.
+ *Ortyg. atr. atricollis*.   ● *Ortyg. atric. dorsostriata*.
▲ *Ortyg. atric. fuscata*.   ▼ *Ortyg. atr. gabonensis*.
× *Ortyg. atr. ugandae*.

1 b. - *Ortygospiza atricollis dorsostriata* VAN SOMEREN.

Deze vorm komt voor van het Victoria-meer tot aan de Kivu- en Edward-meren, maar is ook bekend van de hoogvlakte ten westen van het Albert-meer.

12 exemplaren in ons bezit.

Distr. Kivu: Lulenga (SCHOUTEDEN).

Distr. Kibali-Ituri: Bunia (HUTSEBAUT).

Ruanda-Urundi: Astrida (AURELIAAN). — Akanyaru-riv. (FAIN).

Andere vindplaatsen: Kasindi (GRAUER). — Kabare (CHAPIN). — Bogoro (CHAPIN). — Lubilia-vallei (CHAPIN). — Katwe (CHAPIN).

1 c. - *Ortygospiza atricollis fuscata* SCLATER.

Deze vorm bewoont Rhodesië, Katanga en Kasai en zou teruggevonden zijn aan de Stroom, bij Lukolela.

15 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kwango: Lubwe/Loana-riv. (LYNES).

Distr. Kasai: Luluaburg (CALLEWAERT).

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER). — Dilolo (LYNES). — Kayoyo (LYNES).

Distr. Kivu: Luiko (PRIGOGINE).

Andere vindplaatsen: Lukolela (CHAPIN).

1 d. - *Ortygospiza atricollis gabonensis* LYNES.

Deze vorm is bekend van Spaans Guinea tot Gaboen. Hij komt ook voor in Neder-Congo en tot in de streek van Bolobo.

30 exemplaren in ons bezit.

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Keseki (NKELE). — Ndwa (NGWE). — Botanankasa (NKELE). — Bokalakala (NKELE).

Andere vindplaats: Kinshassa (CHAPIN).

Onze mooie reeks laat mij niet toe de vogels uit de streek van Bolobo bij *fuscata* te voegen, zoals CHAPIN het deed voor onze eerste Kunungu-exemplaren.

1 e. - *Ortygospiza atricollis ugandae* VAN SOMEREN.

Deze vorm is bekend uit Uganda. CHAPIN rekent hierbij vogels die hij in Kasenyi, aan het Albertmeer, inzamelde.

SUBGENUS PALUDIPASSER NEAVE.

2. - *Ortygospiza (Paludipasser) locustella* NEAVE. — Afb. 419.

Deze soort wordt gevonden in Belgisch Congo in Tanganyika Territory en tot Zuid-Rhodesië. Drie vormen worden onderscheiden; alle zijn in onze verzameling.

Mannetje. — Voorhoofd, kopzijden, kin, keel en krop mooi rood tot oranje-rood; bovenkop en bovenzijde bruinzwart tot zwart, met of zonder witte vlekjes; bovenstaartvederen rood; vliegpennen donkerbruin tot zwartbruin, de buitenzoom rood of oranje-rood; dekvederen eveneens rood; stuurpennen zwart, de buitenzoom fijn rood. Het overige van de onderzijde veeleer grauwwaars.

Wijfje. — De vederen van bovenkop en bovenzijde zwart of zwartbruin met bruinachtige zomen; de achterrug en de romp bijna eenkleurig zwartbruin; bovenstaartvederen rood; de rug met of zonder verspreide witte vlekjes; vliegpennen donkerbruin, de buitenzoom bleker; dekvederen zwart of zwartbruin, met bruinachtige zoom; stuurpennen zwartbruin tot zwart, de zoom bruinachtig. Voorhoofd en kopzijden zwartbruin; kin en keel wit; borst grauwwaars gewassen, het buikmidden wit of lichtisabelkleurig; de lichaamszijden zwart met dwarse, witte strepen.

Vleugel: 44-47; staart: 28-31; tarsus: 14-16; snavel: 7-8 mm.

Twee vormen komen in onze gebieden voor. Bij de typische vorm is de bovenzijde duidelijk witgevekt, bij de vorm *uelensis* ontbreken deze witte stippels of zijn ze onduidelijk. De vorm *Irisae* (Z. Rhodesië) is ook vertegenwoordigd in onze verzameling.

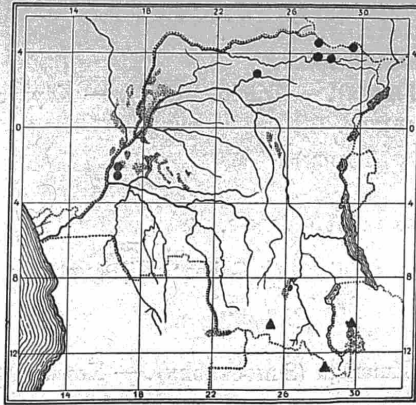
2 a. - *Ortygospiza locustella locustella* NEAVE.

Dit is de vorm die wordt gevonden in Rhodesië, Angola en Katanga.

2 exemplaren in onze verzameling (één uit Angola).

Distr. Opper-Katanga: Kakyelo (DE WITTE).

Geen andere vindplaats is bekend. De vogel werd door NEAVE in het noorden van het Bangwelo-meer ontdekt maar later bij Ndola, aan onze Katanga-grens, aangetroffen.

Afb. 419. — Vindplaatsen van *Ortygospiza locustella*.
▲ *Ortyg. locust. locustella*. ● *Ortyg. locust. uelensis*.

2 b. - *Ortygospiza locustella uelensis* CHAPIN.

Deze vorm werd beschreven uit Noord-Congo; hij is nu ook bekend uit de streek van Bolobo, aan de Stroom.

20 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Keseki (NKELE). — Ndwa (NGWE). — Mbo-mo (NGWE). — Bokalakala (NKELE).

Distr. Uelé: Mauda (SCHOUTEDEN). — Koteli (SCHOUTEDEN).

Distr. Kibali-Ituri: Faradje (CHAPIN).

Andere vindplaatsen: Niangara (CHAPIN). — Garamba (CHAPIN).

GENUS PARMOPTILA CASSIN.

Dit genus is vertegenwoordigd door een enkele soort die weliswaar soms onder twee soorten wordt verdeeld.

Parmoptila is lange tijd onder de Pariden gerangschikt geworden, vooral wegens de veeleer smalle en puntige snavel. CHAPIN voor het eerst bewees dat het een echte Estrildine is.

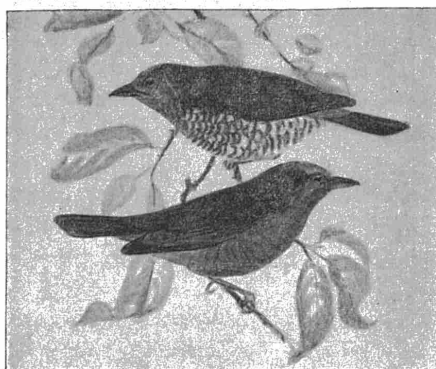
De eerste handpen is heel kort, niet langer dan de handdekvederen; de staart is betrekkelijk lang en is afgerond. Mannetje en wijfje verschillen door de kleur.

1. - *Parmoptila Woodhousei* CASSIN. — Afb. 420 en 421.

Deze soort is bekend van Zuid-Nigerië over Kameroen tot Angola, enerzijds, tot Midden- en Oost-Congo, anderzijds; geen exemplaar is tot hertoe bekend uit Neder-Congo. Drie vormen worden hier onderscheiden;

één er van, *Jamesoni*, wordt ook wel voor een eigen soort aangezien, door CHAPIN bij voorbeeld. Alle zijn woudbewoners.

Mannetje. — Bovenkop en bovenzijde, met dekvederen, olijfbruin tot olijfgrauwbruin of zelfs donkerchocoladebruin, de vederen dikwijls min of meer duidelijk bleekgezoomd of met bleek eindvlekje of bleke eindzoom; de kop van voren is roodbruin tot rood (volwassen vogels); vliegpennen donkerbruin tot zwartbruin, de binnenzoom isabelkleurig; stuurpennen olijfbruin tot donkerbruin of zwartbruin. Kopzijden roodbruin tot kaneelkleurig, de teugels donker of zwartachtig. De kleur van de onderzijde verschilt volgens de onderzochte vorm: bij de vorm *Jamesoni* is heel de onderzijde roodbruin, min of meer donker; — bij de twee andere vormen zijn slechts de kin en de keel roodbruin tot kaneelkleurig, dan wanneer het overige van de onderzijde witachtig tot roomkleurig is, min of meer olijfkleurig gewassen, de vederen met donkerolijfbruine zoom en dwarse band er vóór, beide banden in het midden onderbroken, waardoor de vederen er veeleer gevlekt uitzien; schenen geelbruinachtig; ondervleugeldekvederen min of meer isabelkleurig. Snavel zwart; poten vleeskleurig tot roodachtig.

Afb. 420. — *Parmoptila Woodhousei Jamesoni* SHELLEY.
(boven, het wijfje; onder, het mannetje).

Wijfje. — Bovenkop en bovenzijde olijfbruin tot bruin, de kop van voren min of meer roodbruin. Kopzijden, kin en keel roodbruin; het overige van de onderzijde lichtbruinachtig, de vederen gelijk bij het mannetje met submarginale eindzoom en dwarse band er vóór: deze beide banden niet onderbroken bij de vorm *Jamesoni*, waarvan de vederen dus twee banden vertonen, maar onderbroken bij *Woodhousei* en bij *Ansorgei*, waarbij elke veder, ten minste aan de borst, twee distale, donkere vlekjes vertoont en meestal twee andere vlekjes daarachter; onderstaartvederen roestkleurig; vliegpennen en stuurpennen meestal donkerder dan de rug en soms zwartbruin.

Vleugel: 47-53; staart: 36-40; tarsus: 14-16; snavel: 9-11 mm.

1 a. - *Parmoptila Woodhousei Ansorgei* HARTERT.

Deze vorm werd beschreven uit Noord-Angola. Hij is mij bekend uit Kasai. *Ansorgei* is nauw verwant met de typische vorm, is echter ietwat groter en minder donker gekleurd.

10 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kasai: Basongo (SCHOUTEDEN).

Distr. Sankuru: Lusambo (WINDMOLDERS).

Geen andere vindplaats is bekend.

1 b. - *Parmoptila Woodhousei Jamesoni* SHELLEY.

Deze vorm wordt gevonden in de wouden van Midden- tot Noord- en Oost-Congo.

55 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Tshuapa: Bikoro (SCHOUTEDEN). — Bokungu (DUPUIS). — Bokega (HERROELEN). — Banskusu (HERROELEN). — Iyonda (MICHELSEN). — Yokamba (STEVENART). — Elongo Nkombe (STEVENART). — Ikela (LOOTENS). — Bokote (LOOTENS). — Bokolongo-Buya (HERROELEN).

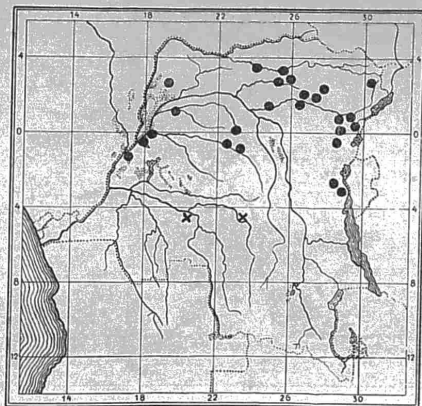
Distr. Congo-Ubangi: Makengo (VRIJDAGH).

Distr. Uelé: Bambesa (VRIJDAGH). — Zobia (HUTSEBAUT). — Buta (HUTSEBAUT).

Distr. Kibali-Ituri: Kilo (THÉLIE). — Etembo (SCHEPENS).

Distr. Stanleystad: Kifuku Nawa-rivier (SCHOUTEDEN).

Distr. Kivu: Bilolo (DYLEFF en DANDY). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Lundjulu (SCHEPENS en DYLEFF). — Lundjulu (SCHEPENS). — Lundjulu (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Mwana (PRIGOGINE). — Kakanda (PRIGOGINE). — Masongo (PRIGOGINE). — Nyabisanda (PRIGOGINE). — Etaetu-rivier (VAN DER MEERSCHE). — Mabandakila (PRIGOGINE). — Kamabiro (WAUTHION).

Afb. 421. — Vindplaatsen van *Parmoptila Woodhousei*.
● *Parmopt. Woodh. Jamesoni*. × *Parmopt. Woodh. Ansoergei*.

Andere vindplaatsen: Yambuya (JAMESON). — Avakubi (CHAPIN). — Babeyru (CHAPIN). — Gamangui (CHAPIN). — Medje (CHAPIN). — Moera (GRAUER). — Beni (GRAUER). — Mawambi (GRAUER). — Ukaika (GRAUER). — Lukolela (CHAPIN). — Angu (SCHUBOTZ).

1 c. - *Parmoptila Woodhousei Woodhousei* CASSIN.

Deze vorm werd beschreven uit Gaboen en komt waarschijnlijk voor in het Mayumbe woud. Wij hebben er tot hertoe geen exemplaar van ontvangen.

Het door mij in Bikoro (Tumba-meer) geschoten *Parmoptila*-wifje, dat CHAPIN onder *Woodhousei Woodhousei* vermeldt, is niet deze vorm doch de vorm *Jamesoni*.

GENUS NIGRITA STRICKLAND.

Estrildinen die bij voorkeur woudgebieden bewonen, soms veeleer galerijwouden of lichte wouden. Ze voeden zich in hoofdzaak met Insekten en vruchten, namelijk ook met Elaeisvruchten, zonder toch ooit schadelijk op te treden.

Ze vertonen geen felle kleuren; de onderzijde is eenkleurig, de snavel zwart. Handpen I is niet langer dan de handdekvederen, 3 en 4 zijn de langste handpennen, 2 is even lang als deze of ietwat korter. De stuurpennen zijn min of meer breed, betrekkelijk smal bij *N. fusconota*.

De snavel is ietwat gekield en soms nogal smal.

Vier soorten komen in onze gebieden voor. Ze worden gemakkelijk onderscheiden. Drie er van horen tot het typisch subgenus, de vierde hoort bij het subgenus *Percnopsis*.

Bij het typisch subgenus is de onderzijde zwart, kastanjeroodbruin of leigrauw; -bij *Percnopsis* is de onderzijde lichtgekleurd, wit of grijsachtigwit.

1. a. De onderzijde is wit of grijsachtigwit; de rug en de romp zijn geelbruin tot olijfbruin, maar de bovenkop en de bovenstaartvederen zijn zwart met wat glans. . . . . *Nigrita (Percnopsis) fusconota* (blz. 435).
- b. Anders gekleurd. (*Nigrita* s. str.). . . . . 2.
2. a. De hele onderzijde is kastanjeroodbruin; de bovenzijde is leigrauw tot grauwwit. . . . . *Nigr. (Nigrita) bicolor* (blz. 433).
- b. Anders gekleurd aan de onderzijde. . . . . 3.
3. a. Bij volwassen vogels is de hele onderzijde zwart en tegelijkertijd is het voorhoofd zwart; bovenzijde verder grauwwit, lichter of donkerder gekleurd; de vleugels zijn zwart, met witgekleurde dekvederen. . . . . *Nigr. (Nigr.) canicapilla* (blz. 429).
- b. Of wel (♂) is de onderzijde zwart maar dan is het voorhoofd geelachtigwit, of grijs met geel gewassen; - of wel (♀) is de onderzijde leigrauw en vertonen de kopzijden een zwarte vlek rondom ieder oog; de bovenzijde is leigrauw, de dekvederen vertonen geen witte vlekjes . . . . . *Nigr. (Nigr.) luteifrons* (blz. 432).

A. — SUBGENUS NIGRITA s. str.

1. - *Nigrita (Nigrita) canicapilla* STRICKLAND. — Afb. 422 en 423.

De Grijskopastrild bewoont veeleer licht woud, secundair woud of galerijwouden. De soort is verspreid van West-Afrika tot Noord-Angola, enerzijds, tot Oost-Afrika, anderzijds; ze is vertegenwoordigd door verschillende vormen, waarvan vier in onze gebieden werden aangetroffen.

Voorhoofd zwart maar bovenkop grauwwit tot witachtig, dikwijls witter tegen het zwart voorhoofd; bovenzijde grauwwit, min of meer licht- of donkergekleurd; de romp meestal merklijk lichter gekleurd dan de rug, tot grauwwit of witachtig; bovenstaartvederen donkerder dan de romp, tot zwart; schouder- en dekvederen zwart, meestal met ronde of dwarse witte eindvlek of eindzoom (de verspreiding der vlekken verschilt volgens de onderzochte vormen; vliegpennen zwart of bruinzwart, de binnenste armpennen dikwijls ook witgezoomd. Kopzijden zwart, de wangen van achteren grauwwitgezoomd; het overige van de onderzijde zwart, de ondervleugeldekvederen echter wit. Snavel zwart; poten donkerbruin.

Bij de Juvenielen is het lichaam meer eenkleurig bevederd: de bovenzijde en de onderzijde zijn asgraauw tot leigrauw gekleurd, min of meer donker, de vleugels vertonen eerst geen witte of lichte vlekken aan de dekvederen.

Vleugel: 60-72; staart: 39-55; tarsus: 15-17; snavel: 9-13 mm. (De kleinste afmetingen zijn die van de vorm *Emiliae*, uit West-Afrika).

De vormen *angolensis* en *canicapilla* s. str. vertonen betrekkelijk grote vlekken aan de vleugeldekvederen en ook aan de buitenste schoudervederen; *angolensis* is donkerder aan de bovenzijde dan *canicapilla*, vooral de romp, die bij deze laatste vorm lichtgekleurd is. *Intermedia* heeft kleinere vlekken aan de vleugel-

dekvederen, geen aan de schoudervederen; anders gelijk hij op de typische vorm. *Schistacea* is ietwat donkerder gekleurd, met kleine vlekjes maar, en vertoont zelfs geen vlekking aan de grote dekvederen. *Diabolica* verschilt er van door vlekken aan deze dekvederen en ook door een ietwat meer gebogen bovenkaak. *Candida* is merkwaardig lichtgekleurd, de achterkop, de rug en de mantel witachtigrijfs.

CHAPIN noteert met recht hoe de verdeling der vlekken op schouder- en dekvederen onvast schijnt te zijn. Overgangen bestaan tussen de verschillende vormen: zulks is bij voorbeeld het geval in het Tshuapadistrikt, waar, vooral in het westen, exemplaren worden gevonden, die beter bij de typische vorm zouden moeten gerekend worden, terwijl de meeste toch bij *intermedia* komen, met kleinere vlekking.

1 a. - *Nigrita canicapilla angolensis* BANNERMAN.

Dit is de vorm die gevonden wordt in Noordwest-Angola en Zuid-Congo. Hij bewoont veeleer galerijwouden.

Afb. 422. — *Nigrita canicapilla* STRICKLAND.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

50 exemplaren in onze verzameling, ook uit Angola.

Distr. Kwango: Ndinga (MEVR. M. BEQUAERT). — Mukila (MEVR. M. BEQUAERT).

Distr. Kasai: Basongo (SCHOUTEDEN). — Macaco (SCHOUTEDEN). — Luebo (SCHOUTEDEN). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Bakwanga (WINDMOLDERS). — Katombe (VAN ASSCHE). — Hemptinne (WINDMOLDERS). — Dibaya (WINDMOLDERS). — Merode (WINDMOLDERS).

Distr. Sankuru: Lusambo (WINDMOLDERS). — Kabinda (WINDMOLDERS). — Inkongo (WILSON).

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER).

Andere vindplaatsen: Kabambaie (SCHOUTEDEN). — Ngombe (SCHOUTEDEN). — Lupungu (FROBENIUS). — Kasongo (GRAUER). — ? NW. Tanganika (GRAUER).

1 b. - *Nigrita canicapilla candida* MOREAU.

Deze vorm werd gevonden op het Kungwe-gebergte aan de oostelijke oever van het Tanganika-meer. Ik vermeld hem hier daar er misschien kans is dat hij ook in het Marungu-gebergte thuis hoort.

1 c. - *Nigrita canicapilla canicapilla* STRICKLAND.

Deze vorm wordt gevonden van West-Afrika tot Neder-Congo en Bolobo; aan de Evenaar gaat hij over naar de vorm *intermedia*.

35 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Tshela (SCHOUTEDEN). — Temvo (SCHOUTEDEN). — Tshela (VAN RAVESTEYN).

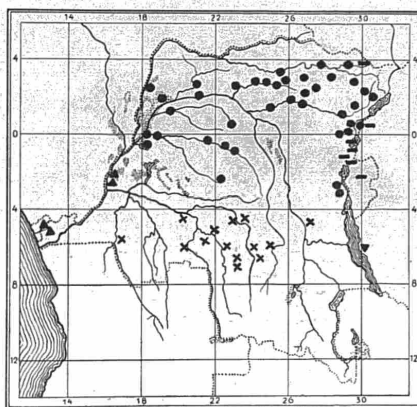
Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Keseki (NGELE). — Ndwa (NGWE). — Mbo-mo (NGWE). — Bolobo (NGWE). — Ngoo (NKELE).

Andere vindplaats: Tumba (SCHOUTEDEN).

1 d. - *Nigrita canicapilla diabolica* REICHENOW en NEUMANN.

Deze vorm is slechts bekend uit het gebergte van Oost-Afrika en komt waarschijnlijk niet in onze gebieden voor; hij is nauw verwant met de vorm *schistacea*, die in het hoogland van Kivu leeft.

Wij bezitten *diabolica* uit Oost-Afrika.

Afb. 423. — Vindplaatsen van *Nigrita canicapilla*.
 × *Nigr. canic. angolensis*.   ● *Nigr. canic. intermedia*.
 ▲ *Nigr. canic. canicapilla*.   ■ *Nigr. canic. schistacea*.
 ▼ *Nigr. canic. candida*.

1 e. - *Nigrita canicapilla intermedia* NEUNZIG.

Deze vorm bewoont de wouden van Centraal-, Noord- en Noordoost-Congo.

175 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Tshuapa: Basankusu (HERROELEN). — Bokungu (DUPUIS). — Elongo Nkombe (STEVENART). — Boangi (VERBUYT). — Bokeka (HERROELEN). — Bokuma (LOOTENS). — Yaito (DUPUIS). — Yokamba (STEVENART). — Iyonda (MICHIELSEN). — Eala (SCHOUTEDEN). — Lofima (DUPUIS). — Boende (WIJNANTS). — Ikela (LOOTENS). — Bolafa (STEVENART). — Lotumbe (JOHNSON).

Distr. Congo-Ubangi: Nieuw-Antwerpen-Umangi (DE LA KÉTHULLE). — Busu Dindoni, Likimi (COLLART). — Bomboma (VRIJDAGH). — Bobito (VEDAST MAES). — Bokongo/Libole (DE PAUW).

Distr. Uelé: Bambesa (VRIJDAGH). — Poko (CHRISTY). — Buta (HUTSEBAUT). — Medje (SCHOUTEDEN). — Djamba (SCHOUTEDEN). — Ibembo (HUTSEBAUT). — Titule (HUTSEBAUT). — Aru-kamp, Ganga na Bodio (MISONNE). — Paulis (ABBELOOS). — Angodia (HUTSEBAUT). — Bambesa (BANNINK).

Distr. Stanleystad: Stanleystad (WEYNS).

Distr. Kibali-Ituri: Bondo Mabe (SCHOUTEDEN). — Nioka (VRIJDAGH). — Mongwalu (Mevr. LEPERSONNE). — Teturi (Mevr. FUMIÈRE). — Etembo (SCHEPENS).

Distr. Kivu: Beni (LISFRANC). — Moera (CHRISTY). — Moera (BONNEVIE). — Lubilu (PILETTE). — Kartushi (GYLEDENSTOLPE). — Butembo (PRIGOGINE). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Butembo (DYLEFF). — Mutwanga (HACKARS). — Malisawa (PILETTE). — Kokoba (PILETTE). — Makojoba (PILETTE).

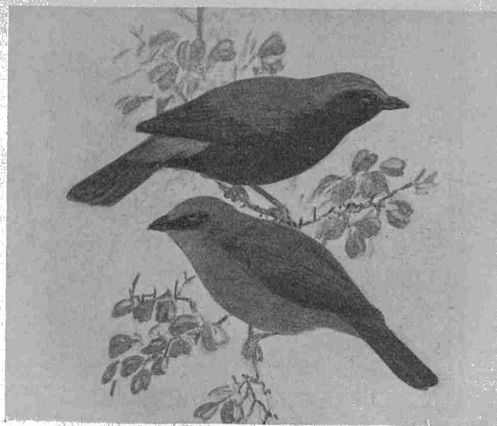
— Maboya (PRIGOGINE). — Tungudu (PRIGOGINE). — Kakanda (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Kaganda (PRIGOGINE). — Bitakongo (PRIGOGINE). — Mwana (PRIGOGINE). — Kasa (PRIGOGINE).

Andere vindplaatsen: Yambuya (JAMESON). — Uvamba (EMIN). — Irumu (EMIN). — Ipoto (EMIN). — Kibonge (EMIN). — Mawambi (GRAUER). — Ukaika (GRAUER). — Lenda-riv. (MECKLEMBURG). — Avakubi (MECKLEMBURG). — Saidi (REHN). — Ekibondo (REHN). — Panga (SCHOUTEDEN). — West-Ruwenzori (DE WILDE). — Bopu (GYLDENSTOLPE). — Kampi ya Mambuti (GYLDENSTOLPE). — Ngayu (CHAPIN). — Bafwabaka (CHAPIN). — Niangara (CHAPIN). — Tondou (SCHOUTEDEN). — Bikoro (SCHOUTEDEN). — Coquilhatstad (CHAPIN).

1 f. - *Nigrita canicapilla schistacea* SHARPE.

Dit is een donkere vorm, die van Kenya tot in het oosten van Kivu wordt gevonden.

Een twintigtal exemplaren in onze verzameling, ook uit Oost-Afrika.

Afb. 424. — *Nigrita luteifrons* VERREAUX.
Mannetje (boven) en wijfje.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Distr. Kivu: Loashi (PILETTE). — Rutshuru (GHESQUIÈRE). — Mugunga (DE WITTE). — Tshiibirimu (HACKARS).

Ruanda-Urundi: Akanyaru-riv. (FAIN).

Andere vindplaatsen: Burunga (CHAPIN). — Faradje (CHAPIN). — [Bwamba (VAN SOMEREN)].

2. - *Nigrita (Nigrita) luteifrons* VERREAUX. — Afb. 424 en 425.

Deze soort wordt gevonden van West-Afrika tot Kameroen en Angola, enerzijds, tot Oost-Congo, anderzijds. Ze bewoont woudgebieden en werd onlangs vermeld uit het Bwamba-woud in W.-Uganda.

Mannetje. — Bovenkop en bovenzijde grauw, het voorhoofd meestal geelachtigwit tot grijsgeel gewassen; romp ietwat lichter gekleurd dan de rug; bovenstaartvederen soms donkerder dan deze; stuurpennen zwart; vliegpennen zwart of bruinzwart, de dekvederen eveneens zwart, maar dikwijls grauw gewassen. De kopzijden tot boven de ogen en de hele onderzijde, van de snavel af, zwart; ondervleugeldekkvederen wit. Snavel zwart; poten vleeskleurig.

Wijfje. — Verschilt van het mannetje door een helemaal grauwe onderzijde en door grauwe kopzijden; slechts de teugels en de omgeving van de ogen zijn zwart; het voorhoofd is meestal weinig lichter gekleurd dan de bovenkop.

Vleugel: 55-65; staart: 35-41; tarsus: 13-16; snavel: 8-10 mm.

Bij de Juv. is de onderzijde vaalgrauw, het voorhoofd is grauw gelijk de bovenkop, de teugels zijn zwartachtig maar de omgeving van de ogen is grauw.

2. a. - *Nigrita luteifrons luteifrons* VERREAUX.

Dit is de typische vorm van de soort.

35 exemplaren in ons bezit.

Distr. Neder-Congo: Kisantu (GOOSSENS). — Makaia Ntete (SCHOUTEDEN). — Temvo (LANCE). — Temvo (SCHOUTEDEN). — Leopoldstad (HENRION).

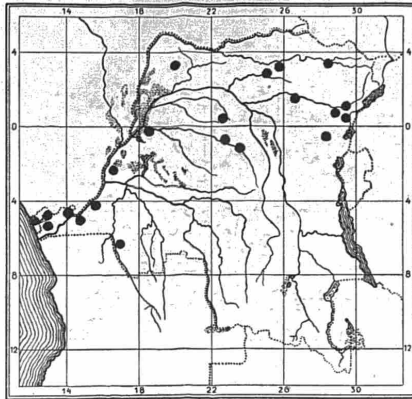
Distr. Leopold II-meer: Keseki (NKELE). — Ndwa (NGWE).

Distr. Tshuapa: Yokamba (STEVENART). — Yokamba (DUPUIS). — Iyonda (MICHELSEN). — Liunga (DUPUIS). — Bokeka (HERROELEN). — Bolima (HERROELEN). — Ikela (LOOTENS).

Distr. Congo-Ubangi: Gemena (VEDAST MAES).

Distr. Stanleystad: Mokope (BOCK).

Distr. Uelé: Titule (HUTSEBAUT). — Buta (HUTSEBAUT).

Afb. 425. — Vindplaatsen van *Nigrita luteifrons luteifrons*.

Distr. Kivu: Teturi (MEV. FUMIÈRE). — Lundjulu (SCHEPENS). — Lubena (PRIGOGINE) — Kalundo (PRIGOGINE). — Maboya (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Etaetu-riv. (WAUTHION).

Distr. Kwango: Kasanga (SCHWETZ).

Andere vindplaatsen: Avakubi (MECKLEMBURG). — Mawambi (WOLLASTON). — Beni (GRAUER). — Rungu (CHAPIN).

3. - *Nigrita (Nigrita) bicolor* HARTLAUB. — Afb. 426 en 427.

Deze soort, de Bruinborststrild, wordt gevonden van West-Afrika tot Noordwest-Angola, enerzijds, tot Oost-Congo, anderzijds. Ze wordt ingedeeld in drie vormen.

De bovenkop en de bovenzijde zijn leigrauw of leibruin tot grauwbrown of bruin; de kop van voren, en vooral het voorhoofd, de wenkbrauwen en de kopzijden zijn kastanjeroodbruin, ietwat wijnkleurig; vliegpennen zwartbruin of donkerbruin, de buitenzoom donkerleigrauw of ietwat roodbruin gewassen; stuurpennen zwart. De hele onderzijde, van de snavel af tot en met de onderstaartvederen, is kastanjeroodbruin, min of meer wijnkleurig, minder aldus bij het wijfje, waarvan de onderzijde er bleker uitziet; ondervleugeldekvederen wit maar ietwat roodbruin gewassen. Snavel zwart; poten bruin of grauwbrown.

Vleugel: 53-64; staart: 36-45; tarsus: 14-15; snavel: 9-11 mm.

Bij de Juv. is de bovenzijde bruin; de kopzijden en de keel zijn grauwbrown, de borst eveneens; het onderlichaam vaal roodbruinachtig. De onderkaak is bleek, slechts de spits er van is donker.

De vorm *saturatior* is donkerder gekleurd dan de vorm *brunnescens*. Beide vormen hebben een leigrauwe of leibruine bovenkop en bovenzijde.

3 a. - *Nigrita bicolor brunnescens* REICHENOW.

Deze vorm wordt gevonden in de meeste woudstreken van onze gebieden; naar het oosten toe wordt hij vervangen door de vorm *saturation*, die er nauwelijks van verschilt.

70 exemplaren in onze verzameling.

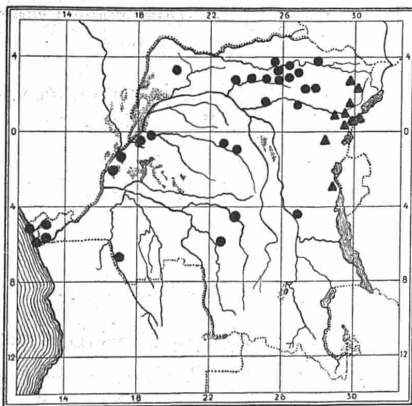
Distr. Neder-Congo: Tshela (SCHOUTEDEN). — Boma (DARTEVELLE). — Malela (CHRISTY).

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Mbomo (NGWE). — Mutala Katende (NGWE). — Botanankasa (NKELE).

Afb. 426. — *Nigrita bicolor* HARTLAUB.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Distr. Tshuapa: Bokeka (HERROELEN). — Bokuma (LOOTENS). — Lofima (DUPUIS). — Bokungu (DUPUIS). — Ikela (LOOTENS). — Iyonda (MICHELSEN). — Bolombo Buya (HERROELEN). — Bolafa (STEVENART). — Yalokele (DUPUIS).

Afb. 427. — Vindplaatsen van *Nigrita bicolor*.
● *Nigr. bicolor brunnescens*. ▲ *Nigr. bic. saturation*.

Distr. Congo-Ubangi: Bobito (VEDAST MAES).

Distr. Uelé: Ibembo (HUTSEBAUT). — Makongo (VRIJDAGH). — Bambesa (VRIJDAGH). — Yandangi (VRIJDAGH). — Buta (HUTSEBAUT). — Poko (CHRISTY). — Angodia (HUTSEBAUT). — Koteli (SCHOUTEDEN).

Distr. Stanleystad: Panga (SCHOUTEDEN). — Bafwadodi (CHRISTY). — Kifuku Nawa-riv. (SCHOUTEDEN).

Distr. Sankuru: Lusambo (GHESQUIÈRE). — Lusambo (WINDMOLDERS).

Distr. Kasai: Luluaburg (CALLEWAERT).

Distr. Kwango: Kasanga (SCHWETZ). — Kitenda (WITTE).

Andere vindplaatsen: Likandi-riv. (ALEXANDER). — Libokwa (ALEXANDER). — Yambuya (JAMESON). — Lenda-riv. (MECKLEMBURG). — Avakubi (MECKLEMBURG). — Bikoro (SCHOUTEDEN). — Ngayu (CHAPIN). — Medje (CHAPIN). — Kasongo (BOHNDORFF). — Lukolela (CHAPIN).

3 b. *Nigrita bicolor saturator* REICHENOW.

Deze vorm is nauw verwant met de vorige en wordt gekenmerkt door een diepere kleur. CHAPIN rekent hierbij de vogels uit de wouden van Oost-Congo.

20 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Bondo Mabe (SCHOUTEDEN). — Kilo (THÉLIE). — Etembo (SCHEPENS).

Distr. Kivu: Kokoba (PILETTE). — Biogo (BONNEVIE). — Mutwanga (HACKARS). — Lutunguru

Afb. 428. — *Nigrita fusconota* FRASER.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

(PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Kaganda (PRIGOGINE). — Nyabisanda (PRIGOGINE). — Tun-gudu (PRIGOGINE). — Teturi (MEV. FUMIÈRE). — Maboya (PRIGOGINE). — Ibachilo (PRIGOGINE). — Etae-tu-riv. (WAUTHION).

Andere vindplaatsen: Atyanga (EMIN). — Kartushi (GYLDENSTOLPE). — Kampi ya Mambuti (GYLDENSTOLPE). — Moera (GRAUER). — Beni/Mawambi (GRAUER). — Irumu (CHAPIN). — Pakihoma (CHAPIN).

B. — SUBGENUS PERCNOPIIS HEINE.

4. *Nigrita (Percnopis) fusconota* FRASER. — Afb. 428 en 429.

Deze soort, de Witborstastrild, wordt gevonden van West-Afrika tot Kameroen en Angola, enerzijds, tot Oost-Congo, Uganda en West-Kenya, anderzijds.

Bovenkop en bovenkopzijden glanzend blauwzwart; rug en romp geelbruin tot olijfbuin, de romp soms bleker gekleurd; bovenstaartvederen glanzend blauwzwart; stuurpennen zwart, glanzend blauwzwart gezoomd; schouder- en vleugeldekvederen bruin, geelbruin gezoomd; de kleine dekvederen zwart; vliegpen-nen zwartbruin, de binnenste gelijk de rug, de binnenzoom bleek. De hele onderzijde, van de snavel af tot en met de onderstaartvederen (en de ondervleugeldekvederen) wit of grijsachtigwit, de borst soms merkkelijk donkerder. Snavel zwart; poten loodgraauw.

Vleugel: 48-56; staart: 40-50; tarsus: 13-14; snavel: 8-10 mm.

Bij de Juv. is de bovenkop donkerbruin gelijk de rug; de onderzijde is grijzer dan bij de volwassen vogels, en meestal ietwat bruinachtig.

4 a. - *Nigrita fusconota fusconota* FRASER.

In onze gebieden komt de typische vorm voor. Een andere wordt aangetroffen in Ghana.

85 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Ganda Sundi (SCHOUTEDEN).

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Mbomo (NGWE). — Bokalakala (NKELE).

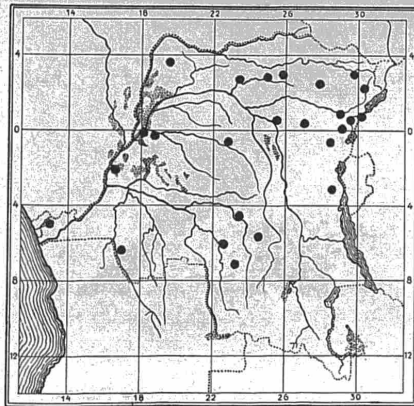
Distr. Tshuapa: Yalokele (DUPUIS). — Bokuma (LOOTENS). — Iyonda (MICHIELSEN). — Liunga (DUPUIS). — Bolafa (STEVENART).

Distr. Congo-Ubangi: Bobito (VEDAST MAES).

Distr. Uelé: Bambesa (VRIJDAGH). — Medje (SCHOUTEDEN). — Ibembo (HUTSEBAUT). — Buta (HUTSEBAUT).

Distr. Kibali-Ituri: Etembo (SCHEPENS). — Bondo Mabe (SCHOUTEDEN). — Kilo (THÉLIE).

Distr. Kivu: Lutunguru (PRIGOGINE). — Teturi (Mevr. FUMIÈRE). — Ibachilo (PRIGOGINE). —

Afb. 429. — Vindplaatsen van *Nigrita fusconota*.

Kamituga (PRIGOGINE). — Masango (PRIGOGINE). — Kakanda (PRIGOGINE). — Kaganda (PRIGOGINE). — Miki (PRIGOGINE). — Kitutu (PRIGOGINE). — Butembo (DYLEFF).

Distr. Sankuru: Lusambo (GHESQUIÈRE). — Lusambo (WINDMOLDERS).

Distr. Kasai: Luluaburg (CALLEWAERT). — Katombe (VAN ASSCHE). — Merode (WINDMOLDERS).

Distr. Kwango: Kasanga (SCHWETZ).

Andere vindplaatsen: Lupungu (FROBENIUS). — Beni (GRAUER). — Ukaika (GRAUER). — Moera (GRAUER). — Kartushi (GYLDENSTOLPE). — Kampi ya Mambuti (GYLDENSTOLPE). — Stanleystad (CHAPIN). — Kamunioongo (CHAPIN). — Babonde (CHAPIN). — Kitimba (EMIN).

GENUS PYTILIA SWAINSON.

Vier *Pytilia*-soorten worden in onze gebieden gevonden; drie horen hij het typisch subgenus, de vierde is een *Marquetia*. Snavel nogal smal en puntig, de bovenkaak kompres naar het einde toe; handpen 2 met inkeping vóór het einde; handpennen 2 en 6 even lang, 3 tot 5 de langste; onderzijde min of meer duidelijk dwarsgestreept; bovenstaartvederen rood; staart afgerond. In grasland.

Onze vier soorten worden als volgt onderscheiden.

1. a. De rug en de buitenzoom van de vliegpennen zijn mooi olijfgroen gekleurd; de bovenkop is grijs (het voorhoofd is rood bij het mannetje, niet bij het wijfje). (*Marquetia*) . . . . .
 . . . . . *Pytilia (Marquetia) melba* (blz. 437).
- b. De buitenzoom van de vliegpennen is geel of oranjeleurig of rood. (*Pytilia* s. str.). . . . . 2.

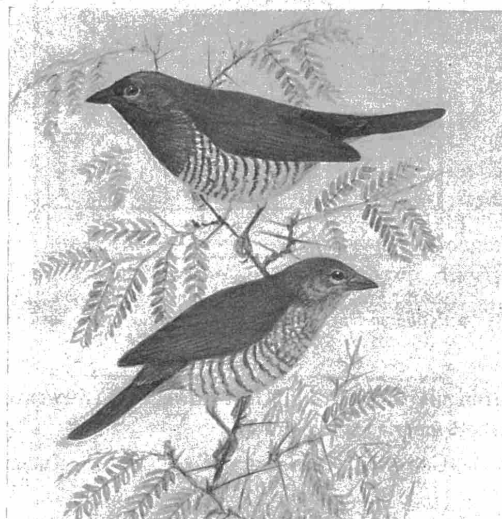
2. a. De rug is goudolijfgeel gekleurd. De bovenkop is grijs of grijsbruin, rood van voren bij het mannetje alleen. . . . . *Pytilia (Pytilia) afra* (blz. 438).
 b. De rug is grijs of grijsbruin. . . . . 3.
 3. a. De buitenzoom van de vliegpennen is goudgeel of oranje-rood gekleurd. Bij het mannetje is de kop van voren rood, bij het wijfje niet. . . . . *Pytilia (Pytilia) hypogrammica* (blz. 440).
 b. De buitenzoom van de vliegpennen is rood. Geen rood aan de kop van het mannetje noch van het wijfje. . . . . *Pytilia (Pytilia) phoenicoptera* (blz. 441).

A. — SUBGENUS MARQUETIA REICHENBACH.

I. *Pytilia (Marquetia) melba* LINNAEUS. — Afb. 430 en 431.

Deze soort, de Bonte Astrild of Melbavink, wordt vertegenwoordigd door verschillende vormen, verspreid van Zuid-Afrika tot Neder-Congo, enerzijds, tot Senegal over Oost-Afrika en Soedan, anderzijds. Twee van deze vormen zijn uit onze gebieden bekend.

Mannetje. — De bovenkop, de nek, de teugels, de halszijden zijn grijs of bruinachtig-grijs; het voorhoofd, de kopzijden (ten minste van voren), de kin en de keel zijn daarentegen rood, min of meer intensief

Afb. 430. — *Pytilia melba* Belli Og.-Grat.
 Mannetje (boven) en wijfje.
 (V. G. L. VAN SOMEREN del.)

gekleurd; de rug, de schouderveren en de dekveren zijn olijfgroengeel; de bovenstaartveren en de dekveren zijn olijfgroengeel; de bovenstaartveren en de middelste stuurpennen rood, de andere stuurpennen zijn zwart of zwartbruin met rode buitenvlag, behalve de buitenste. De krop is olijfgel tot goudgeel, of rood gelijk de keel; het overige van de onderzijde is zwartgrijs met min of meer smalle, dwarse, witte strepen of soms (borst) ronde witte vlekken; onderstaartveren wit tot isabelkleurig of geelbruinachtig. Vliegpennen donkerbruin, de buitenzoom olijfgelgroen, de binnenzoom wit, de binnenste pennen gelijk de rug; ondervleugeldekveren wit of witgrijs dwarsgestreept. Snavel rose of rood; poten geelbruin.

Wijfje. — Hierbij zijn het voorhoofd en de kopzijden grijs gelijk de bovenkop; de keel is lichter gekleurd, tot grijswit; de krop is op vaalgrijs grond zwart dwarsgestreept; het midden van het onderlichaam is wit of isabelkleurig. Snavel roodachtig met bovenkaak grotendeels bruinachtig.

Vleugel: 54-62; staart: 44-55; tarsus: 15-17; snavel: 11-13 mm.

De Juv. is bruin aan de bovenzijde, met roestbruine bovenstaartvederen; onderzijde lichterbruin dan de bovenzijde, het midden van het onderlichaam bruinachtigwit (Naar REICHENOW).

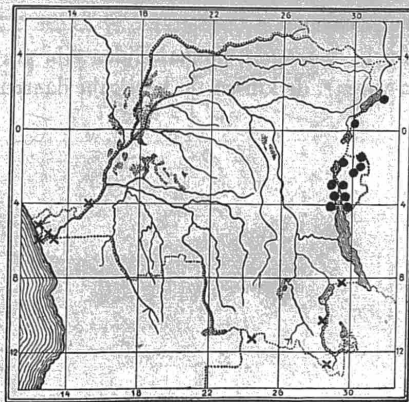
1 a. - *Pytilia melba* Belli OGILVIE-GRANT.

Deze vorm vertoont meer rood aan de onderzijde bij het mannetje dan de typische vorm; de vlekken van de borst zijn scherp afgetekend. Hij wordt gevonden in de savannen van Soedan, Uganda, Oost-Congo en Ruanda-Urundi.

25 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kivu: Lulenga (SCHOUTEDEN).

Ruanda-Urundi: Rubona (AURELIAAN). — Kibungu (LESTRADE). — Gakenke (LESTRADE). — Gakoma (AURELIAAN). — Nyanza (BURGEON). — Usumbura (SCHOUTEDEN). — Bugarana (SCHOUTEDEN). — Shaba (AURELIAAN). — Gabiro (LESTRADE). — Kinyinya (PRIGOGINE). — Akanyaru-riv. (FAIN). — Kisenyi (BASTIAENS).

Afb. 431. — Vindplaatsen van *Pytilia melba*.

● *Pytilia melba* Belli. × *Pytilia melba* melba.

Wij hebben ook exemplaren uit Oost-Afrika, Oost-Ruwenzori (Ruwenzori-Expedition) en Butiaba, aan de oostelijke oever van het Albert-meer (JACKSON).

Andere vindplaatsen: Uvira (GRAUER). — Baraka (GRAUER). — Ruzizi-vallei (GRAUER).

1 b. - *Pytilia melba melba* LINNAEUS.

Deze vorm is bekend van Zuid-Afrika tot Neder-Congo en Landana, enerzijds, tot Katanga, anderzijds. 16 exemplaren in ons bezit.

Distr. Neder-Congo: Moanda, Tonde (VRIJDAGH). — Moanda (MESMAEKERS). — Moanda (SCHOUTEDEN).

Distr. Opper-Katanga: Sakanfa (HUTSEBAUT). — Kasenga (DE WITTE).

Andere vindplaatsen: Boma (CHAPIN). — Matadi (CHAPIN). — Kabuta (BREDO).

B. — SUBGENUS PYTILIA s. str.

2. - *Pytilia (Pytilia) afra* GMELIN. — Afb. 432 en 433.

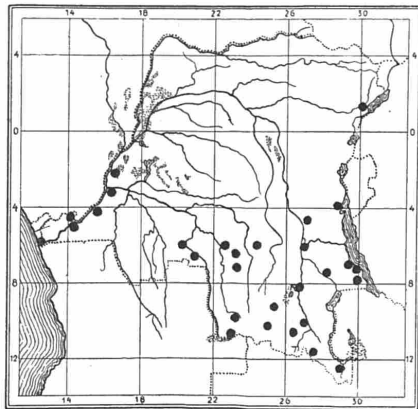
Deze soort, de Geelrugmelba of Wienerastrild, wordt gevonden van Soedan, Oost-Congo en Noordoost-Afrika, over Oost-Afrika tot in Transvaal, enerzijds, en over de savannen van Zuid-Congo tot Angola en Landana.

Mannetje. — Voorhoofd, kopzijden en keel van voren karmijnrood; het overige van de kop grauwbruin of grijs, ietwat geelachtig; nek, rug, romp en schouderveren goudlijfgaai; de bovenstaartveren en de middelste staartpennen rood, de andere pennen donkerbruin tot zwartbruin aan de binnenvlag, rood aan de buitenvlag, de buitenste pennen helemaal zwartbruin; vliegpennen en dekveren donkerbruin tot zwart-

Afb. 432. — *Pytilia afra* GMELIN.
Mannetje (boven) en wijfje.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

bruin, met oranjegele tot oranjerode buitenzoom; krop, onderlichaam en onderstaartveren grijs, min of meer olijfgaai gewassen, met golvende, witte, dwarse strepen, de krop dikwijls goudgeelgewassen; onder-vleugeldekveren wit of fijn grijs gestreept. Snavel rood, de basis bruinachtig; poten geelbruin.

Afb. 433. — Vindplaatsen van *Pytilia afra*.

Wijfje. — Verschilt van het mannetje door grauwe of grijsbruine voorhoofd en kopzijden; de keel bruinachtigwit of grijswit dwarsgestreept; het overige van de onderzijde grijs, met fijne witte, dwarse strepen; rug dof olijfgroenachtig; zoom der vliegpennen veeleer oranjegeel.

Vleugel: 55-64; staart: 30-37; tarsus: 14-16; snavel: 10-11 mm.

Bij de Juv. is de kop grauwbrown, de rug olijfbrownachtig; onderzijde grauwbrown, met witachtige, dwarse strepen; het midden van de buik wit; het rood der stuurpenen is minder zuiver.

Meer dan 100 exemplaren in onze verzameling.

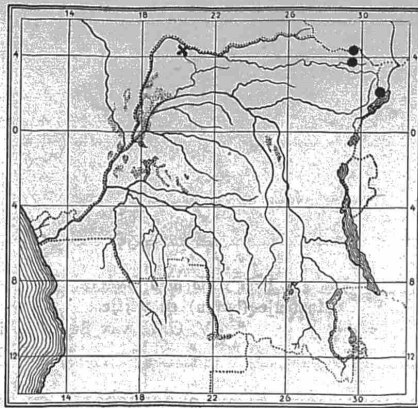
Distr. Neder-Congo: Moanda, Tonde (VRIJDAGH). — Leopoldstad (BERTEAUX). — Leopoldstad (FIASSE).

Distr. Leopold II-meer: Kwamouth (SCHOUTEDEN). — Kunungu (NGWE). — Botanankasa (NKELE). — Mbomo (NGWE). — Mutala Katende (NGWE).

Distr. Kasai: Katombe (VAN ASSCHE). — Meroode (WINDMOLDERS). — Dibaya (WINDMOLDERS). — Luluaburg (CALLEWAERT).

Distr. Sankuru: Kabinda (WINDMOLDERS).

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER). — Kakanda (DE CROMBRUGGE). — Kimbundji (DE BAILLET). — Mukula Gombe (DE BAILLET). — Kayoyo (LYNES). — Dilolo (DE WITTE).

Afb. 434. — Vindplaatsen van *Pytilia phoenicoptera* (●) en *Pytilia hypogrammica* (×).

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (SCHOUTEDEN). — Elisabethstad (DE RIEMAECKER). — Elisabethstad (LIPS).

Ruanda-Urundi: Mutambala (PRIGOCINE).

Distr. Tanganika: Kiambi (DE WITTE). — Boudewijnstad (HUTSEBAUT). — Kabalo (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaatsen: Kasenyi (CHAPIN). — Ten NW. van het Tanganika-meer (GRAUER). — Mpala (STORMS). — Kambove (NEAVE). — Opper-Lufira (NEAVE). — Lufuku-riv. (BÖHM). — Dikulwe-riv. (BÖHM). — Manyanga (BOHNDORFF). — Kasongo (BOHNDORFF). — Lupungu (FROBENIUS). — Kabambaie (SCHOUTEDEN). — Ngombe, Kasai (SCHOUTEDEN). — Banda (LYNES). — Selembe (ROCKEFELLER en MURPHY). — Upemba-park (VERHEYEN).

3. - *Pytilia (Pytilia) hypogrammica* SHARPE. — Afb. 434.

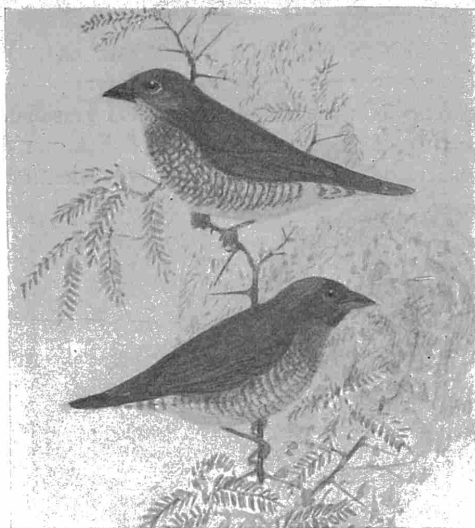
Deze soort, de Roodmaskerastrild, is bekend van Sierra-Leone tot in het Oubangui-Shari-gebied van Frans Equatoriaal Afrika, waar ze gevonden werd b.v. bij Fort-Crampel en bij Bozoum. CHAPIN vermeldt deze *Pytilia* als mogelijk te vinden in het noordwesten van Belgisch Congo. Onder de vogels die ons Museum dankt aan de heer VRIJDAGH, heb ik één exemplaar er van aangetroffen dat uit Ubangi komt. Tot hertoe is de soort slechts door dat exemplaar, een wijfje, in onze verzameling vertegenwoordigd.

Mannetje. — Voorhoofd, kopzijden en keel van voren karmijnrood; het overige van de bovenkop en van de bovenzijde grauw of bruingrauw, de bovenstaartvederen rood; de middelste stuurpenen en de buitenvlag van de andere stuurpenen, met uitzondering van de buitenste, eveneens rood, de stuurpenen voor het overige zwartbruin; vliegpennen en dekvederen zwartbruin, de dekvederen, de handpennen en de buitenste

armpennen met goudgele tot oranjegele buitenzoom. De hele onderzijde, achter de rode voorkeel, is grauw of bruingrauw, met dwarse witte strepen, die naar achteren toe breder zijn, vooral op de onderstaartvederen; ondervleugeldekvederen eveneens wit en grauw dwarsgestreept. Snavel zwart; poten bruin.

Wijffe. — Verschilt van het mannetje doordat de kop geen rood vertoont, noch aan het voorhoofd, noch aan de zijden, noch aan de keel; het rood van de bovenstaartvederen en van de stuurpennen is ietwat dof-fer; de zoom der vleugeldekvederen is olijfgeel. De kleur van de bovenzijde is grauw volgens REICHENOW, « brownish-grey » volgens BANNERMAN; ons enig exemplaar is veeleer bruingekleurd aan de bovenzijde, in overeenstemming met de afbeelding die BANNERMAN geeft op zijn plaat II. Voor de onderzijde zegt REICHENOW dat ze grauw is; BANNERMAN schrijft « pale brown », wat het geval is met ons exemplaar.

Vleugel: 55-59; staart: 33-38; tarsus: 14-15; snavel: 11-13 mm.

Afb. 435. — *Pytilia phoenicoptera* SWAINSON.
Mannetje (boven) en wijffe.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Eén enkel exemplaar in ons bezit.

Distr. Congo-Ubangi: Bosodula (VRIJDAGH).

Geen andere vindplaats is bekend.

4. - *Pytilia (Pytilia) phoenicoptera* SWAINSON. — Afb. 434 en 435.

Deze soort, de Aureorastrild van de vogelliefhebbers, wordt gevonden in de savanne, van West-Afrika (typische vorm) tot Soedan, het noordoosten van Belgisch-Congo en het noorden van Uganda (vorm *Emini*) en tot in Noordoost-Afrika (vorm *lineata*). CHAPIN denkt dat ze in onze gebieden een trekvogel is die er slechts gedurende enkele maanden wordt waargenomen.

Mannetje. — Bovenkop en bovenzijde donkergrauw tot grauwbruinachtig, de schoudervederen en de romp soms rood gewassen; de vederen van de bovenkop ietwat donkerder in 't midden; romp en bovenstaartvederen karmijnrood; vleugeldekvederen roodgezoomd; vliegpennen donkergrauwbruin, de buitenzoom van de handpennen en van de buitenarmpennen rood; stuurpennen zwartbruin, de middelste karmijnrood, de andere slechts met rode buitenvlag, de buitenste helemaal zwartbruin. Kopzijden, keel en borst grauw, éénkleurig of heel fijn wit dwarsgestreept, het overige van de onderzijde grauw of bruinachtiggrauw, met min of meer duidelijke, witte, dwarse streping, de strepen beter aangeduid op de flanken en de onderstaartvederen; ondervleugeldekvederen witachtig (typische vorm) of grauw en wit dwarsgestreept (*Emini*). Snavel zwart; poten bruinachtig of roodachtig.

Wijfe. — Verschilt van het mannetje doordat de bovenzijde er bruiner uitziet; de onderzijde is eveneens bruiner, met grijze keel, en is duidelijk dwarsgestreept.

Vleugel: 55-59 (61 *lineata*); staart: 31-40 (44 *lineata*); tarsus: 15-16; snavel: 10-12 mm.

4 a. - *Pytilia phoenicoptera* **Emini** HARTLAUB.

Dit is de vorm die in het noordoosten van onze gebieden wordt aangetroffen.

Eén enkel Congolees exemplaar in onze verzameling. Twee andere uit de verzameling VAN SOMEREN.

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaatsen: Faradje (CHAPIN). — Garamba (CHAPIN).

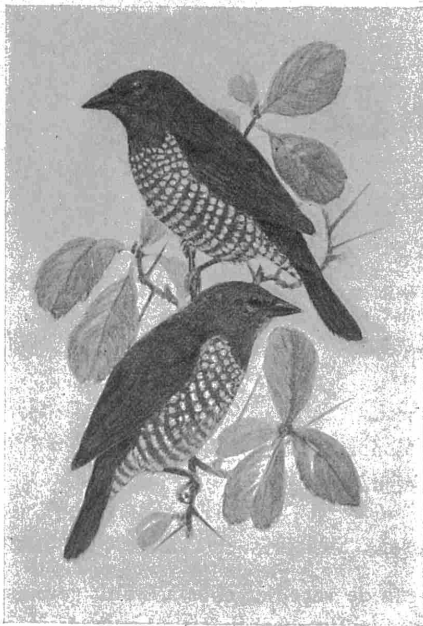
De typische vorm is in onze verzameling vertegenwoordigd door een exemplaar uit Portugees Guinea.

GENUS *CLYTOSPIZA* SHELLEY.

Deze Estrildinen worden gevonden in met heesters begroeid grasland.

Handpen I is merkkelijk langer dan de handdekvederen, 2 is korter dan 3, 4-6 zijn de langste handpennen; staart afgerond; bovenstaartvederen rood; onderzijde witgevekt op roodbruine grond. Snavel nogal lang, puntig, de bovenkaak afgerond.

Een enkele soort.

Afb. 436. — *Clytospiza Monteiroi* HARTLAUB.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

1. - *Clytospiza Monteiroi* HARTLAUB. — Afb. 436 en 437.

Deze soort, MONTEIRO's Druppelvink, is bekend van Kameroen tot Noord-Congo, Soedan en Uganda, enerzijds, tot Neder-Congo, Angola, Zuid-Congo en Maniema, anderzijds. Ze bewoont de savanne.

Mannetje. — Bovenkop grauw; rug, schouder- en vleugeldekvederen grauwbruin; bovenstaartvederen karmijnrood; vliegpennen donkergrauwbruin; stuurpennen zwart, de zoom roodgewassen. Kin en keel grauw, bij het mannetje een rode vlek in 't midden van de keel; het overige van de onderzijde roodbruin met ronde witte vlekken: twee vlekken vóór de eindzoom van elke veder, deze vlekken groter naar achteren toe en daar

meer op dwarse vlekken lijkend; onderstaartvederen eveneens dwarsgestreept. Snavel zwart, staalblauw aan de basis; poten bruin.

Het *wijfje* is lichter gekleurd dan het mannetje; in de plaats van de rode keelvlek die het mannetje kenmerkt, vertoont het een witachtige middenstreep van de snavel af over de grauwe keel.

Bij de Juv. is de onderzijde vaalbruinachtig met vage, lichtere vlekken.

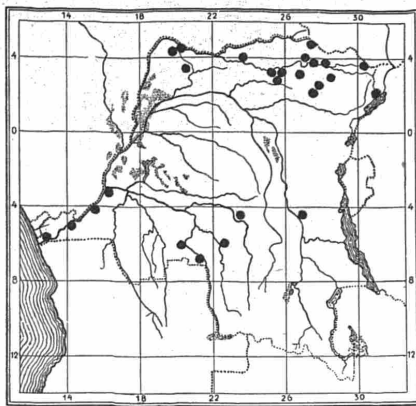
Vleugel: 55-61; staart: 44-53; tarsus: 17-18; snavel: 11-13 mm.

60 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Boma (DARTEVELLE). — Leopoldstad (BERTEAUX). — Leopoldstad (HENRION).

Distr. Leopold II-meer: Kwamouth (SCHOUTEDEN).

Distr. Uelé: Bambesa (VRIJDAGH). — Malengoya (HUTSEBAUT). — Poko (CHRISTY). — Mauda (SCHOUTEDEN). — Angodia (HUTSEBAUT). — Gangala na Bodio (LOUWERS). — Titule (HUTSEBAUT). — Gangala na Bodio (PIERRET). — Bogbafala (WELLENS).

Afb. 437. — Vindplaatsen van *Clytospiza Monteiroi*.

Distr. Congo-Ubangi: Karawa (WALLIN). — Bosobolo (VRIJDAGH). — Bobito (VEDAST MAES).

Distr. Kasai: Luluaburg (CALLEWAERT). — Ngombe (SCHOUTEDEN). — Merode (WINDMOLDERS). — Tshikapa (LYNES). — Katombe (VAN ASSCHE).

Distr. Kibali-Ituri: Aru (WINAND). — Faradje (SCHOUTEDEN).

Distr. Sankuru: Lusambo (WINDMOLDERS). — Kabinda (WINDMOLDERS). — Gandajika (WINDMOLDERS).

Andere vindplaatsen: Vube (REHN). — Kasongo (BOHNDORFF). — Tingasi (EMIN). — Mukimbungu (LAMAN). — Tunguru (EMIN). — Luma-eiland (ALEXANDER). — Gurba-riv. (ALEXANDER). — Mswa (EMIN).

GENUS AMADINA SWAINSON.

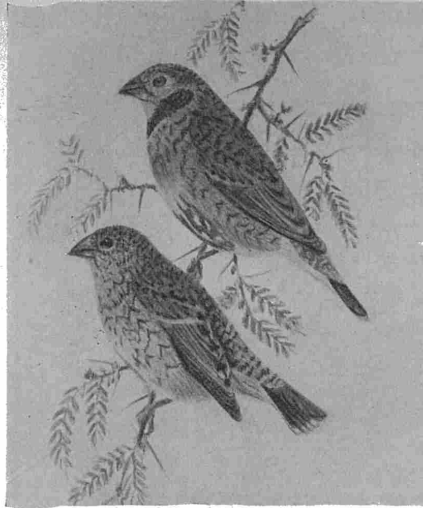
De snavel is kort en krachtig, met gezwollene basis. Handpen 1 heel kort, 2-3-4 ongeveer even lang; staart kort, afgerond. Boven- en onderzijde vertonen fijne dwarse strepen of korte vlekken.

1. - *Amadina fasciata* GMELIN. — Afb. 438.

Deze soort, de Bandkeelvink van Zuid-Afrika, de Bandvink van de vogelliefhebbers, bewoont veeleer droge savannen. Zij wordt gevonden van Senegal tot Noordoost-, Oost- en Zuid-Afrika. Een vorm er van zou misschien in het noordoosten van onze kolonie kunnen voorkomen, al is het weinig waarschijnlijk.

Mannetje. — Bovenkop en bovenzijde isabelbruinachtig, min of meer donker, met korte, zwarte, dwarse strepen, deze strepen min of meer fijn, dichter en fijner op kop en nek; de rug soms roestbruin of lilabruin

gewassen; bovenstaartvederen lichter gekleurd, dikwijls witachtig met dwarse, zwarte strepen; vliegpennen zwartbruin met lichtbruine of isabelkleurige zomen; dekvederen en binnenste armpennen grauwwit of bruinzwart, met brede roestisabelkleurige of lichtkergele eindzoom, deze zoom onderlijnd door een hoekige, dwarse, zwarte streep; stuurpennen zwart met witte of lichtbruinachtige eindvlek (behalve meestal de middelste), de buitenste ook met witte buitenzoom. Kopzijden en keel wit, met brede karmijnrode band, die loopt over de achterwangen en de keel; krop, borst en lichaamszijden bleekisabelkleurig, de vederen distaal witachtig met, vóór deze eindzoom, een hoekige, zwarte, dwarse streep; de hele onderzijde aldus dwarsgestreept; het buikmidden lichtchokoladekleurig; het stuitmidden wit; de onderstaartvederen basaal grauwwit, distaal roomkleurig of lichtgeelbruin, met dwarse, zwarte strepen; ondervleugeldekederen lichtisabelkleurig. Snavel licht loodgrauw, poten roodachtig.

Afb. 438. — *Amadina fasciata* GMELIN.
Mannetje (boven) en wijfje (onder).
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

Wijfje. — Verschilt van het mannetje door het ontbreken van een rode band over kopzijden en keel, die een fijne, golvende zwarte streping vertonen; de chokoladekleurige of roodbruine buikvlek ontbreekt eveneens of is slechts lichtjes aangeduid.

Vleugel: 63-68; staart: 35-41; tarsus: 13-15; snavel: 9-11 mm.

1 a. - *Amadina fasciata fasciata* GMELIN.

De typische vorm wordt gevonden van Senegal tot Soedan en werd tot in Redjaf aangetroffen. Wij bezitten hem slechts uit Senegal.

GENUS AMAURESTHES REICHENBACH.

Deze vogels worden ook wel bij *Spermestes (Lonchura)* gevoegd, zo bij CHAPIN; WOLTERS laat de twee genera bestaan.

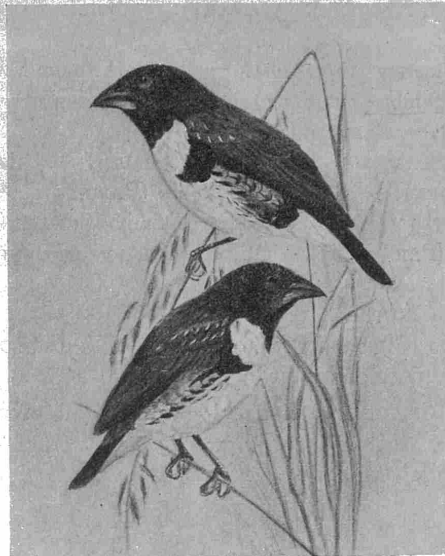
Handpen I is korter dan de handdekvederen; 2 is ongeveer even lang als 3-4; bovenstaartvederen blauwzwart; staart kort en afgerond; snavel krachtig, veeleer kort, ietwat gekield, gezwollen aan de basis. Een enkele soort.

1. - *Amauresthes fringilloides* LAFRESNAYE. — Afb. 439 en 440.

Deze soort, de Dikbek Fret van Zuid-Afrika of Reuzenekstertje, bewoont vooral de savanne, maar wordt

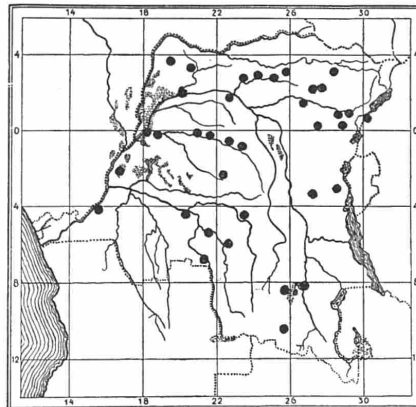
ook in woudgebieden gevonden; ze is bekend van West-Afrika tot Soedan en Oost-Afrika, enerzijds, tot Kameeroen, Congo en Natal, anderzijds.

Bovenkop zwart; bovenzijde bruin, min of meer donker, de vederen van de rug dikwijls met bleek eindvlekje en lichtgekleurde schachtstreep; dekvederen bruin, de schachten dikwijls wit; vliegpennen bruin;

Afb. 439. — *Amauresthes fringilloides* LAFRESN.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

stuurpennen zwart; romp en bovenstaartvederen blauwzwart. Kopzijden, kin, keel en hals zwart; de achterzoom van de keel witgevekt; het overige van de onderzijde wit, de buikzijden roestbruin, met grote, zwarte, overlangse vlekken, gelijk ook de borstzijden; schenen zwart. Bovenkaak zwart, onderkaak blauwgrauw tot loodgrauw; poten zwartachtig tot donkergrauw.

Afb. 440. — Vindplaatsen van *Amauresthes fringilloides*.

Vleugel: 57-66; staart: 33-40; tarsus: 15-17; snavel: 15-17 mm.

Bij de Juv. zijn de bovenkop, de kopzijden en de hele bovenzijde grauwbrown tot vaalbruin; de hele onderzijde is wit, min of meer okerkleurig gewassen.

Ongeveer 200 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Leopoldstad (FIASSE).

Distr. Leopold II-meer: Bokalakala (NKELE). — Kunungu (SCHOUTEDEN). — Ndwa (NGWE). — Bolobo (NGWE).

Distr. Tshuapa: Boende (WIJNANTS). — Esongo (DUPUIS). — Bokuma (LOOTENS). — Bokungu (DUPUIS). — Iyonda (MICHIELSEN). — Boangi (VERBUYT). — Ikela (LOOTENS). — Bokeka (HERROELEN). — Mondombe (DUPUIS). — Elongo Nkombe (STEVENART). — Bolafa (STEVENART). — Lokolefeko (HERROELEN).

Distr. Congo-Ubangi: Businga (COLLARD). — Bobito (VEDAST MAES).

Distr. Stanleystad: Yangambi (VRIJDAGH). — Elisabetha (MEV. TINANT). — Avakubi (J. BEQUAERT). — Yangambi (BECQUET). — Banguiu (ABBELOOS).

Distr. Uelé: Buta (HUTSEBAUT). — Ibembo (HUTSEBAUT). — Paulis (ABBELOOS). — Bambesa (VRIJDAGH). — Koteli (SCHOUTEDEN). — Gangala na Bodio (PIERRET). — Bambesa (BANNINCK).

Distr. Kibali-Ituri: Teturi (MEV. FUMIÈRE). — Etembo (SCHEPENS). — Bela (DAUBRESSE).

Distr. Kivu: Kamituga (PRIGOGINE). — Bilolo (DYLEFF en DANDOUY). — Moga (PRIGOGINE). — Kalina (PRIGOGINE).

Distr. Lualaba: Kinona (DEWIT).

Distr. Sankuru: Lusambo (GHESQUIÈRE). — Lusambo (WINDMOLDERS).

Distr. Kasai: Luluaburg (CALLEWAERT).

Andere vindplaatsen: Tenke (CAPELLO en YVENS). — Luebo (SCHOUTEDEN). — Mawambi (GRAUER). — Mawambi-Irumu (GRAUER). — Moukali (EMIN). — Nieuw-Antwerpen (CHAPIN). — Stanleystad (CHAPIN). — Ngaye (CHAPIN). — Medje (CHAPIN). — Kama (ROCKEFELLER en MURPHY). — Ganza (VERHEYEN). — Kanonga (VERHEYEN).

GENUS SPERMESTES SWAINSON.

(*Lonchura* ap. CHAPIN)

Kleine Estrildinen met dwarsgestreepte bovenstaartvederen; handpen 1 korter dan de handdekvederen, 2 ongeveer even lang als 3-4-5; staart kort, afgerond; snavel zwart, kort maar krachtig, ietwat afgeplat aan de basis van de bovenkaak.

Twee soorten komen in onze gebieden voor; ze horen tot twee subgenera. Men onderscheidt ze gemakkelijk :

1. *a.* Bovenzijde roodbruin of kastanjeroodbruin tot zwart, de kop helemaal zwart; de buitenrand van ten minste de binnenste vliegpennen zwart/wit gevlekt. .... *Spermestes (Stictospermestes) bicolor* (blz. 446).
- b.* Bovenzijde bruin tot donkerbruin, de bovenkop ten minste van achteren en de kopzijden zwart; de vliegpennen zonder witte vlekking aan de buitenrand. .... *Sperm. (Spermestes) cucullatus* (blz. 449).

A. — SUBGENUS STICTOSPERMESTES WOLTERS.

1. - *Spermestes bicolor* FRASER. — Afb. 441 en 442.

Deze kleine soort, het Glansekstertje (of Bruinrugekstertje: vorm *ruficeps*), wordt gevonden in grasland, van West-Afrika tot Kameroen en Angola, enerzijds, tot het Albert-meer, Oost-Afrika en Natal, anderzijds. Drie vormen zijn bekend uit onze gebieden; ook een vierde zou er kunnen aangetroffen worden.

Kop zwart; bovenzijde volgens de vormen zwart met groene glans of roodbruin tot kastanjebruin; romp en bovenstaartvederen zwart met of zonder witte stippeljes of dwarse streepjes; schouder- en vleugeldekvederen zwart bij enkele vormen, roodbruin tot chocoladebruin bij de andere; vliegpennen zwart, de buitenrand van alle of slechts van de binnenste pennen witgevekt; stuurpennen zwart. Kop, hals, borst en

lichaamszijden zwart, het overige van de onderzijde wit; de zwarte vederen van de zijden min of meer scherp wit dwarsgestreept. Snavel lood- of blauwgrauw; poten zwart.

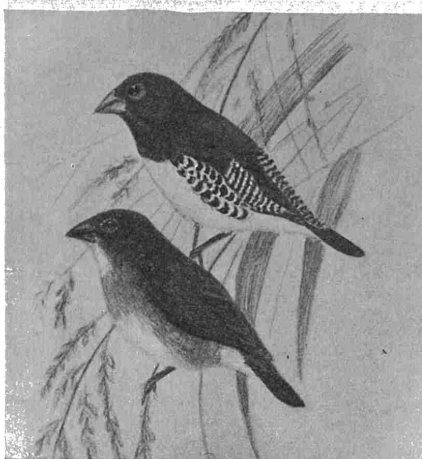
Vleugel: 43-54; staart: 29-35; tarsus: 12-14; snavel: 10-12 mm.

Bij de Juv. zijn de bovenkop en de bovenzijde bruin, de onderzijde lichtbruinachtig, de keel veeleer grauwbrown; vliegpennen donkergrauwbrown met bleke buitenzoom.

Eén van de drie vormen die bekend zijn uit onze gebieden is helemaal zwart aan de bovenzijde: *poensis*; een andere, *nigriceps*, heeft donkerchokoladebruine rug en dekvederen; bij een derde vorm, *woltersi*, is de rug even donker, zwartbruin, als bij een vierde: *stigmatophorus*, maar zijn de dekvederen merkkelijk meer roodbruin dan bij deze laatste.

1 a. - *Spermestes bicolor nigriceps* CASSIN.

Deze vorm is bekend van Oost-Afrika tot Natal, Rhodesia, Oost-Katanga.

Afb. 441. — *Spermestes bicolor poensis* FRASER.
Mannetje (boven) en Juveniel (onder).
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Zes exemplaren in onze verzameling, ook uit Oost-Afrika.

Distr. Opper-Katanga: Kasenga (DE WITTE).

Andere vindplaats: Kaziba (VERHEYEN).

1 b. - *Spermestes bicolor poensis* FRASER.

Deze vorm komt voor van Fernando Po tot Kameroen, Gaboen, Angola, enerzijds, tot de Albert- en Kivu-meren, anderzijds.

200 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Tshela (VRIJDAGH). — Temvo (SCHOUTEDEN). — Tshela (SCHOUTEDEN). — Temvo (LANCE). — Boma (SCHWETZ). — Kisantu (SCHOUTEDEN). — Kisantu (GOOSSENS) (Type van *Pseudospermestes Goossensi*). — Leopoldstad (BERTEAUX). — Kisantu (ANASTASE). — [Matadi (SCHOUTEDEN)].

Distr. Leopold II meer: [Merkwaardig genoeg, geen enkel exemplaar tot hertoe].

Distr. Tshuapa: Yokamba (STEVENART). — Bokungu (DUPUIS). — Elongo Nkombe (STEVENART). — Mondombe (DUPUIS). — Basankusu (HERROELEN). — Bokuma (LOOTENS). — Ikela (LOOTENS). — Coquilhatstad (HERROELEN). — Yokamba (DUPUIS). — Lotumbe (JOHNSON). — Boénde (WIJNANTS). — Flandria (DE VIRON). — Ikengo (SCHOUTEDEN). — Eala (SCHOUTEDEN). — Boangi (VERBUYT). — Bolafa (STEVENART). — Eala (VERLAINE).

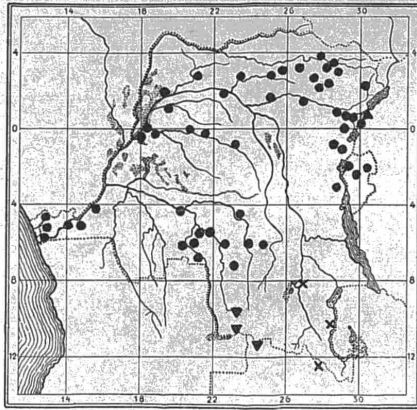
Distr. Stanleystad: Stanleystad (GHESQUIÈRE).

Distr. Congo-Ubangi: Alberta (MEV. TINANT). — Nieuw Antwerpen (DE LA KÉTHULLE). — Busu-Tanda, Likimi (COLLART). — Bobito (VEDAST MAES). — Umangi (DE LA KÉTHULLE).

Distr. Uelé: Poko (CHRISTY). — Buta (HUTSEBAUT). — Rungu (SCHOUTEDEN). — Bambesa (VRIJDAGH). — Paulis (ABBELOOS). — Ibembo (HUTSEBAUT). — Bambesa (BANNINK). — Gangala na Bodio (PIERRET).

Distr. Kibali-Ituri: Teturi (MEV. FUMIÈRE). — Etembo (SCHEPENS). — Yindi (LAMS). — Galaia (ANDRY).

Distr. Kivu: Lutunguru (PRIGOGINE). — Lundjulu (SCHEPENS en DYLEFF). — Butembo (DYLEFF). — Biakiri (DYLEFF). — Lubena (PRIGOGINE). — Katatere (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Bingi (PRIGOGINE). — Kagada (PRIGOGINE). — Kalundu (PRIGOGINE). — Makojoba (PILETTE). — Karimi (BONNEVIE). — Kokoba (PILETTE). — Etaetu-riv. (WAUTHION).

Afb. 442. — Vindplaatsen van *Spermestes bicolor*.
 × *Sperm. bic. nigriceps*.   ● *Sperm. bic. poensis*.
 ▲ *Sperm. bic. stigmatophorus*.   ▼ *Sperm. bic. Woltersi*.

Ruanda-Urundi: Kayanza (LESTRADE). — Astrida (AURELIAAN). — Astrida (FAIN). — Kitega (VAN PARIJS). — Kibingo (LESTRADE).

Distr. Sankuru: Lusambo (GHESQUIÈRE). — Kabinda (WINDMOLDERS). — Lusambo (LYNES).

Distr. Kasai: Luebo (SCHOUTEDEN). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Katombe (VAN ASSCHE). — Belenge (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaatsen: Yambuya (JAMESON). — Msukali (EMIN). — Ipoto (EMIN). — Ulike (EMIN). — Muyomera (EMIN). — Ponthierstad (CARRUTHERS). — Mawambi (DENT). — Tambue (ANSORGE). — Moera (GRAUER). — Ukaika (GRAUER). — Mawambi/Irumu (GRAUER). — Lupungu (FROBENIUS). — Kampi ya Mambuti (GYLDENSTOLPE). — Bumba (WHITMAN). — Medje (WHITMAN). — Saidi (REHN). — Ekibondo (REHN). — Nganzi (DE WILDE). — Avakubi (CHAPIN). — Ngaye (CHAPIN). — Gamangui (CHAPIN). — Niangara (CHAPIN). — Makaia Ntete (SCHOUTEDEN). — Kidada (SCHOUTEDEN). — Basongo (SCHOUTEDEN). — Macaco (SCHOUTEDEN). — Dumbi (SCHOUTEDEN). — Kabambaie (SCHOUTEDEN). — Tshikapa (SCHOUTEDEN). — Ngombe (SCHOUTEDEN). — Kwamouth (SCHOUTEDEN). — Ganda Sundi (CHAPIN).

1 c. - *Spermestes bicolor stigmatophorus* REICHENOW.

Deze vorm wordt gevonden van Abyssinië tot Uganda en zou in het oosten van onze gebieden kunnen voorkomen.

Wij bezitten hem uit het Elgon-gebied.

1 d. - *Spermestes bicolor Woltersi* SCHOUTEDEN.

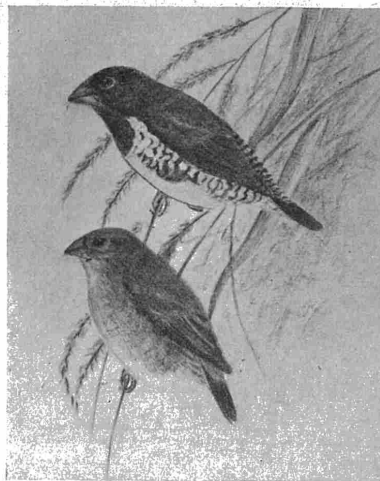
Deze onlangs door mij beschreven vorm wordt gevonden in het zuidwesten van het Lualaba-distrikt. Zeven exemplaren in onze verzameling.

Distr. Lualaba: Luashi (FREYNE). — Kasaji (FISHER).
Geen andere vindplaats is bekend.

B. — SUBGENUS SPERMESTES s. str.

2. - *Spermestes cucullatus* SWAINSON. — Afb. 443 en 444.

Deze soort, het Ekstertje of Nonnetje, de Fret in Zuid-Afrika, is wijd verspreid in de savannen van Zwart-Afrika maar komt ook in woudgebieden voor. Ze is bekend van West-Afrika tot Noordoost-Afrika,

Afb. 443. — *Spermestes cucullatus cucullatus* SWAINSON.
Mannetje (boven) en juveniel (onder)
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

van daar tot Zuid-Afrika en Angola. Ze wordt overal aangetroffen in onze gebieden, met uitzondering van het hooggebergte. Ze wordt verdeeld in twee vormen: beide komen in Belgisch Congo voor.

Bij volwassen vogels is de kop zwart, min of meer staalgroenglanzend, de bovenkop naar achteren in het donkerbruin overgaand dikwijls ook van voren donkerbruin uitziend; bovenzijde en dekvederen grauwbrown tot donkerbruin, met zwarte, staalgroenglanzende schouderplek; romp- en bovenstaartvederen witachtig of lichtbruinachtig, donkerbruin dwarsgestreept, de eindzoom wit; stuurpennen zwart; vliegpennen donkergrauwbruin, de binnenzoom isabelkleurig, de buitenste handpennen met fijne witte buitenzoom of met een reeks witte stippeltjes aan de zoom. Kin, keel en krop zwart, staalgroenpurper- of bruinglanzend; het overige van de onderzijde wit in het midden, de zijden grauwbrown maar witdwarsgestreept, de vederen gaan dikwijls distaal in het zwart over, de eindzoom blijft echter wit; een zwarte, staalgroenglanzende vlek aan de borstzijden bij de typische vorm, niet bij de vorm *scutatus*; ondervleugeldekvederen bleekisabelgeel; onderstaartvederen witachtig met zwarte, dwarse strepen. Bovenkaak zwart, onderkaak en loodgrauw; poten zwart.

Vleugel: 46-51; staart: 30-35; tarsus: 12-13; snavel: 10-12 mm.

De Juv. is grauwbrown aan de bovenzijde, de kop slechts ietwat donkerder; romp en bovenstaartvederen eenkleurig of (later) dwarsgestreept. Kin en keel eveneens grauwbrown; het overige van de onderzijde bruiner; het buikmidden witachtig; stuurpennen zwart; vleugels gelijk de bovenzijde.

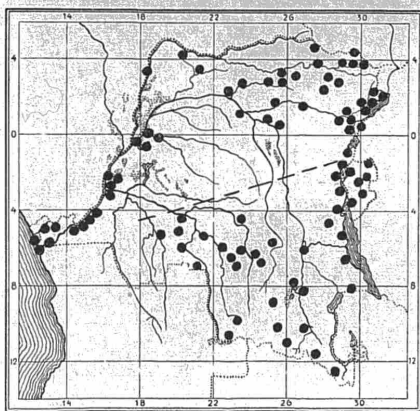
De twee vormen van deze soort worden onderscheiden door het bestaan bij het mannetje van een zwarte, staalgroenglanzende vlek aan iedere zijde van de borst bij de vorm *cucullatus*, welke vlekken ontbreken bij de vorm *scutata*. Overgangen worden echter talrijk gevonden en op een zelfde plaats kunnen de twee vormen aangetroffen worden. De verspreiding is nochtans nogal typisch, en *scutata* is de enige vorm in Katanga; in Ruanda-Urundi komt deze vorm talrijk voor, toch vermeldt CHAPIN *cucullatus* uit Usumbura.

2 a. - *Spermestes cucullatus cucullatus* SWAINSON.

Deze vorm wordt gevonden van West-Afrika en Neder-Congo over Noord- en Noordoost-Congo, tot Ruanda-Urundi en het westen van Kenya.

Ongeveer 300 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo : Moanda (MESMAEKERS). — Mayumbe (VLEESCHOUWERS). — Kidada (SCHOUTEDEN). — Tumba (Mevr. M. BEQUAERT). — Kisantu (GOOSSENS). — Boma (SCHWETZ). — Boma (DARTEVELLE). — Manzadi (DARTEVELLE). — Boma (WEYNS). — Banana (SCHOUTEDEN). — Banana (MESMAE-

Afb. 444. — Vindplaatsen van *Spermestes cucullatus*.
Scheidingslijn tussen de vormen *cucullatus* s. str. en *scutatus*.

KERS). — Zambi (VAN SACEGHEM). — Leopoldstad (BECQUET). — Leopoldstad (FIASSE). — Leopoldstad (Mevr. LEPERSONNE). — Leopoldstad (HENRION). — Leopoldstad (BERTEAUX). — Leopoldstad (MAES). — Leopoldstad (CHRISTY). — Leopoldstad (DUBOIS). — Boma (DEWIT). — Banana (VRIJDAGH). — Lukula (DANIEL). — Funa, Leopoldstad (Mevr. M. BEQUAERT). — Thijsstad (SCHWETZ). — Thijsstad (Mevr. M. BEQUAERT).

Distr. Leopold II-meer : Kunungu (SCHOUTEDEN). — Ndwa (NGWE). — Botanankasa (NKELE). — Bokalakala (NKELE). — Ngebolobo (NKELE). — Keseki (NKELE). — Bolobo (NKELE). — Kwamouth (SCHOUTEDEN).

Distr. Tshuapa : Iyonda (MICHIELSEN). — Ikengo (LOOTENS).

Distr. Congo-Ubangi : Bosodula (VRIJDAGH). — Businga (COLLARD). — Bumba (WEYNS). — Bobito (VEDAST MAES).

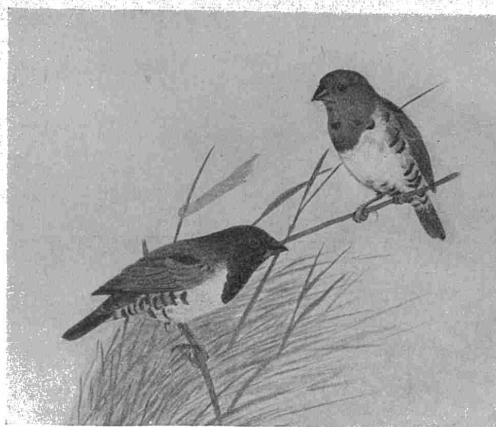
Distr. Uelé : Mauda (SCHOUTEDEN). — Ibembo (HUTSEBAUT). — Poko (CHRISTY). — Bambesa (VRIJDAGH). — Gangala na Bodio (LAUWERS). — Gangala na Bodio (CORNET d'ELZIUS). — Buta (HUTSEBAUT). — Paulis (ABBELOOS).

Distr. Stanleystad : Banalia (NAHAN). — Yangambi (GERMAIN). — Elisabetha (Mevr. TINANT).

Distr. Kibali-Ituri : Mahagi (SCHOUTEDEN). — Mahagi (VRIJDAGH). — Kasenyi (LEFÈVRE). — Kasenyi Mundu (Mevr. LEPERSONNE). — Dramba (SCHOUTEDEN). — Nioka (VRIJDAGH). — Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS). — Mongbwalu (Mevr. LEPERSONNE). — Lodjo (Mevr. LEPERSONNE). — Etembo (SCHEPENS).

Distr. Kivu : Beni (BONNEVIE). — Beni Kinawa (MEV. LEPERSONNE). — Mutwanga (HACKARS). — Semliki-riv. (HACKARS). — Kamabo (BONNEVIE). — Lume (BONNEVIE). — Butembo (DYLEFF). — Butembo (DE SEMERIES). — Kasundi (DANDROY). — Rutshuru (GHESQUIÈRE). — Rutshuru (FRECHKOP). — Rutshuru (HACKARS). — Lubero (HACKARS).

Andere vindplaatsen : Nyangabo (EMIN). — Mukimbungu (LAMAN). — Mswa (EMIN). — Moera (GRAUER). — Ipoto (EMIN). — Mbiambana (EMIN). — Bunia (REHN). — Vube (REHN). — Ekibondo (REHN). — Irumu (GYLDENSTOLPE). — Sidabo (GYLDENSTOLPE). — Avakubi (CHAPIN). — Bafwabaka (CHAPIN). — Medje (CHAPIN). — Garamba (CHAPIN). — Bambili (SCHOUTEDEN). — Dingila (SCHOUTEDEN). — Niangara (SCHOUTEDEN). — Faradje (SCHOUTEDEN). — Aba (SCHOUTEDEN). — Aru (SCHOUTEDEN). — Niarembe (SCHOUTEDEN). — Djalasinda (SCHOUTEDEN). — Eala (SCHOUTEDEN). — Bikoro (SCHOUTEDEN).

Afb. 445. — *Spermestes cucullatus scutatus* HEUGLIN
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

2 b. - *Spermestes cucullatus scutatus* HEUGLIN.

Deze vorm wordt gevonden van Noordoost-Afrika tot Zuid-Afrika en Angola, over Ruanda-Urundi en het zuiden van onze gebieden. In Kivu en in Ruanda-Urundi en tot in het noorden van Kasai treft men exemplaren aan die beter bij *cucullatus cucullatus* passen, samen met typische *scutatus*.

Ongeveer 250 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kivu: Baraka (PAUWELS). — Ngoma (SCHOUTEDEN). — Bingi (PRIGOGINE). — Kabare, ten zuidwesten van het Kivu-meer (SCHWETZ). — Loiki (PRIGOGINE). — Tumbangwa (PRIGOGINE). — Mayna-Kwenda (PILETTE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Rutshuru (GHESQUIÈRE). — Manakwa (PILETTE).

Ruanda-Urundi : Karambi (LESTRADE). — Nyanza (BURGEON). — Kibingo (LESTRADE). — Kabagari (LESTRADE). — Astrida (FAIN). — Astrida (AURELIAAN). — Kinari (AURELIAAN). — Gabiro (VERHULST). — Usumbura (VRIJDAGH). — Ngozi (CORDEMAN). — Mutambala (PRIGOGINE). — Akanyaru-riv. (FAIN).

Distr. Maniema: Munie Mboka (PILETTE).

Distr. Tanganika : Kabalo (SCHOUTEDEN). — Tembwe (SCHOUTEDEN). — Kabobo (PRIGOGINE). — Albertstad (SCHOUTEDEN).

Distr. Opper-Katanga : Elisabethstad (DE RIEMAECKER). — Elisabethstad (SCHOUTEDEN). — Elisabethstad (BERTRAND). — Sakania (BREDO). — Kapolowe (ANCIAX DE FAVEAUX). — Elisabethstad (LYNES).

Distr. Lualaba : Dilolo (HUTSEBAUT). — Kasaji (FISHER). — Kakanda (DE CROMBRUGGHE). — Kalombo (DEWIT). — Kakanda (DE CATERS). — Kolwezi (ALLAER).

Distr. Kasai : Basongo (SCHOUTEDEN). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Luebo (SCHOUTEDEN). — Merode (WINDMOLDERS). — Katombe (VAN ASSCHE). — Tshikapa (SCHOUTEDEN). — Luluaburg (DEHEYN).

Distr. Sankuru: Lusambo (WINDMOLDERS). — Lusambo (GHESQUIÈRE). — Tshofa (MEVR. M. BEQUAERT). — Kabinda (WINDMOLDERS). — Gandajika (WINDMOLDERS).

Distr. Kwango: Atene (CHARLIERS). — Leverstad (MEVR. TINANT). — Mazimazila (WILLE).

Andere vindplaatsen: Dikulwe (NEAVE). — Opper-Lufira (NEAVE). — Ishangi (STEGMANN). — Kisenyi (STEGMANN). — Mawambi (MECKLEMBURG). — Beni (MECKLEMBURG). — Kanzenze (LEFEBURE). — Musosa (BREDO).

GENUS INCERTAE SEDIS (? PLOCEIDAE)

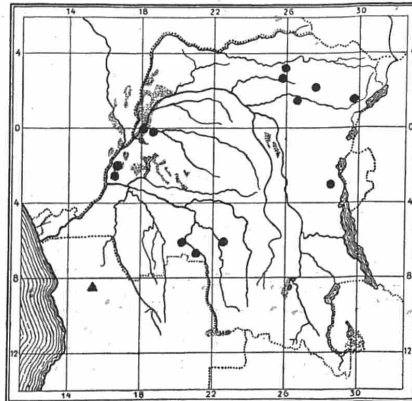
Afb. 446. — *Pholidornis Rushiae* CASSIN
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

GENUS PHOLIDORNIS HARTLAUB

Heel kleine vogels, waarvan de juiste plaats in de systematiek nog twijfelachtig is. CHAPIN rekent ze bij de Ploceiden.

De snavel is merkwaardig fijn, puntig; handpen I is merkkelijk langer dan de handdekvederen; de staart is aanzienlijk korter dan de vleugel. De kleur is typisch.

Een enkele soort.

Afb. 447. — Vindplaatsen van *Pholidornis Rushiae*
● *Pholid. Rushiae Denti* ▲ *Pholid. Rushiae Rushiae*

1. - *Pholidornis Rushiae* CASSIN. — Afb. 446 en 447.

Deze heel kleine soort wordt gevonden in het woud, en namelijk in de boomkruinen, van West-Afrika tot Angola, enerzijds, tot Uganda, anderzijds, over onze woudgebieden.

Het voorhoofd, de bovenkop en de nek met brede, zwarte of zwartbruine schachtstrepen op witte of lichtbruinachtige grond; bovenzijde en schoudervederen donkerbruin, de vederen fijn vaalbruingezoomd; romp en bovenstaartvederen mooi geel; vleugeldekvederen en vliegpennen donkerbruin tot zwartbruin, de zoom fijn olijkleurig of witachtig; stuurpennen zwartbruin, eveneens bleekgezoomd. Wangen, kin, keel en krop min of meer scherp bruin- of zwartbruingestreept op witte grond (de vederen zijn wit met donkere schachtstreep); het overige van de onderzijde olijffeel, de zijden min of meer vaag donkergestreept; onder-vleugeldekvederen wit, of lichtjes geel gewassen; teugels bruinachtig of geelbruinachtig. Snavel zwart of donkerbruin, de onderkaak basaal geelachtig; poten geel.

Vleugel : 42-51; staart : 23-30; tarsus : 12-13; snavel: 8-13 mm.

Twee vormen zouden in onze gebieden kunnen voorkomen. Ze verschillen vooral door de breedte van de schachtstrepen, die breder zijn bij de typische vorm dan bij *Denti*, en door de intensiteit van de kleur aan de onderzijde. Andere vormen komen in West-Afrika voor.

1 a. - *Pholidornis Rushiae Denti* OGILVIE-GRANT.

Deze vorm wordt gevonden van Centraal Congo tot Uelé, Kasai en Kivu, en tot in Uganda.

26 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Leopold II-meer : Kunungu (SCHOUTEDEN). — Keseki (NKELE). — Bokalakala (NKELE).

Distr. Tshuapa : Bokuma (LOOTENS). — Iyonda (MICHIELSEN).

Distr. Uelé : Zobia (HUTSEBAUT). — Bambesa (VRIJDAGH).

Distr. Kivu : Nyakapondo (PRIGOGINE). — Ibenga (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE).

Distr. Kasai : Kabambaie (SCHOUTEDEN). — Ngombe (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaatsen : Avakubi (DENT). — Bafwabaka (CHAPIN). — Irumu (CHAPIN). — Luluaburg (CALLEWAERT).

1 b. - *Pholidornis Rushiae Rushiae* CASSIN.

Deze vorm is bekend van Sierra-Leone tot Noordwest-Angola. Hij zou misschien in Neder-Congo kunnen gevonden worden.

FAM. FRINGILLIDAE

De familie Fringillidae, of Vinkachtigen, is goed vertegenwoordigd in onze Afrikaanse gebieden; maar ook in België en Nederland komt ze veel voor: Vinken, Sijzen, Gorzen, Kanaries ook, zijn namelijk Fringilliden.

Met de Ploceiden hebben ze gemeen een konische, min of meer gewelfde en puntige snavel, die betrekkelijk kort en meestal dik is, al is hij bij enkele soorten nogal smal; soms is de snavel lateraal gezwollen.

Gelijk bij de Ploceiden bestaan er bij de Fringilliden 10 handpennen. Aan de onderzijde van de vleugel worden er echter slechts 9 gezien (waarvan de eerste lang is), wat ook het geval is, zoals wij gezien hebben (blz. 246) bij de Passerinae onder de Ploceiden; handpen 1 is namelijk verplaatst en ligt aan de bovenzijde van pen 2 (de eerste aan de onderzijde), ze wordt nochtans moeilijk gezien daar ze kort is en verborgen onder de dekveder (bij de Passerinae is pen 1 eveneens verplaatst aan de bovenzijde van pen 2 maar wordt gemakkelijk gezien daar ze langer is dan de dekveder). Ik herinner er aan dat bij de andere Ploceiden 10 handpennen worden gezien aan de onderzijde van de vleugel, maar dat pen 1 dikwijls heel kort is (b.v. bij veel Estrildinen).

De staart telt 12 stuurpennen; hij is dwars afgezet of lichtjes uitgesneden, nooit verlengd.

De poten zijn veeleer kort; de tarsus vertoont aan de voorzijde schubben, aan de achterkant een plaat; de tenen zijn kort bij de Fringillinen, langer bij de Emberizinen.

De neusgaten zijn vrij bij de Emberizinen, terwijl ze bij de Fringillinen onder een korte bevedering zijn verborgen.

Mannetje en wijfje vertonen een zelfde kleed of verschillen min of meer. Bij sommige soorten zijn de mannetjes fijne zangers: dit weten wij van onze Europese Vinken en Kanaries.

De Fringilliden voeden zich in hoofdzaak met zaden van Gramineën, Compositeën enz., maar soms ook met bessen en andere kleine vruchten. Insekten worden echter ook opgenomen, vooral in de broedtijd, wanneer ze dienen voor het voederen van de jonge vogels, die dus eerst insekteneters zijn.

Sommige soorten treden in benden op, nooit echter zijn ze schadelijk noch voor de aanplantingen, noch voor de plantages.

De nesten van de Fringillidae zijn open, kuipvormige nesten, die uit gras en andere plantendelen zijn vervaardigd maar waarvan de bouw veel minder verzorgd is dan deze die men kan bewonderen bij de Ploceinen of echte Wevers. Nooit treft men bij de Fringilliden de overdekte nesten aan die typisch zijn voor de Ploceiden, ook voor de Passerinen, die men vroeger bij de Fringilliden indeelde. De nesten worden aangelegd op heesters in de savanne of op lage bomen; men treft ook nesten van Fringilliden aan op bananenrinden in de buurt van de Mens.

De Fringilliden bewonen vooral de savannen, de grasvlakten, ze worden echter ook gevonden in open plekken in het woud; sommige soorten zijn eigen aan het gebergte.

De Fringilliden die onze gebieden bewonen worden onder twee subfamilies en vijf genera ingedeeld. Men zal ze als volgt onderscheiden:

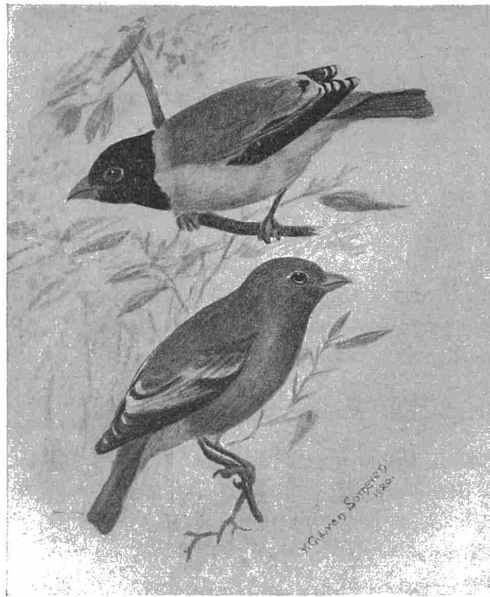
1. a. De snavel is normaal gebouwd, d.i. de randen van beide kaken steunen op elkaar over de hele lengte. Het gehemelte vertoont geen benige knobbel en is plat of konkaf. De neusgaten zijn onder een korte en nogal stijve bevedering verborgen. De stuurpennen zijn nooit wit aan het einde en de onderzijde is nooit kaneelkleurig (Subfam. *Fringillinae*). . . . . 2.
- b. De randen van de onderkaak zijn naar binnen omgebogen; hierdoor komt dat de randen van beide kaken niet over de hele lengte op elkaar steunen. Het gehemelte vertoont een benige knobbel, die past in een uitholling van de onderkaak. De neusgaten zijn vrij. Of wel zijn de stuurpennen breed wit aan het einde, of wel is de onderzijde van het lichaam kaneelkleurig (Subfam. *Emberizinae*). . . . . 4.

2. *a.* De romp is geel of wit, of wel is de bevedering ten minste grotendeels geel, geelgroen, groengeel of olijfgeel ..... 3.
b. De romp is noch geel, noch wit. De algemene kleur is nooit geel, noch geelgroen, noch groengeel, noch olijfgroen ..... *Poliospiza* (blz. 468).
3. *a.* De bovenzijde is min of meer duidelijk donkergestreept. De snavel is nooit geel noch oranje-kleurig. Soms is het gezicht zwart, nooit echter de hele kop. .... *Serinus* (blz. 456).
b. De bovenzijde is effen gekleurd, ongestreept. De snavel is geel of oranje-kleurig, dik, met merkkelijk gebogen bovenlijn. Bij het mannetje is de hele kop zwart; het wijfje is donker olijfgroen ..... *Linurgus* (blz. 455).
4. *a.* De stuurpennen zijn distaal breed wit. Onderzijde geel tot oranjegeel. .... *Emberiza* (blz. 473).
b. Geen wit einde aan de stuurpennen. Onderzijde kaneelkleurig tot roestbruin. .... *Fringillaria* (blz. 478).

GENUS LINURGUS REICHENBACH

Fringillinen met geelgroene (♂) tot min of meer donkere olijfgroene (♀) bovenzijde, deze noch gestreept, noch gevlekt. De onderzijde geelgroen tot geel (♂) of olijfgroen (♀). Snavel langer dan hoog aan de basis, dik, met gebogen bovenlijn; onderkaak ongeveer 8 mm. breed aan de basis, recht. Staart niet uitgesneden.

Een enkele soort.

Afb. 448. — *Linurgus olivaceus* FRASER
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

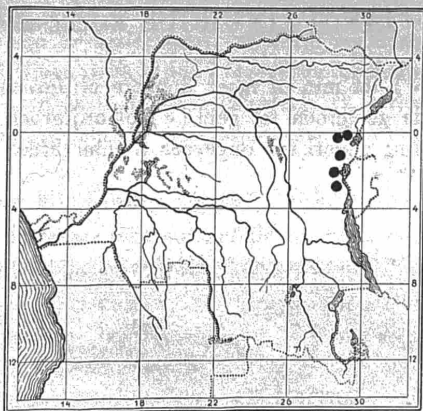
1. - *Linurgus olivaceus* FRASER. — Afb. 448 en 449.

Linurgus olivaceus wordt slechts gevonden in het hoogland van het eiland Fernando Po, van Kameroen, Oost-Congo en Oost-Afrika, tot Nyasaland. Men onderscheidt verschillende vormen, waarvan één eigen is aan onze gebieden.

Mannetje. — Kop, kin en keel mooi zwart; boven zijde groengeel of geelgroen, soms ietwat olijfkleurig, zonder donkere strepen, de bovenstaartvederen en min of meer ook de nek meestal geler dan de rug (bij

de typische vorm, een gele nekband); kleine dekvederen gelijk de rug, de middelste zwart of bruinzwart met min of meer brede, geelgroene tot gele zoom, de grote dekvederen zwart, geel of geelgroen aan het einde; vliegpennen bruinzwart tot zwart, de armpennen met groengele tot gele buitenzoom, de buitenste alsmede de handpennen met witte of geelachtige eindzoom of eindvlek, de binnenzoom wit; stuurpennen groengeel voor de middelste, geelgroen voor de andere, met gele eindzoom, de basis ten minste min of meer donkergekleurd. Onderzijde meestal mooi goudgeel, de flanken ietwat groen gewassen, het zwart van de keel zich min of meer op de krop voortzettend, de borst (of ook de buik) soms min of meer goudbruin of oranjebruin gewassen; ondervleugeldekvederen wit, geel gewassen. Snavel oranje-rood; poten oranje tot vleeskleurig.

Wijffe. — Kop doflijfbruin, groen gewassen, donkerder (tot zwartbruin) naar de snavel toe, soms met de aanduiding van donkere strepen; bovenzijde olijfgroen, min of meer donker, zonder strepen, ietwat lichter gekleurd naar achteren toe; vleugels gelijk bij het mannetje, maar de zoom van de armpennen ge-

Afb. 449. — Vindplaatsen van *Linurgus olivaceus Prigoginei*

kleurd gelijk de rug; stuurpennen olijfbruin tot olijfgroen, met of zonder geelachtige binnen- en eindzoom. Onderzijde: keel en krop gelijk de rug, de keel soms ietwat bruin; flanken ietwat lichter gekleurd, het buikmidden geel; onderstaartvederen olijfgroen met gele zoom.

Vleugel: 70-75; staart: 48-53; tarsus: 17-19; snavel: 13-14 mm.

1 a. - *Linurgus olivaceus Prigoginei* SCHOUTEDEN.

Deze vorm is slechts bekend uit het hoogland van Kivu, van het westen van het Edward-meer tot het westen van de Ruzizi-rivier. Bij deze vorm is de bovenzijde mooi groengeel; de onderzijde is ietwat oranjebruin gewassen.

Een dertigtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kivu: Loashi (PILETTE). — Karungu (PRIGOGINE). — Kitu (PRIGOGINE). — Miki (PRIGOGINE). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Mwana (PRIGOGINE). — Kapanga (PRIGOGINE). — Nzombe (PRIGOGINE). — Bitakongo (PRIGOGINE). — Manzia (PRIGOGINE).

Andere vindplaats: Tshibati (CHAPIN).

GENUS SERINUS KOCH (*Spinus* KOCH)

Fringilliden waarvan ten minste de romp wit of geel gekleurd is, of wel waarvan de bovenzijde grotendeels groengeel of geelgroen is met donkere streping; het gezicht kan zwart zijn bij de mannetjes, ten minste gedeeltelijk. De snavel is dik bij een deel van de soorten, en soms lateraal merkbaar gezwollen, terwijl hij aanzienlijk fijner is bij de andere soorten.

Acht soorten zijn bekend uit onze gebieden. Ze worden als volgt onderscheiden :

1. *a.* Geen geel aan de onderzijde. Bovenzijde grauwwachtig tot grauwbruin, de romp geel of wit. ... 2.
b. De onderzijde is ten minste gedeeltelijk geel bij de volwassen vogels. .... 3.
2. *a.* Romp wit. De grondkleur van de bevedering is lichtgrauw. .... *Serinus leucopygius* (blz. 467).
b. De romp is geel. De grondkleur van de bevedering is meer grauwbruin; de keel is dikwijls zwart. .... *Ser. atrogularis* (blz. 466).
3. *a.* De snavel is fijn en puntig, merklijk langer dan hoog aan de basis, ongeveer 12 mm. lang; de bovenlijn is ongeveer recht. Gezicht dikwijls zwart van voren, het voorhoofd geel. Hals niet donkergestreept in onze gebieden. .... *Ser. citrinelloides* (blz. 457).
b. De snavel is minder fijn, dikwijls zelfs plomp en dik, niet langer dan hoog aan de basis, met min of meer gebogen bovenlijn. Het gezicht is slechts bij *capistratus* zwart. De hals is dikwijls donkergestreept. .... 4.
4. *a.* Vleugel meestal korter dan 72 mm. Snavel ten hoogste 11,5 mm. lang ..... 5.
b. Vleugel meestal langer dan 72 mm. .... 7.
5. *a.* Een zwarte of zwartgrauwe streep aan weerszijden van de keel. Voorhoofd geel. Romp geel, goed afgetekend tegen de rug. Snavel plomper. .... *Ser. mozambicus* (blz. 461).
b. Geen zijstrepen aan de keel. De romp is ten hoogste ietwat geler gekleurd dan de rug. .... 6.
6. *a.* Het gezicht is zwart (♂) of wel is het voorhoofd geel. Bovenkop en borst minder scherp donkergestreept dan de rug. .... *Ser. capistratus* (blz. 459).
b. Het gezicht is nooit zwart, ook niet bij het mannetje. Geen gele voorhoofdssband. Bovenkop en borst scherp gestreept, even duidelijk als de rug. .... *Ser. koliensis* (blz. 460).
7. *a.* De snavel is dik en breed, de bovenkaak lateraal gezwollen; de onderkaak ongeveer 8 mm. breed aan de basis. Een donkergroene streep aan iedere zijde van de keel. Bovenlijn van de snavel meer gebogen. Onderzijde van de stuurpennen donkerbruin. Buikgeel. .... *Ser. sulphuratus* (blz. 464).
b. De snavel is lateraal niet merklijk gezwollen, de bovenlijn is minder gebogen, de onderkaak is 6-7 mm. breed aan de basis. Stuurpennen grotendeels geel of geelgroen aan de onderzijde. Buikmidden wit. .... *Ser. canicollis* (blz. 463).

1. - *Serinus citrinelloides* RÜPPELL. — Afb. 450 en 451.

Deze fijnsnavelige *Serinus* was vroeger onder de genusnaam *Spinus* bekend, genus dat door de smalle en puntige snavel was gekenmerkt. De soort komt vooral in hoogland voor en is bekend van Abessinië tot Nyasaland, enerzijds, tot Oost-Congo, anderzijds.

Mannetje. — Bovenkop en bovenzijde groengeel tot geelgroen, min of meer donkergekleurd, min of meer breed of fijn zwartgestreept, de strepen minder duidelijk, of zelfs afwezig, op romp en bovenstaartvederen, die ook zuiverder groen kunnen zijn; het gezicht (dus voorhoofd, wangen en kin) is zwart bij een deel der vormen; gele wenkbrauwstrepen, en meestal ook een gele band achter de zwarte voorhoofdssband; oordekvederen grauwgroen; vleugels zwart of bruinzwart, de dekvederen breed geelgezoomd, gelijk ook de armpennen, de handpennen fijner aldus; stuurpennen zwart of zwartbruin, de buitenzoom geelgroen tot grauwgroen. De hele onderzijde, met uitzondering van de zwarte kin, is geel, de zijden, of ook de borst, ietwat groen gewassen; de zijden dikwijls (niet bij *frontalis*) met donkere schachtstrepen. Snavel zwartbruin, de onderkaak vleeskleurig; poten bruinachtig tot vleeskleurig.

Wijfje. — Verschilt van het mannetje doordat er geen zwart is aan de kop, noch geel aan het voorhoofd; de onderzijde groengeel tot geel, ietwat groen gewassen ten minste aan keel en borst, deze met of zonder donkere strepen.

De Juv. gelijken op het wijfje en vertonen altijd donkere strepen aan de onderzijde.

Vleugel: 62-65; staart: 45-52; tarsus: 13-15; snavel: 10-11 mm.

1 a. - *Serinus citrinelloides frontalis* REICHENOW.

Deze vorm wordt gevonden in Uganda en in Oost-Congo, van het Albert-meer tot in het Marungu-gebergte en in Ruanda-Urundi.

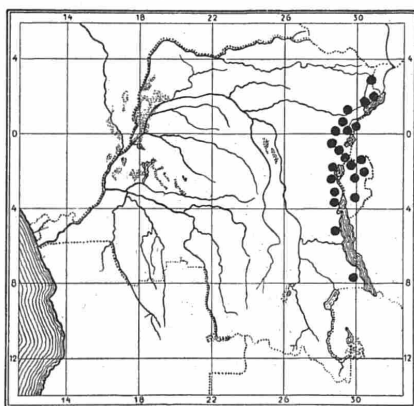
Bij *frontalis* is het gezicht mooi zwart bij het mannetje; het voorhoofd is geel en de donkere schachtstrepen van de bovenzijde zijn veeleer fijn. Het wijfje vertoont geen donkere strepen aan keel en borst, of slechts een onduidelijke streping.

Afb. 450. — *Serinus citrinelloides* RÜPPEL
(Boven, het mannetje; onder, het wijfje)
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Meer dan 250 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Nioka (VRIJDACH). — Bogoro (VRIJDACH). — Aboro-berg (VRIJDACH). — Rethy (VRIJDACH). — Wago (FAIN). — Fataki (HUTSEBAUT).

Afb. 451. — Vindplaatsen van *Serinus citrinelloides*

Distr. Kivu: Butembo (DYLEFF). — Beni (BONNEVIE). — Mutiba (PILETTE). — Buwissa (PILETTE). — Kibumba (HACKARS). — Lulenga (SCHOUTEDEN). — May-ya-Ivi (PILETTE). — Katana (BURGEON). — Burunga, Mokoto (DE WITTE). — Burunga (SCHOUTEDEN). — Nzombe (PRIGOGINE). — Luiko (PRIGO-

GINE). — Butembo (DE SEMERIES). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Kashusha (VAN DAELE). — May na-Kwenda (PILETTE). — Lubango (PRIGOGINE). — Chigogo (PRIGOGINE). — Kabare, Z. W. Kivu-meer (SCHWETZ). — Bingi (PRIGOGINE). — Butembo (PRIGOGINE). — Kakanda (PRIGOGINE). — Kiata Bobandana (DE SEMERIES). — Karungu (PRIGOGINE). — Kabungila (PRIGOGINE). — Bikara (PRIGOGINE). — Kasiba (PRIGOGINE). — Butembo (HACKARS). — O. Ruwenzori (Ruwenz. Exp.). — Idschwii-eiland (FAIN).

Ruanda-Urundi: Bururi (PRIGOGINE). — Karisimbi (DE WITTE). — Kisenyi/Ruhengeri (BASTIAENS). — Kibingo (LESTRADE). — Runyoni (HACKARS). — Astrida (AURELIAAN). — Kinari (AURELIAAN).

Distr. Tanganika: Kabobo (PRIGOGINE). — Kasiki (DE WITTE).

Andere vindplaatsen: Bugoie (MECKLEMBURG). — Msukali (EMIN). — Ten N.W. van het Tanganika-meer (GRAUER). — Ukaika (GRAUER). — Irumu (GRAUER). — Sidabo (GYLDENSTOLPE). — Mohasi-meer (MECKLEMBURG). — Kalonge (DE WILDE). — Kashushu (BABAUT). — W. Ruwenzori (CHAPIN). — Luofu (CHAPIN). — Kabara (CHAPIN). — Mukuli (ROCKEFELLER en MURPHY). — Kitendwe (ROCKEFELLER en MURPHY). — Sambwe (ROCKEFELLER en MURPHY).

Afb. 452. — *Serinus capistratus* FINSCH. — (Wijffe).
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

2. - *Serinus capistratus* FINSCH en HARTLAUB. — Afb. 452 en 453.

Deze *Serinus* is bekend van Neder-Congo en de aangrenzende delen van Gaboen en Angola, en over Zuid-Congo en het noorden van Noord-Rhodesië, tot ten noorden van het Tanganika-meer; hij bewoont grasland. In Uganda en Kivu is hij door de soort *koliensis* vertegenwoordigd, die volgens GRANT en MACKWORTH PRAED slechts een vorm van *capistratus* is; CHAPIN maakte er een soort van. *Serinus capistratus* gelijkt veel op *Serinus citrinelloides*; zijn snavel is echter korter en zwaarder gebouwd dan de fijne snavel van *citrinelloides*.

Mannetje. — Bovenkop en bovenzijde geelgroen, de rug fijn donkergestreept, de kop eveneens maar minder duidelijk; de romp eenkleurig en ietwat geler dan de rug; gezicht (voorhoofdsband, kopzijden van voren en kin) is zwart; een brede gele band achter het zwart voorhoofd en aansluitende gele wenkbrauwstrepen; de kopzijden van achteren grauwgroen; dekvederen, vliegpennen en stuurpennen zwartbruin met geelgroene zoom, de handpennen slechts heel fijn gezoomd; ondervleugeldekvederen geelachtigwit. De hele onderzijde van de zwarte kin af is geel, de lichaamszijden ietwat groen gewassen en soms met enkele donkere strepen (Juv. vooral). Snavel bruin, de onderkaak bleker; poten bruinachtig.

Wijffe. — De algemene kleur is doffer dan bij het mannetje, de strepen van de bovenzijde duidelijker; geen zwart aan het gezicht; meestal geen geel aan het voorhoofd; min of meer duidelijke geelachtige wenkbrauwstrepen; wangen donkergroen, teugels zwartachtig; de kopzijden anders geelgroenachtig; keel donkergevekt; krop met donkere vlekken of strepen.

Vleugel: 59-65; staart: 39-42; tarsus: 12-15; snavel: 9-10 mm.

Ongeveer 90 exemplaren in ons bezit.

Distr. Neder-Congó: Makaia Ntete (SCHOUTEDEN). — Temvo (SCHOUTEDEN). — Temvo (LANCE). — Tshela (SCHWETZ). — M'Vuazi (VRIJDAGH). — Boma (DEWIT). — Boma (VRIJDAGH). — Kiniati (GHES-

QUIÈRE). — Leopoldstad (BERTEAUX). — Leopoldstad (MEV. DELSAUT). — Leopoldstad (BECQUET). — Leopoldstad (HENRION). — Leopoldstad (FIASSE). — Leopoldstad (VAN HEES).

Distr. Sankuru: Lusambo (WINDMOLDERS). — Gandajika (DE PRETER). — Gandajika (WINDMOLDERS). — Kasansa (VAN ASSCHE). — Kabinda (WINDMOLDERS).

Distr. Kasai: Luluaburg (CALLEWAERT). — Merode (WINDMOLDERS). — Katombe (VAN ASSCHE).

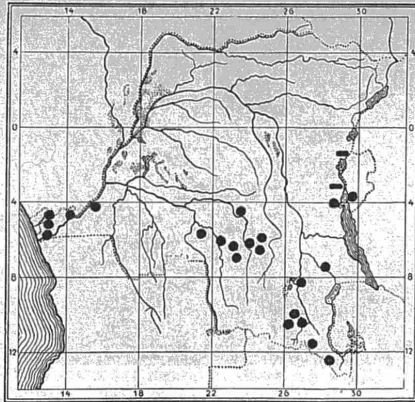
Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER). — Kakanda (DE CROMBRUGGHE). — Kansenia (DE WITTE).

Distr. Opper-Katanga: Sakania (BREDO).

Distr. Tanganika: Kiambi (DE WITTE). — Albertstad (Eerw. Zusters).

Distr. Kivu: Kamituga (PRIGOGINE).

Andere vindplaatsen: Manyanga (BOHNDORFF). — Kambove (NEAVE). — Opper-Lufira (NEAVE). — Bunkeya-riv. (NEAVE). — Macaco (SCHOUTEDEN). — Mulungwishi (DE WITTE). — Elisabethstad (VINCENT). — Upemba-Park (VERHEYEN). — Baraka (GRAUER). — Usumbura (GRAUER). — Ganda Sundi (CHAPIN).

Afb. 453. — Vindplaatsen van *Serinus capistratus* en *Ser. koliensis*
● *Ser. capistratus* — *Ser. koliensis*

3. *Serinus koliensis* GRANT EN MACKWORTH PRAED. — Afb. 453.

Koliensis werd beschreven als een vorm van *capistratus*. GRANT EN MACKWORTH PRAED gaven er de volgende beschrijving van: « Differs from *Serinus capistratus capistratus* FINSCH, in that the male lacks the black on the forehead, sides of face and chin, and in general appearance is very similar to the female of *S. c. capistratus*, but with the streaks on the head and mantle darker and more distinct, and the striking on the chin to chest darker and much sharper ». Als woongebied wordt aangegeven: « Central and Southern Uganda and western Kenya Colony to Ruanda-Belgian Congo » (hierbij zij opgemerkt dat de vindplaats van het door deze auteurs vermeld exemplaar uit onze verzameling: Burunga, Mokoto, niet in Ruanda maar wel in Kivu, ten zuidwesten van het Edward-meer, ligt).

CHAPIN meent dat wij hier een aparte soort hebben en ik volg hem hier. Hij schrijft: « That *koliensis* is a race of *capistratus* seems to me most unlikely. To be sure, it has a blunt serin bill rather than one like a siskin's, and the adult male seems never to acquire a distinct black or greenish area about the face. The sexes are much alike in color, well streaked on crown and back, much more heavily streaked on the chest than females of *capistratus*. Males of *S. koliensis* have wings 61-67 mm., females, 63-65 mm. ». Verder schrijft CHAPIN: « The well-streaked chest of *koliensis* suggests relationship with the *citrinelloides* group of northeast Africa. Both sexes bear a close resemblance to the females of *citrinelloides* from the region east of Harar in Abyssinia, not only in color but even in the stout form of the beak. The males of these eastern Abyssinian birds, however, are black-faced and have clear yellow breasts. ».

De beschrijving die men hierboven vindt voor *capistratus* past in het algemeen voor *koliensis*, met dit verschil dat het mannetje geen zwart vertoont aan de kop en dat de donkere streping heel duidelijk is en bijzonder scherp is op de borst.

Twee exemplaren in ons bezit.

Distr. Kivu: Burunga, Mokoto (DE WITTE).

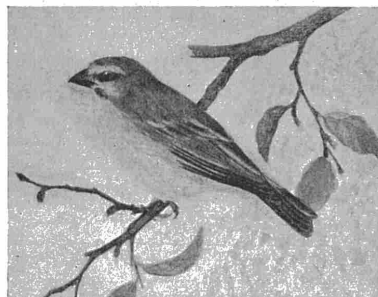
Ruanda-Urundi: Akanyaru-riv. (FAIN).

Geen andere vindplaats is bekend.

4. - **Serinus mozambicus** MÜLLER. — Afb. 454 en 455.

Deze soort is wijd verspreid in de savannen, enerzijds van Zuid-Afrika tot Noordoost-Afrika, en verder tot Senegal, over het oosten en het noorden van onze gebieden; — anderzijds tot Neder- en Zuid-Congo; ze komt vooral in laagland voor. Ze is in onze gebieden vertegenwoordigd door drie, misschien vier vormen.

Mannetje. — Bovenzijde vaalgroenachtig of olijfgrauwachtig tot groengeel of geelgroen, volgens de vormen, met min of meer scherp (soms heel weinig) aangeduide donkere schachtstrepen of vlekken; het voorhoofd, en wenkbrauwstrepen die er op aansluiten min of meer levendig geel; teugels zwartachtig, de wangen en de oordekvederen grauwoenachtig tot donker olijfkleurig; vleugels en staart bruin tot zwartbruin, de vederen groengeelachtig of olijfgeelachtig gezoomd; de binnenzoom der vliegpennen witachtig; de stuurpen-

Afb. 454. — *Serinus mozambicus* MÜLLER
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

nen met geelachtige tot witte eindzoom, de buitenste pennen dikwijls met grote witte vlek aan het einde; ondervleugeldekvederen geel of grauwwit en geelachtig gewassen. De hele onderzijde van kin tot onderstaartvederen is geel; aan iedere zijde van de keel een zwarte of zwartachtige streep; de keel en de krop bij bepaalde vormen min of meer duidelijk donkergevekt. Snavel hoornbruin, de onderkaak bleek; poten bruinachtig.

Wijfje. — Gelijkt op het mannetje, is echter doffer gekleurd; dikwijls is de kin, of ook de keel, wit.

De Juv. zijn aan de bovenzijde vaalbruin met brede, donkerbruine strepen, de romp lichtgeel; de wenkbrauwstrepen, de wangen en de onderzijde zijn bruinachtigwit, de keel en de krop vertonen donkere vlekken; de baardstrepen, de teugels, de omgeving van het oog en de oordekvederen zijn bruin; de buitenzoom van vlieg- en stuurpennen is bruinachtigwit.

Vleugel: 60-73; staart: 40-48; tarsus: 13-15; snavel: 9-10 mm.

De vormen *barbatus* en *tando* hebben kortere vleugels (60-68) dan de vorm *Samaliyae* (69-73). *Tando* is groener gekleurd dan *barbatus*.

4 a. - **Serinus mozambicus barbatus** HEUGLIN.

Deze vorm wordt gevonden van het Elgon-gebergte tot Ruanda-Urundi, Noord- en Oost-Congo en Soedan.

Meer dan honderd exemplaren in onze verzameling.

Distr. Congo-Ubangi: Bobito (VEDAST MAES).

Distr. Uelé: Mauda (SCHOUTEDEN). — Medje (SCHOUTEDEN). — Poko (CHRISTY). — Bambesa (VRIJDAGH). — Gangala na Bodio (CORNET D'ELZIUS). — Malengoya (HUTSEBAUT). — Rungu (SCHOUTE-

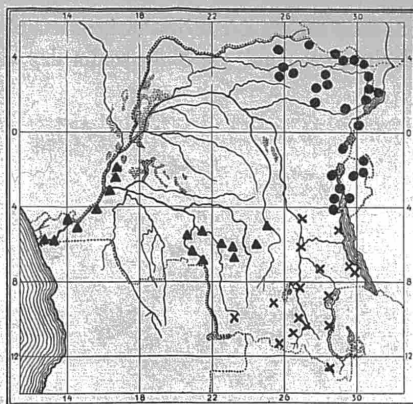
DEN). — Tukpwo (VRIJDAGH). — Paulis (ABBELOOS). — Gangala na Bodio (LOUWERS). — Aru-kamp (MISONNE). — Gangala na Bodio (PIERRET). — Bambesa (BANNINK).

Distr. Kibali-Ituri: Bunia (HUTSEBAUT). — Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS). — Faradje (SCHOUTEDEN). — Dramba (SCHOUTEDEN). — Mahagi (SCHOUTEDEN). — Ishwa (VRIJDAGH). — Rethi (VRIJDAGH). — Niarembe (SCHOUTEDEN). — Aru (SCHOUTEDEN). — Djalasinda (SCHOUTEDEN). — Nioka (HECQ).

Distr. Kivu: Mulungu (HENDRICKX). — Mabenga (DE WITTE).

Ruanda-Urundi: Usumbura (VRIJDAGH). — Kinari (AURELIAAN). — Astrida (AURELIAAN). — Astrida (FAIN). — Akanyaru-riv. (FAIN). — Gabiro (VERHULST).

Andere vindplaatsen: Mbiambana (EMIN). — Kasongo (BOHNDORFF). — Buta/Dungu (RIBOTTI). — Mundu (EMIN). — Mswa (EMIN). — Baraka (GRAUER). — Mai-na-Ivi (PILETTE). — Lupungu (FROBENIUS).

Afb. 455. — Vindplaatsen van *Serinus mozambicus*
 ● *Ser. moz. barbatus*   × *Ser. moz. Samaliyae*.
 ▲ *Ser. moz. tando*

— Tabaro (GYLDENSTOLPE). — Iumu (GYLDENSTOLPE). — Kibingo (LESTRADÉ). — Kibali-riv. (ALEXANDER). — Bafwabaka (CHAPIN). — Aba (CHAPIN). — Luvungi (GRAUER). — Kagera-vallei (GRAUER). — Rutshuru-vallei (CHAPIN).

4 b. *Serinus mozambicus punctigula* REICHENOW.

Deze vorm werd beschreven uit Kameroen en werd gevonden aan de Ubangi-rivier. Wij bezitten er slechts exemplaren van uit Kameroen: Bite (BATES).

Eén enkel exemplaar is bekend uit Belgisch Congo: het werd in Duma (*Distr. Congo-Ubangi*) ingezameld door SCHUBOTZ.

4 c. *Serinus mozambicus Samaliyae* WHITE.

CHAPIN identificeert met deze vorm de vogels van Katanga.

Een twintigtal exemplaren in ons bezit.

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER). — Kimbundji (DE BAILLET). — Kapiri (DE BAILLET). — Kinda (DE BAILLET).

Distr. Opper-Katanga: Kasenga (DE WITTE). — Sakania (HUTSEBAUT).

Distr. Tanganika: Kabalo (SCHOUTEDEN). — Lulimba (PRICOGINE).

Andere vindplaatsen: Bron van Lualaba-riv. (WHITE). — Lufuku-riv. (BÖHM). — Dikulwe-riv. (LYNES). — Kiambi (SIPS). — Kikoma-riv. (BREDO). — Upemba-Park (VERHEYEN).

4 d. - *Serinus mozambicus tando* SCLATER en MACKWORTH-PRAED.

Deze vorm bewoont Noord-Angola, Neder-Congo en wordt tot in Kasai teruggevonden.

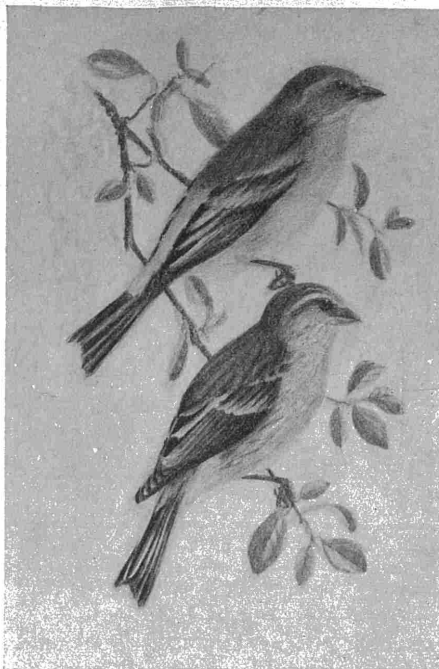
Distr. Neder-Congo: Boma (VRIJDAGH). — Boma (WEYNS). — Leopoldstad (BERTEAUX). — Leopoldstad (CHRISTY). — Leopoldstad (HENRION). — Leopoldstad (BECQUET). — Fetish Rock (MESMAECKERS). — Kabala (Mevr. M. BEQUAERT).

Distr. Leopold II-meer: Kwamouth (SCHOUTEDEN). — Botanankasa (NKELE). — Kunungu (SCHOUTEDEN). — Bokalakala (NKELE).

Distr. Kasai: Merode (WINDMOLDERS). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Luebo (SCHOUTEDEN). — Ngombe (SCHOUTEDEN). — Katombe (VAN ASSCHE).

Distr. Sankuru: Gandajika (WINDMOLDERS). — Tshofa (Mevr. M. BEQUAERT).

Andere vindplaatsen: Macaco (SCHOUTEDEN). — Tshisika (SCHOUTEDEN). — Manyanga (BOHNDORFF). — Mukimungu (LAMAN).

Afb. 456. — *Serinus canicollis* SWAINSON
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

5. - *Serinus canicollis* SWAINSON. — Afb. 456 en 457.

Deze soort bewoont hoogland, van Abessinië tot Oost-Congo en Zuid-Afrika; ze wordt in grasland gevonden. Verschillende vormen er van worden onderscheiden; een enkele komt in onze gebieden voor.

Mannetje. — Bovenkop meestal geelgroen, maar soms bruinachtig, ten minste van voren in het geel of het goudgeel van het voorhoofd overgaand, meestal fijn donkergestreept, soms ongestreept; meestal min of meer afgetekende gele of goudgele wenkbrauwstrepn, die dan op het geel voorhoofd aansluiten; bij de typische vorm (Zuid-Afrika) zijn de nek, de achterkopzijden en de halszijden grijs; — bovenzijde meestal donkerder dan de bovenkop, maar soms merkelyk groen, met brede, donkere schachtstrepn; romp, ten minste van achteren, en bovenstaartvederen geel of groengeel; dekvederen zwartbruin tot zwart, met gele of geelgroene zoom; de kleine en middeldekvederen bijna helemaal zo gekleurd; vliegpennen zwartbruin, de handpennen fijn geel of geelgroen gezoomd, de armpennen distaal breed aldus gezoomd, de binnenzoom witachtig; stuurpennen zwartbruin of zwart, met gele of witachtige zoom, of wel geelgroen gewassen of hele-

maal geelgroen, of zelfs helemaal geel (de vorm *Sassii*), maar meestal min of meer bruin tot zwartbruin langs de schacht aan de zijoom, de middelste penne breder aldus getekend. Onderzijde, van kin tot buik geel of mooi groengeel, meestal zonder aanduiding van donkere strepen, naar achteren meestal in het wit overgaand; de onderstaartvederen geel tot witachtiggeel. Snavel hoornbruin, de basis van de onderkaak bleker; poten zwartbruin.

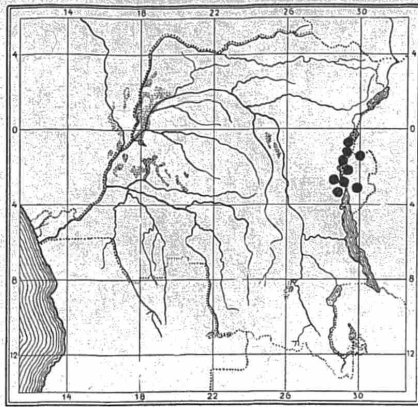
Wijffe. — Het voorhoofd en de bovenkop zien er donkerder uit, meer olijkleurig, de bovenkop bruin of zwartgestreept. Bovenzijde grauwoenachtig tot olijfgroen met bredere, donkere strepen; de zoom der dekvederen en der vliegpennen groenachtig tot olijfgroen. Het geel van de onderzijde doffer dan bij het mannetje of wel onderzijde lichtgroengeelachtig; meer wit aan de stuit, de onderstaartvederen geelwitachtigwit, keel en krop met min of meer duidelijke donkere vlekjes of strepen; de lichaamszijden eveneens.

Vleugel: 73-80; staart: 52-60; tarsus: 14-16; snavel: 10-11 mm.

5 a. - *Serinus canicollis* *Sassii* NEUNZIG.

Deze vorm is bekend van Nyasaland tot Ruanda en Kivu.

Een dertigtal exemplaren in ons bezit.

Afb. 457. — Vindplaatsen van *Serinus canicollis* *Sassii*

Distr. Kivu: Lulenga (SCHOUTEDEN). — Tshibinda (BURGEON). — Mubuka (PRIGOGINE). — Kipupu (PRIGOGINE). — Bweza (HACKARS). — Ngoma (DE WITTE). — Lubuga (PRIGOGINE). — Muusi (PRIGOGINE). — Luiko (PRIGOGINE). — Kitaga (PRIGOGINE). — Lungwe (PRIGOGINE). — Kipupu (PRIGOGINE). — Mubuka (PRIGOGINE).

Ruanda-Urundi: Bulera-meer (AURELIAAN). — Bugarama (VRIJDAGH). — Muhavura/Sabinjo (PILETTE). — Bururi (PRIGOGINE). — Kibga (DE WITTE). — Muramvya (VAN PARYS).

Andere vindplaatsen: Tshingogo-woud (GRAUER). — Burunga, Mokoto (DE WITTE). — Tshumba (FRECHKOP). — Rugege-woud (MECKLEMBURG). — Kandashomwa-berg (ROCKEFELLER en MURPHY). — Karisimbi (CHAPIN). — Ten ZW van het Kivu-meer (CHAPIN).

6. - *Serinus sulphuratus* LINNAEUS. — Afb. 458 en 459.

Deze diksnavelige *Serinus* wordt gevonden van de Kaap tot in het hoogland van Oost-Afrika, van Oost-Congo, Katanga en Angola. In onze gebieden komt slechts de vorm *Shelleyi* voor. De bovenkaak is aan de zijden eigenaardig gezwollen.

Mannetje. — Bovenkop en bovenzijde geelgroen tot olijfgroen, de bovenkop min of meer fijn donker gestreept, de bovenzijde duidelijker gestreept; een brede, in het midden onderbroken, gele voorhoofdsband die zich aan iedere zijde van de kop als gele wenkbrauwstreep voortzet; bovenstaartvederen dikwijls geler

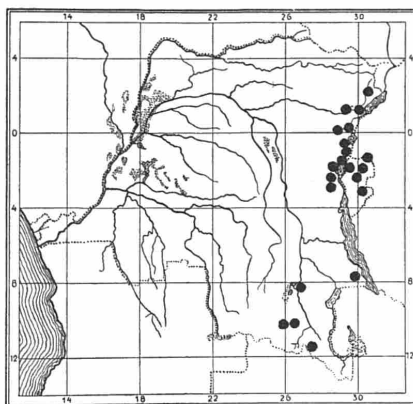
dan de rug, niet gestreept; kleine dekvederen gelijk de rug, de andere zwartbruin met brede geelgroene zoom, evenals de armpennen; de handpennen zwartbruin, de buitenzoom geelgroen. De hele onderzijde geel, van kin tot en met de onderstaartvederen, de krop en de zijden dikwijls groen gewassen; teugels en kopzijden, alsmede een streep (baardstreep) aan iedere zijde van de keel olijfgroen tot donker geelgroen; onder-vleugeldekvederen grijs of witgrijs, geel gewassen. Snavel hoornbruin, de onderkaak bleker; poten zwartbruin.

Afb. 458. — *Serinus sulphuratus* LINNAEUS
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Wijffe. — Gelijk op het mannetje, meestal echter donkerder aan de bovenzijde; de onderzijde dikwijls ietwat donkergestreept, de krop en de zijden groener.

Vleugel: 72-85; staart: 60-70; tarsus: 16-20; snavel: 12-14 mm.

Afb. 459. — Vindplaatsen van *Serinus sulphuratus Shelleyi*

6 a. - *Serinus sulphuratus Shelleyi* NEUMANN.

Dit is de vorm die in het hoogland van Oost-Congo voorkomt, van aan het Albert-meer tot Ruanda-Urundi en Katanga; hij wordt verder gevonden tot aan het Victoria-meer, Angola en Mosambiek.

De snavel is kleiner bij *Shelleyi* dan bij de Zuid-afrikaanse en Oost-afrikaanse vormen, de vleugel meet slechts 72-79 mm.

Meer dan 100 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Rethi (VRIJDACH). — Bunia (HUTSEBAUT).

Distr. Kivu: Rutshuru (GHESQUIÈRE). — Butembo (VRIJDACH). — Butembo (DYLEFF). — Buwissa (PILETTE). — Ngesho (DE WITTE). — Lulenga (SCHOUTEDEN). — Ngoma (SCHOUTEDEN). — Kibati (PILETTE). — Bulaimu (PILETTE). — Rutshuru (BURGEON). — Mufwa (PRIGOGINE). — Lufungula (PILETTE). — Butembo (DE SEMERIES). — Katana (BURGEON). — Kakanda (PRIGOGINE). — Butembo (PRIGOGINE).

Ruanda-Urundi: Kisenyi (VAN SACECHEM). — Kinyinya (PRIGOGINE). — Kisenyi (SCHOUTEDEN). — Astrida (AURELIAAN). — Astrida (LESTRADE). — Gabiro (VERHULST). — Kibingo (LESTRADE). — Gakoma (FAIN).

Distr. Tanganika: Kasiki (DE WITTE).

Distr. Opper-Katanga: Bianco-hoogvlakte (PRINS LEOPOLD).

Distr. Lualaba: Kansenia (DE WITTE). — Kando-riv. bij Tenke (DE WITTE).

Andere vindplaatsen: Mohasi-meer (MECKLEMBURG). — Ngoma (GYLDENSTOLPE). — Mugunga (DE WITTE). — Kabondo (DE WITTE). — Munigi (FRECHKOP). — Semliki-riv. (HACKARS). — Elisabethstad (VINCENT). — Ten ZW. van het Kivu-meer (HENDRICKX). — Bogoro (CHAPIN). — Irumu (CHAPIN). — Luo-fu (CHAPIN).

Afb. 460. — *Serinus atrogularis* SMITH.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

7. - *Serinus atrogularis* SMITH (*angolensis* auct.). — Afb. 460 en 461.

Deze soort is bekend van Zuid-Afrika tot Angola, Zuid-Congo en Noordoost-Afrika; ze komt ook in de Rutshuru-vallei en ten westen van het Edward-meer alsmede in Uganda voor.

Bovenkop en rug met donkere tot zwartbruine strepen op vaalbruine tot min of meer lichtgrauwbruine grond, de strepen breder op de rug dan op de kop; de romp is geel; de bovenstaartvederen zijn donkerbruin, de schacht gewoonlijk donkerder, de eindzoom wit of witachtig; dekvederen donkerbruin of zwartbruin met vaalbruine tot witachtige buitenzoom; vliegpenne eveneens donkerbruin tot zwartbruin, de armpennen breder bruinachtig gezoomd, de handpennen met fijne, meestal ietwat groenachtige buitenzoom; stuurpennen zwartbruin, de buitenzoom en de eindzoom ten minste witachtig. Kin witachtig; keel helemaal of grotendeels donker of zwart, of wel donkergevekt op bruinachtige grond; het overige van de onderzijde bruinachtig tot isabelkleurig, het midden van de buik en de onderstaartvederen wit of ten minste witachtig; de lichaamszijden met of zondere donkere strepen. Snavel hoornbruin; poten vleeskleurig.

Vleugel: 65-71; staart: 43-45; tarsus: 13-14; snavel: 9-9 mm.

CHAPIN aanziet *kasaicus* WHITE voor een synoniem van *lwenarum*: ik laat liever de twee namen bestaan. *kasaicus* komt in Kasai voor, *lwenarum* is bekend van Noord-Rhodesië tot Katanga. Een andere vorm komt in onze gebieden voor: *Samereni*, die bekend is uit Uganda en in ons Kivu district en Ruanda-Urundi eveneens voorkomt.

7 a. - *Serinus atrogularis kasaicus* WHITE.

Deze vorm is bekend van de districten Sankuru en Kasai; een exemplaar er van werd ons uit Leopoldstad gezonden.

18 exemplaren in ons bezit.

Distr. Kasai: Kabwe (WINDMOLDERS). — Luluabourg (CALLEWAERT). — Merode (WINDMOLDERS).
— Lubue/Loana (LYNES). — Luisa (ACHTEN).

Distr. Sankuru: Kabinda (WINDMOLDERS). — Lusambo (GHESQUIÈRE).

Andere vindplaatsen: Banda (LYNES). — Idiofa (LYNES).

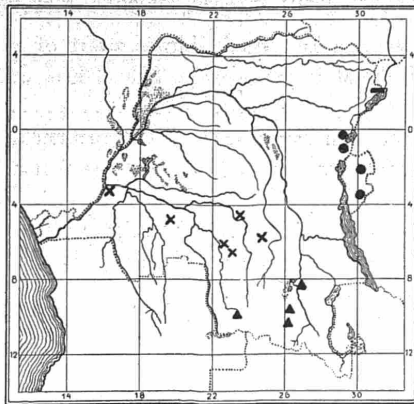
7 b. *Serinus atrogularis lwenarum* WHITE.

Deze vorm wordt gevonden in Katanga en Noord-Rhodesië.

18 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER). — Bianco-hoogvlakte (LYNES). — Kansenia (DE WITTE).

Andere vindplaatsen: Upemba-Park (VERHEYEN). — Opper-Lualaba (NEAVE).

Afb. 461. — Vindplaatsen van *Serinus atrogularis* en *Ser. leucopygius*
 × *Ser. atrog. kasaicus*   ● *Ser. atrog. Somereni*
 ▲ *Ser. atrog. lwenarum*   — *Ser. leucopygius leucopygius*

7 c. *Serinus atrogularis Somereni* HARTERT.

Deze vorm is bekend van West-Uganda tot ten westen van het Edward-meer en de Rutshuru-vallei, alsmede uit Ruanda-Urundi.

5 exemplaren in ons bezit.

Ruanda-Urundi: Misulula (PRIGOGINE). — Gisagara (AURELIAAN).

Andere vindplaatsen: Lugashali (CHAPIN). — Kabasha (CHAPIN). — Rutshuru (CHAPIN). — Luofu (GRAUER).

8. *Serinus leucopygius* SUNDEVALL. — Afb. 461.

Deze soort wordt gevonden van Senegal tot Noord-oost-Afrika, over Soedan en het noorden van het Albert-meer: daar wordt de typische vorm aangetroffen.

Bovenzijde grauwwit tot asgrauw (vooral de kop) met min of meer duidelijke donkere schachtstrepen; de romp wit; dekvederen en vliegpennen donkerbruin met witachtige tot vaalbruine zoom, de vliegpennen met witachtige of bruinachtige binnenzoom; stuurpennen eveneens donkerbruin met lichtgekleurde zoom. Onderzijde wit van de kin tot en met de onderstaartvederen en met de ondervleugeldekvederen, de krop en de lichaamszijden bruinachtig, met donkere vlekken of strepen. Snavel en poten bruinachtig vleeskleurig, de basis van de onderkaak witachtig.

Vleugel: 63-70; staart: 37-45; tarsus: 12-13; snavel: 7-8 mm.

8 a. - *Serinus leucopygius leucopygius* SUNDEVALL.

Deze vorm wordt gevonden in de Nijl-vallei en tot aan het Albert-meer.

Twee exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN). — Mahagi (VRIJDAGH).

Geen andere vindplaats is bekend.

GENUS POLIOSPIZA BONAPARTE

Fringillinen met lichtgrijze tot donkerbruine of zwartbruine bovenzijde, soms ietwat olijfgroen gewassen, met of zonder donkerdere schachtstrepen; de zoom van vliegpennen en vleugeldekvederen dikwijls groen- of olijfgroen gewassen; de romp nooit geel noch wit; de onderzijde nooit geelgroen, noch groengeel, noch geel. De snavel is meestal dik, soms zelfs (*Burtoni*) merklijk zo, met gebogen bovenlijn.

Vier soorten vertegenwoordigen het genus in onze gebieden. Men onderscheidt ze als volgt :

1. a. De bovenzijde is heel donker gekleurd; de kin is zwart of zwartbruin, de keel eveneens, maar met wit gemengd; de borst is grauwbrown. Snavel heel dik, ten minste 10 mm. hoog aan de basis, 13-17 mm. lang ..... *Poliospiza Burtoni* (blz. 471).
- b. De kin is nooit zwartbruin noch zwart, maar wit of bruinachtig gelijk de keel en de borst, deze dikwijls donkergestreept. De snavel is ten hoogste 9 mm. hoog aan de basis en 10-14 mm. lang ..... 2.
2. a. De vleugel is slechts 63-70 mm. lang. De onderzijde is bruinachtig tot lichtisabelkleurig, min of meer intens gekleurd, met scherp aangeduide donkere strepen aan borst en flanken .... *Poliosp. striolata* (blz. 470).
- b. De vleugel is langer, ten minste 73 mm. lang, tot 85 mm. De onderzijde is grauwachting bruinachtig tot wit gekleurd, ten hoogste met vage grauwbrown strepen ..... 3.
3. a. De kopzijden zijn ten hoogste donkerbruin; de rug is meer eenkleurig, terwijl de bovenkop bleke zijzomen vertoont aan de vederen. Borst ongestreept of met heel vage strepen in onze gebieden ..... *Poliosp. gularis* (blz. 468).
- b. De wangen zijn zwart of zwartbruin. De donkerestreping van de borst is beter aangeduid en reikt tot over de flanken ..... *Poliosp. Mennelli* (blz. 469).

1. - *Poliospiza gularis* SMITH. — Afb. 462.

Deze soort is vertegenwoordigd door verschillende vormen, verspreid van West-Afrika tot Noordoost- en Oost-Afrika, en tot de Kaap, Angola en Noord-Rhodesië; in onze gebieden komt ze slechts in de savannen van het noorden en van Opper-Katanga voor.

De bovenzijde is min of meer donkergekleurd, van lichtgrijs tot bruingrauw, donkergrauw of bruin, met of zonder donkere schachtstrepen, dikwijls ietwat lichter gekleurd naar achteren toe; bovenkop en nek met witte of witachtige zomen aan de vederen, deze zomen min of meer breed; kopzijden donkerder, met bleke of witte streep boven ieder oog, van de snavel tot aan de slaap; dekvederen zwartbruin, de middelste en grote met witachtige tot vaalbruine eindzoom; vliegpennen donkerbruin tot zwartbruin, de buitenzoom bleek; stuurpennen donkerbruin tot zwartbruin, eveneens bleekgezoomd. Kin meestal wit; keel en borst wit tot bruinachtig of isabelkleurig, met of zonder donkere strepen; onderstaartvederen en ondervleugeldekvederen witachtig tot bleekisabelkleurig. Snavel hoornbruin; poten grauwbrown.

Vleugel: 73-84; staart: 50-65; tarsus: 15-18; snavel: 10-14 mm.

De twee vormen die in onze gebieden voorkomen worden gemakkelijk onderscheiden, daar de ene, *elgonensis*, geen duidelijke streping vertoont aan de onderzijde, die ook min of meer bruinachtig is gewassen terwijl de andere, *Reichardi*, lichter is gekleurd, meer grauw, met duidelijke donkere strepen.

CHAPIN meent dat de vorm *uamensis* misschien in het noordwesten van Belgisch Congo voorkomt: deze vorm is kleiner dan *elgonensis* (vleugel 78-81 tegen 81-84 voor het mannetje van *elgonensis*) en bruiner dan deze laatste.

1 a. - *Polioospiza gularis elgonensis* OGILVIE-GRANT.

Deze vorm werd beschreven van de basis van het Elgon-gebergte. Hij wordt gevonden tot in Noord-Congo en Soedan.

10 exemplaren in onze verzameling.

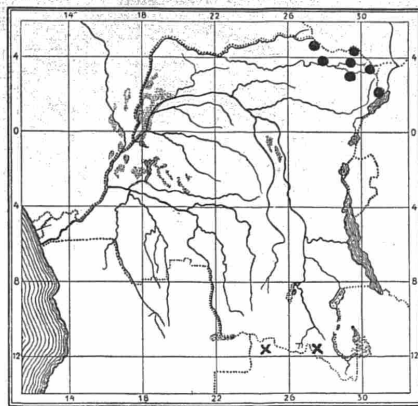
Distr. Kibali-Ituri: Faradje (SCHOUTEDEN). — Mahagi (SCHOUTEDEN).

Distr. Uelé: Mauda (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaatsen: Niarembe (SCHOUTEDEN). — Niangara (CHAPIN). — Aba (CHAPIN). — Garamba (CHAPIN). — Nzoro (CHAPIN).

1 b. - *Polioospiza gularis Reichardi* REICHENOW.

Deze vorm is bekend van Nyasaland tot Noordwest-Rhodesië, Opper-Katanga, en het Tanganyika Territory.

Afb. 462. — Vindplaatsen van *Polioospiza gularis*
● *Pol. gul. elgonensis* × *Pol. gul. Reichardi*

Vijf exemplaren in onze verzameling.

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaats: Kambove (NEAVE).

1 c. - *Polioospiza gularis uamensis* GROTE.

Deze vorm is slechts bekend uit Frans Equatoriaal Afrika. CHAPIN meent dat hij misschien in het noorden van ons Ubangi-District zou kunnen worden aangetroffen.

2. - *Polioospiza Mennelli* CHUBB. — Afb. 463.

Deze soort is bekend van Portugees Oost-Afrika en Nyasaland tot Opper-Katanga en Marungu. Ze is nauw verwant met *gularis* en wordt er vooral van onderscheiden door de donkerdere kleur van de kopzijden.

De beschrijving van *gularis* past goed voor *Mennelli*, maar de bovenzijde is donkerder, tot zwartbruin met bleke zoom aan de vederen van kop en nek en zelfs bovenrug; de kopzijden zwart tot bruinzwart, de wenkbrauwstrepen wit; vleugels en staart eveneens donkerder dan bij *gularis*. Kin wit, zwartgevekt; keel eveneens wit, de strepen van de borst en van de flanken breed, grauwwaai tot zwartbruin; het overige van de onderzijde wit of witachtig. Snavel vleeskleurig of hoornbruin; poten grauwwaai.

Vleugel: 79-85; staart: 50-52; tarsus: 14-16; snavel: 11-12 mm.

Vier exemplaren in onze verzameling.

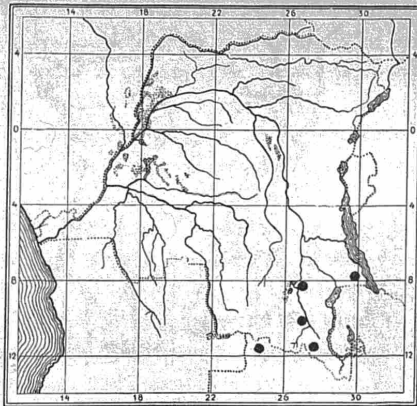
Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaatsen: Upemba-Park (VERHEYEN). — Opper Lufira-riv. (NEAVE). — Kasoko (ROCKEFELLER en MURPHY).

3. - **Poliospiza striolata** RÜPPELL. — Afb. 464 en 465.

Deze Fringillide wordt vertegenwoordigd door verschillende vormen, in Noordoost- en Oost-Afrika en in het oosten van onze gebieden. Twee er van komen in onze fauna voor.

Bovenkop meestal min of meer breed zwart of zwartbruin gestreept (schachtstrepen) op vaalbruine tot bruinachtigwitte, soms olijfgroen gewassen grond; bovenzijde altijd aldus gestreept en gekleurd, naar achteren toe dikwijls meer eenkleurig bruin, ook de bovenstaartvederen; vliegpennen zwart, de buitenzoom bleek, deze van de handpennen groen gewassen; dekvederen zwartbruin met vaalbruine tot bruinachtigwitte zoom; stuurpennen zwart, fijn bruinachtig tot groenachtig gezoomd. Kopzijden zwartbruin tot bruinzwart, met brede,

Afb. 463. — Vindplaatsen van *Poliospiza Memelli*

witte of soms geelachtig gewassen wenkbrauwstreep, die tot over de slaap reikt; een andere streep deelt de wangen. Onderzijde van de kin af meestal bruinachtigwit of vaalbruin tot lichtisabelkleurig, de kin en de keel soms veeleer wit; de krop, de borst, de flanken en de onderstaartvederen breed donker, zwartbruin of bruinzwart gestreept; soms zijn de keel en het midden van de buik fijn donkergestreept. Snavel hoornbruin, de onderkaak bleker aan de basis; poten donkergrauwbruin.

Vleugel: 63-70; staart: 55-65; tarsus: 20-23; snavel: 12-13 mm.

Bij de vorm *Graueri* is de onderzijde merkkelijk bruiner dan bij de vorm *kivuensis*.

3 a. - **Poliospiza striolata Graueri** HARTERT.

Deze vorm wordt slechts gevonden op het Ruwenzori-gebergte.

Zes exemplaren in onze verzameling, ook van het oosten van het gebergte.

Distr. Kivu: West-Ruwenzori (BONNEVIE).

3 b. - **Poliospiza striolata kivuensis** SCHOUTEDEN.

Deze vorm bewoont het hoogland van Ruanda-Urundi en van Oost-Congo, met uitzondering van de Ruwenzori.

Ongeveer 150 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Wago (FAIN). — Wago (BREDO). — Nioka (VRIJDAGH). — Nioka (HECQ).

Distr. Kivu: Lulenga (SCHOUTEDEN). — Burunga (SCHOUTEDEN). — Kibati (SCHOUTEDEN). — Tsi-silongo (PILETTE). — Ngoma (DE WITTE). — Mukoba (PILETTE). — Nyabirehe (DE WITTE). — Tshumba

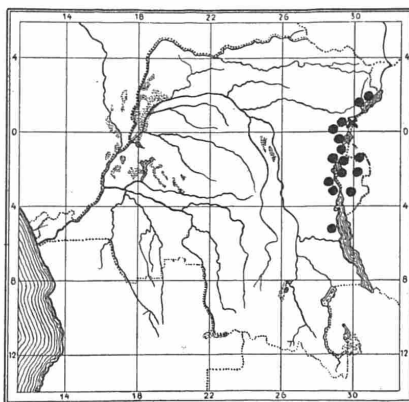
(DE WITTE). — Burunga, Mokoto (DE WITTE). — Mikeno (GYLDENSTOLPE). — Tshiabirimu (HACKARS). — Tshumba (FRECHKOP). — Lubero (HACKARS). — Karisimbi (PILETTE). — Bingi (PRIGOGINE). — Mohi (PRIGOGINE). — Manzia (PRIGOGINE). — Lungwe (PRIGOGINE). — Lubango (PRIGOGINE). — Butembo (DYLEFF). — Butembo (DE SEMERIES). — Bela (CORNELIUS). — Rutshuru (DE SEMERIES). — Rurambo, Itombwe (MEVR. HIERNAUX). — Bikara (PRIGOGINE). — Kitoga (PRIGOGINE). — Mukutu (PRIGOGINE). — Luiko (PRIGOGINE). — Butembo (PRIGOGINE). — Bweza (HACKARS).

Afb. 464. — *Poliospiza striolata* RÜPPELL
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Ruanda-Urundi: ZW. Karisimbi (SCHOUTEDEN). — Nya Muzinga (SCHOUTEDEN). — Kibga (DE WITTE). — Karisimbi (GYLDENSTOLPE). — Gando-meer (DE WITTE). — Kibga (DE WITTE). — Nyabitsindi (DE WITTE). — Muhungwe (VAN SACEGHEM). — Ngabge (AURELIAAN). — Bishoke (HACKARS). — Rugege (FAIN). — Intomba (LESTRADE). — Rustiro (LAURENT). — Rwasenkoko (LESTRADE). — Rwasenkoko (AURELIAAN).

Distr. Tanganika: Kabobo (PRIGOGINE).

Afb. 465. — Vindplaatsen van *Poliospiza striolata*
× *Pol. striol. Graueri*   ● *Pol. striol. kivuensis*

Andere vindplaatsen: Ngesho (DE WITTE). — Kabobo (BREDO). — Karago-meer (MECKLEMBURG). — Sabinyo (GYLDENSTOLPE). — Muhavura (GYLDENSTOLPE). — Kandashomwa (ROCKEFELLER en MURPHY).

4. - *Poliospiza Burtoni* GRAY. — Afb. 466 en 467.

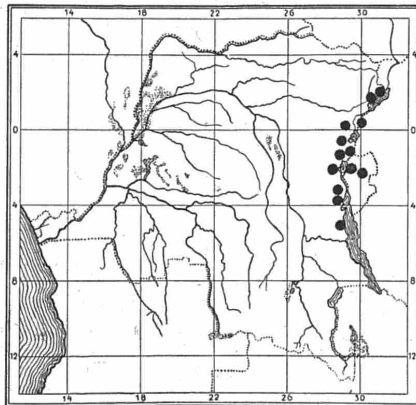
Deze grote, donkere soort, met zwarte keel en dikke snavel, bewoont hoogland, van de Kameroen-berg tot Oost-Congo en Oost-Afrika. Eén enkele der bekende vormen wordt in onze gebieden gevonden.

Bovenkop en bovenzijde grauwbrown tot donkerbruin of zelfs zwartbruin, dikwijls met olijfgroene schijn, het midden der vederen van kop en rug ietwat donkerder, het voorhoofd of wel eenkleurig donker, of wel min of meer breed wit, ofwel slechts met bleke schachten aan de vederen; de kopzijden donker, de wangen ten minste met wit gemengd, ook wel de aanduiding van een witte wenkbrauwstreep; dekvederen gelijk de rug, de middelste en de grote met bruinwitachtige eindzoom, waardoor twee banden getekend worden op de

Afb. 466. — *Polioispiza Burtoni* GRAY
(V. G. L. VAN SOMEREN del.)

vleugel; vliegpennen zwartbruin of donkerbruin, de buitenzoom min of meer duidelijk groengeel, de binnenste armpennen distaal min of meer breed bruinachtigwit, de binnenzoom min of meer breed lichtbruinachtig; stuurpennen zwartbruin, min of meer geelgroen gewassen aan de zomen. Kin zwart of zwartbruin, de keel eveneens maar met wit gemengd; krop en borst bruin tot bruingrauw; het overige van de onderzijde

Afb. 467. — Vindplaatsen van *Polioispiza Burtoni tanganyicae*.

isabelkleurig tot grauwbrownachtig of bruinachtigwit, de zijden en de onderstaartvederen donkergestreept. Snavel donkerbruin, bleker naar onderen toe; poten grauwbrown.

Vleugel: 80-93; staart: 63-75; tarsus: 20-22; snavel: 13-17 mm.

Bij de Juv. is de onderzijde meer roestkleurig of okergeelkleurig en zijn de vlekken van de dekvederen roestkleurig.

Een breed wit voorhoofd wordt slechts gezien bij de typische vorm, van de Kameroen-berg; de vorm *albifrons* SHPE, van Kenya, heeft eveneens wit aan het voorhoofd; de andere vormen vertonen geen wit of slechts een aanduiding er van.

4 a. - *Poliospiza Burtoni tanganjicae* GRANVIK.

Dit is de vorm die het oosten van onze gebieden bewoont en die nauw verwant is met *kilimensis* van Oost-Afrika.

Ongeveer 50 exemplaren in ons bezit.

Distr. Kibali-Ituri: Wago (BREDO). — Djugu (VRIJDAGH). — Aboro-berg (VRIJDAGH).

Distr. Kivu: Ruwenzori (JACKSON). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Bingi (PRIGOGINE). — Lulenga (SCHOUTEDEN). — Burunga (SCHOUTEDEN). — Manzia (PRIGOGINE). — Kibati (SCHOUTEDEN). — Butembo (DYLEFF). — Nzombe (PRIGOGINE). — Muusi (PRIGOGINE). — Butembo (PRIGOGINE). — Nyarusambo (DE WITTE). — Niragongo-vulkaan (PILETTE). — Karungu (PRIGOGINE). — Bongo (BONNEVIE). — Maboya (PRIGOGINE). — Miki (PRIGOGINE). — « Groene meer » (PRIGOGINE).

Ruanda-Urundi: Akanyaru-riv. (FAIN). — Mu Rutavu (LESTRADE). — Rwasenkoko (FAIN). — Ngabge (AURELIAAN).

Distr. Tanganika: Kabobo (PRIGOGINE).

Andere vindplaatsen: Kalonge (DE WITTE). — Kamanegu (DE WILDE). — Rutshuru-vallei (GRAUER). — Mbwahi (BABAUT). — Mugunga (DE WITTE). — Kashwa (DE WITTE). — Mulu (CHAPIN). — Mohanga (CHAPIN). — Ruzizi-riv. W. (ROCKEFELLER en MURPHY). — Ten W. van Baraka (GRAUER).

SUBFAM. EMBERIZINAE

GENUS EMBERIZA BRISSON.

Deze Emberizinen worden aan hun kleur gemakkelijk herkend, daar de onderzijde ten minste grotendeels geel of oranjekeurig is en de stuurpennen distaal breed wit zijn. De bovenlijn van de snavel is ietwat gebogen.

Drie soorten worden in onze gebieden aangetroffen. Ze worden als volgt onderscheiden :

1. a. De wangen zijn helemaal zwart of donkergrauw, zonder witte strepen; witte wenkbrauwstrepen. De rug is donkergrauw tot zwartbruin, met lichter gekleurde, soms zelfs roodbruine, zomen aan de vederen. . . . . *Emberiza Cabanisi* (blz. 474).
- b. De kop vertoont zijdelings niet alleen witte wenkbrauwstrepen maar ook een witte overlangse streep over de zwarte wangen. De rug is roodbruin gekleurd, de vederen met of zonder bleke zomen . . . . . 2.
2. a. De vleugeldekvederen zijn ten minste distaal breed wit. De vleugel is ten minste 75 mm. lang. . . . . *Ember. flaviventris* (blz. 476).
- b. Geen wit einde aan de vleugeldekvederen. Vleugel meestal korter dan 75 mm. . . . . *Ember. affinis* (blz. 473).

1. - *Emberiza affinis* HEUGLIN. — Afb. 468.

Deze soort wordt gevonden in de savannen van West-Afrika tot Zuidwest-Abessinië, over Soedan en het noorden van Belgisch Congo en Uganda. Een enkele vorm komt in onze gebieden voor.

Bovenkop en kopzijden zwart; een overlangse witte middenstreep, een tweede streep van de teugel over het oog tot de slaap, een derde onder het oog; rug, romp en schoudervederen roodbruin; bovenstaartvederen donkerbruin; de rug donkergevekt, de romp niet; dekvederen donkergrauwbruin, de kleine met vaalbruine zoom, de middelste en de grote met brede, witte eindvlek, waardoor twee witte banden worden getekend over de vleugel; vliegpennen en stuurpennen zwartbruin, met roestbruine of vaalbruine zoom, de binnenste armpennen breed roodbruin gezoomd; buitenstuurpennen wit aan het einde, de allerbuitenste wit voor de dis-

tale helft ongeveer en aan de buitenzoom, maar distaal min of meer bruin, Kin en onderstaartvederen wit; het overige van de onderzijde geel; de lichaamszijden, soms ook de krop, roestbruin gewassen. Snavel donkergrauw, de onderkaak bleker; poten bruinachtig.

Bij de Juv. zijn de strepen van de kop bruinachtig.

Vleugel: 67-78; staart: 53-70; tarsus: 18-19; snavel: 6-11 mm.

1 a. - *Emberiza affinis affinis* HEUGLIN.

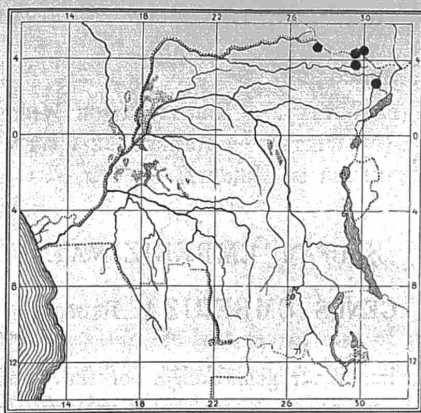
Dit is de vorm die Noord-Congo, Soedan en Noord-Uganda bewoont.

Slechts vier exemplaren in ons bezit.

Distr. Kibali-Ituri: Aru (SCHOUTEDEN).

Distr. Uelé: Mauda (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaatsen: Faradje (CHAPIN). — Garamba (CHAPIN).

Afb. 468. — Vindplaatsen van *Emberiza affinis affinis*

2. - *Emberiza Cabanisi* REICHENOW. — Afb. 469 en 470.

Deze *Emberiza* wordt gevonden, enerzijds, in de savannen van Sierra-Leone over Soedan en Noord-Congo tot in Uganda, en anderzijds van Neder-Congo over Zuid-Congo en Angola tot Oost-Afrika. Drie vormen zijn bekend uit onze gebieden.

Bovenkop en bovenzijde zwart of zwartbruin, de vederen van de bovenzijde min of meer breed grauw of bruinachtig (soms ietwat roodbruinachtig) gezoomd, de bovenkop zonder (bij de typische vorm) of met (de twee andere vormen) overlangse grauwe middenstreep; kopzijden zwart of donkergrauw, met min of meer brede witte (mannetje) of bruinachtige (wijfje) wenkbrauw- en slaapstreep; dekvederen, vliegpennen en stuurpennen grauwbruin tot zwartbruin of bruinzwart, smal grauwbruin tot roodbruin gezoomd, de middel- en grote dekvederen met min of meer brede witte eindzoom of met wit einde: daardoor worden twee witte banden getekend op de vleugel; de buitenste stuurpen wit aan het einde (voor de helft van de lengte). De onderzijde geel, de hals- en borstzijden grauw; onderstaartvederen grauw tot bruin maar distaal wit; de onderzijde ook wel roestkleurig tot oranjekeurig gewassen, vooral het midden van de borst bij het mannetje. Snavel loodgrauw, de onderkaak bleker; poten bruinachtig vleeskleurig tot geelachtiggrauw.

Vleugel: 70-92; staart: 61-80; tarsus: 19-21; snavel: 11-14 mm.

Een exemplaar van Bobito (Ubangi) is helemaal zwart aan de bovenzijde.

De Juv. is vaalbruin aan bovenkop en bovenzijde, de rug met donkere vlekken; kopzijden donkerbruin, de wenkbrauwstrepen bleek roestbruinachtig; keel roestbruin gewassen; het geel van de onderzijde bleker dan bij de volwassen exemplaren, de krop roestbruin gewassen; de eindzoom van de middel- en grote dekvederen vaal roestbruinachtig.

Bij de typische vorm vertoont de bovenkop geen overlangse middenstreep. Bij de twee andere hier vermelde vormen bestaat zulke streep; *cognominata* heeft ietwat langere vleugels dan *orientalis*: 80-92 tegen 78-85 volgens CHAPIN.

2 a. - **Emberiza Cabanisi Cabanisi** REICHENOW.

De typische vorm van de soort wordt gevonden van Sierra-Leone tot Noord-Congo en Noordwest-Uganda. Een twintigtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Congo-Ubangi: Gemena (VEDAST MAES). — Bobito (VEDAST MAES).

Distr. Uelé: Mauda (SCHOUTEDEN). — Poko (CHRISTY). — Gangala na Bodio (MISONNE). — Bam-besa (VRIJDACH).

Distr. Kibali-Ituri: Faradje (SCHOUTEDEN). — Abimva (SCHOUTEDEN).

Afb. 469. — *Emberiza Cabanisi* REICHENOW
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Andere vindplaatsen: Duma (SCHUBOTZ). — Tingasi (EMIN). — Djanda (EMIN). — Nyangabo (EMIN). — Gada-riv. (ALEXANDER). — Gudima (ALEXANDER). — Nzoro (CHAPIN). — Niangara (CHAPIN). — Aba (CHAPIN). — Garamba (CHAPIN). — Lendu-hoogvlakte (SCHUBOTZ).

2 b. - **Emberiza Cabanisi cognominata** GROTE.

CHAPIN laat deze naam bestaan en geeft als verspreidingsgebied voor *cognominata* aan: « From Kin-kala in the French Congo south in Angola to Caconda, at least, and eastward across the southern Kasai District to the Manyema ».

Cognominata schijnt zo nauw verwant met de volgende vorm, *orientalis*, dat het waarschijnlijk beter is de eerste naam als synoniem aan te zien van de tweede. In ieder geval reken ik onze Kasai- en Maniema-vogels bij *orientalis*, even goed als deze van Katanga, en zelfs een enkel exemplaar uit Kunungu in West-Congo.

CHAPIN vermeldt onder *cognominata* de door BOHNDORFF in Ngombe Lutete, Manyanga en Leopoldstad ingezamelde *Cabanisi*-exemplaren. Uit Neder-Congo bezitten wij geen enkel exemplaar van de soort.

2 c. - **Emberiza Cabanisi orientalis** SHELLEY.

CHAPIN geeft als verspreiding voor deze vorm : « Tanganyika Territory from Usambara and perhaps the southern shore of Lake Victoria south to Portuguese East Africa and Mashonaland, and on the east to the

Marungu, Upper Katanga, and Kasempa and Mwinilunga in Northern Rhodesia ». Zoals gezegd, breng ik onder *orientalis* ook de *Cabanisi* van Kasai, Maniema en zelfs West-Congo.

Een zestigtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Mbomo (NGWE).

Distr. Kasai: Merode (WINDMOLDERS). — Tshisika (SCHOUTEDEN). — Dibaya (WINDMOLDERS). — Katombe (VAN ASSCHE).

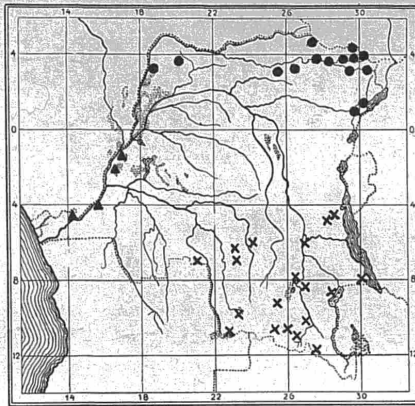
Distr. Sankuru: Gandajika (WINDMOLDERS).

Distr. Lualaba: Kansenia (DE WITTE). — Kakanda (DE CROMBRUGGHE). — Kalombo (DEWIT). — Kapiri (DE BAILLET). — Kanzenze (DE WITTE). — Kinda (DE BAILLET). — Kasaji (FISHER). — Dilolo (DE WITTE). — Mwera (DE CATERS). — [Bukama (SCHOUTEDEN)].

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (DE RIEMAECKER). — Elisabethstad (SCHOUTEDEN).

Distr. Tanganika: Kabalo (SCHOUTEDEN).

Distr. Maniema: Lubilu (PILETTE). — Munie Mboka (PILETTE). — Kabambare (PILETTE).

Afb. 470. — Vindplaatsen van *Emberiza Cabanisi*
 ● *Ember. Cab. Cabanisi*   ▲ *Ember. Cab. cognominata*
 × *Ember. Cab. orientalis*

Andere vindplaatsen: Lukonzolwa (ASCENSO). — Kambove (NEAVE). — Dikulwe-riv. (NEAVE). — Upemba-Park (VERHEYEN). — Lubenga (ROCKEFELLER en MURPHY). — Suzi-meer (ROCKEFELLER en MURPHY).

3. - *Emberiza flaviventris* STEPHENS. — Afb. 471 en 472.

Deze soort is bekend van Zuid- tot Noordoost-Afrika en tot Opper Niger, enerzijds, tot Angola en Zuid-Congo, anderzijds. In onze gebieden komt de typische vorm voor, die in Zuid-Afrika de naam draagt van « Rooiruggeel-streepkoppie », wat duidt op de kleur van rug en onderzijde en op de streping van de kop.

Mannetje. — Bovenkop zwart, met overlangse witte middenstreep; de kopzijden eveneens zwart, met witte streep over de wang onder het oog; rug en schoudervederen mooi roodbruin, dikwijls met vaalbruine zoom, de nek soms bleker gekleurd; romp en bovenstaartvederen grauw, soms ietwat roestkleurig; kleine dekvederen asgrauw, de midden- en grote vederen zwart of zwartbruin, met brede witte eindvlek (waardoor twee witte banden getekend worden over de vleugel); vliegpennen en staartpennen zwartbruin of donkerbruin, met vaalbruine of roestbruinachtige buitenzoom, de binnenste armpennen breed roodbruin gezoomd; de buitenstaartpennen apicaal wit, meer zo naar de buitenste pen toe, die ongeveer voor de helft wit is, de buitenzoom eveneens wit maar distaal met bruin gemerkt. Kin wit; keel geel; stuit en onderstaartvederen wit; het overige van de onderzijde geel; de borst van voren ten minste, soms ook de keel, roestbruin tot roodbruin of oranjebruin gewassen; de lichaamszijden dikwijls min of meer breed roestbruinachtig gewassen. Snavel donkergrauwbruin, de onderkaak witachtig tot bruinachtig; poten vleeskleurig tot bruinachtig.

Wijffe. — Het wijffe is minder donker gekleurd, de rugvederen met donkere, roodbruine middenstreep en bredere grauwbruine zomen; de kop donkerbruin in plaats van zwart, de middenstreep bruinachtigwit. Vleugel: 72-83; staart: 64-76; tarsus: 17-20; snavel: 10-13 mm.

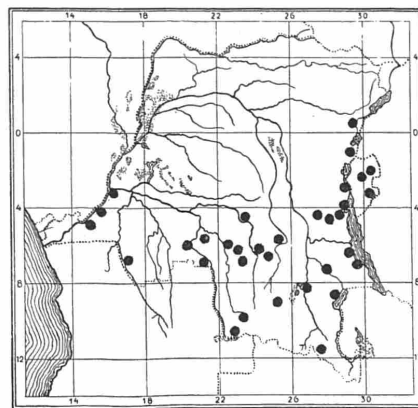
Bij de Juv. is de bovenzijde zwart- of zwartbruingestreept op roestbruinachtige grond; romp en bovenstaartvederen niet gestreept; midden- en grote dekvederen distaal roestbruinachtig. Keel bleek geelbruinachtig; krop en borst eveneens, maar donkergestreept; buik bleekgeel, de lichaamszijden vaalbruinachtige.

Afb. 471. — *Emberiza flaviventris* STEPHENS
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

3 a. - *Emberiza flaviventris flaviventris* STEPHENS.

Slechts de typische vorm is van onze gebieden bekend: hij wordt gevonden in het zuiden en in het oosten. In Soedan komt een blekere vorm voor: *flavigaster* CRETZSCHMAR.

Afb. 472. — Vindplaatsen van *Emberiza flaviventris flaviventris*.

150 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Kisantu (GOOSSENS).

Distr. Leopold II-meer: Kwamouth (SCHOUTEDEN).

Distr. Kwango: Kasanga (SCHWETZ). — Kitenda (WILLE).

Distr. Kasai: Ngombe (SCHOUTEDEN). — Dumbi (SCHOUTEDEN). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Kabambaie (SCHOUTEDEN). — Katombe (VAN ASSCHE). — Bakwanga (WINDMOLDERS). — Merode (WINDMOLDERS).

Distr. Sankuru: Kabinda (WINDMOLDERS). — Gandajika (WINDMOLDERS). — Lusambo (WINDMOLDERS). — Kasansa (VAN ASSCHE).

Distr. Lualaba: Musolo-meer (DE BAILLET). — Dilolo (DE WITTE). — Kinda (DE BAILLET). — Golo (DE BAILLET). — Kasaji (FISHER). — Mwera (DE CATERS). — Kansenia (DE WITTE). — Kolwezi (ALLAER).

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (SCHOUTEDEN).

Distr. Tanganika: Tembwe (SCHOUTEDEN). — Moba (DE WITTE). — Makila (PRIGOGINE). — Kiambi (DE WITTE).

Distr. Maniema: Dogodo-riv. (PILETTE). — Munie Mboka (PILETTE). — Risaci (PILETTE). — Kibobo (PILETTE). — Lubilu (PILETTE).

Distr. Kivu: May ya Moto (DE WITTE). — Oude Missiepost St. Gustaaf (PILETTE).

Ruanda-Urundi: Muranwya (VRIJDAGH). — Astrida (AURELIAAN). — Astrida (FAIN). — Kigeme (LESTRADÉ). — Huye (AURELIAAN). — Kinari (AURELIAAN). — Gisagara (AURELIAAN). — Akanyaru-riv. (FAIN).

Andere vindplaatsen: Leopoldstad (BOHNDORFF). — Mpala (STORMS). — Lukonzolwa (ASCENSO). — Baraka (GRAUER). — Ruzizi-vallei (GRAUER). — Kibondo (BOHNDORFF).

GENUS FRINGILLARIA SWAINSON

Emberizinen waarvan de onderzijde kaneelkleurig is en die geen wit einde vertonen aan de stuurpennen. De snavel is veeleer klein, kort en betrekkelijk fijn, de bovenlijn bijna recht, ietwat gekield.

Twee soorten worden in onze gebieden aangetroffen. Men onderscheidt ze als volgt :

1. *a.* De kop vertoont witte, grauwe of bruinachtige overlangse strepen, afwisselend met zwarte of zwartbruine strepen. De kin en de keel zijn zwart of grijs. *Fringillaria tahapisi* (blz. 478).
- b.* De vederen van de bovenkop zijn kaneelkleurig met donkere schacht; geen duidelijke zwarte of donkerbruine strepen; een witte wenkbrauwstreep aan weerszijde van de kop. De kin en de keel zijn bruinachtig veeleer dan grijs. *Fring. impetuani* (blz. 478).

1. - *Fringillaria impetuani* SMITH. — Afb. 473.

Deze soort wordt gevonden van Zuid-Afrika tot Zuid-Angola. Ze is niet bekend uit Noord-Rhodesië, en toch heeft CALLEWAERT exemplaren er van in Luluaburg ingezameld: CHAPIN vermeldt ze in zijn «Birds».

Bovenkop en bovenzijde zwart- of zwartbruingestreept (schachtstrepen) op roestbruinachtige grond; kopzijden bruinachtig, met bleke wenkbrauwstrepen; dekvederen zwartbruin, met brede roestbruine zoom; handpennen zwart, de buitenzoom fijn roestbruin; armpennen zwartbruin, met roodbruine buitenzoom en bredere binnenzoom; stuurpennen zwartbruin, de buitenzoom vaalbruin. Onderzijde bleek geelbruinachtig tot roestbruinachtig, de kin en de keel bleker, de krop en de zijden meer isabelkleurig. Snavel bruin, de onderkaak geelachtig; poten bruinachtiggeel.

Vleugel: 75-80; staart: 55-60; tarsus: 17-18; snavel: 9-10 mm.

Een enkel exemplaar in onze verzameling.

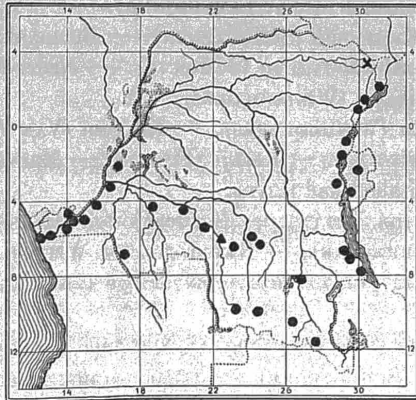
Distr. Neder-Congo: Leopoldstad (BERTEAUX).

2. - *Fringillaria tahapisi* SMITH. — Afb. 473 en 474.

Deze soort is wijd verspreid in de savannen van Zuid-Afrika tot Zuid-Congo, enerzijds, tot Noordoost-Afrika en verder tot Nigerië, anderzijds, over Noord-Congo en Soedan. Twee vormen vertegenwoordigen *tahapisi* in onze gebieden.

Mannetje. — Bovenkop en kopzijden zwart; een witte overlangse middenstreep aan de bovenkop, twee witte strepen aan de kopzijden, de ene van de teugel over het oog tot de slaap, de andere over de wang onder het oog; bovenzijde kaneelkleurig, min of meer donker, met bruine, zwartbruine of zwarte schachtstrepen; dekvederen, dito gekleurd; vliegpennen, stuurpennen en bovenstaartvederen zwartbruin met vaal

kaneelkleurige of bruinachtige zoom, de vliegpennen meestal met roodbruine binnenzoom, de stuorpennen apicaal roestkleurig bij vogels die pas geruid hebben. Kin en keel zwart bij de typische vorm, grauer bij de vorm *Goslingi*, de vederen fijn witgezoomd, althans bij een zwarte keel, een witte baardstreep aan weerskanten van de keel; het overige van de onderzijde levendig kaneelbruin, inbegrepen de onderstaartvederen

Afb. 473. — Vindplaatsen van *Fringillaria*
 ▲ *Fringill. impetuani* ● *Fringill. tah. tahapisi*
 × *Fringill. tah. goslingi*

en de ondervleugeldekvederen. Snavel donkerhoornbruin, de onderkaak geelachtig; poten bruinachtig vleeskleurig.

Wijffe. — Doffer gekleurd dan het mannetje; de kopzijden veeleer donkerbruin; keel vaal grauwbruinachtig. Vleugel: 70-84; staart: 52-70; tarsus: 15-18; snavel: 9-11 mm.

Afb. 474. — *Fringillaria tahapisi* SMITH.
 (V. G. L. VAN SOMEREN del.)

2 a. - ***Fringillaria tahapisi Goslingi* ALEXANDER** [? *Reichenowi* WETTSTEIN].

Deze vorm is bekend van Soedan en Noordoost-Congo tot Nigerië.

CHAPIN meent dat de vogels uit het oosten van dat gebied (dus ook uit Congo) donkerder zijn gekleurd en misschien de naam *Reichenowi* WETTSTEIN moeten dragen.

Geen exemplaar in onze verzameling.

Bekende vindplaats: Aba (CHAPIN) (*Distr. Kibati-Ituri*) (op rotsachtige grond).

Bij deze vorm is de keel veeleer grauw en reikt het roodbruin van de vliegpennen tot over de schacht.

2 b. - ***Fringillaria tahapisi tahapisi* SMITH.**

De typische vorm is bekend van Zuid-Afrika tot Gaboen en Zuid-Congo, Oost-Afrika tot Noordoost-Afrika en het Albert-meer.

Een honderdtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Kidada (SCHOUTEDEN). — Matadi (DARTEVELLE). — Zambi (VAN SACE-
CHEM). — Boma (VRIJDAGH). — Leopoldstad (BERTEAUX). — Leopoldstad (FIASSE). — Kisantu (GOOSSENS).
— Moanda (MESMAEKERS). — Kitona (MESMAEKERS). — Boma (DEWIT). — Kimpese (Mevr. M. BEQUAERT).
— Boma (MESMAEKERS). — Leopoldstad (Mevr. LEPERSONNE).

Distr. Leopold II-meer: Kwamouth (SCHOUTEDEN). — Botanankasa (NKELE).

Distr. Kwango: Frans Jozef-watervallen (SCHWETZ). — Neder-Kwilu-riv. (ROULING).

Distr. Kasai: Merode Dibaya (WINDMOLDERS).

Distr. Sankuru: Gandajika (WINDMOLDERS). — Kasansa (VAN ASSCHE).

Distr. Lualaba: Kayoyo (LYNES). — Kasaji (FISHER). — Kansenia (DE WITTE).

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (LIPS).

Distr. Tanganika: Moba (DE WITTE). — Boudewijnstad (HUTSEBAUT).

Distr. Kivu: Kakanda (PRIGOCINE). — Rwindi-riv. (DE WITTE). — Ngoma (SCHOUTEDEN).

Ruanda-Urundi: Usumbura (VRIJDAGH). — Nyambye (LESTRADE). — Astrida (AURELIAAN). —
Kanynya (FAIN).

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN). — Niarembe (VRIJDAGH).

Andere vindplaatsen: Basongo (SCHOUTEDEN). — Luebo (SCHOUTEDEN). — Kitobola (SCHOUTEDEN). —
Manyanga (BOHDORFF). — Bogoro (GYLDENSTOLPE). — Thijsstad (CHAPIN).

(Résumé en langue française des pages 237 à 480).

XXV. — ORDRE DES PASSERIFORMES (suite).

FAM. ZOSTEROPIDAE (pp. 237-240).

Les Zostéropides, ou Oiseaux à lunettes, doivent leur dénomination française au cercle de plumules blanches qui entoure chaque œil, et qui caractérise aisément ces Oiseaux, tout au moins dans nos territoires. Tous les représentants de la famille y sont de coloris assez constant, le dessus d'un jaune verdâtre à vert jaunâtre, le dessous souvent plus jaune, de même que le front. Le bec est fin et noir, pointu, sans vibrisses, les narines sont libres; la première rémige manque ou est à peine visible, l'aile ne montrant donc que 9 rémiges primaires. La langue est fourchue à son extrémité, comme chez les Nectariniides.

Les Zostéropides se trouvent essentiellement en savane ou en forêts légères, de même qu'en forêt de montagne ou à la lisière de la grande forêt. Ils sont surtout abondants dans le haut pays de l'est de nos territoires.

Leur nourriture consiste surtout en insectes, petits fruits etc. Ils établissent leurs nids, en coupe, légers, sur une fourche d'arbuste, sur des herbes etc.

Le genre *Zosterops* VIG. et HORSF. (p. 237) représente la famille, non seulement en Afrique noire mais aussi à Madagascar et jusqu'en Asie. MOREAU a récemment consacré une étude remarquable à ces Oiseaux, dont la systématique est des plus difficile. Il rattache tous les *Zosterops* qui habitent nos territoires à la seule espèce *Z. senegalensis* BPTÉ (p. 237); il estime que six races en sont représentées, mais il importe d'ajouter que leurs caractères sont souvent mal définissables. Au Katanga, *Z. sen. Anderssoni* SHELL.; — au Kasai et au Kwango, *Z. sen. kasaïca* CHAP.; — dans les montagnes à l'ouest et au nord-ouest du lac Tanganika, *Z. sen. Reichenowi* DUB. — *Z. sen. Scotti* NEUM. (vraisemblablement) au Kivu et au Ruanda-Urundi; — *Z. sen. senegalensis* BPTÉ dans le nord-est du Congo, jusqu'au lac Albert; — *Z. sen. toroensis* RCHW., dans la région Beni-Irumu et en Uganda voisin.

FAM. PLOCEIDAE (pp. 241-428).

Les Plocéides ou Tisserins forment une vaste famille, représentée en Europe, en Afrique, en Asie, en Australie, mais surtout en Afrique noire. De très nombreuses espèces s'en trouvent au Congo belge et au Ruanda-Urundi; souvent ils attirent l'attention par leur vie en bandes et par les nids remarquables qu'ils construisent; mais parfois certains apparaissent en masses telles, s'attaquant aux céréales, qu'ils deviennent une véritable nuisance: cas des *Quelea* en Afrique occidentale surtout, cas des *Padda oryzivora* en Asie.

Ils ont en général un bec caractéristique, fort, conique et pointu, mais parfois cependant le bec est plutôt fin. L'aile est ordinairement arrondie; elle compte 10 rémiges primaires, dont la première peut cependant être très courte et cachée par les couvertures (chez les Fringillides, également à bec conique et court, que nous examinerons plus tard, l'aile ne compte que 9 rémiges primaires visibles). La queue a 12 rectrices; elle est tronquée ou arrondie ou étagée, et peut même parfois être fort longue. Le tarse est long, à doigts allongés.

La plupart des Plocéides mâles se présentent sous deux plumages: un plumage de noces à coloris souvent très voyant, partiellement jaune, rouge, vert, jaune, violet, brun rouge, blanc, noir etc. et un plumage de repos, ressemblant à celui de la plupart des femelles, plumage plutôt terne et monotone, le dessus marqué de marques noires ou brun foncé sur fond clair, comme le montrent nos Moineaux européens. Les femelles de certaines espèces sont cependant mieux colorées, parfois semblables aux mâles.

La plupart des Plocéides se nourrissent de graines et de petits fruits, tout en absorbant aussi à l'occasion des insectes, des vers, des feuilles ou bourgeons etc. Mais certains, et notamment les *Malimbus*, sont insectivores.

Une grande partie de nos Plocéides habitent les régions herbeuses; d'autres ne se trouvent qu'en forêt et certains sont spéciaux à la forêt de montagne.

Les nids des Plocéides (p. 257) sont souvent remarquables par leur construction: ils ont valu à ces Oiseaux leur nom vulgaire de Tisserins ou Tisserands. Les matériaux utilisés sont des herbes, des fibres végétales, de la mousse, des bandes de tissu foliaire, et autres, entremêlés (tissés), mais souvent on y trouve de plus des plumes, notamment pour le revêtement intérieur. Ceux des Plocéides, ou Tisserins proprement dits, sont sou-

vent de pures merveilles. Mais à côté des Plocéides qui habitent semblables nids, construits par eux-mêmes, on trouve d'autres espèces qui, comme les Coucous et les Indicateurs, pondent leurs œufs dans le nid d'autres Oiseaux et abandonnent le soin de leur progéniture à ces derniers.

Les jeunes de nombreux Plocéides montrent dans la bouche des dessins caractéristiques, sombres sur fond clair, ou des appendices charnus aux coins du bec; l'allure de ces dessins a permis de distinguer nettement les deux sous-familles des Plocéines et des Estrildines, ainsi que nous le verrons plus loin.

Les Plocéides sont ici divisés en sept sous-familles, que l'on distingue comme suit :

1. a. L'aile dépasse 15 mm. de longueur, et simultanément la tête et la poitrine sont entièrement noires ou blanches tandis que la queue est plus courte que l'aile. Si parfois l'aile ne mesure que 110 mm., alors le dessous est strié de sombre sur fond blanc et le bec est moins haut à sa base que long à partir des coins de la bouche. La première rémige est au moins aussi longue que la moitié de la deuxième ..... Sous-fam. *Bubalornithinae* (p. 244)
- b. Ces caractères ne concordent pas. Le dessous peut être strié de sombre sur fond blanc mais alors le bec est plus haut que long à partir des coins de la bouche ..... 2.
2. a. Ou bien le dessus est gris ou brun et le front est noir ou brun rouge, tandis qu'il existe des bandes gulaires noires et que l'aile dépasse 80 mm. de longueur. Ou bien l'aile ne mesure que 65 mm. et le fanion interne des rémiges secondaires est noir ou brun noir comme les rémiges primaires, tandis que le fanion externe est de coloration claire; pas de bandes gulaires. Ni rouge, ni jaune, ni vert, ni bleu dans le plumage ..... Sous-fam. *Plocepasserinae* (p. 252).
- b. Ces caractères ne concordent pas ..... 3.
3. a. Les plumes du front sont noires mais bordées de blanc, tandis que les narines sont cachées par le plumage. L'aile mesure environ 70 mm.; la rémige I dépasse les couvertures. A la gorge, des bandes gulaires noires semées de blanc. Bec de coloration claire ..... Sous-fam. *Sporopipinae* (p. 251).
- b. Ces caractères ne concordent pas ..... 4.
4. a. La rémige primaire I est très courte et repose à la face supérieure de la rémige, si bien qu'elle n'est pas visible lorsqu'on examine l'aile de dessous. En même temps : plumage en grande partie brun ou gris, sans rouge ni vert ni bleu, ni jaune, sauf parfois une tache médiane à la gorge. Bec noir chez l'adulte. Aile mesurant au moins 70 mm. de longueur ..... Sous-famille *Passerinae* (p. 246).
- b. La rémige primaire I est visible en dessous de l'aile, bien qu'elle soit souvent très courte. — Ou bien le plumage est partiellement jaune, rouge, bleu, vert, brun rouge, orange ou violet mais sans jamais montrer une tache jaune à la gorge. Ou bien le dessus est taché ou strié de sombre sur fond clair ..... 5.
5. a. Dessus d'un beau vert ou vert jaunâtre, strié ou taché de noir ou de sombre; dessous jaune. En même temps, la rémige primaire I est plus courte que les couvertures et le bec est court et haut, noir ..... Sous-fam. *Anomalospizinae* (p. 360).
- b. Si le dessus est vert ou jaune verdâtre la rémige primaire I dépasse les couvertures ..... 6.
6. a. Ou bien la rémige primaire I dépasse les couvertures et dans ce cas le bec n'est jamais d'un bleu d'acier à bords rouges pas plus qu'il n'y a des macules blanches sur le dessous du corps ni que le dessus de la tête et le haut du dos ne paraissent comme écaillés. Ou bien la rémige I est plus courte que les couvertures ou les égale, mais dans ce cas : ou bien (*Euplectes*) le plumage est noir au moins en grande partie tandis que la queue est longue et le bec noir; — ou bien la poitrine et les flancs sont noirs et le plumage est partiellement jaune, rouge, brun rouge ou orange, mais alors l'aile dépasse 50 mm.; — ou bien le dessus est en général nettement taché ou strié de noir ou de sombre tandis que le dessous est de coloration claire au moins au milieu; — ou bien (*Quelea*) le bord externe des rémiges primaires est nettement lavé de jaune ou de jaune verdâtre, tandis que le bec est rouge ou que la tête montre des marques rouges, du moins chez le mâle en plumage de noces ..... Sous-fam. *Ploceinae* (p. 256).
- b. Si la rémige primaire I dépasse des couvertures, ou bien le bec est d'un bleu acier avec bords rouges (*Spermophaga*) — ou bien le dessous est semé de blanc; — ou bien le dessus de la tête et du cou est nettement strié de noir et blanc tandis que le ventre est jaune (*Pholidornis*). Mais en général la rémige primaire I est plus courte que les couvertures. En ce cas le plumage peut être partiellement jaune, mais alors (*Coccopygia* et *Amandava*) l'aile n'atteint pas 50 mm. et les sus-caudales sont rouges. En général, pas de vert dans le plumage; s'il y en a, alors uniquement sur le dessus du corps. Si le plumage est entièrement noir, les rectrices ne sont pas allongées et le bec est pâle ..... 7.
7. a. Ou bien le dessus de la tête et le haut du dos sont noirs, séparés par un collier clair, tandis que les deux paires médianes de rectrices sont fort longues (chez le mâle en plumage de noces), — ou bien tout le plumage est noir avec bec pâle et rectrices non allongées; — ou bien le dessus de la tête et du corps sont tachés ou striés de noir ou de sombre, avec bande médiane claire à la tête ... Sous-fam. *Viduinæ* (p. 362).
- b. La coloration est autre que ci-dessus. Les rectrices ne sont jamais très longues mais la queue peut être étagée. Le dessus de la tête n'offre jamais une bande claire médiane ..... Sous-fam. *Estrildinae* (p. 372).

I. - SOUS-FAMILLE BUBALORNITHINAE

Ces Oiseaux, que les Anglais appellent « Buffalo-Weavers », les Néerlandais « Buffel-wevers », ou Tisserins Buffles, ont un bec robuste, à ligne supérieure courbée nettement. Ils construisent des nids communs, atteignant parfois des dimensions considérables, réunissant divers couples, et qui sont installés sur les arbres, en savane.

Deux genres pourraient se rencontrer dans nos territoires. On les distingue comme suit :

1. a. Plumage en majeure partie noir, varié d'un peu de blanc ..... *Bubalornis*.
- b. Plumage en grande partie blanc (tête et poitrine) et pour le restant noir ou brun mais avec sus-caudales d'un beau rouge ou brun rouge ..... *Dinemellia*.

Le genre *Bubalornis* SMITH (p. 244) n'a pas encore été trouvé dans nos territoires, mais *Bub. albirostris* VIEILL. est connu du Soudan et du nord de l'Uganda.

Le genre *Dinemellia* RCHB. (p. 245), représenté par l'espèce *Din. Dinemelli* RPP. a été jadis rencontré par BÖHM à la rive congolaise du lac Tanganika sous sa forme *Böhmi* RCHW., en région de Mpala; la forme typique est connue du Soudan et pourrait se rencontrer vers le lac Albert.

II. - SOUS-FAMILLE PASSERINAE

Cette sous-famille comprend les Moineaux, jadis rangés parmi les Fringillides et qui comme eux ont la première rémige primaire, courte, reportée en dessus de la deuxième qui est longue. Leur coloration n'est jamais voyante comme c'est le cas pour nombre de Ploceinae et d'Estrildinae. Deux genres s'en rencontrent dans nos territoires :

1. a. La gorge offre une tache jaune sur fond blanc ou gris, au moins chez le mâle adulte. La tête montre des raies sourcilières claires mais la gorge n'est jamais noire ni n'offre des bandes gulaire noires ... *Petronia*.
- b. Jamais de tache jaune à la gorge, qui est blanche ou grise. Pas de raies sourcilières claires, à moins que (chez *Passer iagoensis*) la gorge ne soit noire (mâle) ou grise avec bandes latérales sombres (femelle) ... *Passer*.

Le genre *Petronia* KAUP (p. 246) n'est jusqu'ici représenté que par l'espèce *P. superciliaris* BLYTH (p. 247), connue de la plupart des régions de savane au sud de l'Equateur. Une autre espèce, *P. dentata* SUND. se rencontre au Soudan et peut-être la trouvera-t-on dans le nord du Congo belge. Chez cette dernière espèce l'aile ne dépasse pas 80 mm., alors que chez *P. superciliaris* elle dépasse 84 mm.; de plus les raies sourcilières sont brun roussâtre et non blanches à brunâtre pâle.

Le genre *Passer* LINN. (p. 248) renferme les Moineaux vrais. Une seule espèce, *P. griseus* VIEILL. (p. 249) en est connue jusqu'ici de nos régions, et elle se rencontre partout, en forêt comme en savane, mais au voisinage de l'Homme surtout; nos Moineaux congolais semblent tous appartenir à la forme *ugandae* RCHW., comme ceux du Ruanda-Urundi; la forme typique, se trouve au Soudan. Deux autres espèces pourraient, d'après CHAPIN, être trouvées, l'une *iagoensis* GOULD (p. 248) dans le nord-est du Congo, l'autre, *Swainsoni* RPP. (p. 251) dans l'est de l'Urundi. On distingue ces espèces comme suit :

1. a. Des raies sourcilières claires en même temps que la gorge est noire (chez le mâle) ou grise à bandes latérales sombres (chez la femelle) ..... *Passer iagoensis*.
- b. Pas de raies sourcilières claires; gorge entièrement claire ..... 2.
2. a. La tête est grise mais le dos est en général fortement coloré en brun rouge, comme les petites couvertures, tandis que les grandes couvertures et les rémiges internes sont largement bordées de brun rouge; le milieu de la gorge est très pâle ou même blanchâtre ..... *P. griseus*.
- b. Le dos est d'un brun grisâtre et la tête en diffère peu. Les petites couvertures sont brun rouge; les grandes couvertures et les rémiges internes n'offrent qu'une fine bordure de cette couleur. La gorge n'est guère plus pâle en son milieu ..... *P. Swainsoni*.

III. - SOUS-FAMILLE SPOROPIPINAE

Petits Plocéides à bec conique et court, narines cachées par le plumage; première rémige égalant environ la moitié de la deuxième. Coloration du front caractéristique : noir semé de blanc.

Jusqu'ici la sous-famille n'est pas connue du Congo belge. Peut-être trouvera-t-on dans le nord-est *Sporopipes frontalis frontalis* DAUD., connu de la région de Lado et Redjaf. Le dessus en est d'un brun fauve, la tête à plumes noires bordées de blanc. Dessous en majeure partie blanc.

IV. - SOUS-FAMILLE PLOCEPASSERINAE

Plocéides à bec robuste, pointu, narines libres, rémige primaire 1 dépassant les couvertures. Plumage ne montrant aucune coloration jaune, ni rouge, ni verte. Ils fixent leurs nids à l'extrémité d'un rameau ou d'une branche. C'est à cette sous-famille qu'appartient l'oiseau social d'Afrique du sud : *Philetairus socius*, vivant en sociétés nombreuses établissant leurs nids sous un toit commun.

Je distingue ici deux genres, dont un seul est connu de nos régions :

1. a. Taille plus grande, l'aile dépassant 80 mm. de longueur. Le front est de coloration brun roux à noir ..... *Plocepasser*.
- b. Plus petits : l'aile n'atteint pas 70 mm. Front gris ..... *Pseudonigrita*.

Le genre *Pseudonigrita* REHW. (p. 253) n'est pas connu dans notre faune mais bien du Soudan. Il pourrait se faire qu'on rencontre dans l'extrême nord la forme *Ps. Arnaudi Arnaudi* BRTE. Dessus brun mais la tête, grise; rémiges en grande partie noires, comme les rectrices.

Le genre *Plocepasser* SMITH est représenté par trois espèces, se distinguant aisément :

1. a. Le front et l'avant de la tête sont noirs; raies sourcilières blanches; le croupion et les sus-caudales sont blancs ..... *Plocep. mahali* (p. 254).
- b. Coloration autre ..... 2.
2. a. Le front et le dessus de la tête sont de coloration brun roux; des raies sourcilières blanchâtres ..... *Plocep. superciliosus* (p. 256).
- b. Le dessus de la tête offre deux bandes noires allant du front à la nuque, entre lesquelles le plumage est gris ou brun roussâtre; raies sourcilières grisâtres ..... *Plocep. rufoscapulatus* (p. 255).

Plocep. mahali SMITH (p. 254) se rencontre à l'est des lacs Albert et Edouard sous sa forme *melanorhynchus* BRTE, qui pourrait donc se retrouver en nos territoires. — *Plocep. rufoscapulatus* BÜTTIK (p. 256) se trouve en savanes du Katanga et jusqu'en Angola. — *Plocep. superciliosus* CRETZSCHM. (p. 256) est représenté par sa forme *Bannermani* GRt. et PRD. à l'ouest du lac Albert.

V. - SOUS-FAMILLE PLOCEINAE

Sous-famille renfermant de nombreuses espèces dans notre Faune. La première rémige primaire dépasse en général les couvertures, parfois notablement; mais en d'autre cas (*Euplectes*, *Quelea*) elle les égale tout au plus. La bouche et la langue des juvéniles ne montrent aucun dessin sombre, et les coins de la bouche n'offrent pas d'appendices charnus.

La plupart des Plocéines mâles sont joliment colorés, parfois entièrement noirs, le plus souvent partiellement jaunes ou rouges ou orangés. Les femelles par contre sont en général de plumage terne, le dessus à taches ou stries sombres sur fond clair, comme nos Moineaux européens; ce même plumage se retrouve chez maintes espèces chez le mâle en plumage de repos, comme aussi chez les juvéniles; d'autres femelles, par contre, rappellent les mâles par leur coloration.

Les Plocéines sont les Tisserins vrais; les mâles excellent à construire des nids qui ont plus ou moins la forme d'une cornue, à entrée latérale, suspendus à une feuille, un rameau, des Graminées.

Certaines espèces ont jeté leur dévolu sur les cultures de riz, de blé etc. et peuvent ainsi devenir des ennemis sérieux de l'Homme : cas des *Quelea*, des *Euplectes hordacea*, les premiers apparaissant parfois en nombre tel que des mesures énergiques ont dû être prises pour les combattre, notamment au Sénégal; il en va de même en Indonésie, où *Padda oryzivora* dévaste les rizières.

Les nombreux genres de Plocéines représentés dans notre Faune se distinguent comme suit (à noter que le genre *Euplectes* est compris dans un sens plus large que ne le fait CHAPIN) :

1. a. La rémige primaire 1 dépasse les couvertures; en même temps: pas de collier de couleur orangée ... 2.
- b. La première rémige égale au plus les couvertures, ou bien (*Euplectes Gierowi*) il y a un collier nuchal de couleur orangée. Le plumage n'offre pas de coloris vert, sauf chez *Quelea*, où il se limite à la bordure externe des rémiges primaires, jaune ou jaune verdâtre ..... 12.
2. a. Le bec est remarquablement haut, plus haut à sa base que la longueur à partir des coins de la bouche; en même temps : aile mesurant au moins 80 mm. Ni rouge ni vert dans le plumage : celui-ci est chez le mâle en grande partie brun chocolat à brun noir, avec front blanc et base blanche aux rémiges primaires, tandis que chez la femelle le dessus est brun et le dessous blanc avec larges traits ou taches bruns ou noirs ..... *Amblyospiza*.
- b. Le bec est tout au plus aussi haut que long et l'aile ne dépasse pas 72 mm. Coloration autre ..... 3.

3. a. Le bec est épais, sa hauteur à la base au moins égale à sa longueur à partir des narines. Pas de coloris vert dans le plumage, mais parfois du jaune. Dessus à taches ou stries sombres ou noires. L'aile atteint au plus 72 mm., la queue 50 mm. .... 4.
- b. Le bec est moins fort, parfois même fin. Le plumage est souvent plus ou moins vert ..... 5.
4. a. La queue n'atteint pas 30 mm., l'aile pas 65 mm., bec long de 13-14 mm. .... *Brachycope*.
- b. La queue mesure 40-50 mm., l'aile est généralement plus longue que 65 mm.; bec long de 16-18 mm. De larges raies sourcilières pâles; le mâle en plumage de noces est partiellement jaune ..... *Pochyphantes*.
5. a. Le bec est de coloration jaune ou orange; plumage clair et partiellement jaune, jaune olivâtre, orangé ou même rouge ..... *Anaplectes*.
- b. Coloration autre ..... 6.
6. a. Plumage noir et rouge ou bien plumage entièrement noir: en ce dernier cas, si les pattes sont brunes le bec est étroit, nettement caréné et généralement long de 17,5 mm. au plus (cas des femelles de *Malimbus Cassini* et *M. coronatus*, qui ont les yeux bruns) ..... *Malimbus*.
- b. Le plumage n'est jamais noir et rouge; parfois il est entièrement noir, mais alors ou bien les pattes sont jaunes (*Rhinoploceus flavipes*), ou bien elles sont brunes (mâle de *Textor nigerrimus*) ou noir brun (*Textor albinucha*), mais en ce cas le bec est plutôt épais, à mandibule supérieure arrondie, et les yeux sont jaunes (*nigerrimus*) ou de coloration crème (*albinucha*), tandis que le bec mesure au moins 18 mm. de longueur ..... 7.
7. a. Plumage entièrement noir, les pattes jaunes. Narines remarquablement grandes, turbinées .. *Rhinoploceus*.
- b. Plumage généralement de coloration autre. S'il est entièrement noir les pattes sont brunes ou noir brun. Narines normales, petites ..... 8.
8. a. Ou bien les ailes sont noires ou brun foncé tandis que le dos ou le dessous ou bien les deux sont autrement colorées. Ou bien les ailes sont d'un vert jaunâtre sans large bordure claire aux rémiges, tandis que la tête est noire ..... 9.
- b. Les ailes sont parfois noires mais alors le restant du plumage est également noir. Si la tête est noire et le dos autrement coloré, les rémiges montrent une large bordure claire. Le plumage est le plus souvent plus ou moins vert ou jaune verdâtre ou jaune ..... 11.
9. a. Les ailes sont noires, la tête également, mais le dos est gris ardoisé, gris brunâtre olivâtre, ou noirâtre, tandis que la poitrine et le ventre sont jaunes ..... *Symplectes*.
- b. Coloration autre ..... 10.
10. a. Les ailes sont noires ou (*angolensis*) brunes; le dos est ou bien jaune ou bien noir ou brun mais avec bande médiane jaune, ou bien noir avec bande ou tache nuchale jaune ou orange ..... *Phormoplectes*.
- b. Le dessus est noir, brun ou vert jaunâtre mais ne montre ni bande nuchale ni tache nuchale ni bande médiane du dos. Les ailes sont ordinairement de coloration noir ou brun foncé; chez une espèce (*alienus*) les ailes sont d'un vert jaunâtre mais la tête est noire et les rémiges n'offrent pas de large bordure claire ..... *Hyphanturgus*.
11. a. Le dessus est plus ou moins vert ou passe au brun grisâtre, avec stries ou taches sombres nettes; en même temps, une large bande noire ou sombre de chaque côté de la tête, ou bien tout le dessus de la tête est noir et la gorge est jaune (le menton parfois noir). Ou bien encore (*nigrimentum*), le dessus de la tête, la nuque et le haut du dos sont noirs tandis que le bas du dos, le croupion et les sus-caudales sont d'un vert jaunâtre olivâtre ..... *Othyphantes*.
- b. Ou bien le dessus est au moins partiellement jaune ou vert tandis que les côtés de la tête n'offrent pas de bandes noires ni sombres. Ou bien la tête et la gorge sont au moins partiellement noirs. Ou bien le plumage est noir ..... *Textor*.
12. a. La bordure externe des rémiges est plus ou moins nettement jaune verdâtre, jaune de chrome ou jaune, mais le plumage n'est autrement ni vert ni jaune; le bec est rouge, ou bien la tête du mâle en plumage de noces est rouge. Dessus strié de sombre; dessous de coloris clair. L'aile mesure 52-73 mm. de longueur ..... *Quelea*.
- b. La bordure des rémiges n'est jamais lavée de vert; le bec n'est jamais rouge. Si le dessus de la tête est rouge en avant, en ce cas le plumage à la base du bec du mâle est noir. Dessus au moins partiellement noir chez les mâles; dessus des femelles et des mâles en repos strié ou taché de sombre ou de noir ...
..... *Euplectes*.

Genre TEXTOR TEMMINCK

Ce genre est compris ici dans le sens large que lui donne WOLTERS, et comprend donc les espèces que l'on range souvent séparément sous les noms *Ploceus*, *Melanopteryx*, *Xanthophilus*, *Sitagra*, *Plesiositagra*, *Hyphantornis*, *Icteropsis*, etc.

La première rémige dépasse toujours les couvertures et la queue est plus courte que l'aile. Le bec est robuste, mais tantôt il est épais et même parfois lourd d'aspect, tantôt qu'ailleurs il est plus étroit et plus pointu; les narines sont normales et libres.

En général mâle et femelle adultes diffèrent sensiblement par le coloris; les juvéniles et les mâles en plumage de repos ressemblent davantage à la femelle. Presque toujours on trouve dans le plumage un coloris jaune, jaune verdâtre ou vert jaunâtre; deux espèces toutefois ont un mâle adulte entièrement noir. Très généralement le mâle adulte offre des marques noires à la tête. Une femelle est entièrement noire.

Les nombreuses espèces qui se rencontrent dans nos territoires peuvent se distinguer comme suit. Les mâles se reconnaissent en général aisément; les femelles, par contre, sont souvent difficiles à séparer: j'ai cependant tenté de les intercaler dans la clef que voici.

1. a. Le plumage est entièrement noir ..... 2.
- b. Le plumage est au plus partiellement noir ..... 3.
2. a. Le plumage est d'un noir luisant. Le bec est étroit. Les yeux sont de couleur crème ..... *Textor albinucha* ♂ ♀ (p. 262).
- b. Le plumage est d'un noir peu luisant. Le bec est massif. Les yeux sont jaunes ... *T. nigerrimus* (p. 263).
3. a. La tête et le dos sont noirs mais les couvertures et les rémiges sont noires avec large bordure jaune. Les flancs sont d'un brun rouge marron, mais le milieu du ventre et les sous-caudales sont jaunes ... *T. Weynsi* ♂ (p. 265).
- b. Si la tête et le dos sont noirs le dessous est tout autrement coloré que ci-dessus indiqué ..... 4.
4. a. Dessus d'un vert jaunâtre, sans taches nettes, tout au plus avec rachis finement assombris ..... 5.
- b. Coloration autre. Si le dessus est d'un vert jaunâtre il montre des taches sombres nettes, débordant largement les rachis ..... 11.
5. a. La gorge, le front et tout au moins partiellement le dessus de la tête sont noirs ..... 6.
- b. Ni la gorge, ni le front, ni le dessus de la tête ne sont noirs ..... 7.
6. a. Le bec est très long: 18-21 mm. La nuque et la poitrine sont lavées de brun. Aile mesurant 68-70 mm. (Espèce localisée en région côtière) ..... *T. subpersonatus* ♂ (p. 285).
- b. Le bec est généralement plus court (tel est le cas en région du Bas-Congo) mais peut atteindre dans l'Est (forme *tuta*) une longueur de 18.5 mm. (la longueur varie entre 14 et 18.5 mm. suivant les formes examinées). Nuque et poitrine sont au plus légèrement lavées de brun. Aile mesurant 54 à 66 mm. .... *T. Pelzelni* ♂ (p. 285).
7. a. La tête et tout le dessous du corps sont de couleur jaune d'or à jaune orange, avec tache noire devant chaque œil, celui-ci entouré de noir ..... *T. aurantius* ♂ (p. 281).
- b. Coloris autre. Pas de noir autour des yeux ..... 8.
8. a. Aile mesurant 80 et 100 mm. Le dessus de la tête et tout le dessous du corps sont jaunes. Bec épais ... *T. xanthops* ♂ ♀ (p. 283).
- b. Aile atteignant au plus 78 mm. et dans ce cas le dessous du corps est en grande partie blanc ..... 9.
9. a. Dessous du corps jaune, également en arrière ... . 10.
- b. Dessous jaune en avant seulement, blanc en arrière. Bec mesurant 14-16 mm. ... *T. aurantius* ♀ (p. 281).
10. a. L'aile mesure 54 à 66 mm., le bec 14 à 18,5 mm. Le bec est court dans le Bas-Congo, long dans l'Est (*tuta*) ..... *T. pelzelni* ♀ (p. 285).
- b. L'aile mesure 66 à 70 mm., le bec 17 à 20 mm.; espèce ne se rencontrant qu'en région côtière du Congo ..... *T. subpersonatus* ♀ (p. 285).
11. a. Le front est jaune comme le dessus de la tête, mais la gorge est noire ..... *T. atrogularis* ♂ (p. 276).
- b. Coloration autre. Si la gorge est noire, le front est brun marron à noir en avant ..... 12.
12. a. Le front en avant (et parfois tout le dessus de la tête) est noir ou brun marron foncé ..... 13.
- b. Ni noir ni brun marron foncé au front. Le dessus du corps montre des taches ou bandes sombres nettes aux plumes ..... 21.
13. a. La tête est entièrement noire, ou tout au plus l'arrière-tête ne l'est pas ..... 14.
- b. La tête n'est noire qu'en avant: la coloration noire ne dépasse guère en arrière les yeux, et si elle atteint ce niveau l'aile ne dépasse pas 65 mm. et le bec 14 mm. *Ou bien* l'avant de la tête est d'un brun marron ..... 19.
14. a. Dessus d'un brun marron mêlé de jaune ..... *T. badius* ♂ (p. 271).
- b. Coloration autre ..... 15.
15. a. Les plumes du dos sont noires avec large bordure jaune ..... *T. cucullatus* ♂ (p. 267).
- b. Les plumes du dos sont jaunes ou vert jaunâtre avec tout au plus rachis sombres ..... 16.
16. a. Le dos est d'un vert jaunâtre. La nuque est noire comme le dessus de la tête ..... *T. melanocephalus* ♂ (p. 273).
- b. Nuque et dos sont jaunes ..... *T. jacksoni* ♂ (p. 272).
17. a. Le front, la gorge et les côtés de la tête sont d'un brun marron (le front est parfois étroitement noir) ..... *T. castanops* ♂ (p. 281).
- b. Le front est noir, au moins latéralement, la gorge et les côtés de la tête sont noirs ..... 18.
18. a. La nuque et la poitrine sont lavés d'un brun d'or. L'aile mesure 66 à 72 mm. ... *T. intermedius* ♂ (p. 289).
- b. Coloration autre. L'aile mesure 58 à 65 mm. .... *T. luteolus* ♂ (p. 287).

19. a. La coloration noire des côtés de la tête ne dépasse pas les yeux. Gorge noire ... *T. taeniopterus* ♂ (p. 276).
 b. La coloration noire atteint l'oreille ..... 20.
20. a. Le front est noir, le dessus de la tête est jaune mais lavé d'un brun d'or. Le noir de la gorge se prolonge en pointe sur le jabot ..... *T. velatus* ♂ (p. 277).
 b. Le front est plus étroitement noir; le dessus de la tête est d'un brun d'or. Le noir de la gorge ne couvre que le haut de la gorge, ou bien la poitrine est fortement lavée de brun rouge ... *T. vitellinus* ♂ (p. 279).
21. a. Dessus du corps très sombre, de coloration foncière olive à olive brunâtre. Côtés de la tête sombres. L'aile mesure au moins 72 mm. .... 22.
 b. Coloration moins sombre, également sur les côtés de la tête ..... 23.
22. a. Côtés de la tête très foncés, contrastant avec la gorge jaune; pas de soies sourcilières; poitrine jaune, ventre blanc; bordure des couvertures et rémiges jaune ..... *T. Weynsi* ♀ (p. 265).
 b. La coloration des côtés de la tête passe graduellement à celle de la gorge; des raies sourcilières plus ou moins nettes; poitrine et flancs lavés de brun, le milieu du ventre jaune; sous-caudales de coloration isabelle ..... *T. nigerrimus* ♀ (p. 263).
23. a. L'aile mesure au moins 80 mm. Dos d'un brun grisâtre, avec taches ou bandes noires, mais dessus de la tête olivâtre avec marques sombres plus ou moins vagues. Dessous entièrement jaune au bien arrière-corps blanc ..... *T. cucullatus* ♀ (p. 267).
 b. L'aile atteint au plus 76 mm. Dessus de la tête ordinairement coloré comme le haut du dos, avec taches sombres plus ou moins accentuées ..... 24.
24. a. Croupion et sus-caudales colorés comme le dos ..... 25.
 b. Le croupion et les sus-caudales sont nettement lavés de vert ..... 26.
25. a. Les taches sombres du dessus du corps sont très larges. Le dessus de la tête est brun olivâtre. Bec plus épais ..... *T. taeniopterus* ♀ (p. 276).
 b. Les taches sombres sont moins larges. Le dessus de la tête est lavé de vert. Bec plus étroit ..... *T. melanocephalus* ♀ (p. 273).
26. a. Espèce petite: l'aile ne mesure que 58 à 65 mm. .... *T. luteolus* ♀ (p. 287).
 b. Espèces plus grandes: l'aile mesure 54 à 75 mm. .... 27.
27. a. Dos finement strié de sombre ..... *T. intermedius* ♀ (p. 289).
 b. Les marques du dos sont plus larges, occupant en général au moins le quart ou le tiers de la largeur des plumes ..... 28.
28. a. Les côtés de la tête sont de coloration sombre sous les yeux ..... 29.
 b. Les côtés de la tête sont clairs également sous les yeux ..... 30.
29. a. Dessous jaune en avant, blanc en arrière ..... *T. Jacksoni* ♀ (p. 272).
 b. Dessous plus ou moins jaunâtre jusqu'en arrière ..... *T. castanops* ♀ (p. 281).
30. a. Dessus du corps nettement vert ..... *T. atrogularis* ♀ (p. 276).
 b. Dessus d'aspect moins vert, plutôt brunâtre avec stries sombres mais souvent lavé de vert ..... 31.
31. a. Les taches du dessus sont plus larges. Les sous-caudales sont jaunâtres ..... *T. vitellinus* ♀ (p. 279).
 b. Les taches du dessus sont plus étroites. Les sous-caudales sont blanches ..... *T. velatus* ♀ (p. 277).

Textor albinucha Boc. (p. 262) est représenté dans la grande forêt du nord-est du Congo belge par sa forme *holomelas* SASSI, entièrement noire comme l'espèce suivante. — *Textor nigerrimus* VIEILLOT (p. 263) est répandu dans la plus grande partie de nos territoires, recherchant surtout le voisinage des agglomérations, les régions découvertes, la forêt légère; il n'a pas développé de formes géographiques. — *Textor Weynsi* DUB. (p. 265) ne se trouve qu'en forêt humide et n'est que rarement rencontré, de l'Equateur à l'Uganda. — *Textor cucullatus* MÜLL. (p. 267) a une distribution encore plus étendue que *T. nigerrimus* mais est représenté par diverses formes, plus ou moins tranchées: *Bohndorffi* REICHW., en régions forestières, de Bolobo à l'Uelé et au Maniema; — *collaris* VIEILL. trouvé de la côte à Kwamouth et au sud du Kwango; — *cucullatus* s. str. qui se rencontre dans le nord de l'Ubangi; — *femininus* OG.-GR., qui habite plutôt des régions moins densément forestières, dans l'est, du lac Albert au lac Tanganika; — *Frobenii* REICHW., du Kasai au Lualaba; — *Graueri* HART., du nord du lac Tanganika au Ruanda; — *nigriceps* LAYARD, du Katanga. Chez les formes *Bohndorffi*, *cucullatus* et *Frobenii*, comme chez les autres, les plumes du dos, chez le mâle, sont noires avec bordure jaune, mais ici on distingue nettement de chaque côté du dos une bande oblique noire, ou du moins montrant peu de jaune, ces deux bandes se joignant en arrière en dessinant donc un grand V; ces trois formes se distinguent peu nettement; la tête est noire en avant, avec en arrière une zone plus ou moins large d'un beau brun doré; — parmi les autres formes, *collaris* a la tête entièrement noire, parfois aussi le cou et le haut du dos; chez *Graueri* et *nigriceps* la tête est noire mais le cou est jaune pur ou lavé de brun. — *Textor badius* Cass. (p. 271) se trouve au Soudan mais sa forme *axillaris* HEUGL. pourrait se rencontrer vers le lac Albert. — *Textor Jacksoni* SHELL. (p. 272), qui recherche les marécages, se trouve sous sa forme typique dans l'Uganda et se rencontrera sans doute aussi au lac Albert; la forme *juvundus* FRIEDM. n'est connue que de Nyanza sur le lac Tanganika. — *Textor melanocephalus* LINN. (p. 273) habite les régions herbeuses, principalement au voisinage de l'eau. Trois formes en sont connues de nos territoires, *dimidiatus* ANTIN. et SALV., du lac Albert au Ruanda et au nord du

lac Tanganika, — *Duboisii* HARTL., de la région de Léopoldville au nord du Congo, d'une part, au Katanga de l'autre; — *usumburue* NEUM. n'est connu que de l'Urundi. — *Textor atrogularis* HEUGL. (p. 276) a été trouvé sous sa forme typique dans la savane du nord-est du Congo belge avoisinant le Soudan. — *Textor taeniopterus* RCHW. (p. 276) se rencontre surtout parmi les papyrus et les roseaux dans le nord-est de nos territoires, sous sa forme typique. — *Textor velatus* VIEILL. (p. 277) se trouve surtout près de l'eau. Deux formes en sont connues du Katanga: *katangae* VERH. de la région du lac Moero et du Luapula, et *upembae* VERH., de la région du lac Upemba. — *Textor vitellinus* LICHT. (p. 279) ne se trouve que dans l'est du Congo belge, sous sa forme typique, connue du lac Albert; — la forme *Reichardi* RCHW. pourrait se rencontrer à l'ouest du lac Tanganika. — *Textor castanops* SHELLEY (p. 281) habite également la rive des lacs, marais ou rivières. Il a été trouvé au Ruanda et du lac Kivu au lac Albert. — *Textor aurantius* HARTL. (p. 281) est représenté dans notre faune par sa forme typique, trouvée au long des eaux dans une grande partie du Congo belge. — *Textor xanthops* HARTL. (p. 283) se trouve en savanes de l'est et du sud de nos territoires: du lac Albert au nord du lac Tanganika se rencontre la forme *Camburni* SHARPE; ailleurs, et jusqu'en région de Boma, la forme typique. — *Textor (Icteropsis) subpersonatus* CAB. (p. 285) n'est connu que de la région Moanda-Boma. — *Textor (Icteropsis) Pelzelni* HARTL. (p. 285) est représenté par trois formes: *monachus* SHARPE dans le Bas-Congo, le Congo central et méridional; — *Pelzelni* typique du lac Albert au Kivu, — et *tuta* BANGS et PHILL. au Ruanda-Urundi et en régions du Kivu voisines. — *Textor (Sitagra) luteolus* LINN. (p. 287) n'a qu'un représentant, dans nos territoires du nord et de l'est: *kavirondensis* VAN SOM. — *Textor (Sitagra) intermedius* RÜPP. (p. 289) a une forme *Cabanisi* PET. dans le Haut-Katanga, et sa forme typique au Ruanda-Urundi et régions voisines.

Le genre *Othyphantes* SHELL. (p. 290) n'est représenté dans notre faune que par l'espèce *baglafecht* VIEILL., mais peut-être pourra-t-on y ajouter l'espèce *nigrimentum* RCHW., connue de l'Angola et du Congo français. *Ot. baglafecht* a trois représentants: *budongoensis* VAN SOM. et *eremobius* HARTL. dans le nord-est, et *Stuhlmanni* RCH., de l'Ituri au nord-ouest du Tangani a et au Ruanda-Urundi; chez cette dernière forme tout le dessus de la tête du mâle en plumage parfait est noir, chez les autres le front est jaune en avant. *Nigrimentum* (p. 293) a le dos noir, *baglafecht*, l'a strié de sombre sur fond gris ou vert chez nos formes.

Le genre *Symplectes* SWAINS. (p. 293) n'a qu'un représentant: *S. bicolor* VIEILL., avec trois formes: *analogus* TODD, en région de Kwamouth, — *kigomaensis* GR. et PRAED au Kasai et au Katanga, — *mentalis* HARTL. de l'Ituri au nord-ouest du lac Tanganika, en forêt surtout.

Le genre *Phormoplectes* REICHW. (p. 295), auquel se rattachent *Notiospiza* et *Melanoploceus*, renferme six espèces, qu'on distinguera comme suit:

1. a. Le dessus est ou bien noir ou bien jaune avec scapulaires et ailes noires. Dessous en grande partie jaune ou brun marron ..... 2.
- b. Le dessus est de coloration foncière brune. Le dessous est blanc, légèrement lavé de jaune ..... *Phorm. (Not.) angolensis*.
2. a. Le dos est jaune ou bien il est noir avec bande médiane jaune ou jaunâtre ..... 3.
- b. Le dos est noir, avec au plus une tache jaune ou orangée nuchale ..... 5.
3. a. Le croupion est au moins en majeure partie noir. Le dos est en grande partie noir ..... *Ph. (Phorm.) dorsomaculatus*.
- b. Le croupion est jaune en majeure partie. Dos jaune ..... 4.
4. a. Le front et le dessus de la tête sont noirs (♂) ou (♀) d'un brun marron ou chocolat avec arrière-tête jaune ..... *Ph. (Ph.) insignis*.
- b. Le dessus de la tête est jaune, plus ou moins lavé de brun doré, au moins en avant (♂), mais avec front noir chez la femelle ..... *Ph. (Phorm.) Preussi*.
5. a. Le dessus de la tête est noir; une tache nuchale jaune ..... *Ph. (Melan.) tricolor*.
- b. Le dessus de la tête est d'un brun marron ou brun jaunâtre; une bande nuchale orangée ou brun doré ..... *Ph. (Melan.) aureonucha*.

Ph. angolensis Boc. (p. 296) ne se trouve qu'au Katanga. — *Ph. insignis* SHARPE (p. 296) est représenté par sa forme typique dans les régions hautes de l'est du Congo. — *Ph. dorsomaculatus* RCHW. (p. 298) est connu seulement de la forêt de l'Ituri au nord du district du Kivu. — *Ph. Preussi* RCHW. (p. 298) se rencontre dans l'Uelé, le Kibali-Ituri et le Kivu, mais aussi au Mayumbe. — *Ph. aureonucha* SASSI (p. 299) n'est connu que de la région de Beni et Irumu. — *Ph. tricolor* HARTLAUB (p. 299) pourrait se trouver sous sa forme typique au Mayumbe mais n'est connu que par la forme *interscapularis* RCHW. qui semble exister dans toutes nos régions forestières, sauf le Mayumbe.

Le genre *Rhinoploceus* GYLD. (p. 301), n'a qu'un représentant: *Rh. flavipes* CHAP., remarquable par la couleur de ses pattes, jaunes, alors que le plumage est noir comme chez le commun *Textor nigerrimus* et chez certaines femelles de *Malimbus*. Très peu d'exemplaires en sont connus, d'Avakubi, de l'Ituri, du Kivu.

Le genre *Malimbus* VIEILL. (p. 302) compte diverses espèces, se distinguant aisément comme suit:

1. a. Le dessous est en majeure partie rouge; la gorge est noire chez le mâle, pas chez la femelle ..... *Mal. erythrogaster*.
- b. Le dessous est noir au moins en arrière ..... 2.

2. a. Sous-caudales jaunes; côtés de la poitrine jaunes, le milieu rouge ..... *Mal. Racheliae*.
b. Pas de jaune dans le plumage ..... 3.
3. a. Le dessous est entièrement noir. Si tout le plumage est noir (♀) les pattes sont noires ..... 4.
b. Le dessous est partiellement rouge. Si parfois (♀) il est entièrement noir les pattes sont brun foncé ..... 5.
4. a. Le dessus de la tête est orné d'une tache allongée rouge (♂) ou bien (♀) tout le plumage est noir .....
..... *Mal. coronatus*.
b. La tête est rouge en arrière tout au moins et jusque sur la nuque ..... *Mal. rubricollis*.
5. a. Sous-caudales rouges ..... *Mal. scutatus*.
b. Sous-caudales noires ..... 6.
6. a. Dessus de la tête noir; poitrine rouge ..... *Mal. nitens*.
b. Dessus de la tête rouge comme la poitrine, ou bien tout le plumage est noir ..... 7.
7. a. Ou bien (♂) le front est rouge comme le dessus de la tête, ou bien (♀) tout le plumage est noir. Plumes de la tête ne formant pas huppe ..... *Mal. Cassini*.
b. Le front est plus ou moins largement noir mais le dessus de la tête est rouge, avec plumes plus ou moins allongées, formant chez le mâle une huppe parfois assez longue; chez le juvénile toute la tête est rouge, les plumes non allongées ..... *Mal. malimbicus*.

Malimbus rubricollis SWAINS. (p. 302) est représenté par la forme typique au Mayumbe, par la forme *centralis* REICHW. dans nos autres régions forestières. — *Mal. scutatus* CASS. (p. 304) pourrait se rencontrer au Mayumbe. — *Mal. Cassini* ELL. (p. 304) se trouve dans toutes nos zones forestières. — *Mal. coronatus* SHARPE (p. 305) m'est connu de l'Ubangi au Kivu et au Congo central. — *Malimbus nitens* GRAY (p. 306) est connu de toutes nos régions forestières, sauf le Mayumbe, mais semble rare dans le sud. — *Malimbus Racheliae* CASS. (p. 308) se trouvera peut-être au Mayumbe. — *Malimbus erythrogaster* REICHW. (p. 308) a été trouvé dans le nord et l'est mais aussi dans la Tshuapa. — *Malimbus malimbicus* DAUDIN (p. 309) est représenté dans toutes les régions mais n'a été que rarement récolté dans le centre et le sud.

Le genre *Hyphanturgus* CAB. (p. 311) compte quatre espèces dans notre faune. On les distingue comme suit:

1. a. Le plumage est noir en majeure partie, la tête seule étant partiellement jaune. Gorge noire chez le mâle, brun jaunâtre ou doré chez la femelle ..... *Hyph. melanogaster*.
b. Le dessous du corps est jaune ..... 2.
2. a. La tête est entièrement noire; le jabot est d'un brun marron foncé; le dessus du corps est d'un vert jaunâtre ..... *Hyphant. alienus*.
b. La tête n'est jamais entièrement noire (le dessus de la tête peut être noir). Gorge noire chez le mâle seulement ..... 3.
3. a. Ou bien (♂) le dos est noir (passant parfois au vert olive), tranchant nettement par sa couleur contre celle de la tête. Ou bien (♀) le dessus de la tête est coloré comme le dos, en noir, avec larges raies sourcilières jaunes ..... *Hyphant. nigricollis*.
b. Le dos est de coloration vert jaunâtre, passant graduellement à la coloration jaune du front ..... *Hyphant. ocularius*.

Hyphanturgus ocularius SMITH (p. 312) est représenté dans notre faune par sa forme *crocutus* HARTL. qui semble se rencontrer partout en régions de savanes. — *Hyphant. nigricollis* VIEILL. (p. 314) se rencontre partout non seulement en forêt mais aussi en savanes boisées denses, sous sa forme typique. — *Hyphant. melanogaster* SHELL. (p. 316), représenté par sa forme *stephanophorus* SHARPE, habite la forêt de montagne de l'est du Congo. — *Hyphant. alienus* SHARPE (p. 318) fréquente également cette forêt de montagne.

Le genre *Anaplectes* REICHW. (p. 318) ne compte qu'une seule espèce: *An. rubriceps* SUND. (p. 319), représentée par trois formes, habitant la savane: *Gurneyi* SHELL. et *rubriceps* s. str. au Katanga, *leuconotus* MÜLL. du nord-est du Congo au Ruanda-Urundi.

Le genre *Pachyphantes* SHELL. (*Ploceella* auct.) (p. 321) n'a qu'une espèce: *superciliosus* SHELL., trouvée dans toutes les régions de savanes.

Le genre *Brachycope* REICHW. (p. 322) est également monotypique. *Br. anomala* REICHW. (p. 323) semble ne se rencontrer qu'au voisinage du Fleuve ou de ses affluents; il a surtout été récolté à partir de Bolobo et en amont, mais cependant il a été trouvé au Sankuru et à Boma.

Le genre *Quelea* REICHW. (p. 324) est représenté par trois espèces, vivant en régions herbeuses et se distinguant comme suit:

1. a. Le bec est rouge ou rose (parfois jaune chez la femelle au nid). En plumage de noces le mâle n'offre aucune coloration rouge à la tête; sa gorge est noire ..... *Quel. quelea*.
b. Le bec est brunâtre à noirâtre. En plumage de noces le mâle a la tête au moins partiellement rouge; en plumage de repos elle n'est que vaguement teintée de rouge ..... 2.

2. a. La gorge du mâle en plumage de nocés est noire ou si elle est rouge les plumes sont noires à la base. Espèce de dimensions plus grandes, l'aile mesurant en général 61-67 mm. de longueur ... *Quel. erythrops*.
 b. La gorge du mâle en plumage de nocés est rouge comme aussi les côtés de la tête, sans trace de noir. Espèce plus petite : l'aile mesure en général 55-61 mm. de longueur ..... *Quel. cardinalis*.

Quelea cardinalis HARTL. (p. 324) a deux représentants : la forme typique dans l'Ituri, la forme *rhodesiae* GRt. et PRD. au Ruanda-Urundi et sans doute jusqu'au Katanga. — *Quel. erythrops* HARTL. (p. 326) se trouve dans toutes nos savanes ainsi qu'au long des cours d'eau importants. — *Quel. quelea* LINN. (p. 328) a deux formes : *centralis* HARTL. qui se rencontre du lac Albert au nord du lac Tanganika, et *Lathamii* SMITH, connu du Bas-Congo au Katanga.

Le genre *Amblyospiza* SUND. (p. 330) est représenté par une seule espèce, divisée en un certain nombre de formes. La forme *albifrons* VIG., est connue du Katanga; — la forme *kasaica* SCHOUT. se trouve au Kasai; — la forme *melanota* HEUGL. de l'Ituri au nord du district du Kivu et au Maniema; — la forme *montana* VAN SOM. du Kivu et du Ruanda-Urundi; la forme *saturata* SHARPE est connue du Bas-Congo et du nord; — la forme *tandae* BANN. pourrait se rencontrer dans le sud du Kwango.

Le genre *Euplectes* SWAINS. (incl. *Coliuspasser*) (p. 333) est représenté par de nombreuses espèces, que la clef que voici permet de distinguer :

1. a. La première rémige dépasse nettement les couvertures de la main. En plumage de nocés le mâle est noir, avec jabot et dessus de la tête d'un rouge orange et dos d'un jaune d'or. En plumage de repos le mâle est coloré comme la femelle, le dessus strié de sombre sur fond clair. L'aile mesure au moins 72 mm. .... *Euplectes Gierowi*.
- b. La première rémige ne dépasse pas les couvertures. La coloration du plumage de nocés du mâle est autre que ci-dessus ..... 2.
2. a. Les petites couvertures alaires sont jaunes, rouges, rouge orange ou rouges, formant tache vivement colorée au coude de l'aile. Mâles ..... 3.
- b. Non ..... 8.
3. a. Ces petites couvertures sont de coloration orange, rouge orange ou rouge. Dessus du corps noir dans le plumage de nocés, sinon strié de sombre sur fond clair ..... 6.
- b. Les petites couvertures sont jaunes ..... 6.
4. a. Les grandes couvertures sont de coloration brun marron à brun rouge. L'aile mesure au plus 95 mm. et est toujours plus longue que la queue ..... *Eupl. axillaris* ♂.
- b. Les grandes couvertures sont noires. L'aile mesure au moins 95 mm. et est nettement plus courte que la queue chez le mâle en plumage parfait ..... 5.
5. a. Les petites couvertures sont rouges. L'aile mesure au moins 120 mm.; la queue du mâle en plumage de nocés peut atteindre 600 mm. de longueur ..... *Eupl. progne* ♂.
- b. Les petites couvertures sont de coloration orange à rouge orange (dans notre faune). L'aile mesure au plus 116 mm., la queue au plus 195 mm. de longueur ..... *Eupl. Hartlaubi* ♂.
6. a. L'aile montre une bande transversale blanche, formée par les bases des rémiges. En plumage de nocés le dessus du mâle est noir; sinon il est strié de sombre sur fond clair ..... *Eupl. albonotatus* ♂.
- b. Pas de bande blanche dans l'aile ..... 7.
7. a. Le plumage de nocés est noir avec croupion jaune; le plumage de repos est strié de sombre sur fond clair mais le croupion est plus ou moins nettement teinté de jaune moutarde. Queue plus courte que l'aile et ne dépassant pas 65 mm. .... *Eupl. capensis* ♂.
- b. Le plumage de nocés est noir avec manteau jaune (sauf chez la forme *soror*). En plumage de repos, dessus strié de sombre sur fond clair, sans teinte jaune au croupion; queue plus courte que l'aile. En plumage de nocés, queue étagée, plus longue que l'aile, mesurant au moins 90 mm. et pouvant atteindre 122 mm. de longueur ..... *Eupl. macrourus* ♂.
8. a. Le dessus de la tête et le croupion sont jaunes; le restant du plumage est noir en période de nocés. L'aile mesure 52-70 mm., la queue n'atteint pas 42 mm., le bec est long de 12-13 mm. En plumage de repos, le dessus est strié de sombre sur fond clair et la poitrine comme les flancs montrent de fortes stries sombres ..... *Eupl. afer* ♂.
- b. La queue dépasse 45 mm. de longueur. Pas de jaune dans le plumage de nocés ..... 9.
9. a. En plumage de nocés, plumage entièrement noir ou avec collier rouge. En plumage de repos, dessus strié de sombre sur fond clair, avec ailes en grande partie noires et sous-alaires brunâtres. Queue étagée, plus longue que l'aile, pouvant atteindre 200 mm. dans le plumage de nocés ..... *Eupl. ardens* ♂.
- b. Plumage de nocés autrement coloré. Queue plus courte que l'aile. En plumage de repos, dessus strié de sombre sur fond clair mais si les ailes sont noires les sous-alaires sont noires, noir grisâtre ou brun foncé ..... 10.
10. a. Plumage du corps partiellement rouge ou rouge orange ..... 11.
- b. Plumage du corps ni rouge ni orange; le dessus strié de sombre sur fond clair ..... 13.

11. a. Le front et le dessus de la tête sont rouges; les sous-caudales sont brunâtres, les rémiges primaires sont noires ..... *Eupl. hordacea* ♂.
- b. Le front tout au moins est noir; sous-caudales rouges; rémiges primaires brunes ..... 12.
12. a. Sus-caudales atteignant l'extrémité de la queue. Dessus de la tête noir ..... *Eupl. franciscana* ♂.
- b. Sus-caudales notablement plus courtes. Seul le front est noir ..... *Eupl. orix* ♂.
13. a. Les sous-alaires sont de coloration canelle à brun marron. Les petites couvertures alaires sont bordées de jaune de chrome ou jaune brunâtre ..... *Eupl. axillaris* ♂.
- b. Sous-alaires autrement colorées ..... 14.
14. a. L'aile dépasse 77 mm. de longueur. Le dessus montre des stries fort accusées. Petites couvertures alaires bordées de jaune chez le ♂, pas chez la ♀ ... 15.
- b. L'aile atteint au plus 77 mm. Le dessous est en général moins fortement strié, parfois même il ne l'est que vaguement ..... 16.
15. a. L'aile mesure au moins 93 mm. Les rectrices sont plus ou moins acuminées ..... *Eupl. progne* ♂ ♀.
- b. L'aile atteint au plus 92 mm. Les rectrices sont arrondies à l'extrémité ..... *Eupl. Hartlaubi* ♂ ♀.
16. a. Les petites couvertures alaires sont bordées de jaune moutarde et le croupion est plus ou moins distinctement lavé de ce coloris. Le coude de l'aile est jaune. Tout le dessous est brunâtre, avec stries sombres nettes ..... *Eupl. capensis* ♂ ♀.
- b. Les petites couvertures sont parfois bordées de jaune mais le croupion n'est jamais teinté de jaune ... 17.
17. a. Les petites couvertures alaires sont plus ou moins nettement bordées de jaune. La queue est légèrement étagée, les rectrices externes étant d'environ 10 mm. plus courtes que les médianes. Sous-alaires de coloration claire ..... 18.
- b. Les petites couvertures ne sont pas bordées de jaune. Les rectrices externes sont aussi longues que les médianes ou à peine plus courtes qu'elles ..... 19.
18. a. La queue mesure 38-44 mm., le bec 14-16 mm. Sous-alaires blanches ou très pâles .. *Eupl. albonotatus* ♂.
- b. La queue mesure 46-54 mm., le bec 15-16 mm. Les sous-alaires sont brunâtres ..... *Eupl. macrourus* ♂.
19. a. Sous-alaires noires, brun foncé ou noir grisâtre. Rémiges primaires et rectrices surtout noires (♂) ou brun foncé (♀) ..... *Eupl. hordacea* ♂ ♀.
- b. Sous-alaires de couleur isabelle ou brunâtre, claires ..... 20.
20. a. La queue mesure ordinairement environ 30 mm. (exceptionnellement elle atteint 35 mm.). L'aile atteint 55 mm. au plus. Le dessous est très nettement strié, au moins sur les côtés ..... *Eupl. afer* ♂ ♀.
- b. La queue dépasse 30 mm., l'aile dépasse 60 mm. .... 21.
21. a. La queue dépasse 45 mm. Le dessous n'est pas strié ou ne l'est que vaguement; poitrine plus sombre que le ventre ..... *Eupl. ardens* ♂ ♀.
- b. La queue n'atteint pas 45 mm. .... 22.
22. a. La poitrine est plus sombre que le restant du dessous. Celui-ci est nettement strié. Espèce petite, la queue atteignant au plus 40 mm. (Cette espèce ne se trouve que dans le nord-est du Congo) ..... *Eupl. franciscana* ♂ ♀.
- b. La poitrine diffère peu du restant du dessous. Ce dernier est moins nettement strié, surtout chez la femelle. Espèce plus grande, la queue pouvant atteindre 50 mm. (Cette espèce se trouve au Kivu et au Ruanda-Urundi) ..... *Eupl. orix* ♂ ♀.

Le sous-genre *Niobella* BOETT. (p. 336) ne renferme que l'espèce *Eupl. ardens* BODD. (p. 336), dont la forme typique se trouve dans le sud et l'est de nos territoires, tandis que la forme *concolor* CASS. est surtout connue du nord ainsi que du Bas-Congo. Chez *concolor* le mâle ne montre pas le plastron rouge qu'offre *ardens* typique.

Le sous-genre *Groteiplestes* WOLT. n'a qu'un seul représentant: *Eupl. Gierowi* CAB. (p. 339) dont la forme *Ansorgei* HART. se trouve dans le nord et l'est, ainsi qu'au Ruanda-Urundi, tandis que la forme typique n'est connue que du Bas-Congo.

Le sous-genre *Phlogoplectes* WOLT. renferme les espèces dont le mâle a le plumage de noces en grande partie rouge. *Eupl. hordaceus* LINN. (p. 341) est très commun partout en savane mais peut aussi se rencontrer en espaces ouverts de la forêt; dans le nord et dans le Bas-Congo se rencontre la forme *sylvaticus* NEUM., dans le sud et l'est la forme typique. — *Eupl. franciscanus* ISERT (p. 343) ne se rencontre que dans le nord-est, sous sa forme typique. — *Eupl. orix* LINN. (p. 345) est connu de l'est du Congo ainsi que du Ruanda-Urundi sous sa forme *nigrifrons* BÖHM.

Le sous-genre *Taha* REICHW. ne comprend que la petite espèce *Eupl. afer* GMEL. (p. 347) représentée dans le nord-est par la forme *ladoensis* REICHW. et ailleurs par la forme typique.

Le sous-genre *Coliuspasser* RÜPP. a deux espèces dans nos territoires: *Eupl. capensis* LINN. (p. 349), dont la queue du mâle en plumage de noces est plus courte que l'aile et *Eupl. macrourus* GMEL. (p. 351) dont la queue est fortement allongée. *Eupl. capensis* se rencontre dans le nord-est sous sa forme *crassirostris* OG.-GRT., dans l'est et le sud sous sa forme *sabinjo* REICHW. — *Eupl. macrourus* a deux représentants: *intermedius* NEUM. sur les Marungus et la forme typique partout dans le nord, l'ouest et le sud; — la forme *soror* REICHW. pourrait se rencontrer au lac Albert.

Le sous-genre *Urobrachyia* BONAP. renferme trois espèces: *Eupl. axillaris* SMITH (p. 353) dont la forme *Bocagei* SHPE se trouve au Kasai et au Katanga tandis que la forme *phoenicea* HEUGL. habite l'est du Congo et le Ruanda-Urundi. — *Euplectes albonotatus* CASS. (p. 355) est représenté par quatre formes: *albonotatus* typique au Katanga, — *assymetrura* REICHW. dans le Bas-Congo; — *eques* HARTL. au nord du lac Kivu; — *Sassii* NEUNZ. dans l'Urundi. — *Eupl. Hartlaubi* Boc. (p. 357) se trouve en savane occidentale sous sa forme *humeralis* SHPE, au Katanga sous sa forme typique.

Le sous-genre *Diatropura* OBERH., enfin, ne compte qu'une espèce: *Eupl. progne* BODD. (p. 359) chez laquelle les rectrices du mâle en plumage parfait peuvent atteindre quatre à cinq fois la longueur de l'aile. L'espèce est représentée au Kwango et au Katanga par sa forme *Delacouri* WOLT. (*Ansorgei* NEUM.).

VI. - SOUS-FAMILLE ANOMALOSPIZINAE

Un seul genre représente cette sous-famille: *Anomalospiza* SHELL. (p. 360), à bec remarquablement court et haut. Ces Plocéides ne construisent pas de nids et la femelle pond ses œufs dans le nid de certains Sylviides (*Cisticola*, *Prinia*). Les deux sexes sont différemment colorés. *Anom. imberbis* CAB. (p. 360) a été trouvé dans l'Ituri sous sa forme *Butleri* SCL. et PRD. et sous sa forme typique dans le Bas-Congo, ainsi que dans le sud et l'est.

VII. - SOUS-FAMILLE VIDUINAE

Comme les *Anomalospiza* les Plocéides rangés dans la sous-famille *Viduinæ* sont parasites d'autres Oiseaux, aucun ne construisant de nid et la femelle pondant ses œufs dans le nid d'autres Plocéides, principalement d'Estrildines.

Trois genres se distinguent :

1. a. *Ou bien* les quatre rectrices médianes du mâle en plumage de noces sont prolongées en rubans longs et étroits de même longueur, — *ou bien* ces mâles ont un plumage au moins en majeure partie noir. Le bec est de coloration claire: blanche, jaunâtre, rougeâtre, rouge même. L'aile ne dépasse jamais 71 mm. de longueur ..... 2.
- b. En plumage de noces les rectrices médianes sont longues mais fortement élargies, au moins à la base, et la paire médiane est sensiblement plus courte que la paire suivante. Le plumage n'est jamais entièrement noir. Le bec est noir ou brunâtre. L'aile mesure au moins 73 mm. de longueur ..... *Steganura*.
2. a. En plumage de noces les quatre rectrices médianes du mâle sont longuement rubannées; le dessous du corps est blanc, le bec rouge. En plumage de repos les mâles comme aussi les femelles ont le bec rouge ou rose et les pattes sombres ..... *Vidua (Vidua)*.
- b. En plumage de noces les mâles sont noirs, également en dessous, et les rectrices médianes ne sont pas fortement allongées et rubannées. Le bec et les pattes sont blancs, jaunâtres, rougeâtres, exceptionnellement rouges. Les femelles et les mâles en plumage de repos ont cette même coloration du bec et des pattes ..... *Vidua (Hypochoera)*.

Le genre *Steganura* REICHB. (p. 363) ne compte qu'une espèce: *St. paradisea* LINN. (p. 363), mais elle est représentée par trois formes dans notre faune: *interjecta* CHAP. dans le nord-est, — *obtusa* CHAP. dans le sud et jusque dans l'Urundi; — et *paradisea* typique qui a été trouvée à la frontière de la Rhodésie du nord. Ces trois formes se distinguent aisément par la forme des rectrices médianes chez le mâle en plumage de noces.

Le genre *Vidua* CUV. (p. 366) se divise en deux sous-genres, représenté chacun par une espèce: *Vidua s. str.* et *Hypochoera* BONAP. Au premier appartient l'oiseau si répandu partout que l'on appelle Veuve dominicaine: *Vidua macroura* PALL. (p. 366). Au sous-genre *Hypochoera* appartient l'espèce *Vidua funerea* TARR. (p. 370): sa forme *centralis* NEUNZ. se trouve du lac Albert au Ruanda-Urundi; — sa forme *Codringtoni* NEAVE pourrait se rencontrer dans le sud-est du Katanga; — sa forme typique habite le Katanga; — et sa forme *Wilsoni* HART. se rencontre au Kasai, au Bas-Congo et de l'Ubangi au nord de l'Ituri.

VIII. - SOUS-FAMILLE ESTRILDINAE

Les Estrildines sont caractérisées par des marques très particulières, en « domino » ou en « fer-à-cheval » que montrent la bouche ou la langue des jeunes oiselets au nid, et souvent aussi par de petits appendices charnus ou lobules aux coins de la bouche.

D'autre part ils se construisent des nids mais d'une texture bien inférieure à celle qui s'est développée chez les Plocéides; ces nids ne sont jamais suspendus et sont surtout faits de Graminées en fleurs ou en fruits (fig. 359-361, p. 373).

De plus, lors de la couvaison, les Estrildines ne veillent pas comme le font les Plocéides à éliminer du nid les déjections des jeunes et leurs nids sont finalement encombrés de ces déjections.

Ce sont surtout des habitants des régions herbeuses, se nourrissant principalement de graines; mais quelques espèces se rencontrent en forêt, où leur nourriture comprend Insectes ou pulpe de certains fruits. On les voit parfois en bandes nombreuses mais jamais ils ne se montrent nuisibles aux plantations dans nos territoires.

Les divers genres appartenant à cette sous-famille se distinguent comme suit :

1. a. Très petit Oiseau, l'aile atteignant au plus 51 mm. de longueur, de coloration typique en dessous: la gorge et le jabot sont striés de brun noirâtre sur fond blanchâtre, tandis que l'arrière corps est jaune, de même que les sus-caudales. La première rémige dépasse nettement les couvertures. Le bec est fin et pointu ..... *Pholidornis*.
- b. Le dessous n'offre jamais la coloration décrite ci-dessus. Si la première rémige dépasse les couvertures l'aile est plus longue que 51 mm. Le bec est en général robuste ..... 2.
2. a. La première rémige dépasse les couvertures. Le dessous, ou du moins le ventre, est semé de taches arrondies blanches sur fond noir ou brun rouge; — *ou bien* le bec est d'un bleu d'acier avec le bord des mandibules rouge. Le dessus n'est jamais vert ..... 3.
- b. La première rémige ne dépasse pas, ou elle dépasse à peine les couvertures. Le dessous est parfois semé de taches blanches sur fond noir mais alors le dessus est de coloration verte. Le bec n'est jamais d'un bleu acier avec bords rouges ..... 6.
3. a. La première rémige est large, arrondie au sommet, et mesure au moins 15 mm. de longueur. Si le dessous est taché de blanc sur fond noir, ou bien le bec est d'un bleu acier avec bords rouges, ou bien le dessus n'est pas rouge ..... 4.
- b. La première rémige est étroite et pointue, ne mesurant que 10-11 mm. Le dessus est rouge ou brun rouge; le jabot est rouge, le ventre noir et semé de taches blanches. Le bec est noir ..... *Hypargos*.
4. a. Le bec est bleu d'acier luisant, avec bords rouges. Plumage en partie rouge et en partie noir ou noir ardoisé; chez la femelle le ventre est noir avec taches blanches ..... *Spermophaga*.
- b. Le bec est noir. Le dessous est taché de blanc chez le mâle comme chez la femelle ..... 5.
5. a. La gorge est grise, avec tache médiane rouge chez le mâle, bande blanche chez la femelle. Le dessous est sinon d'un brun rouge et semé de taches blanches, y compris au milieu du ventre ..... *Clytospiza*.
- b. Le dessous est noir ou noir ardoisé, la gorge et le jabot sans taches, le restant semé de taches blanches sauf sur le milieu du ventre ..... *Euschistospiza*.
6. a. La gorge et le jabot sont rouges ou vert jaunâtre, le restant de dessous étant noir avec taches blanches arrondies; dessus de la tête et dos verts; les joues sont rouges chez le mâle, brun jaunâtre chez la femelle ..... *Mandingoa*.
- b. Le ventre n'est jamais semé de taches blanches sur fond noir ..... 7.
7. a. Les sus-caudales tout au moins sont de coloration bleue, bleu verdâtre ou violette ..... *Granatina*.
- b. Ni bleu, ni bleu verdâtre, ni violet dans le plumage ..... 8.
8. a. Ni jaune, ni rouge dans le plumage, sauf parfois (*Parmoptila*) au front mais en ce cas le dessous est de couleur brun chocolat. En même temps: pas de tache blanche à l'extrémité des rectrices ..... 9.
- b. Le plumage est partiellement jaune, rouge ou rouge vineux, *ou bien* les rectrices sont blanches à l'extrémité ..... 12.
9. a. Le dessous est de coloration claire, rayé de sombre, au moins sur les côtés. *Ou bien* le dessous est de couleur brun chocolat et le front est rouge, orangé ou jaune ..... 10.
- b. Le dessous n'est jamais rayé en travers sur fond clair. Si le dessous est de couleur brun chocolat le front n'est ni rouge, ni orangé, ni jaune ..... *Nigrita*.
10. a. *Ou bien* le dessous est de couleur brun chocolat et le front est rouge ou jaune. *Ou bien* le dessous montre même au milieu de fines raies ondulées ou taches sur fond clair. La tête n'est jamais noire. Le bec est fin et pointu, un peu caréné ..... *Parmoptila*.
- b. Coloration autre. Le dessous est en grande partie blanc, avec bandes transversales ou taches noires sur les côtés. Le dessus de la tête au moins est noir. Le bec est massif, la mandibule supérieure arrondie ou un peu déprimée à la base ..... 11.
11. a. L'aile mesure au moins 57 mm., le bec au moins 15 mm. Les sus-caudales sont unicolores ... *Amauresthes*.
- b. L'aile ne dépasse pas 54 mm., le bec 12 mm. Les sus-caudales sont rayées en travers ..... *Spermestes*.
12. a. Les rectrices montrent une tache blanche terminale; en même temps le dessous est de coloration claire, les plumes offrant cependant une ligne sombre avant leur bord terminal. Le mâle a la tête rouge en avant ou bien il offre une bande gulaire transversale rouge. Bec épais, un peu aplati à la base de la mandibule supérieure ..... *Amadina*.
- b. Si les rectrices sont blanches à l'extrémité le dessous est autre que ci-dessus ..... 13.
13. a. Pas de rouge dans le plumage. Le dos et les sus-caudales sont d'un jaune olivâtre, la tête est au moins partiellement (la gorge) noire. Poitrine vert jaunâtre ou bien poitrine grise et flancs jaune d'ocre. Pas de raies transversales sur le dessous ..... *Nesocharis*.
- b. Les sus-caudales sont rouges, rouge vineux ou noires, *ou bien* les côtés de la tête montrent une bande loreale rouge, *ou bien* le dessous est nettement rayé en travers ..... 14.

14. a. Le dos est rouge et la poitrine est d'un vert olivâtre ..... *Cryptospiza*.
 b. Coloration autre ..... 15.
15. a. La tête et la gorge sont au moins partiellement rouges, le restant du plumage est noir chez le mâle, brun olivâtre chez la femelle. L'aile mesure au moins 55 mm. de longueur. Le bec est noir, haut et large (10 à 21 mm. à la base de la mandibule inférieure) ..... *Pirenestes*.
 b. Si le dessus est noirâtre ou brun olivâtre et si la gorge est rouge, l'aile atteint au plus 50 mm. Le bec est bien plus fin et moins haut que ci-dessus ..... 16.
16. a. *Ou bien* les flancs sont nettement rayés de sombre sur fond clair, blanc à brun isabelle. *Ou bien* le dessus, est en grande partie noir ou noir ardoisé, le plus souvent semé de quelques points blancs, tandis que les côtés de la tête, la gorge et les couvertures alaires sont rouges à rouge orangé. Sous-caudales noires ou brun noirâtre. Rectrices en général marquées de blanc au bord terminal. Aile ne dépassant pas 50 mm. de longueur ..... *Ortygospiza*.
 b. Coloration autre. Si les flancs sont rayés de sombre sur fond clair, jaune à rouge orangé, les sous-caudales ne sont pas noires ..... 17.
17. a. Le dessous est au moins partiellement (le ventre) jaune, jaune orangé ou rouge orangé. Le bec est partiellement de coloration sombre (au moins la mandibule supérieure) ..... 18.
 b. Le dessous n'est jamais coloré comme ci-dessus *ou bien* (*Estrilda paludicola*) il peut être jaune mais alors le bec est entièrement de coloration claire. Le dessous peut être rouge ou rouge vineux ou rouge pourpre ..... 19.
18. a. Le dessus de la tête est de coloration brun grisâtre comme le dos; le mâle a des bandes locales rouges. Dessous en grande partie jaune à rouge orange, les flancs avec courtes bandes transversales sombres. Les deux mandibules sont noires sur la ligne médiane ..... *Amandava*.
 b. La tête est grise mais le dos est d'un jaune verdâtre olivâtre ou d'un brun jaunâtre. Le jabot est gris, le ventre d'un jaunâtre d'ocre. Pas de bandes transversales sur les flancs. Mandibule supérieure sombre, mandibule inférieure claire ..... *Neisna*.
19. a. *Ou bien* le dos est gris, ou bien il est vert olivâtre ou jaune olivâtre. En même temps le dessous du corps (au moins en arrière) est densément et finement rayé en travers (également au milieu) sur fond gris ...
 ..... *Pytilia*.
 b. Coloration autre ..... 20.
20. a. La poitrine tout au moins est de coloration rouge, rouge vineux, rouge pourpre, ou rougeâtre. Le dessus ne montre aucune rayure transversale. Le dessous montre souvent de petites taches blanches. Le bec est au moins partiellement noir et n'est donc jamais entièrement clair ..... *Lagonosticta*.
 b. La poitrine n'est jamais ainsi colorée. Le dessus montre de très fines et denses raies transversales (parfois elles sont indistinctes), *ou bien* le bec est entièrement de couleur claire ..... *Estrilda*.

Le genre *Nesocharis* ALEX. (p. 375) renferme deux espèces aisément reconnaissables à leur coloration, le dessus du corps étant d'un beau jaune olivâtre. Chez *Nes. Ansoni* HART. (p. 375) la tête entière est noire: cette espèce n'est connue que de l'Ituri au Ruanda. Chez *Nes. capistrata* HARTL. (p. 376) seuls le menton et la gorge sont noirs, tandis que le dessus de la tête est gris et que ses côtés sont blancs; n'est connue que de l'Uelé au lac Albert.

Le genre *Granatina* BONAP. (p. 377) n'est représenté dans notre faune que par le sous-genre *Uraeginthus* CAB. (p. 377), qui se distingue aisément des *Granatina* proprement dits par l'absence de tout coloris violet, le plumage étant partiellement bleu ou bleu verdâtre. On en distingue deux espèces, fort voisines:

1. a. Le mâle montre une tache d'un rouge carmin ou rouge sang sur les côtés de la tête. La femelle n'offre pas ces taches: les couvertures de l'oreille sont bleues; le bleu du plumage est plus intense que chez l'espèce suivante ..... *Gran. (Ur.) bengala*.
 b. Le mâle n'a pas de taches rouges aux côtés de la tête. La femelle est de coloration moins intense que celle de *bengala* ..... *Gran. (Ur.) angolensis*.

Gran. bengala LINN. (p. 377) est représentée par deux (peut-être trois) formes: *katangae* VINC. se trouve au Katanga, au Kasai, au Maniema; — *ugandae* ZEDL. se rencontre de l'Uelé à l'est et au Ruanda-Urundi; — la forme *camerunensis* REICHW., connue de Bangui, se rencontrera sans doute dans l'Ubangi belge. — *Gran. angolensis* LINN. (p. 379) a une forme *niassensis* REICHW. dans le sud et sa forme typique dans le Bas-Congo.

Le genre *Lagonosticta* CAB. (p. 381) compte divers représentants dans nos territoires. On les distinguera comme suit:

1. a. Le bec est entièrement de coloration sombre, noir bleuté, et la deuxième rémige primaire ne montre aucune encoche à son bord interne. Chez le mâle les côtés de la tête et la gorge sont noirs; chez la femelle le dessous n'est guère teinté de rouge ..... *Lag. larvata*.
 b. Si le bec est entièrement sombre, noir bleuté, et si la deuxième rémige primaire n'offre pas d'encoche à son bord interne, ou bien (mâle) les côtés de la tête et la gorge ne sont pas noirs, ou bien (femelle) le dessous est nettement lavé de rouge ..... 2.

2. a. Les sous-caudales sont brunes ou d'un brun grisâtre. Le bec est de coloration claire avec les bords et la ligne médiane de la mandibule supérieure noirs ..... 3.
- b. Les sous-caudales sont noires. Au moins la mandibule supérieure est d'un noir bleuté, sauf chez la forme *landanae* de *rubricata*, où elle est claire avec bords et ligne médiane noirs ..... 4.
3. a. La poitrine est d'un rouge vineux, semée de points blancs qui parfois se fusionnent en lignes transversales. La deuxième rémige primaire n'offre pas d'encoche à son bord interne ..... *Lag. rufopicta*.
- b. La poitrine est d'un brun grisâtre, semée de points blancs sur toute sa largeur ou seulement sur les côtés. La rémige primaire 2 offre une encoche nette à son bord interne puis se rétrécit graduellement vers l'extrémité ..... *Lag. senegala*.
4. a. La rémige primaire 2 offre une encoche nette au bord interne puis se rétrécit vers l'extrémité. Le bec est d'un noir bleuté, sauf chez la forme *landanae* ..... *Lag. rubricata*.
- b. La deuxième rémige primaire ne se rétrécit pas fortement vers l'extrémité. Le bec est toujours d'un noir bleuté ..... 5.
5. a. Le dessus est fortement teinté de rouge chez le mâle; chez la femelle le dessous est lavé de rouge. La deuxième rémige primaire montre une vague encoche à son bord interne. La mandibule supérieure est entièrement d'un noir bleuté, la mandibule inférieure offre de chaque côté un trait clair ..... *Lag. rara*.
- b. Le dessus de la tête est plus ou moins teinté de rouge mais le dessus du corps ne l'est pas ou ne l'est guère. Le dessous de la femelle n'est pas, ou n'est guère lavé de rouge. La deuxième rémige primaire ne montre pas d'encoche à son bord interne. Le bec est entièrement d'un noir bleuté ..... *Lag. Jamesoni*.

Les quatre sous-genres en lesquels WOLTERS divise le genre *Lagonosticta* sont représentés dans notre faune. — Le sous-genre *Mormolyca* REICH. par l'espèce *Lagonosticta larvata* RÜPP. (p. 381) qui a été trouvée sous sa forme *nigricollis* HEUGL. dans le nord-est. — Le sous-genre *Rhodopyga* HEUGL. par *L. rufopicta* et *L. senegala*. *Lag. rufopicta* FRAS. (p. 382) est représenté par la forme *lateritia* HEUGL. connue de l'Uelé à l'Ituri mais qui a été trouvée également au Kivu, — par la forme *nitidula* HARTL. du Kasai au Katanga et au Maniema, — et par la forme typique, dans l'Ubangi; — *Lag. senegala* LINN. (p. 384) a deux représentants: *Rendalli* au Katanga, et *ruberrima* REICHW. dans les savanes de l'est et du sud. — Le sous-genre *Lychnidospiza* HEUGL. renferme l'espèce *Lag. rara* ANTIN. (p. 385) qui ne se trouve que dans le nord, sous sa forme typique. — Le sous-genre *Lagonosticta* s. str. est représenté par *Lag. jamesoni* et *Lag. rubricata*. *Lag. jamesoni* SHELL. (p. 387) typique se trouve du Kasai au Katanga; sa forme *Ansorgei* NEUM. a été trouvée à Matadi; — *Lag. rubricata* LICHT. (p. 387) compte divers représentants dans nos territoires: *congica* SHPE dans la plupart de nos savanes du nord, de l'est et du sud, — *haematocephala* NEUM. au Katanga; — *landanae* SHPE dans le Bas-Congo; — la forme *sanaggae* REICHW. pourrait se rencontrer dans l'Ubangi.

Le genre *Mandingoa* HART. (p. 390) ne compte qu'une espèce, *Mand. nitidula* HARTL. (p. 390) représentée par sa forme typique au Katanga, et par la forme *Schlegeli* SHPE dans nos autres régions boisées.

Le genre *Hypargos* REICH. (p. 391) ne renferme qu'une espèce: *Hyp. niveoguttatus* PETERS (p. 391), connue du Katanga au Kivu et au Ruanda.

Le genre *Spermophaga* SWAINS. (p. 393) est représenté par trois espèces, se distinguant comme suit

1. a. Toute la tête est rouge (les deux sexes) ..... *Sperm. ruficapilla*.
- b. L'arrière-tête est toujours noire, mais le front peut être rouge ..... 2.
2. a. Chez le mâle le front et le dessus de la tête sont noirs; les joues passent au rouge de la gorge. Chez la femelle les côtés de la tête sont rouges ou du moins teintés de rouge, de même que parfois le front ...
..... *Sperm. haematina*.
- b. Chez le mâle la tête est rouge en avant comme sur les côtés; l'arrière-tête est noire comme le dos. Chez la femelle les côtés et le dessus de la tête, y compris le front sont noirs, ou gris ardoise, sans teinte rouge ..... *Sperm. poliogenys*.

Spermophaga poliogenys OG. GR. (p. 393) se trouve du Haut-Congo au Sankuru et au lac Tumba. — *Sperm. ruficapilla* SHELL. (p. 394) est connue du nord-est au Kivu mais se retrouve au Kasai. — *Sperm. haematina* VIEILL. (p. 395) se rencontre sous sa forme *pustulata* VOIGT dans toutes nos régions forestières.

Le genre *Pirenestes* SWAINS. (p. 397) n'est jusqu'ici connu de nos régions que par une seule espèce: *Pir. ostrinus* VIEILL., mais une autre espèce: *minor* SHELL. pourrait peut-être se rencontrer dans l'extrême est. *Pir. ostrinus* VIEILL. (p. 397) est remarquable par la marge de grandeur extraordinaire du bec. La forme *Frommi* KOTHE (*maximus* CHAP.) a un bec énorme, qui chez le mâle peut mesurer jusque 21,1 mm. de largeur à la base de la mandibule inférieure; elle se rencontre typiquement en galeries forestières et est connue du nord, de l'est, du sud; — la forme *ostrinus* se rencontre surtout en lisière de la forêt et est connue des mêmes régions; — la forme *Rotschildi* NEUM. dont la largeur du bec oscille entre 10 et 14 mm., se trouve plutôt en forêt à forte pluviosité et se rencontre partout, semble-t-il, sauf dans le Haut-Katanga et au Ruanda-Urundi.

Le genre *Cryptospiza* SALV. (p. 400) ne comprend que des espèces vivant en haute montagne, et surtout en forêt de montagne. Elles se répartissent comme suit:

1. a. Le plumage est en majeure partie noir ardoisé ou noir cendré mais la tête est au moins en partie rouge; le dos est rouge et les rémiges secondaires internes sont bordées de rouge ..... *Crypt. Jacksoni*.
- b. Le plumage est d'un vert clair à vert olivâtre ou gris olive verdâtre, mais le dos est rouge ..... 2.
2. a. Le bec est noir. Les rémiges secondaires internes sont nettement bordées de rouge. L'aile n'atteint pas 60 mm. .... 3.
- b. Le bec est massif, rouge à rouge orangé, au moins sur les bords. Les rémiges secondaires internes ne montrent en général pas de rouge au bord externe. Le dessous est d'un vert clair. La tête est rouge chez le mâle. L'aile mesure au moins 62 mm. de longueur ..... *Crypt. Shelleyi*.
3. a. La poitrine est d'un vert olivâtre. Devant chaque œil un trait rouge chez le mâle, un trait clair chez la femelle ..... *Crypt. Reichenowi*.
- b. La poitrine est d'un gris olivâtre. Pas de rouge à la tête ..... *Crypt. Salvadorii*.

Cryptospiza Jacksoni SHPE (p. 400) est l'espèce la plus fréquente; elle se trouve de l'Ituri au Ruanda-Urundi et au lac Tanganika. — *Crypt. Reichenowi* HARTL. (p. 401) est connu, par sa forme *ocularis* SHPE, du Ruwenzori et du Kivu. — *Crypt. Salvadorii* REICHW. (p. 402), qui recherche la lisière de la forêt de montagne, est connue par sa forme *ruwenzorii* SCLAT., du Ruwenzori au lac Tanganika. — *Crypt. Shelleyi* SHPE (p. 403) se trouve de même du Ruwenzori à la région des Volcans.

Deux espèces représentent le genre *Euschistospiza* WOLTERS (p. 404). Chez la première, *cinereovinacea* SOUSA (p. 404) représentée par sa forme *Graueri* ROESCH. sur les Marungus et jusqu'au Ruanda, en montagne, le dos est d'un brun olivâtre ou grisâtre à gris ardoise, tandis que le croupion est d'un rouge vineux; en dessous, les flancs sont d'un rouge vineux, semé de taches blanches, tandis que le milieu est noir. — Chez la seconde, *Eusch. Dybowskii* (p. 405), trouvée dans l'Uelé et l'Ituri, le dos et le croupion sont d'un rouge carmin; le dessous est noir ou noir grisâtre sur les côtés, avec taches blanches.

Le genre *Estrilda* SWAINS. (p. 405) compte de nombreuses espèces. On distinguera comme suit celles qui intéressent nos territoires: elles se répartissent entre cinq sous-genres.

1. a. Le dessus de la tête et du corps sont d'un gris clair ou gris cendré, et ne montrent pas de raies transversales, pas plus que les couvertures alaires. Pas de rouge à la tête. Les sus-caudales sont rouges. (Sous-genre *Glaucestrilda* ROB.) ..... 2.
- b. Le dessus du corps montre des raies plus ou moins nettes et fines. Si la tête et le dessus du corps sont gris les raies sont très apparentes ..... 3.
2. a. Les sus-caudales sont rouges mais les sous-caudales sont noires ou noir ardoisé ..... *Estr. Perreini*.
- b. Les sous-caudales sont rouges comme les sus-caudales ..... *Estr. coerulescens*.
3. a. Les côtés de la tête et le menton sont noirs; les couvertures alaires et les rémiges secondaires internes sont très nettement rayées de noir et de gris. Sus-caudales rouges, sous-caudales noires. (Sous-genre *Brunbilda* RCHB.) ..... *Estr. erythronotos*.
- b. Les côtés de la tête montrent tout au plus une bande loreale noire. Les raies transversales sont bien moins accusées que chez l'espèce précédente ..... 4.
4. a. Le dessus de la tête est noir. (Sous-genre *Krimhilda* WOLT.) ..... 5.
- b. Le dessus de la tête n'est pas noir ..... 6.
5. a. L'abdomen et les sous-caudales sont noirs ou noirâtres ..... *Estr. atricapilla*.
- b. Abdomen et sous-caudales sont de coloration claire, blanchâtre ou grisâtre pâle ..... *Estr. nonnulla*.
6. a. Les côtés de la tête sont ou bien gris clair ou bien plus ou moins largement orangés, sans bande loreale tranchée rouge ni noire. (Sous-genre *Melpoda* RCHB.) ..... 7.
- b. Les côtés de la tête montrent une bande loreale rouge ou noire très nette. (Sous-genre *Estrilda* Sw.) 8.
7. a. Les côtés de la tête sont orangés ..... *Estr. melpoda*.
- b. Les côtés de la tête sont de coloration claire mais jamais orangés ..... *Estr. paludicola*.
8. a. Les sus-caudales sont noires, les sous-caudales blanches ..... *Estr. troglodytes*.
- b. Les sus-caudales sont rouges ou brunes ..... 9.
9. a. Le bec est de couleur claire, orangé à rouge. Les sus-caudales sont rayées en travers et souvent ne sont pas teintées de rouge. Les grandes couvertures et les rémiges secondaires internes ne sont pas nettement rouges ..... 10.
- b. Le bec est noir ou du moins partiellement sombre; il n'est jamais rouge ni orange. Grandes couvertures et rémiges secondaires internes fortement teintées de rouge. Sus-caudales rouges, peu distinctement rayées en travers ..... *Estr. rhodopyga*.
10. a. Une bande loreale rouge jusqu'à l'œil ..... *Estr. astrild*.
- b. Une bande loreale noire ..... *Estr. nigriloris*.

Estr. coerulescens VIEILL. (p. 406) se rencontrera probablement dans le nord. — *Estr. Perreini* VIEILL. (p. 407) est connu sous sa forme typique du Bas-Congo et du Katanga. — *Estr. erythronotos* VIEILL. (p. 407) a été trouvée sous sa forme *Delamarei* SHPE, au Ruanda. — *Estr. atricapilla* VERR. (p. 408) est représentée par deux formes: la forme typique dans le Bas-Congo, le Congo central, la forêt du nord-est et le Kasai; — et la forme

Graueri NEUM., du Kivu et du Ruanda-Urundi. — *Estr. nonnulla* HARTL. (p. 410), sous sa forme typique, habite les forêts peu denses du nord et de l'est. — *Estr. astrild* LINN. (p. 411) a quatre représentants, en régions herbeuses : *Cavendishi* SHPE au Katanga et au Kasai; — *nyansae* NEUM. dans l'est; — *occidentalis* JARD. et FRAS. du Bas-Congo à l'Uelé et au nord du Kivu; — *rubriventris* VIEILL. dans le Bas-Congo. — *Estr. nigriloris* CHAP. (p. 414) n'est connu que de la région du lac Upemba. — *Estr. troglodytes* LICHT. (p. 415) est représentée par sa forme typique au lac Albert. — *Estr. rhodopyga* SUND. (p. 416) l'est par sa forme *centralis* KOTHE dans l'est. — *Estr. paludicola* HEUGL. (p. 416) a quatre représentants : *benguellensis* NEUM. au Katanga, — *paludicola* s. str. dans l'Uelé et l'Ituri; — *roseicrissa* REICHW. au Ruanda-Urundi; — *Ruthae* CHAP. en région de Bolobo et Lukolela. — *Estr. melpoda* VIEILL. se trouve sous sa forme typique dans le Bas-Congo, et sous sa forme *fucata* NEUM. partout ailleurs.

Le genre *Neisna* BONAP. (p. 420) (*Coccopygia* auct.) ne compte qu'une espèce : *melanotis* TEMM. (p. 420) représentée dans l'est par sa forme *kilimensis* SHPE.

Le genre *Amandava* BLYTH (p. 421) n'a également qu'un représentant dans nos territoires : *subflava* VIEILL. (p. 421) dont la forme *Clarkei* SHELL. se trouve dans le Bas-Congo, le sud et l'Urundi, tandis que sa forme typique habite le nord et l'est jusqu'au Ruanda.

Le genre *Ortygospiza* SUND. (p. 423) compte deux espèces se distinguant comme suit :

1. a. L'aile dépasse en général 48 mm. Le dessus est d'un brun foncé; la poitrine est d'un brun rougeâtre en son milieu. Pas de rouge dans le plumage. .... *Ortyg. (Ortygospiza) atricollis*.
- b. L'aile n'atteint pas 48 mm. Le dessus est noir à noir ardoisé avec ou sans petites taches blanches. Le milieu de la poitrine est noir grisâtre ou blanchâtre. Du rouge chez le mâle. .... *Ortyg. (Paludipasser) locustella*.

Ortyg. atricollis VIEILL. (p. 423) a peut-être cinq représentants dans nos savanes : la forme typique est connue du Lado et pourrait se retrouver dans l'extrême nord; — la forme *dorsostriata* VAN SOM. se trouve de l'Ituri au Ruanda; — la forme *fuscata* SCLAT. est connue du Kwango, du Kasai, du Katanga et même du Kivu; — la forme *gabonensis* LYNES a été trouvée à Léopoldville et en région de Bolobo; — la forme *ugandae* VAN SOM. au lac Albert. — *Ortyg. locustella* NEAVE (p. 425) a deux représentants : la forme typique au Katanga, la forme *uelliensis* CHAP. de l'Ituri à la région de Bolobo.

Le genre *Parmoptila* CASS. (p. 426) ne renferme qu'une espèce, de forêt : *Woodhousei* CASS. (p. 426) dont la forme *Ansorgei* HART. se trouve au Kasai, et la forme *Jamesoni* SHELL. dans le centre, le nord et l'est; — la forme typique se trouvera sans doute au Mayumbe.

Le genre *Nigrita* STRICKLAND (p. 429) renferme quatre espèces, se distinguant comme suit :

1. a. Dessous blanc ou grisâtre; dos brun foncé, tête et sus-caudales noirs ..... *Nigrita (Percnopis) fusconota*.
- b. Coloration autre ..... 2.
2. a. Dessous entièrement de coloration brun marron; dessus d'un gris ardoise à brun grisâtre ..... *Nigr. (Nigrita) bicolor*.
- b. Dessous autrement coloré ..... 3.
3. a. Dessous noir et front également noir; restant du dessus d'un gris plus ou moins foncé, les couvertures alaires tachetées de blanc ..... *Nigr. (Nigr.) canicapilla*.
- b. Ou bien (♂) le dessous est noir mais le front est de coloration blanchâtre, jaunâtre ou grisâtre; — ou bien (♀) le dessous est gris ardoise tandis que les côtés de la tête montrent une tache noire entourant chaque œil; dessus d'un gris ardoise, les couvertures alaires sans taches blanches ..... *Nigr. (Nigr.) luteifrons*.

Nigrita canicapilla STRICKL. (p. 429) habite de préférence la forêt légère, la forêt secondaire ou les galeries forestières; cette espèce se retrouve partout mais est représentée par diverses formes : *angolensis* BANNERMAN dans le sud du Congo; — *canicapilla* STRICKL. dans le Bas- et le Moyen-Congo; — *intermedia* NEUNZIG dans le nord, le centre et l'est; — *schistacea* SHARPE dans l'est du Kivu et au Ruanda-Urundi. — *Nigr. luteifrons* VERREAUX (p. 432) vit également en forêt et est connu sous sa forme typique du Bas-Congo au Kwango, d'une part, au nord et au nord-est de l'autre. — *Nigr. bicolor* HARTLAUB se rencontre partout en forêt; deux formes le représentent : *saturation* REICHENOW dans l'est, — *brunnescens* REICHENOW ailleurs. — *Nigr. fusconota* FRASER (p. 435) se trouve partout, sous sa forme typique.

Le genre *Pytilia* SWAINSON (p. 436) comprend quatre représentants dans notre faune. On les distingue comme suit :

1. a. Le dos et la bordure externe des rémiges sont d'un beau vert olive; le dessous de la tête est gris, avec front rouge chez le mâle ..... *Pytilia (Marquetia) melba*.
- b. La bordure externe des rémiges est de coloration jaune, orange ou rouge ..... 2.
2. a. Le dos est d'un jaune d'or olivâtre; le dessous de la tête est gris ou brun gris, rouge en avant chez le mâle ..... *Pyt. (Pytilia) afra*.
- b. Le dos est gris ou brun grisâtre ..... 3.

3. a. La bordure externe des rémiges est d'un jaune d'or ou rouge orange. La tête est rouge en avant chez le mâle ..... *Pyt. (Pyt.) hypogrammica*.
 b. La bordure externe des rémiges est rouge. Pas de rouge à la tête ..... *Pyt. (Pyt.) phoenicoptera*.

Pytilia melba LINNÉ (p. 437) se range dans le sous-genre *Marquetia* REICHENBACH; il vit en savane et est représenté par deux formes : *Belli* OG. GRANT dans l'est, et *melba* s. str. dans le Bas-Congo et au Katanga. — *Pyt. afra* GMELIN (p. 438) se trouve dans les savanes du Bas- et du Moyen-Congo et dans le sud jusqu'au lac Tanganika; il a été trouvé également au lac Albert. — *Pyt. hypogrammica* SHARPE (p. 440) n'a été récolté que dans l'Ubangi. — *Pyt. phoenicoptera* SWAINSON (p. 441) ne se rencontre qu'en région du lac Albert, sous sa forme *Emini* HARTLAUB.

Le genre *Clytospiza* SHELLEY (p. 442) ne compte qu'un représentant : *Clyt. Monteiroi* HARTLAUB (p. 442) qui se retrouve dans la plupart de nos régions de savanes; le mâle a une tache rouge à la gorge.

Le genre *Amadina* SWAINSON (p. 443) est représenté au Soudan par la forme typique d'*Am. fasciata* GMELIN; elle se rencontrera peut-être dans l'extrême nord du Congo belge.

Le genre *Amauresthes* REICHENBACH (p. 444) ne renferme qu'une espèce : *Am. fringilloides* LAFRESNAYE (p. 444) qui n'est connu de toutes les régions de nos territoires sauf du Ruanda-Urundi, de la région côtière et du Kwango.

Deux espèces représentent le genre *Spermestes* SWAINSON (p. 446). *Sperm. bicolor* FRASER (p. 446) a le dessus brun marron à brun rouge ou à noir, la tête entièrement noire; les rémiges internes tout au moins sont tachées de noir et de blanc à leur marge externe. *Sperm. cucullatus* SWAINSON a le dessus brun à brun foncé, avec le dessus de la tête noire au moins en arrière, comme les côtés; les rémiges ne montrent pas de taches marginales noires et blanches. — *Spermestes bicolor* (p. 447), rangée dans un sous-genre *Stictospermestes* WOLTERS, se trouve surtout en régions herbeuses, mais aussi au long des cours d'eau; trois formes en sont connues de nos territoires: *nigriceps* CASSIN, du Haut-Katanga; — *Woltersi* SCHOUTEDEN, du Bas-Katanga; — et *poensis* FRASER, des autres régions. — *Spermestes cucullatus* SWAINSON (p. 449) représente le sous-genre typique; il est divisé en deux formes, *cucullatus* s. str. et *scutatus* HEUGLIN, la première se trouvant surtout du Bas-Congo au nord-est, la seconde dans le sud et l'est, jusqu'au lac Kivu.

Le genre *Pholidornis* HARTLAUB (p. 452) est de position systématique incertaine, bien que semblant être un Spermestine. Il ne renferme qu'une espèce : *Phol. Rushiae* CASSIN, vivant en forêt, et qui est connue sous sa forme *Denti* OG. GRANT, de diverses régions du Congo belge, tout en étant rarement récoltée; — la forme typique pourrait se rencontrer au Mayumbe.

FAM. FRINGILLIDAE (p. 454).

Les Fringillides ont 10 rémiges dans l'aile, mais la première n'est pas visible en dessous de l'aile, étant reportée au dessus de la deuxième et étant cachée par les couvertures. Le bec est conique et pointu, en général robuste mais parfois assez fin. La queue n'est jamais allongée; elle est en général tronquée ou légèrement échan-crée; 12 rectrices. Les pattes sont plutôt courtes; les doigts sont courts chez les Fringillines, plus longs chez les Emberizines.

Mâle et femelle peuvent différer par le coloris ou ont un même plumage.

Ils construisent des nids ouverts, en coupe, assez grossiers, établis avec des herbes ou autres éléments végétaux, et logés le plus souvent sur des arbustes ou arbres bas dans la savane. Les mâles de certains Fringillides sont chanteurs émérites : cas de nos Pinsons européens, des Canaris.

La plupart des Fringillides habitent la savane, les régions herbeuses; certains se trouvent cependant en clairières de la forêt; d'autres sont spéciaux à la montagne.

Leur nourriture consiste essentiellement en graines de Graminées, de Composées etc., mais des baies et autres petits fruits ne sont pas dédaignés. Et même des Insectes sont recherchés, particulièrement durant la période de couvain, servant à la nourriture des jeunes au nid, qui sont tout d'abord insectivores.

Les Fringillides se divisent en deux sous-familles et sont représentés par cinq genres, qu'on distinguera comme suit :

1. a. Le bec est normal, les bords des deux mandibules se superposant sur toute leur longueur. Pas de tubercule osseux au palais, qui est plan ou concave. Les narines sont cachées par de courtes plumes, assez raides. Jamais de blanc à l'extrémité des rectrices; dessous du corps jamais de couleur cannelle (Sous-fam. *Fringillinae*) ..... 2.
- b. Les bords de la mandibule inférieure sont recourbés en dedans et par suite les bords des deux mandibules ne se superposent pas sur toute leur longueur. Le palais montre un tubercule osseux, qui s'emboîte dans une dépression de la mandibule inférieure. Les narines sont libres. Ou bien les rectrices sont largement blanches à leur extrémité, ou bien le dessous du corps est de couleur cannelle (Sous-fam. *Emberizinae*) .. 4.
2. a. Le croupion est jaune ou blanc, ou bien le plumage est au moins en majeure partie jaune, jaune verdâtre, vert jaunâtre ou olivâtre ..... 3.
- b. Le croupion n'est ni jaune ni blanc. La coloration générale n'est ni jaune, ni jaune verdâtre, ni vert jaunâtre ni vert olivâtre ..... *Poliospiza*.

3. a. Le dessus du corps est plus ou moins fortement strié de sombre. Le bec n'est jamais jaune ni orangé. La face est parfois noire mais jamais toute la tête ..... *Serinus*.
- b. Le dessus n'offre pas de stries sombres. Le bec est jaune ou orangé, épais, la ligne supérieure courbée. Chez le mâle la tête est entièrement noire; la femelle est de coloration vert olivâtre ..... *Linurgus*.
4. a. Les rectrices sont largement blanches à l'extrémité. Le dessous du corps est jaune ou jaune orangé ..... *Emberiza*.
- b. Pas de blanc à l'extrémité des rectrices. Dessous du corps de coloration cannelle à brun roux ..... *Fringillaria*.

Le genre *Linurgus* REICHENBACH (p. 455) est représenté dans notre faune par la forme *Prigoginei* SCHOUTEDEN de *L. olivaceus* FRASER; elle ne se trouve qu'en région de montagne, de l'ouest du lac Edouard à l'ouest de la Ruzizi.

Le genre *Serinus* KOCH renferme diverses espèces que l'on distinguera comme suit :

1. a. Le dessous du corps n'est aucunement jaune. Le dessus est grisâtre à brun grisâtre, avec croupion jaune ou blanc ..... 2.
- b. Le dessous est au moins partiellement jaune chez les oiseaux adultes ..... 3.
2. a. Le croupion est blanc. La coloration foncière est gris clair ..... *Serinus leucopygius*.
- b. Le croupion est jaune. La coloration foncière est plus sombre, brun grisâtre; la gorge est souvent noire ..... *Ser. atrogularis*.
3. a. Le bec est fin et pointu, sensiblement plus long que haut à sa base, mesurant environ 12 mm.; la ligne supérieure en est à peu près droite. Face souvent noire en avant, le front jaune. Le cou n'offre pas de stries sombres chez la forme habitant nos régions ..... *Ser. citrinelloides*.
- b. Le bec est moins fin, souvent même épais et massif, pas plus long que haut à sa base, à ligne supérieure plus ou moins arquée. La face n'est noire que chez *capistratus*. Le cou est fréquemment strié de sombre ..... 4.
4. a. L'aile n'atteint généralement pas 72 mm. de longueur; le bec mesure au plus 11,5 mm. .... 5.
- b. L'aile dépasse en général 72 mm. .... 7.
5. a. Une bande noire ou gris noirâtre de chaque côté de la gorge. Front jaune. Croupion jaune, tranchant sur la coloration du dos ..... *Ser. mozambicus*.
- b. Pas de bandes latérales à la gorge. Le croupion est tout au plus de coloration plus jaune que le dos ... 6.
6. a. La face est noire (♂) ou bien le front est jaune. Dessus de la tête et poitrine moins fortement striés que le dos ..... *Ser. capistratus*.
- b. La face n'est noire ni chez le mâle ni chez la femelle. Pas de bande frontale jaune. Dessus de la tête et poitrine aussi nettement striés que le dos ..... *Ser. koliensis*.
7. a. Le bec est gros et large, la mandibule supérieure gonflée latéralement. Une bande d'un vert sombre de chaque côté de la gorge. Ligne supérieure du bec davantage arquée; mandibule inférieure mesurant environ 8 mm. de largeur à sa base. Dessous des rectrices brun foncé. Ventre jaune ..... *Ser. sulphuratus*.
- b. Le bec n'est pas gonflé latéralement, sa ligne supérieure est moins arquée; la mandibule inférieure mesure 6-7 mm. de largeur à sa base. Rectrices en grande partie jaunes ou vert jaunâtre en dessous. Milieu du ventre blanc ..... *Ser. canicollis*.

Serinus citrinelloides RÜPPELL (p. 457), représenté par sa forme *frontalis* REICHENOW, ne se rencontre que dans les régions montagneuses de l'est du Congo et du Ruanda-Urundi. — *Ser. capistratus* FINCH et HARTLAUB (p. 459) se trouve dans nos régions méridionales, du Bas-Congo au nord du lac Tanganika. — *Ser. koliensis* GRANT et PRAED (p. 460) le remplace au Ruanda et au Kivu. — *Ser. mozambicus* MÜLLER (p. 461) se rencontre dans toutes nos régions de savanes; la forme *barbatus* HEUGLIN le représente dans le nord et l'est; — la forme *punctigula* REICHENOW a été trouvée à Duma, sur l'Ubangi; — la forme *Samalyae* WHITE habite le Katanga; — la forme *tando* SCLATER et PRAED se trouve du Kasai au Bas-Congo. — *Ser. canicollis* SWAINSON (p. 463), espèce trouvée seulement en montagne, est connu des régions herbeuses du Ruanda et du Kivu sous sa forme *Sassii* NEUNZIG. — *Ser. sulphuratus* LINNÉ (p. 464) est connu des régions élevées de l'est par sa forme *Shelleyi* NEUMANN. — *Ser. atrogularis* SMITH (*angolensis* auct.) (p. 466) compte trois représentants dans nos savanes méridionales et orientales: la forme *kasaicus* WHITE se trouve du Kasai à Kwamouth; — la forme *lwenarum* WHITE au Katanga; — la forme *Somereni* HARTERT au Ruanda et au Kivu. — *Ser. leucopygius* SUNDEVALL (p. 467) n'est connu que du nord du lac Albert.

Le genre *Poliospiza* BONAPARTE (p. 468) compte quatre représentants dans notre faune. Ils se distinguent comme suit :

1. a. Le dessus du corps est de coloration fort sombre; le menton est noir ou brun noirâtre, la gorge également mais celle-ci est semée de blanc; la poitrine est d'un brun grisâtre. Bec très gros, mesurant au moins 10 mm. de hauteur à sa base et long de 13-17 mm. .... *Poliospiza Burtoni*.
- b. Le menton n'est jamais brun noirâtre ni noir; il est blanc ou brunâtre comme la gorge et la poitrine, cette dernière souvent striée de sombre. Le bec mesure tout au plus 9 mm. de hauteur à sa base et 10-14 mm. de longueur ..... 2.

2. a. L'aile ne mesure que 63-70 mm. de longueur. Le dessous est brunâtre à blanchâtre, plus ou moins intensément coloré, avec stries très marquées sur la poitrine et les flancs ..... *Polioisp. striolata*.
- b. L'aile est plus longue, mesurant au moins 73 mm. de longueur et pouvant atteindre 85 mm. Le dessous est de coloration brunâtre grisâtre à blanche, avec tout au plus l'indication de stries brun grisâtre ... 3.
3. a. Les côtés de la tête sont tout au plus brun foncé; le dos est plus uniformément coloré que la tête, qui montre des bordures blanches aux plumes. Poitrine sans stries sombres ou à stries très vagues chez les formes rencontrées dans nos régions ..... *Polioisp. gularis*.
- b. Les côtés de la tête sont noirs ou brun noirâtre. Les stries sombres de la poitrine sont mieux indiquées et se retrouvent jusque sur les flancs ..... *Polioisp. Mennelli*.

Polioispiza gularis SMITH (p. 468) a deux représentants : *elgonensis* OG. GRANT dans les savanes du nord-est, et *Reichardi* REICHENOW dans le Haut-Katanga. — *Polioisp. Mennelli* CHUBB (p. 469) ne se trouve qu'au Katanga. — *Polioisp. striolata* RÜPPELL (p. 470) compte deux formes dans nos régions montagneuses orientales: la forme *Graueri* HARTERT est spéciale au Ruwenzori; — la forme *kivuensis* SCHOUTEDEN se trouve du lac Albert au Ruanda-Urundi et à l'ouest du lac Tanganika. — *Polioisp. Burtoni* GRAY (p. 471), autre espèce vivant en régions d'altitude, est représenté par sa forme *tanganjicae* GRANVIK, du lac Albert au Ruanda-Urundi et à l'ouest du lac Tanganika également.

Le genre *Emberiza* BRISSON (p. 473) compte trois représentants dans notre faune. Ils se distinguent aisément :

1. a. Les joues sont entièrement noires ou gris sombre, sans bande blanche; des raies sourcilières blanches. Le dessus du corps est gris foncé à brun noirâtre, avec bordures éclaircies, parfois brun rouge, aux plumes ..... *Ember. Cabanisi*.
- b. Les côtés de la tête sont coupés par une bande blanche, surmontée par une raie sourcilière, blanche également. Le dos est de coloration brun rouge, les plumes bordées ou non de clair ..... 2.
2. a. Les couvertures alaires sont largement blanches au moins à l'extrémité. L'aile mesure au moins 75 mm. de longueur ..... *Ember. flaviventris*.
- b. Pas d'extrémité blanche aux couvertures alaires. L'aile n'atteint généralement pas 75 mm. .... *Ember. affinis*.

Emberiza affinis HEUGLIN (p. 473) n'est connu que du nord-est, dans nos régions, sous sa forme typique. — *Ember. Cabanisi* REICHENOW (p. 474) est représenté par trois formes : la forme typique dans les savanes du nord; — la forme *cognominata* GROTE dans l'ouest; — la forme *orientalis* SHELLEY du Kasai au Katanga et au Maniema. — *Ember. flaviventris* STEPHENS (p. 476) est connu de toutes nos régions herbeuses du sud et de l'est, jusque vers Beni.

Le genre *Fringillaria* SWAINSON (p. 478) renferme deux espèces, se distinguant comme suit :

1. a. Le dessus de la tête montre des bandes longitudinales blanches, grises ou brunâtres séparées par des bandes noires ou brun noirâtre. Le menton et la gorge sont noirs ou gris ..... *Fringillaria tahapisi*.
- b. Les plumes du dessus de la tête sont de coloration cannelle avec rachis sombre; pas de bandes noires ou sombres nettes mais une raie sourcilière de chaque côté de la tête. Le menton et la gorge sont plutôt brunâtres que gris ..... *Fring. impetuani*.

Fringillaria impetuani SMITH (p. 478) n'est connu de nos régions que par des exemplaires trouvés à Lulua-bourg et à Léopoldville. — *Fringill. tahapisi* SMITH (p. 478) se rencontre en savanes, du Bas-Congo au sud et à l'est, sous sa forme typique, rencontrée jusqu'au lac Albert; — la forme *Goslingi* ALEXANDER a été trouvée à Aba, en terrain rocaillieux.

DE VOGELS VAN BELGISCH CONGO EN VAN RUANDA-URUNDI

(LES OISEAUX DU CONGO BELGE ET DU RUANDA-URUNDI)

INHOUDSTABEL VAN DE NEGENDE AFLEVERING [Deel IV, afl. 2, blz. 237-504].

(Table du neuvième fascicule [Vol. IV, fasc. 2, pp. 237-504]).

(Cursief gedrukte cijfers verwijzen naar de Franse tekst)

(Les chiffres italiques renvoient au résumé en langue française)

	Blz.-Pag.
XXV. — Orde Passeriformes (vervolg) (suite)	237 - 481
Fam. Zosteropidae	237 - 481
Gen. <i>Zosterops</i> VIG. et HORSF.	237 - 481
Fam. Ploceidae	241 - 481
I. — Subfam. Bubalornithinae	244 - 483
Gen. <i>Bubalornis</i> SMITH	244 - 483
Gen. <i>Dinemellia</i> REICHB.	245 - 483
II. — Subfam. Passerinae	246 - 483
Gen. <i>Petronia</i> KAUP	246 - 483
Gen. <i>Passer</i> LINN.	248 - 483
III. — Subfam. Sporopipinae	251 - 483
Gen. <i>Sporopipes</i> CAB.	252 - 483
IV. — Subfam. Plocepasserinae	252 - 484
Gen. <i>Pseudonigrita</i> REICHW.	253 - 484
Gen. <i>Plocepasser</i> SMITH	254 - 484
V. — Subfam. Ploceinae	256 - 484
Gen. <i>Textor</i> TEMM.	260 - 485
Subgen. <i>Textor</i> TEMM.	260 - 485
Subgen. <i>Icteropsis</i> PELZ.	285 - 488
Subgen. <i>Sitagra</i> REICHB.	287 - 488
Gen. <i>Othyphantes</i> SHELL.	290 - 488
Gen. <i>Symplectes</i> SWAINS.	293 - 488
Gen. <i>Phormoplectes</i> REICHW.	295 - 488
Subgen. <i>Notiospiza</i> OBERH.	296 - 488
Subgen. <i>Phormoplectes</i> REICHW.	296 - 488
Gen. <i>Rhinoploceus</i> GYLD.	301 - 488
Gen. <i>Malimbus</i> VIEILL.	302 - 488
Gen. <i>Hyphanturgus</i> CAB.	311 - 489
Gen. <i>Anaplectes</i> REICHW.	318 - 489
Gen. <i>Pachyphantes</i> SHELL. (<i>Ploceella</i> auct.)	321 - 489
Gen. <i>Brachycope</i> REICHW.	322 - 489
Gen. <i>Quelea</i> REICHB.	324 - 489
Subgen. <i>Queleopsis</i> BOETT.	324 - 489
Subgen. <i>Quelea</i> REICHW.	328 - 489

	Blz. - Pag.
Gen. <i>Amblyospiza</i> SUND.	330 - 490
Gen. <i>Euplectes</i> SWAINS.	333 - 490
Subgen. <i>Niobella</i> BOETT.	336 - 491
Subgen. <i>Groteiplectes</i> WOLT.	339 - 491
Subgen. <i>Phlogoplectes</i> WOLT.	341 - 491
Subgen. <i>Euplectes</i> SWAINS.	343 - 491
Subgen. <i>Taha</i> REICHB.	347 - 491
Subgen. <i>Coliuspasser</i> RÜPP.	349 - 491
Subgen. <i>Urobrachya</i> BONAP.	353 - 492
Subgen. <i>Diatropura</i> OBERH.	359 - 492
VI. — Subfam. Anomalospizinae	360 - 492
Gen. <i>Anomalospiza</i> SHELL.	360 - 492
VII. — Subfam. Viduinae	362 - 492
Gen. <i>Steganura</i> REICHB.	363 - 492
Gen. <i>Vidua</i> CUV.	366 - 492
Subgen. <i>Vidua</i> CUV.	366 - 492
Subgen. <i>Hypochoera</i> BONAP.	369 - 492
VIII. — Subfam. Estrildinae	372 - 492
Gen. <i>Nesocharis</i> ALEX.	375 - 494
Gen. <i>Granatina</i> BONAP.	377 - 494
Subgen. <i>Uraeginthus</i> CAB.	377 - 494
Gen. <i>Lagonosticta</i> CAB.	381 - 494
Subgen. <i>Mormolyca</i> REICHB.	381 - 495
Subgen. <i>Rhodopyga</i> HEUGL.	382 - 495
Subgen. <i>Lychnidospiza</i> HEUGL.	385 - 495
Subgen. <i>Lagonosticta</i> CAB.	387 - 495
Gen. <i>Mandingoa</i> HART.	390 - 495
Gen. <i>Hypargos</i> REICHB.	391 - 495
Gen. <i>Spermophaga</i> SMITH (<i>Spermospiza</i> auct.)	393 - 495
Gen. <i>Pirenestes</i> SWAINS.	397 - 495
Gen. <i>Cryptospiza</i> SALV.	400 - 496
Gen. <i>Euschistospiza</i> WOLT.	404 - 496
Gen. <i>Estrilda</i> SWAINS.	405 - 496
Subgen. <i>Glaucestrilda</i> ROB.	406 - 496
Subgen. <i>Brunhilda</i> REICHB.	407 - 496
Subgen. <i>Krimhilda</i> WOLT.	408 - 496
Subgen. <i>Estrilda</i> SWAINS.	411 - 496
Subgen. <i>Melpoda</i> REICHB.	416 - 497
Gen. <i>Neisna</i> BONAP. (<i>Coccopygia</i> auct.)	420 - 497
Gen. <i>Amandava</i> BLYTH	421 - 497
Subgen. <i>Sporaeginthus</i> CAB.	421 - 497
Gen. <i>Ortygospiza</i> SUND.	423 - 497
Subgen. <i>Ortygospiza</i> SUND.	423 - 497
Subgen. <i>Paludipasser</i> NEAVE	425 - 497
Gen. <i>Parmoptila</i> CASS.	426 - 497
Gen. <i>Nigrita</i> STRICKLAND	429 - 497
Subgen. <i>Nigrita</i> s. str.	429 - 497
Subgen. <i>Percnopsis</i> HEINE	435 - 497
Gen. <i>Pytilia</i> SWAINSON	436 - 497
Subgen. <i>Marquetia</i> REICHENBACH	437 - 498
Subgen. <i>Pytilia</i> s. str.	438 - 498
Gen. <i>Clytospiza</i> SHELLEY	442 - 498
Gen. <i>Amadina</i> SWAINSON	443 - 498
Gen. <i>Amauresthes</i> REICHENBACH	444 - 498
Gen. <i>Spermestes</i> SWAINSON (<i>Lonchura</i> ap. CHAPIN)	446 - 498
Subgen. <i>Stictospermestes</i> WOLTERS	446 - 498
Subgen. <i>Spermestes</i> s. str.	449 - 498
Gen. <i>Pholidornis</i> HARTLAUB	452 - 498

	Blz. - Pag.
Fam. Fringillidae	454 - 498
Subfam. Fringillinae	455 - 498
Gen. <i>Linurgus</i> REICHENBACH	455 - 499
Gen. <i>Serinus</i> KOCH	456 - 499
Gen. <i>Poliospiza</i> BONAPARTE	468 - 499
Subfam. Emberizinae	473 - 500
Gen. <i>Emberiza</i> BRISSON	473 - 500
Gen. <i>Fringillaria</i> SWAINSON	478 - 500
Résumé en langue française des pages 237-480	481
Inhoudstabel (<i>Table des matières</i>)	501 - 501

BERICHT

Een laatste aflevering (Afl. X) is in voorbereiding en zal het laatste deel (deel IV) van « De Vogels van Belgisch Congo en van Ruanda-Urundi » afsluiten. Ze zal het materiaal behandelen dat bijgekomen is sedert het verschijnen van de eerste negen afleveringen, hetzij in de literatuur, hetzij in de verzamelingen van het Congo-Museum, dat nu in het bezit is van ongeveer 100.000 vogelhuiden. Dank zij een aantal medewerkers, die mijn oproep beantwoordden, kunnen talrijke nieuwe vindplaatsen vermeld worden; gebieden, die bijna onbekend waren, worden nu onderzocht; en de verspreiding van veel soorten kan heel wat beter bepaald worden. Ook werd onze Fauna verrijkt met enkele soorten of vormen die niet bekend waren in onze streken.

De laatste aflevering zal tevens een algemeen tabel bevatten, die het opsporen van een soort in de vier delen, welke het werk uitmaken, zal vergemakkelijken. Enkele storende drukfouten in de eerste afleveringen zullen terzelfder tijd rechtgezet worden.

AVIS

Un dernier fascicule (fasc. X) est en préparation et clôturera le dernier volume (vol. IV) de cette monographie des Oiseaux du Congo belge et du Ruanda-Urundi. Il sera consacré au matériel qui s'est accumulé en cours de publication, soit dans la littérature, soit dans les collections du Musée du Congo : celles-ci comprennent actuellement près de 100.000 peaux d'Oiseaux. Grâce à nombre de collaborateurs, répondant à mon appel, quantité de localités nouvelles peuvent être citées, des territoires qui étaient presque inconnus sont représentés, et la distribution de maintes espèces peut être notablement mieux précisée. De plus, notre Faune s'est enrichie de diverses espèces ou formes qui n'étaient pas connues de nos régions.

Le dernier fascicule apportera également une table générale qui permettra de retrouver une espèce donnée dans les quatre volumes en lesquels ont été traités nos Oiseaux. En même temps, quelques regrettables fautes d'impression pourront être corrigées.

1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880

1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880

The first of these is the fact that the
population of the country has increased
from 1,000,000 in 1870 to 1,500,000
in 1880. This increase has been
due to a number of causes, the most
important of which are the following:
1. The immigration of foreign
born persons into the country.
2. The increase in the birth rate.
3. The decrease in the death rate.
4. The increase in the number of
years of life expectancy.

The second of these is the fact that
the population of the country has
increased from 1,000,000 in 1870
to 1,500,000 in 1880. This increase
has been due to a number of causes,
the most important of which are the
following: 1. The immigration of
foreign born persons into the country.
2. The increase in the birth rate.
3. The decrease in the death rate.
4. The increase in the number of
years of life expectancy.